

Algemeen Ambtsbericht Iran

Datum 27 augustus 2012

Colofon

Plaats
Opgesteld door

Den Haag
Directie Consulaire Zaken en Migratiebeleid,
Afdeling Migratie en Asiel
T 070 - 3485612

Redacteur(en): DCM/MA

Inhoudsopgave

Colofon	2
Inhoudsopgave	3
1 Inleiding	5
2 Landeninformatie	6
2.1 Basisgegevens	6
2.1.1 Land en volk	6
2.1.2 Geschiedenis	7
2.1.3 Staatsinrichting	8
2.2 Politieke ontwikkelingen	15
2.3 Veiligheidssituatie	18
3 Mensenrechten	20
3.1 Waarborgen	20
3.1.1 Verdragen en protocollen	20
3.1.2 Nationale wetgeving	20
3.2 Toezicht	26
3.2.1 Internationaal	26
3.2.2 Nationaal	27
3.3 Naleving en schendingen	29
3.3.1 Vrijheid van meningsuiting	29
3.3.2 Vrijheid van vereniging en vergadering	41
3.3.3 Vrijheid van godsdienst en levensovertuiging	44
3.3.4 Bewegingsvrijheid	55
3.3.5 Rechtsgang	64
3.3.6 Arrestaties en detenties	68
3.3.7 Mishandeling en foltering	72
3.3.8 Verdwijningen	73
3.3.9 Doodstraf	73
3.4 Positie van specifieke groepen	76
3.4.1 Dienstplichtigen/militairen	76
3.4.2 Leden van specifieke oppositiebewegingen	79
3.4.3 Etnische groepen	83
3.4.4 Homoseksuelen	86
3.4.5 Vrouwen	90
3.4.6 Minderjarigen	94
4 Migratie	97
4.1 <i>Migratiestromen</i>	97
4.2 <i>Activiteiten van internationale organisaties</i>	97
4.3 <i>Vluchtelingen algemeen</i>	98
4.3.1 Afghaanse vluchtelingen	98
4.3.2 Iraakse vluchtelingen	103
4.3.3 Fayli-Koerden in Iran	103
4.3.4 Overige vluchtelingen	104
4.3.5 Opvang in de regio	104
Lijst van geraadpleegde bronnen	105

Talen en dialecten in Iran	112
---	------------

1 Inleiding

In dit algemeen ambtsbericht wordt de situatie in Iran beschreven voor zover deze van belang is voor de beoordeling van asielverzoeken van personen die afkomstig zijn uit Iran en voor besluitvorming over de terugkeer van afgewezen Iraanse asielzoekers. Dit ambtsbericht is een actualisering van eerder verschenen algemene ambtsberichten over de situatie in Iran (laatstelijk 25 augustus 2011) en beslaat de periode van september 2011 tot en met juli 2012.

Het algemeen ambtsbericht is gebaseerd op informatie uit openbare en vertrouwelijke bronnen. Bij de opstelling is gebruik gemaakt van informatie van verschillende organisaties van de Verenigde Naties, niet-gouvernementele organisaties, vakliteratuur en berichtgeving in de media. Een overzicht van de geraadpleegde openbare bronnen is opgenomen in de literatuurlijst. Bovendien liggen bevindingen ter plaatse en vertrouwelijke rapportages van de Nederlandse vertegenwoordiging in Teheran aan dit algemeen ambtsbericht ten grondslag. In het algemeen ambtsbericht wordt veelvuldig verwezen naar geraadpleegde openbare bronnen. Daar waar openbare bronnen zijn vermeld, wordt de tekst in veel gevallen ook ondersteund door informatie die op vertrouwelijke basis is ingewonnen. De in de tekst opgenomen voorbeelden zijn niet uitputtend.

In hoofdstuk twee van dit algemeen ambtsbericht wordt ingegaan op recente ontwikkelingen op politiek en veiligheidsgebied. Deze beschrijving wordt voorafgegaan door een beknopt overzicht van de recente geschiedenis van Iran. Ook is een korte passage over de geografie en de bevolking van Iran opgenomen.

In hoofdstuk drie wordt de mensenrechtensituatie in Iran geschetst. Na een beschrijving van wettelijke garanties en internationale verdragen waarbij Iran partij is, komen de mogelijkheden van toezicht op naleving van de mensenrechten aan de orde. Daarna volgt de beschrijving van de naleving dan wel schending van enkele klassieke mensenrechten. Ten slotte wordt de positie van specifieke groepen belicht.

In hoofdstuk vier komt de opvang van binnenlands ontheemden en vluchtelingen aan de orde en wordt informatie verstrekt over activiteiten van internationale organisaties, waaronder de UNHCR.

Voor de weergave van Iraanse namen is de spelling gebruikt zoals die in de media meestal wordt gehanteerd.

2 Landeninformatie

2.1 Basisgegevens

2.1.1 Land en volk

De Islamitische Republiek Iran¹ vormt de geografische brug tussen het Midden-Oosten en Azië. Het land grenst in het noorden aan Armenië, Azerbeidzjan, de Kaspische Zee en Turkmenistan, in het oosten aan Afghanistan en Pakistan, in het zuiden aan de Golf van Oman en de Perzische Golf en in het westen aan Irak en Turkije. Het land is onderverdeeld in 30 provincies.² Iran is circa 40 keer zo groot als Nederland en telt ruim 78 miljoen inwoners.³ De hoofdstad is Teheran.

De grootste bevolkingsgroep wordt gevormd door de Perzen (61%). Daarnaast wonen in Iran onder meer Azeri's (16%), Gilaki en Mazandarani (8%), Koerden (10%), Arabieren (2%), Baluchi's (2%), Loren (2%), en Turkmenen (2%). De verschillende etnische groepen onderscheiden zich met name op basis van de taal, die zij van oorsprong spreken.⁴

Er zijn vele talen en mogelijk meer dan 100 dialecten in Iran. Het Perzisch of Farsi is de officiële taal. Veel minderheidsgroepen spreken daarnaast hun eigen taal. Het grootste deel van de Turkssprekende Iraniërs woont in de provincies West en Oost Azerbeidzjan en Ardabil. Zij worden ook wel aangeduid als Azeri's, naar hun taal, het Azeri-Turks. In het noorden en midden van het Zagros-gebergte komen eveneens minderheidsgroepen voor die een Turks dialect spreken. Hier worden echter ook verschillende dialecten van het Koerdisch gesproken. Arabieren, een andere minderheidsgroep, wonen met name in de provincie Khuzestan in het zuidwesten van Iran. Het Lorisich, dat ook wel wordt beschouwd als een dialect van het Perzisch, wordt gesproken door Loren en Bakhtiari, die in het Zagros-gebergte ten westen van de stad Isfahan wonen. In het zuidoosten, in de provincie Sistan-Baluchestan, wordt Baluchi gesproken. Armeens wordt gesproken door de Armeense minderheid in Iran.⁵

Onderwijs vindt plaats in het Perzisch.⁶ Leerlingen kunnen vanaf hun tiende/elfde jaar Engelse en Arabische taallessen krijgen. In de praktijk stelt dit echter weinig voor. De belangstelling voor het Arabisch is vrijwel nihil; personen die Engels willen leren, gaan veelal naar private instellingen. Er zijn Armeense scholen. Hier wordt naast het Armeens ook in het Perzisch onderwezen. Voor toegang tot universiteiten is een goede beheersing van het Perzisch noodzakelijk.

¹ Officiële benaming: *Jomhuri-ye Eslami-ye Iran*.

² Ardabil, Azerbayjan-e Gharbi, Azerbayjan-e Sharqi, Bushehr, Chahar Mahall va Bakhtiari, Isfahan, Fars, Gilan, Golestan, Hamadan, Hormozgan, Ilam, Kerman, Kermanshah, Khorasan Noord, Khorasan Centraal, Khorasan Zuid, Khuzestan, Kohgiluyeh van Buyer Ahmad, Kordestan, Lorestan, Markazi, Mazandaran, Gazvin, Qom, Semnan, Sistan va Baluchestan, Tehran, Yazd en Zanzan.

³ CIA, *World Factbook Iran* (26 maart 2012); *Background Note: Iran*, US State Department (1 februari 2012). Het *International Religious Freedom Report 2010* noemt een aantal van 67 miljoen inwoners (US State Department, *International Religious Freedom Report 2010 – Iran*, 17 november 2010). Het *Amnesty International Annual Report 2012 – Iran* (24 mei 2012) geeft een aantal van 74.8 miljoen inwoners.

⁴ CIA, *World Factbook Iran* (26 maart 2012); Minority Rights Group, *State of the World's Minorities and Indigenous People 2010- Iran* (1 juli 2010). Zie ook www.ethnologue.com

⁵ CIA, *World Factbook Iran* (26 maart 2012). Zie ook www.ethnologue.com

⁶ Artikel 15 en 16 van de Grondwet.

In gebieden waar in eerste instantie een minderheidstaal wordt gesproken, kan het voorkomen dat, ondanks het onderwijs in het Perzisch, de beheersing van deze taal gebrekkig blijft.

De Iraanse kalender is gebaseerd op de zoroastrische kalender van het pre-islamitische Perzië. De jaartelling is echter gebaseerd op de vlucht van de profeet Mohammed van Mekka naar Medina in 622 na Christus, en gaat, anders dan de meeste islamitische jaartellingen niet uit van de maankalender maar van de zonnekalender. Het Iraanse jaar begint op 21 maart en de daarop volgende zes maanden bevatten ieder 31 dagen, de volgende vijf maanden ieder 30 en de twaalfde maand 29 (en om de vier jaar 30). Om de Iraanse jaartelling om te zetten in de Gregoriaanse, moet er 621 of 622 jaar bij opgeteld worden.

2.1.2 *Geschiedenis*

Perzië, de voorloper van Iran, kent een duizenden jaren oude beschaving. De geschiedenis van het moderne Iran begon in 1925, toen Reza Khan zichzelf uitriep tot de *sjah* (keizer) van Perzië. Onder zijn bewind werd de modernisering van het land voortvarend ter hand genomen.

Zijn handelspact met Duitsland en pro-Nazi opstelling leidden in 1941 tot de bezetting van Iran door de Sovjet-Unie en het Verenigd Koninkrijk, waarop Reza Khan werd verbannen en werd opgevolgd door zijn zoon, Mohammad Reza Pahlavi.

De nieuwe *sjah* werd een trouwe bondgenoot van het Westen en de Verenigde Staten. Mohammad Reza Sjah voerde vanaf de jaren zestig een westers georiënteerd bewind, dat werd gekenmerkt door een reeks politieke, economische en sociale hervormingen, maar dat tegelijkertijd een repressief karakter had. Het succes van de hervormingen bleef voor brede lagen van de bevolking beperkt. Het toenemend verzet tegen het bewind van de *sjah* leidde begin 1979 tot diens val en vertrek naar Egypte, waar hij een jaar later overleed. De macht kwam na een korte overgangsperiode in handen van de islamitische geestelijke *ayatollah*⁷ Ruhollah Khomeini, die kort daarop de Islamitische Republiek Iran uitriep. De Geestelijk Leider *ayatollah* Khomeini overleed in juni 1989 en werd opgevolgd door *ayatollah* Ali Khamenei. Khamenei is sindsdien de Geestelijk Leider van Iran.

Vanaf 1997, toen de hervormingsgezinde president Mohammad Khatami aan de macht kwam, leek het mogelijk democratische hervormingen door te voeren in Iran, zeker toen in 2000 de hervormingsbeweging een overweldigende meerderheid in het parlement behaalde. De hervormingsbeweging werd sterk tegengewerkt door de conservatieve facties, onder andere vanuit Raad van Hoeders van de Grondwet. Belangrijke, door het parlement goedgekeurde wetsvoorstellen, zoals de toetreding tot het VN-Antifolterverdrag en het VN-Vrouwenverdrag, werden door de Raad van Hoeders afgewezen. Khatami en zijn regering werd hierdoor gebrek aan slagkracht verweten en hij boette veel aan populariteit in.

Bij de parlementsverkiezingen van 2004 kregen de conservatieven, na uitsluiting van het gros van de hervormingsgezinde kandidaten door de Raad van Hoeders, weer de overhand in het parlement en in juni 2005 won Mahmoud Ahmadinejad de presidentsverkiezingen.

Ook bij de parlementsverkiezingen van 14 maart en 25 april 2008 behaalden conservatieve stromingen in het parlement de overwinning. Wederom

⁷ De titel *ayatollah* betekent *teken van God*.

diskwalificeerde de Raad van Hoeders vooraf een groot aantal met name hervormingsgezinde kandidaten.

Bij de presidentsverkiezingen van 12 juni 2009, waarvan de uitslag omstreden was, werd Mahmoud Ahmadinejad herkozen voor een nieuwe ambtstermijn als president. De verkiezingen, waarbij de oppositiekandidaat Mousavi geheel tegen verwachting weinig stemmen haalde, leidden tot beschuldigingen van verkiezingsfraude en tot straatprotesten in Teheran, waarbij de oproerpolitie zeer hardhandig optrad. Bij de protesten in Teheran en andere grote steden vielen tientallen doden en duizenden mensen werden opgepakt. Na de straatprotesten gingen de arrestaties van prominente activisten, politici, intellectuelen en journalisten onverminderd door.

2.1.3 *Staatsinrichting*

De staatsinrichting van Iran kent zowel elementen van een islamitische theocratie als van een democratie. De Geestelijk Leider belichaamt het theocratische karakter van de republiek en bekleedt formeel het hoogste gezag. Daarnaast is er een gekozen president.

Geestelijk Leider

De aanwezigheid van de Geestelijk Leider (*Rahbar-e Enqelab, Leider van de Revolutie*) in het Iraans staatsbestel is gebaseerd op het door *ayatollah* Khomeini geïntroduceerde leerstuk van de *velayat-e faqih*, de heerschappij van de religieuze rechtsgeleerde. De Geestelijk Leider wordt voor onbepaalde termijn gekozen door de Vergadering van Experts.

De Geestelijk Leider heeft op grond van artikel 57 van de Iraanse Grondwet de bevoegdheid om rechtstreeks in de aangelegenheden van de wetgevende, uitvoerende en rechtsprekende macht in te grijpen. Hij benoemt het hoofd van de rechterlijke macht, de geestelijken die de helft (zes van de twaalf) van de Raad van Hoeders uitmaken, alle hoge militaire functionarissen, de leiders van het vrijdaggebed en het hoofd van de nationale radio en televisie.

Sinds 4 juni 1989 bekleedt *ayatollah* Ali Hoseini Khamenei, die van 1981 – 1989 president van Iran was, het ambt van Geestelijk Leider.

President

De president is volgens artikel 60 van de Iraanse Grondwet verantwoordelijk voor de uitvoerende macht. Hij wordt iedere vier jaar door de bevolking gekozen en kan maximaal twee aaneengesloten termijnen dienen. Op 12 juni 2009 werd Mahmoud Ahmadinejad herkozen tot president van Iran. Eerste vice-president is Mohammad Reza Rahimi (sinds 13 september 2009).

Wetgevende macht

De wetgevende macht wordt op grond van artikel 58 van de Iraanse Grondwet gevormd door het parlement (*Majlis-e Shura-ye Eslami of Islamitische Consultatieve Vergadering*). De 290 leden van het parlement worden iedere vier jaar rechtstreeks door de bevolking gekozen. De laatste parlementsverkiezingen vonden plaats op 2 maart 2012 en op 4 mei 2012 (voor 65 zetels).⁸ Sinds juni 2008 is Ali Larijani voorzitter van het parlement; hij werd eind mei 2012 herkozen als voorzitter van het parlement.⁹

Het parlement heeft naast zijn wetgevende taak ook tot taak de uitvoerende macht te controleren. Het komt geregeld voor dat ministers door het parlement worden

⁸ Zie ook paragraaf 2.2 *Politieke ontwikkelingen*.

⁹ Zie ook paragraaf 2.2 *Politieke ontwikkelingen*.

opgeroepen om verantwoording af te leggen over hun beleid. In 2012 werd zelfs de president opgeroepen om verantwoording af te leggen. Het parlement kan door middel van een motie van wantrouwen ministers tot aftreden dwingen. De macht van het parlement op wetgevend gebied wordt aanzienlijk beperkt, doordat wetgeving die door het parlement wordt aangenomen, door de Raad van Hoeders dient te worden goedgekeurd. Doordat elke kandidaat voor de parlementsverkiezingen door de Raad van Hoeders moet worden gescreend op loyaliteit aan de beginselen van de Islamitische Republiek, wordt een groot aantal potentiële kandidaten uitgesloten van deelname aan de verkiezingen. Ten slotte geldt dat het parlement volgens de Grondwet niet ontbonden kan worden.

Uitvoerende macht

De regering bestaat uit de president, twaalf vice-presidenten en achttien ministers. De ministers worden benoemd door de president na goedkeuring van het parlement. Ook al is volgens artikel 60 van de Iraanse Grondwet de president verantwoordelijk voor de uitvoerende macht, in de praktijk verantwoorden de ministers van Defensie, Veiligheid en Buitenlandse Zaken zich meestal bij de Geestelijk Leider. De president kan ministers ontslaan.

Rechterlijke macht

De rechterlijke macht is in Iran een belangrijke machtsfactor. Het hoofd van de rechterlijke macht moet een geestelijke zijn, die wordt benoemd door de Geestelijk Leider. Sinds 15 augustus 2009 bekleedt *ayatollah* Sadeq Amoli Larijani de functie van hoofd Strafrechtzaken van het ministerie van Justitie (*hoofd rechterlijke macht*).¹⁰ De *chef-aanklager van Iran* is Gholamhossein Mohseni-Ejei. De functie van *chef-aanklager van Teheran* (een belangrijke positie) wordt vervuld door Abbas Jafari Dolatabadi. De minister van Justitie heeft in het Iraanse systeem weinig invloed op de rechterlijke macht.

In Iran bestaan naast de *reguliere rechtbanken* (*openbare rechtbanken* genoemd), ook *revolutionaire rechtbanken*. Deze laatste zijn opgericht in 1979 en zijn bevoegd delicten in behandeling te nemen zoals belediging van de Geestelijk Leider, *moharebeh* (*strijd tegen God*) of *mofzed fi'l arz* (*verderf zaaien op aarde*) - een algemene omschrijving die voor veel politieke delicten (inclusief geweldloze) wordt gebruikt - en drugsdelicten. Zittingen van de revolutionaire rechtbanken vinden veelal achter gesloten deuren plaats. Dit geldt ook regelmatig voor zittingen van reguliere rechtbanken. Abortus, overspel, geloofsafval en seksuele handelingen tussen personen van gelijke sekse, die in Iran worden aangemerkt als strafbare feiten, worden behandeld door de openbare rechtbanken. Voor de berechting van geestelijken en militairen bestaan speciale afzonderlijke rechtbanken.¹¹

De *Speciale Rechtbank voor de Geestelijkheid* (*Special Court for the Clergy*) opereert buiten het raamwerk van de reguliere rechtbanken en werd in 1987 ingesteld door *ayatollah* Khomeini om recht te spreken over leden van de sjiitische geestelijkheid in Iran. Aangeklaagden kunnen alleen door geestelijken die door de rechtbank zijn aangewezen, maar niet over speciale juridische vaardigheden hoeven te beschikken, worden vertegenwoordigd. Het komt voor dat aangeklaagden geen door de rechtbank aangewezen geestelijke bereid kunnen vinden om hun verdediging op zich te nemen. In dat geval wordt er over hen recht gesproken zonder dat zij daarbij juridisch zijn vertegenwoordigd.

¹⁰ *Ayatollah* Sadeq Larijani heeft een broer die voorzitter van het Iraanse parlement is, Ali Larijani, alsmede een broer die voorzitter van de Raad voor de Mensenrechten in Iran is, Mohammad-Javad Larijani.

¹¹ De Perzische naam voor de rechtbank voor de geestelijkheid is *dadgah-e vizhe-ye rohaniat*, de militaire rechtbank wordt aangeduid met *dadgah-e nezami*.

Het *Hooggerechtshof (Qevah Qazaieh)*, dat zestien afdelingen telt, heeft een beperkte bevoegdheid om vonnissen van rechtbanken te herzien. De speciale rechtbank voor de geestelijkheid kent geen beroepsmogelijkheid. Het openbaar ministerie en de rechterlijke macht opereren onafhankelijk van elkaar.

Raad van Hoeders van de Grondwet (Council of Guardians)

De Raad van Hoeders (*Shura-ye Negahban-e Qanun-e Asasi*) houdt toezicht op verkiezingen en op het islamitisch gehalte van de wetgeving. De helft van deze twaalf leden tellende raad bestaat uit geestelijken die door de Geestelijk Leider worden benoemd. De andere helft bestaat uit seculiere magistraten afkomstig uit de rechterlijke macht, die door het hoofd van de rechterlijke macht worden benoemd, na instemming van het parlement. De Raad van Hoeders wordt beschouwd als een invloedrijk orgaan binnen het staatsbestel en is zeer behoudend van karakter. Secretaris van de Raad van Hoeders is *ayatollah* Ahmad Jannati.

Beoordelingsraad (Expediency Council)

Geschillen tussen het parlement en de Raad van Hoeders worden besproken in de uit 42 leden bestaande Beoordelingsraad (*Majma-ye Tashkhis-e Maslahat-e Nizam*), waarin onder andere parlementariërs, leden van de Raad van Hoeders en de hoofden van de wetgevende, de uitvoerende en de rechterlijke macht zitting hebben. De raad opereert voorts als een adviesorgaan voor de Geestelijk Leider. De laatste heeft sinds 2005 zijn bevoegdheid om toezicht te houden op de regering (artikel 110 van de grondwet) deels gedelegeerd aan de raad.

De Beoordelingsraad staat onder leiding van de voormalige president van Iran, Ali Akbar Hashemi Rafsanjani.¹² Deze werd in maart 2012 andermaal bij decreet voor vijf jaar benoemd door de Opperste Leider, ondanks het feit dat een dochter van hem korte tijd in de gevangenis moest doorbrengen vanwege haar rol bij de onlusten in 2009 en een zoon min of meer gedwongen in het buitenland verblijft. De momenteel onder huisarrest gestelde oud-premier Mir Hossein Mousavi werd niet herbenoemd.

Vergadering van Experts (Assembly of Experts)

De uit 86 geestelijken bestaande Vergadering van Experts (*Majlis-e Khobregan of Majlis-e Khebragan*) wordt elke acht jaar rechtstreeks door de bevolking gekozen. Bij het overlijden van de Geestelijk Leider is de vergadering verantwoordelijk voor de verkiezing van een nieuwe Geestelijk Leider. Officieel dient de vergadering ook toe te zien op het functioneren van de Geestelijk Leider, waartoe de vergadering twee keer per jaar bijeen hoort te komen. In de praktijk is de Vergadering van Experts echter onderworpen aan de Geestelijk Leider.

Sinds 8 maart 2011 is *ayatollah* Mohammad Reza Mahdavi Kani de voorzitter, een positie die daarvoor jarenlang aan de eerdergenoemde Ali Akbar Hashemi Rafsanjani te beurt viel.

Provinciaal bestuur

De 30 Iraanse provincies (*ostanha*, enkelvoud *ostan*) worden bestuurd door centraal benoemde gouverneurs.

Strijdkrachten

De strijdkrachten bestaan uit het reguliere leger (*Artesh*) (naar schatting 350.000 manschappen, inclusief 220.000 dienstplichtigen) en het *Islamic Revolutionary*

¹² Rafsanjani is een van de machtigste en rijkste mannen van het land. Hij was een vertrouweling van de stichter van de islamitische republiek, *ayatollah* Ruhollah Khomeini. Hij was negen jaar parlementsvoorzitter en van 1989 tot 1997 president. In 2005 deed hij tevergeefs nog een gooi naar het presidentschap, maar leed in de tweede ronde een nederlaag tegen de huidige president Ahmadinejad.

Guard Corps (IRGC) (*Sepah-e Pasdaran-e Enqelab-e Eslami* (naar recente schattingen 125.000 manschappen), verenigd onder een gemeenschappelijke generale staf.¹³ Chef van de Generale Staf is generaal-majoor Seyed Hassan Firouzabadi.¹⁴ Daarnaast zijn er nog de *Law Enforcement Forces* (de politie) (*Niru-ye Entezami-ye Jomhuri-ye Eslami* – NAJA). Alle hoge legerfunctionarissen¹⁵ worden benoemd door de Geestelijk Leider en zijn rechtstreeks verantwoording aan hem verschuldigd.

Het IRGC, onder leiding van generaal-majoor Mohammad Ali Jaafari,¹⁶ functioneert als een volledig leger, met een eigen luchtmacht, landmacht en marine. Daarnaast heeft het een grote invloed op andere instellingen zoals de politie en het ministerie van Inlichtingen. Het IRGC speelde een prominente rol in de onderdrukking van de oppositieprotesten in de nasleep van de presidentsverkiezingen van juni 2009.

De politieke invloed van het IRGC is sinds het aantreden van Ahmadinejad in 2005, zelf ook voormalig lid van het IRGC, aanzienlijk toegenomen. Veel IRGC leden bekleden sindsdien hoge functies binnen de regering.¹⁷

Het IRGC is ook actief op economisch terrein en heeft voor miljarden dollars aan lucratieve overheidscontracten gekregen sinds het aantreden van president Ahmadinejad. Naar verluidt heeft het IRGC inmiddels een derde van de Iraanse economie in handen. Het IRGC is vooral actief in de olie- en gassector en de bouwwereld, maar heeft ook het Iraanse staatstelecommunicatiebedrijf in handen. Sinds 2009 heeft het IRGC ook een nieuwe inlichtingen-eenheid, met name gericht op het voorkomen van binnenlandse onrust.

Quds Force

De *Quds* of *Qods Force* (*Niru-ye Qods, Jerusalem Force*) is de speciale eenheid van het IRGC voor operaties in het buitenland; de eenheid rapporteert rechtstreeks aan de Geestelijk Leider *ayatollah* Khamenei.¹⁸ De huidige commandant is generaal-majoor Qassem Suleimani. Naar schatting 15.000 personen zijn betrokken bij de *Quds Force*. De voornaamste taak zou zijn het organiseren, trainen, uitrusten en financieren van buitenlandse islamitische revolutionaire bewegingen. Daartoe zou de *Quds Force* contacten met ondergrondse, islamitische militante organisaties binnen de islamitische wereld onderhouden en verder uitbouwen. De *Quds Force* zou georganiseerd zijn in acht verschillende geografische directoraten: West Europa; Iraq; Afghanistan, Pakistan en India; Israël, Libanon en Jordanië; Turkije; Noord Afrika; Arabisch Schiereiland; en de republieken van de voormalige Sovjet Unie. De belangrijkste aandachtsgebieden van de *Quds Force* zouden zijn Hezbollah activiteiten in Libanon; Iraaks Koerdistan; Kashmir, Baluchistan en Afghanistan; en recentelijk Jemen.¹⁹

¹³ *Profile: Iran's Revolutionary Guards*, BBC News (18 oktober 2010).

¹⁴ Zijn plaatsvervanger is generaal-majoor Pasdar Gholamali Rashid.

¹⁵ Dit betreft de commandanten in het leger en de Revolutionaire Garde en hun plaatsvervangers.

¹⁶ Plaatsvervanger van het IRGC is brigade-generaal Hossein Salami.

¹⁷ Zo worden in het kabinet de belangrijkste portefeuilles olie, energie, binnenlandse zaken en defensie beheerd door voormalige IRGC leden.

¹⁸ www.globalsecurity.org (geraadpleegd op 4 januari 2012); *Iran: U.S. concerns and policy responses*, Kenneth Katzman, Congressional Research Service (15 december 2011); *La force Al-Qods, armée de l'ombre du régime iranien*, Le Monde (24 november 2011); *Country Reports on Terrorism 2010 – Iran*, US Department of State (18 augustus 2010).

¹⁹ www.globalsecurity.org (geraadpleegd op 4 januari 2012); *Iran: U.S. concerns and policy responses*, Kenneth Katzman, Congressional Research Service (15 december 2011); *U.S. fears more plots from Iran's Quds Force*, Reuters (20 oktober 2011). *Iran/Saudi Arabia: Iranian plot stokes tensions*, Oxford Analytica (12 oktober 2011); *La force Al-Qods, armée de l'ombre du régime iranien*, Le Monde (24 november 2011); *Country Reports on Terrorism 2010 – Iran*, US Department of State (18 augustus 2011).

*Basij*²⁰

In november 1979 tijdens de Iraanse Revolutie gaf *ayatollah* Khomeini aan zijn aanhangers opdracht een grote volksmilitie te vormen. Op 30 april 1980 werd onder de naam *Basij* een paramilitaire militie van vrijwilligers opgericht. *Basij* betekent *mobilisatie* en wordt ook wel *Basij-e Mostaz'afin*, letterlijk *Mobilisatie van de Onderdrukten* genoemd. De officiële aanduiding is *Nirou-ye Moqavemat-e Basij*, letterlijk *Mobilisatie Verzetsleger*.²¹

De *Basij* vormen de vijfde vertakking van de IRGC (naast een eigen lucht- en zeemacht, *special forces* en inlichtingenapparaat). De drie gewapende vleugels van de *Basij* zijn de *Ashoura* en de *Al-Zahra Brigades*, de *Imam Hoessein Brigades* (bestaande uit *Basij* oorlogsveteranen, die nauw samenwerken met de landstrijdkrachten van de IRGC), en de *Imam Ali Brigades* (die zich bezig houden met bedreigingen van de interne veiligheid).

De *Basij* zijn ondergeschikt aan en ontvangen hun bevelen van de IRGC en van Geestelijk Leider *ayatollah* Khamenei.²²

De huidige commandant van de *Basij* is Mohammad Reza Naqdi, die in oktober 2009 Hoessein Taeb opvolgde. De eerste plaatsvervangend commandant van de *Basij* is generaal Mirahmadi, die op 4 september 2005 werd benoemd. *Basij* commandant voor de regio Teheran is Seyyed Mohammad Haj Aqamir.

Onderafdelingen van de *Basij* zijn onder andere de *Leerlingen Basij (Basij-e Danesh-Amouzi)*²³, de *Studenten Basij (Basij-e Daneshjouyi)*, de *Universiteits Basij*, de *Overheids Basij (Basij-e Edarii)* en de *Stammen Basij (Basij-e Ashayer)*. Er zou voorts ook nog een *Gilden Basij (Basij-e Asnaf)* en een *Arbeidersklasse Basij (Basij-e Karegaran)* bestaan. In de *Studenten Basij* worden leden van middelbare scholen *Zoekers (Puyandegan)* genoemd; leden van hogescholen heten *Voorhoede (Pishgaman)*.²⁴

De organisatie en training van de *Basij* verschilt per provincie, en is mede afhankelijk van het bij de IRGC en *Basij* commandanten ter plekke bestaande (be)dreigingsbeeld. Er bestaan vertakkingen van de *Basij* in bijna iedere moskee, met daarin ruimtes (*Basij bases (Paygah-e Basij)*) gereserveerd, waar studenten de koran bestuderen, sportteams organiseren en veldtochten plannen.²⁵

Er zouden drie soorten *Basij* leden bestaan:

- vaste leden (*Razmandeh*) die in oorlogstijd worden gemobiliseerd en in vredetijd bij ontwikkelingsactiviteiten betrokken zijn. Het zijn onbetaalde vrijwilligers, die alleen in oorlogstijd een vergoeding ontvangen;
- actieve leden (*Razmjou/Daryadel*) die een intensieve ideologische en politieke indoctrinatie hebben ondergaan. Zij ontvangen wel een vergoeding voor activiteiten in vredetijd;
- speciale leden (*Mujahid*) die gesalarieerde leden zijn zowel van de *Basij* als van de IRGC. Zij doen dienst als landstrijdkrachten van de IRGC.

Schattingen van het aantal *Basij* variëren, omdat de Iraanse autoriteiten hogere aantallen noemen dan buitenlandse waarnemers. Volgens een voormalige

²⁰ Zie ook *Iran – Researched and compiled by the Refugee Documentation Centre of Ireland on 30 December 2011 and 3 January 2012: information on the activities of Basij including applicable state support.*

²¹ www.globalsecurity.org (geraadpleegd op 3 januari 2012).

²² www.globalsecurity.org (geraadpleegd op 3 januari 2012).

²³ De jongere leden van de *Leerlingen Basij* zijn tussen de 12 en 15 jaar, de oudere leden van de *Leerlingen Basij* zijn tussen de 15 en 18 jaar. Er zijn speciale zomerkampen voor leden van de *Leerlingen Basij*. (*Iran's Basij force – the mainstay of domestic security*, Radio Free Europe/Radio Liberty (7 december 2008).

²⁴ www.globalsecurity.org (geraadpleegd op 3 januari 2012); *Iran's Basij force – the mainstay of domestic security*, Radio Free Europe/Radio Liberty (7 december 2008).

²⁵ *Basij Militia*, The New York Times (3 januari 2012).

commandant van de *Basij*, Brigade-generaal Mohammad Hejazi, bedroeg het aantal manschappen van de *Basij* in 2004 meer dan 1 miljoen man, in 2007 zou dit aantal meer dan 12 miljoen man bedragen. Volgens de vorige commandant van de *Basij*, Hoessein Taeb, bedroeg het aantal manschappen van de *Basij* in november 2009 meer dan 13 miljoen man, zo'n 20% van de totale Iraanse bevolking. Van dit aantal waren 5 miljoen vrouwen en meer dan 4 miljoen schoolkinderen. In de praktijk kan de *Basij* niet meer dan 1½ miljoen mannen en vrouwen van actieve militaire leeftijd mobiliseren. Volgens een studie in 2005 van de Washington *think-tank*, *the Center for Strategic and International Studies*, zou het aantal voltijdse, geuniformeerde en actieve leden van de *Basij* 90.000 personen bedragen, met daarnaast 300.000 man reserves en nog eens 1 miljoen man die in tijden van nood zouden kunnen worden gemobiliseerd.²⁶

Een van de belangrijkste taken van de *Basij* is het garanderen van de binnenlandse veiligheid van het islamitisch regime. Daarbij worden met name de gangen van de bevolking nagegaan.²⁷ De positie van de *Basij* als ondersteuner van politie en justitie is in 1992 in de wet vastgelegd.²⁸ Op grond van de artikelen 15 en 18 van het Iraanse wetboek van Strafvordering kan de *Basij* rechtstreeks, zonder tussenkomst van de politie, zaken aanbrengen bij een revolutionaire of openbare rechtbank. In de praktijk is het in de meeste gevallen evenwel de politie, en in het bijzonder de *Misdaad Opsporingsdienst (Edareh-ye Agahi)*, die door de openbare aanklagers verzocht wordt onderzoek te doen.

In 1988 werden *Basij* organisaties op scholen en universiteiten gevormd om verwestersing en mogelijke studentenprotesten tegen de overheid te bestrijden. *Basij* treden ook op bij rampenbestrijding, en worden gemobiliseerd in geval van aardbevingen, andere natuurrampen of rampen door menselijk toedoen. Wetshandhaving kan worden ondersteund door het opzetten door de *Basij* van controleposten in stadswijken om smokkel van drugs of eventuele ongeregeldeheden tegen te gaan.²⁹

In hun hoedanigheid van handhaver van orde en wet doet de *Basij* in steden en dorpen ook dienst als zedenpolitie. Zij dwingt het dragen van de *hijab* (volledig bedekken van hoofd en lichaam) af, arresteert vrouwen die de kledingvoorschriften overtreden, verhindert nauwe omgang tussen mannen en vrouwen, houdt activiteiten van burgers in de gaten, legt beslag op satellietshotels en onzedelijke publicaties, verzamelt informatie en stelt zich hinderlijk op tegenover critici van de regering en intellectuelen. Vrijwilligers van de *Basij* treden ook op als gerechtsdienaar bij lokale rechtbanken.³⁰

De taken kunnen variëren per provincie. Zo kunnen *Basij* ingezet worden tegen drugssmokkelaars aan de oostgrens, tegen smokkelaars van goederen in de zuidwestelijke provincies Hormuzgan en Bushehr, en voeren ze grensbewakingsactiviteiten uit aan de grens met Irak.³¹ In 2010 werden duizenden *Basij* getraind in het blokkeren en filteren van dissidente websites op het internet.

Volgens een rapport van 2006 van *Globalsecurity.org* bestond het *Basij* lidmaatschap voornamelijk uit jongens, oude mannen en zij die onlangs hun militaire dienstplicht hadden vervuld. In 2009 stelde de New York Times dat leden van de

²⁶ www.globalsecurity.org (geraadpleegd op 3 januari 2012); *Iran's Basij force – the mainstay of domestic security*, Radio Free Europe/Radio Liberty (7 december 2008).

²⁷ *Iran's Basij force – the mainstay of domestic security*, Radio Free Europe/Radio Liberty (7 december 2008).

²⁸ *Law of Judicial Support for the Basidji*, gepubliceerd in de *Official Gazette* 13946 van december 1992.

²⁹ www.globalsecurity.org (geraadpleegd op 3 januari 2012).

³⁰ www.globalsecurity.org (geraadpleegd op 3 januari 2012); *Layers of armed forces wielding power of law*, The New York Times (23 juni 2009); *Iran's Basij force – the mainstay of domestic security*, Radio Free Europe/Radio Liberty (7 december 2008).

³¹ *Iran's Basij force – the mainstay of domestic security*, Radio Free Europe/Radio Liberty (7 december 2008).

Basij varieerden van hoge school leeftijd (16, 17 of 18 jaar oud) tot omstreeks 30 jaar.

Voordelen voor leden van de *Basij* zouden omvatten een (gedeeltelijke) vrijstelling van de 21 maanden militaire dienstplicht voor mannen, reserve studieplekken op universiteiten, en een kleine bezoldiging. Leden van de *Basij* komen meer in aanmerking dan niet-leden voor overheidsbetrekkingen, met name de beveiliging binnen overheidsinstellingen. Veel Iraniërs zouden tot de *Basij* toetreden alleen maar om de voordelen te plukken van het *Basij* lidmaatschap, toestemming voor een studie aan de universiteit te verkrijgen of als middel om promotie te maken bij de overheid.³²

Criteria om binnen de *Basij* voor bevordering in aanmerking te komen zijn bijvoorbeeld het met succes voltooien van trainingscursussen, de mate van actieve betrokkenheid, het aantal uitgevoerde missies, doelmatigheid, gevechtstekwaamheid, deskundigheid, gewonnen prijzen of voltooide opleidingen. Ook het aantal dienstjaren speelt hierbij een rol. Onder de vrijwillige leden bestaat de mogelijkheid om na verloop van tijd weg te blijven en niet meer actief deel te nemen aan werkzaamheden voor de *Basij*. Hoger gesalarieerde leden van de *Basij* van arme komaf zullen zich in de praktijk bedenken, voordat zij een dergelijke stap zullen overwegen.

Hoewel de *Basij* een vrijwillige paramilitaire organisatie is, hebben de meeste *Basij* geen toestemming om een vuurwapen te dragen, tenzij voor speciale omstandigheden. Dit zou inhouden dat slechts 25% van de *Basij* vuurwapens draagt, meestal een AK-47.

Ansar-e Hezbollah

Een andere conservatieve militia met een vergelijkbare positie als de *Basij* is de uit enkele duizenden leden bestaande *Ansar-e Hezbollah (Volgelingen van de Partij van God)*. Ook deze organisatie stelt zich ten doel de orde te handhaven volgens de traditionele (conservatieve) interpretatie van de Islamitische Revolutie. Momenteel staat de organisatie onder leiding van Foruz Rajaibar.

Herasat

Informatie over de *Herasat* (of *Heresat* of *Hasarat*) is schaars.³³ Het zou gaan om een afdeling van het ministerie van Inlichtingen en Veiligheid, die zich onder andere bezighoudt met toezicht op overheidsinstallaties, - personeel en -documenten, het tijdig onderkennen van afwijkende inzichten bij overheids personeel en het tegengaan van spionage. Aanvullende informatie over de structuur, het leiderschap en de plaats van de *Herasat* binnen het Iraanse regerings- en veiligheidsapparaat is niet beschikbaar.

Sarallah

Informatie over de *Sepah-e Sarallah (Sarallah Sepah)* is schaars.³⁴ Het zou gaan om een eenheid van de *Disciplinary Force* (ontstaan uit een samengaan van politie, veiligheidscommittees en gendarmerie), belast met het verzekeren of herstellen van de veiligheid in tijden van crisis, met name in en om de stad Teheran. De *Sarallah* met als commandant Aziz Jafari, zou ook elementen omvatten die belast zouden zijn met het uitvoeren van bom- en moordaanslagen, arrestaties en ondergrondse operaties. Aanvullende informatie over de structuur, het leiderschap en de plaats

³² *Basij militia*, The New York Times (3 januari 2012).

³³ *Immigration and Refugee Board of Canada* – www.ecoi.net (geraadpleegd op 3 januari 2012).

³⁴ *Immigration and Refugee Board of Canada* – www.unhcr.org (geraadpleegd op 3 januari 2012).

van de *Sepah-e Sarallah* binnen het Iraanse regerings- en veiligheidsapparaat is niet beschikbaar.

*Ministerie van Inlichtingen en Veiligheid*³⁵

Het ministerie van Inlichtingen en Veiligheid (*Vezerat-e Ettela'at va Amniyat-e Keshvar*) is belast met de bescherming van de nationale veiligheid, contraspionage en het observeren van illegale politieke groeperingen. Voor de presidentsverkiezingen van juni 2009 was het de belangrijkste instantie ter bestrijding van politieke oppositie. Alle Iraniërs die een potentieel gevaar zouden kunnen opleveren voor de veiligheid van de staat, worden stelselmatig in de gaten gehouden.

2.2 Politieke ontwikkelingen

Parlementsverkiezingen – 2 maart 2012

Op 2 maart 2012 konden ruim 48 miljoen stemgerechtigde Iraniërs – zowel mannen als vrouwen – naar de stembus gaan voor het kiezen van 290 vertegenwoordigers in het nieuwe Iraanse parlement (negende Majlis).³⁶ Het kiesdistrict Teheran nam daarbij dertig parlementszetels voor zijn rekening. De verkiezingscampagne (23 februari – 1 maart 2012) was nauwelijks merkbaar. Het waren de eerste verkiezingen in Iran na de (alom frauduleus veronderstelde) presidentsverkiezingen van 2009. In de 207 kiesdistricten waren 47.000 stembureaus ingericht, waarvan er ongeveer 14.000 mobiel waren. In ongeveer 10% van de kiesdistricten werd een elektronische stem uitgebracht.³⁷

Om verkiesbaar te zijn dienden de kandidaten aan strenge eisen te voldoen. Dit werd nauwgezet gecontroleerd door het ministerie van Binnenlandse Zaken en de Raad van Hoeders van de Grondwet. Zo moesten zij minimaal dertig jaar en maximaal 75 jaar oud zijn, en dienden zij over een universitair masterniveau te beschikken. Van de 5.405 geregistreerde kandidaten – onder wie 428 vrouwen – kon op 2 maart 2012 op 3.313 personen een stem worden uitgebracht. Het afwijzingspercentage in het screeningsproces verschilde nauwelijks van eerdere verkiezingen: ongeveer een derde van de kandidaten werd afgewezen. Opvallend was de voortschrijdende afname van het aantal geestelijken: slechts 92 kandidaten waren clerici.³⁸

In Iran komen geen politieke partijen voor, zoals die in het westen bestaan. Er zijn wel groeperingen onder de paraplu waarvan kandidaten zich beschikbaar stellen. Na de uitslag van de verkiezingen gaat een deel van de gekozenen op basis van eigen inschattingen facties vormen met anderen. Daarnaast zullen er gekozenen zijn die besluiten zich als onafhankelijke van hun taak te gaan kwijten. Ook een na de verkiezingen gesloten verbond lijkt niet op een westerse parlementaire fractie. Gedurende de zittingsduur van het parlement zullen gesmede allianties wijzigen en verdwijnen en zullen er nieuwe ontstaan. De belangrijkste politieke groeperingen en allianties in Iran zijn:³⁹

³⁵ De SAAM was de opvolger van de veiligheidsdienst van de *Shah*, de SAVAK. De SAAM werd in 1984 omgevormd tot de VEVAK (*Vezerat-e Ettela'at va Amniyat-e Keshvar*), het ministerie van Inlichtingen.

³⁶ *Iran kan kiezen: conservatief of conservatief – strijd gaat vandaag tussen geestelijkheid rond Khamenei en politici uit de stal van Ahmadinejad*, Trouw (2 maart 2012); *Het belang van overbodige verkiezingen – Iran en zijn stembusgang*, De Standaard (2 maart 2012); *Iran kiest zonder veel keus*, Het Parool (2 maart 2012).

³⁷ *Iran kan kiezen: conservatief of conservatief – strijd gaat vandaag tussen geestelijkheid rond Khamenei en politici uit de stad van Ahmadinejad*, Trouw (2 maart 2012).

³⁸ *Ter vergelijking: in 1984, op het hoogtepunt van de geestelijke macht, bedroeg het aantal geestelijke parlementsleden nog 148 personen.*

³⁹ Zie ook: *Guide: Iranian parliamentary elections*, BBC News (27 februari 2012).

- *The United Principalists Front*, een groepering bestaande uit allerlei conservatieve subgroeperingen. Onder deze paraplu hebben zich vooral veel aanhangers verzameld van de huidige parlementsvoorzitter Ali Larijani en de burgemeester van Teheran Mohammad Qalibaf. Wat hen bindt is een gemeenschappelijke afkeer van president Ahmadinejad.⁴⁰
- *The Front of the Islamic Revolution's Endurance*, onder leiding van de conservatieve (en niet onomstreden) *ayatollah* Mohammad Mesbah Yazdi. Aanhangers van deze groepering zetten zich vooral af tegen de zogenaamde *deviant current*, hetgeen volgens hen feitelijk alles is wat afwijkt van de politieke lijnen zoals uitgezet door de Opperste Leider. Vooral de rechterhand van de president, Esfandiar Mashai, moet het bij hen ontgelden. De houding tegenover de president zelf verschilt onder de aanhangers van deze groepering.
- *The Voice of the Nation*, een groepering aangevoerd door de parlementsleden Ali Motahari en Hamid Reza Katouzian. Onder de paraplu van deze groepering zouden zich ook enkele hervormers bevinden. Deze groepering neemt een zeer strijdlustige houding aan ten opzichte van president Ahmadinejad en diens regering.
- *The Front of Islamic Resistance*, onder leiding van voormalig IRGC-chef en voormalig presidentskandidaat Mohsen Rezai, die bekend staat als gematigd conservatief. Hij lijkt zich vooral op economische onderwerpen te richten. Er is weinig bekend over de standpunten van de aanhangers van deze groepering.
- *The Democratic Front*, deze tot de verkiezingen toegelaten (want het politieke systeem onderschrijvende) hervormers worden aangevoerd door het parlements lid Mostafa Kavakebian. Ongeveer 100 kandidaten hebben zich onder deze naam verzameld/worden gesteund door deze groepering.

De twee belangrijkste Iraanse oppositiegroeperingen, *The Front of Participation in Islamic Iran* en *the Mujahedeen Organisation of the Islamic Revolution*, waren uitgesloten van deelname aan de parlementsverkiezingen.

Sinds februari 2011 staan oppositieleiders Mehdi Karubi en Mir-Hossein Mousavi met hun vrouwen onder huisarrest.⁴¹ Directe aanleiding was hun oproep om te demonstreren uit solidariteit met de *Arabische Lente*. De regering vreesde echter dat dit een dekmantel zou vormen voor een nieuwe anti-regeringsdemonstratie. Het protest tegen het aanhoudende huisarrest van de oppositieleiders nam toe. Niet alleen oud-president Khatami pleitte voor de vrijlating van Karubi en Mousavi, ook diverse parlementsleden riepen hiertoe op.⁴² Leden van de zogeheten *Groene Beweging* oppositie (de *Coordination Council of the Green Path of Hope*), die in het buitenland verbleven, hadden via internet en in het bijzonder sociale media als Facebook en Twitter een demonstratie van de Iraanse oppositie aangekondigd in Teheran tegen het voortdurende huisarrest van hun leiders Mousavi en Karoubi nu een jaar geleden en die een herhaling van een soortgelijk protest van vorig jaar 14 februari had moeten worden.⁴³ Er kwamen slechts enkele honderden demonstranten opdagen, die geen leuzen riepen. Vrijwel overal in het centrum van Teheran was politie in volle sterkte aanwezig, maar verspreid over een lange route waren er

⁴⁰ *Iran politics: United Fundamentalist Front*, The Economist Intelligence Unit (5 maart 2012).

⁴¹ *We are ordered to crush you – expanding repression of dissent in Iran*, Amnesty International (28 februari 2012).

⁴² *Iran verbiedt oppositiepartijen*, Trouw (28 november 2011).

⁴³ *Iran: Anniversary demonstrations on 14 February must be allowed to take place peacefully*, Amnesty International (10 februari 2012); *Iran's Greens aim to rise again*, Human Rights Watch (13 februari 2012).

uiteindelijk nauwelijks demonstranten.⁴⁴ Enkele arrestaties zouden hebben plaatsgevonden.⁴⁵

In de aanloop naar de parlementaire verkiezingen van 2 maart 2012 verrichtten de Iraanse autoriteiten talrijke arrestaties onder journalisten, bloggers, schrijvers, alsmede leden van etnische en religieuze minderheden, kennelijk in een poging openbare meningsvorming en daaruit voortvloeiende kritiek op het overheidsbeleid met name op het gebied van mensenrechten en economie in de kiem te kunnen smoren.⁴⁶ Zo deelde Heydar Moslehi, minister van Inlichtingen, op 8 januari 2012 mee dat de autoriteiten verschillende verstoorders van de verkiezingen in Teheran hadden aangehouden, die van plan zouden zijn de parlementsverkiezingen via virtuele en sociale netwerken te verstoren.⁴⁷

De parlementsverkiezingen op 2 maart 2012 waren volgens waarnemers niet eerlijk en vrij. Dit was enerzijds het gevolg van de kandidaatstellingsprocedure (kandidaten moesten worden goedgekeurd door de Raad van Hoeders) en anderzijds van het gebrek aan mogelijkheden om een echte campagne te voeren, alsmede het feit dat de stemming nauwelijks geheim was (geen stemhokjes) en er naar alle waarschijnlijkheid met de opkomst was gerommeld. De Opperste Leider keek evenwel met tevredenheid terug op het verloop van de verkiezingen. De opkomst (64,2%) benaderde het door hem vooraf gegeven percentage (65%); er hebben zich geen protesten of onlusten voorgedaan en er is een soort van nationale eenheid gevestigd.

Na afloop van de verkiezingen bleek een tweede verkiezingsronde noodzakelijk, omdat in de belangrijkste kiesdistricten, waaronder Teheran, veel kandidaten de kiesdrempel niet haalden.⁴⁸ Na de tweede verkiezingsronde bleek dat de negende Majles, die op 27 mei 2012 werd geïnstalleerd, minder hervormingsgezinde parlementariërs telde dan het vorige parlement. Zeventig van de zittende parlementariërs slaagden erin hun zetel te behouden. Opvallend was dat een aantal oudgedienden niet werden herkozen. Er leek een verschuiving op te treden van *rishe sefid* (witte baarden/oude conservatieve garde) naar de *rishe tah* (korte baarden/apparatsjiks of leden van de Revolutionaire Garde).⁴⁹ Sommigen van deze 'onafhankelijken' zijn mogelijk (heimelijke) aanhangers van president Ahmadinejad. In welke mate sprake is van een verschuiving van de machtsbasis tussen de Opperste Leider en president Ahmadinejad valt nog niet definitief te zeggen. Dit is het gevolg van het feit dat er veel 'onafhankelijke kandidaten' zijn gekozen en dat het voorsnog onduidelijk is hoe deze 87 (meest nieuwe) parlementariërs zich zullen gaan opstellen. Het aantal vrouwelijke parlementsleden steeg van acht naar negen.

Een van de eerste agendapunten van de nieuwe Majles tijdens de eerste reguliere zittingsdag op 28 mei 2012 was het kiezen van een voorzitter. Het ging daarbij

⁴⁴ *Protest oppositie Iran komt niet van de grond*, NRC Handelsblad (15 februari 2012); *Opposition reports security clampdown in Tehran*, Reuters (14 februari 2012).

⁴⁵ *En Iran, la police mobilisée pour empêcher toute manifestation de l'opposition*, Le Monde Diplomatique (16 februari 2012).

⁴⁶ *Iran: New assault on freedom of information*, Human Rights Watch (25 januari 2012); *We are ordered to crush you – expanding repression of dissident in Iran*, Amnesty International (28 februari 2012).

⁴⁷ *Iran: Wave of arrests in run up tot parliamentary elections*, Amnesty International (31 januari 2012).

⁴⁸ *Iran's conservatives grapple for power*, Stratfor – Global Intelligence (1 maart 2012); *Khamenei versus Ahmadinejad: de dunne scheidingslijn van vriend versus vijand*, Volkskrant (2 maart 2012); *Iran: Ahmadinejad suffers loss in runoff vote*, Radio Free Europe/Radio Liberty (6 mei 2012).

⁴⁹ *Ahmadinejad verzwakt na verkiezingen*, Volkskrant (5 maart 2012); *Prospects for Iran in the second quarter*, Oxford Analytica (6 maart 2012); *A serious blow to Ahmadinejad – and his office; Ayatollah is expected to eliminate presidency as allies take Parliament*, The International Herald Tribune (6 maart 2012); *Ahmadinejad's rivals rack up parliament wins in Iran*, The New Zealand Herald (4 maart 2012).

tussen de vorige en de voor-vorige voorzitter, te weten de 55-jarige Ali Larijani en de 67-jarige Gholam-Ali Haddad Adel. Haddad Adel leek favoriet en kon ook terugvallen op zijn familiebanden met de Geestelijk Leider (Haddad Adel's dochter is getrouwd met de zeer invloedrijke zoon van Ayatollah Khamenei, Mojtaba Khamenei). Larijani behaalde met 173 stemmen (in 2008 nog 237 stemmen) tegen Haddad Adel (100 stemmen) de overwinning.

Aanloop naar presidentsverkiezingen in 2013

Mohsen Rezai, voormalig presidentskandidaat (derde plaats in 2009), ex-IRGC-commandant en thans secretaris van de Beoordelingsraad, stelde zich inmiddels kandidaat voor de presidentsverkiezingen van 2013. Naar verwachting zullen ook de voormalige nucleaire onderhandelaar en huidige voorzitter van het parlement, Ali Larijani, alsmede de burgemeester van Teheran, Mohammad Baqer Qalibaf, zich kandidaat stellen.⁵⁰ Qalibaf staat vooral bekend als pragmaticus.

Ahmadinejad zelf heeft aangekondigd zich na de volgende verkiezingen uit de politiek terug te trekken. Overigens is het niet onwaarschijnlijk dat een (relatief) onbekende kandidaat vanwege het giftige politieke klimaat zich nu rustig houdt en zich pas op het laatste moment zal profileren. Per slot van rekening was de opkomst van Ahmadinejad in 2005 ook voor velen erg snel en onverwacht.

2.3 Veiligheidssituatie

Met uitzondering van enkele op zichzelf staande incidenten, waarbij inwoners of gewapende groeperingen waren betrokken, bleef het in de grensgebieden (de provincies waar Koerden, Azeri en Baluchi, woonachtig zijn) in de verslagperiode over het algemeen rustig. Ook in de provincie Khuzestan in het zuidwesten van Iran (Arabieren) is geen informatie bekend over bomaanslagen.

De rust op straat is grotendeels teruggekeerd, maar rond bepaalde speciale dagen of gebeurtenissen blijft de kans op onrust aanwezig.

Na het bekend worden van financiële sancties door het VK tegen Iraniërs die mogelijk betrokken zouden zijn geweest bij plannen om de Saoedi-Arabisch ambassadeur in de VS, Adel Al-Jubeir, te vermoorden door het oplazen van een drukbezocht restaurant in Washington, vielen betogers op 29 november 2011 tijdens een vermoedelijk door Basij in gang gezette demonstratie de beide compounds van de Britse ambassade in Teheran binnen. Daarbij verbrandden zij de Britse vlag, plunderden het gebouw, gooiden ruiten in, stichtten brand en hielden korte tijd Brits ambassadepersoneel in gijzeling.⁵¹

Begin januari 2012 kwam Mostafa Ahmadi Roshan bij een aanslag om het leven. Hij leidde een afdeling voor de uraniumverrijking in een nucleaire installatie in de stad Natanz. Ook was hij hoogleraar aan de Allameh Tabataba'i Universiteit in Teheran. Het was de vijfde aanslag gericht tegen Iraanse wetenschappers in Iran in de afgelopen twee jaar. In verband met de aanslag hield Iran een aantal personen aan. Over het aantal en tijdstip van de arrestaties, de identiteit en nationaliteit van de verdachten zijn geen verdere details bekend.⁵²

Een man die verdacht werd van de moord in januari 2010 op de Iraanse nucleaire

⁵⁰ *Prospects for Iran in the third quarter*, Oxford Analytica (11 juni 2012).

⁵¹ *Ban voices outrage after attack against UK embassy in Iranian capital*, UN News Service (30 november 2011); *Security Council strongly condemns attacks against UK embassy in Iran*, UN News Service (29 november 2011); *Witnesses see devastation in UK's Tehran embassy*, Reuters (1 december 2012); *Iranian protesters storm British diplomatic compounds*, Reuters (30 november 2011).

⁵² *Onduidelijke arrestaties na moord op kernfysicus Iran*, Algemeen Dagblad (16 januari 2012); *Moorden vertragen kernprogramma Iran slechts*, Volkskrant (13 januari 2012); *Weer Iraanse atoomspecialist gedood*, Volkskrant (12 januari 2012); *Bom in Teheran geen echte verrassing*, Trouw (12 januari 2012).

geleerde Massoed Al-Mohammadi, is op 14 mei 2012 in Iran opgehangen. De man, Majid Jamali Fashi, zou in opdracht van de Israëliëse geheime dienst Mossad hebben gewerkt en ongeveer \$120.000 (€90.000) voor de moord hebben ontvangen. Hij werd vlak na de aanslag door de Iraanse autoriteiten opgepakt en legde kort daarop een schuldbekentenis af, die door de Iraanse televisie werd uitgezonden.⁵³

⁵³ *Veronderstelde moordenaar van atoomgeleerde opgehangen*, Trouw (15 mei 2012).

3 Mensenrechten

3.1 Waarborgen

3.1.1 *Verdragen en protocollen*⁵⁴

Iran heeft de Universele Verklaring van de Rechten van de Mens onderschreven en is partij bij het Vluchtelingenverdrag van 1951, inclusief het Protocol van 1967.⁵⁵

Iran heeft voorts de volgende verdragen ondertekend en bekrachtigd:

Internationaal Verdrag inzake Burgerrechten en Politieke Rechten (International Covenant on Civil and Political Rights, ICCPR), door Iran bekrachtigd op 24 juni 1975;

Internationaal Verdrag inzake Economische, Sociale en Culturele Rechten (International Covenant on Economic, Social and Cultural Rights, ICESCR), door Iran bekrachtigd op 24 juni 1975;

Internationaal Verdrag inzake de Uitbanning van alle Vormen van Rassendiscriminatie (International Convention on the Elimination of All Forms of Racial Discrimination, CERD), door Iran bekrachtigd op 29 augustus 1968; het Verdrag inzake de Rechten van het Kind (Convention on the Rights of the Child, CRC), door Iran bekrachtigd op 13 juli 1994. Bij dit verdrag heeft Iran zich het recht voorbehouden om bepalingen die in strijd zijn met de islamitische wet buiten toepassing te laten. Iran is op 26 september 2007 toegetreden tot het op 25 mei 2000 tot stand gekomen Optional Protocol tegen kinderhandel, kinderprostitutie en kinderpornografie. Op 21 september 2010 is door Iran het Optional Protocol tegen het gebruik van kinderen in gewapende conflicten getekend.

Iran heeft de volgende verdragen ondertekend, maar nog niet bekrachtigd:⁵⁶

Verdrag inzake de Uitbanning van alle Vormen van Discriminatie tegen Vrouwen (Convention on the Elimination of All Forms of Discrimination Against Women, CEDAW);

Verdrag tegen Foltering en andere Wrede, Onmenselijke of Onterende Behandeling of Bestrafing (Convention against Torture and Other Cruel, Inhuman or Degrading Treatment or Punishment, CAT).

Ten slotte heeft Iran op 31 december 2000 het Statuut van het Internationaal Strafhof ondertekend. Bekrachtiging heeft nog niet plaatsgevonden.

3.1.2 *Nationale wetgeving*

Grondwet (Qanun-e Asasi of Fundamental Law)

De huidige Iraanse Grondwet dateert van 3 december 1979 en werd voor het laatst gewijzigd op 28 juli 1989. Artikel 4 van de Grondwet stelt dat alle wetten en regelgeving gebaseerd zullen zijn op islamitische principes. De sharia vormt daarmee de basis voor het Iraanse rechtssysteem en is verheven boven de nationale wetgeving.

⁵⁴ Zie ook www.treaties.un.org

⁵⁵ *United Nations High Commissioner for Refugees, States Parties to the 1951 Convention relating to the Status of Refugees and the 1967 Protocol, as of 1 March 2006; Declarations and Reservations to the 1951 Convention relating to the Status of Refugees, as of 1 March 2006.* Iran heeft zich het recht voorbehouden vluchtelingen niet de *meest begunstigde* behandeling te verlenen, zoals die wordt verleend aan onderdanen van derde landen waarmee Iran hiertoe een overeenkomst heeft gesloten.

⁵⁶ Wetsvoorstellen ter bekrachtiging van beide verdragen zijn in augustus 2003 door de Raad van Hoeders verworpen wegens strijdigheid met de beginselen van de islam en de Grondwet.

De Grondwet erkent een aantal gebruikelijke grondrechten als vrijheid van meningsuiting, pers, religie, vereniging en vergadering, bewegingsvrijheid, eerlijke rechtsgang, vrijwaring van foltering en van onmenselijke behandeling en vrijwaring van huiszoeken en arbitraire aanhoudingen. Deze rechten zijn vastgelegd in de artikelen 19 tot en met 42 van de Grondwet.⁵⁷ De Grondwet kent echter ook mogelijkheden om deze vrijheden in te perken. Zo is in de artikelen 20, 21, 26 en 28 de grondwettelijke bepaling neergelegd dat het betreffende grondrecht niet in strijd mag zijn met de beginselen van de islam. Ook is in een aantal artikelen neergelegd, dat de vrijheid bij wet kan worden ingeperkt (bijvoorbeeld de artikelen 24 en 33).

Strafwetgeving

Het wetboek van Strafrecht werd in 1982 goedgekeurd door de justitiële commissie van het parlement en de Raad van Hoeders voor een experimentele periode van vijf jaar. Na de herziening van 1991 werd de experimentele uitvoering van het wetboek van Strafrecht herhaaldelijk verlengd. De laatste verlenging gold tot maart 2012. In afwachting van de bekendmaking in de Iraanse Staatscourant van het nieuwe wetboek van Strafrecht is het oude wetboek van Strafrecht nog steeds van toepassing.

Anti-folterwetgeving

Het wetsontwerp dat beoogt artikel 38 van de Grondwet - het voorkomen van marteling van gevangenen - te verankeren in de nationale wetgeving is nog niet aangenomen.

Bestaande wetten die Iraanse burgers tegen marteling moeten beschermen, blijven beperkt tot de artikelen 570 en 578 van de *Islamic Penal Code*, artikel 1 van de *Civil Responsibility Law* en de algemene bepalingen van artikel 38 van de Grondwet. Ook bestaat er sinds 2004 de *Respecting Legitimate Freedoms and Protecting Citizens' Rights*-wet, waarin het gebruik van marteling expliciet verboden wordt (artikel één, zesde lid). Diverse organisaties hebben aangetoond dat er evenwel nog steeds op grote schaal gevangenen worden gemarteld.

Wetsontwerp tot wijziging wetboek van Strafrecht (waarin onder andere terdoodveroordeling wegens afvalligheid en godslastering)

Na bestudering van de ontwerpstekst kwam de Raad van Hoeders in januari 2012 tot de conclusie dat het wetsontwerp niet in strijd was met de Grondwet en de shariah.⁵⁸ Wel ontdekte de Raad van Hoeders een aantal fouten met betrekking tot de redactie van de ontwerpstekst. Deze zijn weer ter verbetering voorgelegd aan het parlement. Zodra het parlement de nodige correcties in de ontwerpstekst heeft aangebracht, zal deze weer naar de Raad van Hoeders ter goedkeuring worden gezonden. De verwachting is dat met deze procedure nog enige maanden gemoeid zal zijn.

Geloofsafval (*apostasie*) is onder fatwa strafbaar met de dood. Ook onder het concept tot wijziging van het wetboek van Strafrecht is apostasie nog steeds strafbaar met de dood. Naar verluidt wordt apostasie onder het concept gewijzigde wetboek van Strafrecht echter niet met de doodstraf bestraft, als de beschuldigde

⁵⁷ Artikel 19 van de Grondwet stelt dat een ieder in Iran, ongeacht de stam of clan, gelijke rechten geniet en dat mensen met een bepaalde huidskleur, ras, taal en zo meer geen voorrechten genieten. Artikel 20 van de Grondwet stelt dat alle 'leden van de natie', man en vrouw, gelijke bescherming van de wet en alle mensenrechten, economische, politieke, sociale en culturele rechten genieten, met in achtneming van de principes van de islam. Een verbod op discriminatie op basis van seksuele geaardheid komt echter in de Iraanse Grondwet niet voor.

⁵⁸ *We are ordered to crush you – expanding repression of dissident in Iran*, Amnesty International (28 februari 2012).

met succes kan aantonen dat uitlatingen onder *duress, by negligence, under intoxication or by anger without taking into account the specific meanings of the words* zijn gedaan.

Wetsontwerp afschaffing steniging als doodstraf

Het wetsvoorstel is voor zover bekend nog niet aangenomen. Er hebben zich in de verslagperiode geen relevante nieuwe ontwikkelingen voorgedaan. Ingevolge artikel 223 van het nog aan te nemen nieuwe wetboek van Strafrecht dient in geval van beschuldigingen van overspel, godslastering of afvalligheid de behandelende rechter de Geestelijk Leider om advies te vragen inzake een alternatieve straf. De Geestelijk Leider kan een eigen besluit terzake afvaardigen of de kwestie naar een andere rechter verwijzen.

Wetsontwerp jeugdstrafrecht

Op 15 september 2009 zou de parlementaire commissie voor Justitie 32 van de 55 artikelen van het wetsontwerp jeugdstrafrecht hebben herzien en/of goedgekeurd. Sinds de presidentiële verkiezingen van juni 2009 is de behandeling van het wetsvoorstel door de parlementaire commissie voor Justitie uitgesteld. Er hebben zich in de verslagperiode geen relevante nieuwe ontwikkelingen voorgedaan.

Wetsontwerp afschaffing doodstraf minderjarigen

Het wetsvoorstel, dat onderdeel uitmaakt van de herziening van het gehele wetboek van Strafrecht, is nog niet aangenomen.

De meeste zaken vallen binnen het islamitisch recht onder *qesas* (vergeldings)-wetgeving. Daarbij gaat het altijd om *bodily harm or loss of life* (zoals moord of verminking). Onder *qesas*-wetgeving worden meisjes ouder dan negen jaar en jongens ouder dan vijftien jaar als volwassen beschouwd en kunnen zij dus ter dood worden veroordeeld. Het gaat hierbij om *full lunar years*. Bij *hodoud*-zaken (waarbij een vaste strafmaat bestaat, zoals in geval van overspel, homoseksualiteit en *moharebeh*⁵⁹ (*strijd tegen God*)⁶⁰ geldt dat de *Regulation on the Pardon and Alternative Punishment Commission* richtlijn de veroordeling van minderjarigen in de praktijk heeft gestopt. Het is overigens onduidelijk of deze richtlijn van kracht zal blijven onder het nog aan te nemen nieuwe wetboek van Strafrecht.

Iran is in 1994 partij geworden bij de VN Conventie van de Rechten van het Kind. In deze Conventie wordt onder andere bepaald dat de doodstraf en/of het levenslang opsluiten van personen onder de achttien jaar niet is toegestaan. Om hieraan tegemoet te komen, houdt Iran volgens bronnen onder de *qesas*-wetgeving ter dood veroordeelde minderjarigen gevangen tot zij de leeftijd van achttien jaar hebben

⁵⁹ De artikelen 183 tot 186 van het wetboek van Strafrecht betreffen het misdrijf van *moharebeh va ifsad fil-arz* (*enmity against God and corruption on earth*). Deze zinsnede heeft betrekking op soera 5:33 van de koran; in het wetboek van Strafrecht kan ingevolge de koran het misdrijf van *moharebeh va ifsad fil-arz* bestraft worden met de doodstraf, kruiselings gewijze amputatie, kruisiging en verbanning. Het wetboek van Strafrecht stelt in deze kwestie: *Any person resorting to arms to cause terror, fear or to breach public security and freedom will be considered as a mohareb and to be corrupt on earth*. Onder degenen die worden aangemerkt als *mohareb*, bevinden zij die veroordeeld zijn vanwege *membership or support for an organisation that seeks to overthrow the Islamic Republic by procuring arms for this*. Ook kan men aangeduid en veroordeeld worden als *mohareb* vanwege spionage en *forming a group to harm state security*.

Corruption on earth is niet nader gedefinieerd in het wetboek van Strafrecht. Echter bepaalde artikelen in het wetboek van Strafrecht en andere wetten bepalen dat de straf voor *corruption on earth* kan worden aangewend in geval van misdrijven als spionage, bepaalde economische misdrijven, gewapend verzet tegen de staat, *setting up centres of corruption*, en *production of obscene products*. Personen die van *apostacy* worden beschuldigd, geen misdrijf opgenomen in de Iraanse wet, worden soms ook aangeduid als *corrupt on earth*, en ter dood veroordeeld. (*We are ordered to crush you – expanding repression of dissent in Iran*, Amnesty International (28 februari 2012).

⁶⁰ Het tweede boek van de islamitische strafwetgeving is gewijd aan *hodoud* (meervoud van *hadd*). *Hadd* is bestraffing waarvan vorm, omvang en aard bepaald wordt door hetgeen daarover in de shari'a is vastgelegd.

bereikt, waarna zij alsnog kunnen worden geëxecuteerd. Personen die de minimale leeftijd voor juridische aansprakelijkheid hebben bereikt, maar nog geen achttien jaar zijn, kunnen dus wel ter dood veroordeeld, maar nog niet geëxecuteerd worden.

Verlies en herverkrijgen Iraanse nationaliteit

Er hebben zich met betrekking tot verlies en herverkrijging van de Iraanse nationaliteit in de verslagperiode geen nieuwe ontwikkelingen voorgedaan.

Algemeen

Artikel 41 van de Grondwet stelt dat de Iraanse nationaliteit het natuurlijke recht van iedere Iraanse burger is en dat de Iraanse regering geen enkele Iraanse burger zijn nationaliteit mag ontnemen, tenzij op eigen verzoek van de burger of nadat naturalisatie heeft plaatsgevonden. Naar verluidt hebben zich sinds de revolutie – in ieder geval sinds 20 jaar – geen gevallen meer voorgedaan van gedwongen verlies van de Iraanse nationaliteit. Het komt naar verluidt overigens relatief weinig voor dat Iraniërs afstand doen van hun Iraanse nationaliteit, aangezien de economische voorwaarden die daaraan gesteld worden vaak ernstig in het nadeel werken en administratief vaak moeilijk te realiseren zijn (zoals het afstand moeten doen van landeigendom of aanspraken daartoe). Iran erkent dubbele nationaliteit niet, maar tolereert deze in de praktijk wel. Veel Iraniërs met dubbele nationaliteit kiezen er daarom voor om hun Iraanse nationaliteit te behouden. Iraniërs met een dubbele, of zelfs drie nationaliteiten, zijn daarom geen uitzondering.

Verzoek tot afstand doen van Iraanse nationaliteit

Een verzoek tot afstand van de Iraanse nationaliteit kan slechts onder bepaalde voorwaarden worden gehonoreerd:

- 1) minimumleeftijd van 25 jaar;
- 2) instemming van de Raad van Ministers dat afstand wordt gedaan van de Iraanse nationaliteit;
- 3) overdracht (binnen één jaar) van landeigendom of (toekomstige) aanspraken daartoe;
- 4) (in geval van een mannelijke onderdaan) volbrenging van de dienstplicht.

Degene die afstand doet van de Iraanse nationaliteit ten faveure van een andere nationaliteit, dient bovendien binnen drie maanden Iran te verlaten.

Het proces om afstand te doen van de Iraanse nationaliteit is lang en kan zo'n twee jaar duren, aangezien toestemming nodig is van alle betrokken overheidsorganen (inclusief veiligheidsdienst, belastingdienst, rechterlijke macht). Hierbij wordt onder andere gekeken naar het vervuld hebben van de militaire dienstplicht, belastingschulden, (land)eigendom, terugbetaling van aantal jaren kosteloos genoten onderwijs in Iran. Volgens bronnen worden aanvragen om afstand te doen van de Iraanse nationaliteit in de regel uiteindelijk wel ingewilligd (tenzij er uiteraard zaken uit het onderzoek naar voren zijn gekomen die zich tegen deze inwilligingen zouden verzetten).

Als iemand die afstand heeft gedaan van zijn/haar Iraanse nationaliteit, niet binnen drie maanden het land heeft verlaten, zullen de autoriteiten de betreffende persoon op basis van een *Deportation Order* uitzetten en zijn/haar bezittingen verkopen. De periode van drie maanden kan met instemming van het ministerie van Buitenlandse Zaken tot maximaal één jaar worden verlengd. De vrouw en kinderen van iemand die afstand heeft gedaan van zijn Iraanse nationaliteit, verliezen niet automatisch ook de Iraanse nationaliteit. De kinderen (tot 25 jaar) van een Iraanse man die afstand heeft gedaan van zijn Iraanse nationaliteit, kunnen met instemming van

(een autoriteit aangesteld door) de Raad van Ministers, ook afstand doen van hun Iraanse nationaliteit. De kinderen (tot 25 jaar) van een ongehuwde Iraanse vrouw kunnen in afwezigheid van een vader of grootvader en met instemming van (een autoriteit aangesteld door) de Raad van Ministers, ook afstand doen van hun Iraanse nationaliteit als hun moeder dat doet.

Dubbele nationaliteit

Formeel is het hebben van een dubbele nationaliteit in Iran niet toegestaan en het zorgt in de praktijk voor een verhoogd risico, omdat de Iraanse autoriteiten een dubbele nationaliteit niet erkennen. Wanneer een bipatride (iemand met bijvoorbeeld de Nederlandse en de Iraanse nationaliteit) met politie of justitie in aanraking komt, is het de Nederlandse overheid niet toegestaan om consulaire bijstand aan deze persoon te verlenen. Immers, het Nederlanderschap van deze persoon wordt door de Iraanse autoriteiten niet erkend.

Iran erkent bij een dubbele nationaliteit enkel de Iraanse nationaliteit. Iemand met een dubbele nationaliteit moet derhalve op zijn/haar Iraanse paspoort in- en uitreizen. De Raad van Ministers kan, op verzoek van het ministerie van Buitenlandse Zaken, een uitzondering maken op bovenstaande regel en de buitenlandse nationaliteit van een Iraniër met dubbele nationaliteit, toch erkennen (artikel 989 Iraans Burgerlijk Wetboek).

Verlies Iraanse nationaliteit als gevolg van handelen van Iraanse overheid

Het verlies van de Iraanse nationaliteit als gevolg van handelen van de Iraanse autoriteiten komt naar verluidt zo goed als niet voor. Er zijn naar verluidt perioden geweest in de jaren tachtig van de vorige eeuw, waarin Iraanse ambassades en consulaten werden geïnstrueerd om Iraanse paspoorten van militanten en/of politiek activisten niet te verlengen. Dit leidde tot een golf van asielaanvragen van deze personen in het buitenland (veelal Scandinavische landen, Canada en in mindere mate (andere) EU-landen), waarna oud-president Rafsanjani opdracht gaf de paspoorten weer te vernieuwen.

Herverkrijging Iraanse nationaliteit

Artikel 990 van het Iraans Burgerlijk Wetboek stelt dat *Iranian subjects who may have personally, or whose fathers may have, renounced Iranian nationality in accordance with the provisions of law and who may wish to re-acquire their original nationality, can be reinstated in their Iranian nationality by mere application unless the Government may deem the grants of their application inadvisable*. In het algemeen kan gesteld worden dat een verzoek tot herverkrijging van de Iraanse nationaliteit na verlies van die nationaliteit afgewezen zal worden, als de Iraanse autoriteiten in de persoon in kwestie een gevaar voor de nationale veiligheid zien. Vaak gaat het hier om personen met een actief (voor de overheid negatief) profiel op politiek, media- of religieus vlak. Ook zijn gevallen bekend van het afwijzen van het verzoek tot herverkrijging van de Iraanse nationaliteit, omdat de betrokken persoon gehuwd is (geweest) met een buitenlandse diplomaat en derhalve, aldus de Iraanse autoriteiten, vertrouwelijke informatie/inlichtingen heeft kunnen delen. Tevens zijn gevallen bekend van het afwijzen van een verzoek tot herverkrijging van de Iraanse nationaliteit, omdat de betreffende personen in een 'vijandig' land hebben gewoond, waar zij in het verleden gedwongen zijn geweest om hun Iraanse nationaliteit af te staan. Het gaat hier meestal om voormalige Iraniërs die vanuit Irak (waar zij door Saddam Hoessein werden gedwongen hun Iraanse nationaliteit af te staan) naar Iran terug willen. Volgens de bron is deze laatste situatie niet van toepassing op EU-lidstaten.

Import en/of verkoop seksattributen

Seksattributen, zoals condoms en viagra, zijn over het algemeen vrij te koop in Iran. Mits discreet en niet provocerend tentoongesteld mogen deze artikelen in etalages worden aangeboden. Winkeliers worden niet bestraft. Andere artikelen als bijvoorbeeld zweepjes en handboeien zouden in een ondergronds circuit betrokken kunnen worden.

Taxi-vergunning

Een persoon die een taxi-vergunning krijgt, hoeft zijn gewone rijbewijs niet in te leveren.

Kind-ontvoering

Artikel 632 van het Iraanse Wetboek van Strafrecht (Indien degene die een kind dat onder zijn/haar hoede is gesteld, weigert dat kind over te dragen aan de wettelijk rechthebbenden, wordt hij/zij gestraft met een gevangenisstraf van drie tot zes maanden of met een geldboete van anderhalf tot drie miljoen rial) wordt voorzover bekend niet gebruikt in zaken van de ontvoering van een kind naar het buitenland door één van de ouders.

Zorg voor de kinderen

De in de artikelen 1168 en 1169 van het Iraanse Burgerlijk Wetboek met betrekking tot het zorgen voor kinderen gebruikte termen *negahdari*, *hezanat* en *wilayat* betekenen achtereenvolgens *onderhoud*, *voogdij* en *vaderlijk gezag*.

Ingevolge artikel 1168 van het Iraanse Burgerlijk Wetboek is het zorgen voor de kinderen een recht en een plicht voor de ouders, waarbij de vader wordt beschouwd als hoofd van het gezin.

Ongeacht hun geslacht worden kinderen in geval van echtscheiding onder de hoede van hun moeder geplaatst (tenzij beide partijen anders beslissen, of indien de moeder ongeschikt wordt bevonden ingeval van drugsverslaving, lichamelijke of geestelijke handicap, bekend zijnde zedelijke perversiteit) tot zij zeven jaar oud zijn. Op dat moment worden zij teruggebracht bij hun vader.

Indien bij een echtscheiding de zorg voor de minderjarige kinderen wordt toegekend aan de vrouw, verliest zij dit recht indien zij hertrouwt en haar ex-man nog in leven is.

Indien haar ex-man is overleden, behoudt zij de zorg voor de minderjarige kinderen, zelfs als zij hertrouwt. De openbare aanklager wordt dan ingeschakeld teneinde de Voogdijraad te instrueren inzake het vermogensbeheer en de kosten van levensonderhoud van de kinderen.

Kind uit een buitenechtelijke relatie

Ouders van een kind uit een buitenechtelijke relatie kunnen de baby erkennen door het opstellen van een notariële akte, die vervolgens wordt doorgezonden aan de *Civil Status Registration Organization* voor de uitgifte van een *shenasnameh*. Ook kunnen de ouders naar een huwelijksregistratiebureau gaan en hun korte tijdelijke huwelijk laten registreren.

Indien de natuurlijke vader zich onttrekt aan zijn verantwoordelijkheden, dan kan de natuurlijke moeder alleen een huwelijkscertificaat aanvragen.

De reactie van de buitenwereld is afhankelijk van de woon- of verblijfplaats van de natuurlijke ouders. Stigmatisering in conservatieve traditionele gemeenschappen is niet ondenkbaar, terwijl in grote steden als Teheran kinderen uit een buitenechtelijke relatie bij het opgroeien hiervan minder last kunnen hebben.

Indien de baby uit een buitenechtelijke relatie op straat wordt achtergelaten en de natuurlijke ouders zich niet melden, dan wordt de baby door *Behziisti* (*Welfare Organization*) naar een weeshuis gebracht, waar het een roepnaam krijgt. Indien

adoptie vervolgens plaatsvindt, dan krijgt de baby een *shenasnameh* op naam van de adoptief vader.

Hangende de inwerkingtreding van een nieuw wetboek van Strafrecht is het huidige artikel 73 WvSr (Zwangerschap van een ongetrouwde vrouw kan op zichzelf geen reden zijn voor bestraffing, tenzij op grond van getuigenissen of bekentenissen) bewezen kan worden dat zij overspel heeft gepleegd) nog steeds geldig. Niet bekend is hoe er in de praktijk mee wordt omgegaan.

Iraniërs die buiten Iran leven volgens de aldaar geldende normen en waarden, en buiten huwelijkse relaties aangaan die niet door de Iraanse autoriteiten worden erkend, zouden volgens een bron bij bekend worden daarvan bij terugkeer naar Iran in de negatieve aandacht van deze autoriteiten kunnen komen te staan.

3.2 Toezicht

3.2.1 Internationaal

Verenigde Naties (VN)

Verschillende VN organisaties zijn actief in Iran op het gebied van mensenrechten en humanitaire hulpverlening, onder meer UNHCR, UNICEF en UNFPA. Door de VN wordt de mensenrechtensituatie in Iran kritisch gevolgd.

Iran heeft op een aantal verzoeken van de VN om het land te bezoeken voor zover bekend nog niet gereageerd, of anderszins bezoeken onmogelijk gemaakt, met onder andere als resultaat dat er sinds 2005 geen bezoeken van VN-mensenrechtenrapporteurs hebben plaatsgevonden.⁶¹ Aanbevelingen vanuit de werkgroepen en de mensenrechtenrapporteurs worden door Iran niet opgevolgd.

Europese Unie

De Europese Unie volgt de mensenrechtensituatie in Iran op de voet, hoewel het voor EU-ambassades in Teheran steeds moeilijker wordt betrouwbare informatie te vinden en Iraniërs die zich bezighouden met mensenrechten terughoudender worden ten aanzien van contact met westerse vertegenwoordigingen. De EU spreekt zich regelmatig uit over de mensenrechtensituatie door middel van verklaringen van Hoge Vertegenwoordiger Ashton. Ook voert de EU regelmatig demarches uit bij de Iraanse autoriteiten om mensenrechtenzaken aan te kaarten.

Internationale ngo's

Ook organisaties als *Amnesty International* (AI), *Human Rights Watch* (HRW) en *Reporters Without Borders* volgen de mensenrechtensituatie in Iran nauwgezet.⁶² Bovendien zijn er organisaties actief die geleid of ondersteund worden door Iraniërs in het buitenland, zoals *Justice for Iran* van advocate Shadi Sadr en *International Campaign for Human Rights in Iran*. Deze organisaties hebben geen kantoren in Iran en hebben ook in de verslagperiode geen toestemming gekregen voor de opening van een vestiging. Wel hebben een aantal organisaties de beschikking over een netwerk van contactpersonen in Iran. Het is *Amnesty International* sinds 1979 niet toegestaan Iran te bezoeken voor *fact-finding* missies of voor consultaties met de

⁶¹ Het gaat onder meer om uitstaande verzoeken van de Speciale Rapporteurs inzake marteling, onafhankelijkheid van rechters en advocaten en buitengerechtelijke executies. Zo wachten de Werkgroep inzake gedwongen verdwijningen en de Speciaal Rapporteur inzake godsdienstvrijheid al geruime tijd op bevestiging van een mogelijk bezoek (zie www.ohchr.org)

⁶² Zie bijvoorbeeld: *The human rights situation in Iran: Worsening repression demands the Human Rights Council's continuing attention – Amnesty International's written statement to the 19th session of the UN Human Rights Council (27 February – 23 March 2012)*, Amnesty International (13 februari 2012); *World report 2012 – events of 2011: Iran*, Human Rights Watch (januari 2012).

regering. *Human Rights Watch* is evenmin toegestaan onderzoek te doen naar mensenrechtenschendingen in Iran. Het ICRC dat wel is vertegenwoordigd in Iran, opereert met een beperkt mandaat. Het ICRC heeft geen mandaat (politieke) gevangenen te bezoeken.

3.2.2 Nationaal

Binnen Iran opereren aan de overheid gelieerde mensenrechteninstanties zoals de *Islamic Human Rights Commission* en de *Article 90 Commission* van het parlement. Onafhankelijk onderzoek naar mensenrechtenschendingen in Iran vindt niet plaats. Onder het huidige bestel hebben beide instanties weinig betekenis en tonen zich niet of nauwelijks kritisch ten opzichte van de Iraanse overheid. De in 2006 opgerichte *High Council for Human Rights* met aan het hoofd Mohammad Javad Larijani, tevens ondergeschikt aan het hoofd van de rechterlijke macht, voldoet niet aan de *Paris Principles*⁶³ en heeft tot op heden geringe betekenis gehad in de bescherming van mensenrechten.

Belangrijke, niet aan de overheid gelieerde mensenrechten-ngo's in Iran zijn onder meer de *Association of Iranian Journalists (AIJ)* en het *Defenders of Human Rights Centre (DHRC)*. De AIJ komt op voor een vrije pers en de rechten van (met name gedetineerde) journalisten en hun familieleden. Kritische uitlatingen van de AIJ hebben geleid tot intimidatie door de regering en uiteindelijk de verzegeling van het kantoor in Teheran in augustus 2009. Sinds augustus 2006 zijn de activiteiten van de DHRC illegaal verklaard door het ministerie van Binnenlandse Zaken.⁶⁴ Het verbod op de activiteiten van het DHRC was gedurende de verslagperiode nog steeds niet opgeheven. Het kantoor van het DHRC is sinds december 2008 gesloten. Er zijn niet veel onafhankelijke ngo's meer actief in Iran. De controle van de Iraanse autoriteiten op de activiteiten van internationale en nationale ngo's is in de verslagperiode verder toegenomen.

Gedurende de verslagperiode werd het mensenrechtenactivisten in toenemende mate onmogelijk gemaakt hun werkzaamheden uit te voeren.⁶⁵ Ook werd in de verslagperiode geprobeerd advocaten te ontmoedigen politiek gevoelige zaken aan te nemen.

Aangiftemogelijkheden misdrijf

Het Iraanse wetboek van Strafvordering (*Criminal Procedure Code*) beschrijft verschillende mogelijkheden om aangifte te doen bij de politie van een misdrijf. Personen kunnen in gevolge artikel 65 van eerdergenoemd wetboek op twee manieren aangifte doen bij de politie: men kan (1) schriftelijk of mondeling aangifte doen op het politiebureau of kantoor van de openbaar aanklager, of (2) mondeling aangifte doen via de politie-*hotline* (nummer 110).

Tevens kan een zaak op de volgende manieren worden geopend: in gevolge artikel 21 van eerdergenoemd wetboek kan de politie direct ingrijpen als zij getuige is van een misdrijf; de politie kan een zaak openen als de verdachte een bekentenis heeft afgelegd;

⁶³ De *Paris Principles relating to the status and functioning of national institutions for protection and promotion of human rights* omvatten de internationale criteria voor nationale mensenrechtencommissies. De volledige tekst van de *Paris Principles* is te vinden op www.unhcr.ch

⁶⁴ Het DHRC, waarvan Nobelprijswinnares Shirin Ebadi medeoprichter was, hield zich sinds 2000 bezig met kosteloze rechtsbijstand voor politieke gevangenen en ondersteuning van de families van politieke gevangenen.

⁶⁵ *Quarterly Updates: Iran, Human Rights and Democracy*, The 2011 Foreign & Commonwealth Office Report (31 maart 2012).

de politie kan een zaak openen vanwege *visual knowledge* van de rechter (daarbij is niet bepaald welk type rechter dat moet zijn: elke rechter of een *criminal law judge*).

Volgens de artikelen 66, 67 en 68 van het wetboek van Strafvordering (*Criminal Procedure Code*) is een rechter, indien er voldoende aannemelijke indicaties zijn dat de beschuldigingen terecht zijn, verplicht een onderzoek op te starten door instructies daartoe uit te vaardigen aan de *law enforcement agencies* (bijvoorbeeld de politie, *Crime Detection Squad*). Echter, of dit in de praktijk daadwerkelijk en/of tijdig gebeurt, hangt volgens bronnen af van de aard van de zaak. Als de aanklacht tegen de autoriteiten is gericht, zal niet snel actie worden ondernomen.

Er wordt van alle aangiftes een rapport opgemaakt, maar of dit rapport als schriftelijke bevestiging door de betrokkenen wordt ontvangen, hangt af van de aard van de zaak. Van aangiftes waarvan men wettelijk een bewijs nodig heeft voor afwikkeling van de zaak (bijvoorbeeld bij verlies van een paspoort voor aanvraag van een nieuw paspoort, bij diefstal van een auto voor verzekeringsdoeleinden), ontvangt men een schriftelijk aangiftebewijs. In andere gevallen is de politie volgens bronnen in de regel terughoudend met het verstrekken van schriftelijk bewijs van aangifte uit angst voor 'complicaties' of misbruik. Op aandringen van de betrokken persoon of zijn/haar advocaat kan een schriftelijk bewijs in sommige gevallen wel verkregen worden. In politiek getinte of 'media-genieke' zaken, of zaken waarbij overheidsfunctionarissen betrokken zijn, is het vaak erg lastig zo niet onmogelijk, ook voor advocaten, enige formele bevestiging te ontvangen.

Bescherming autoriteiten

Er bestaan in Iran praktisch geen mogelijkheden om bescherming te zoeken bij andere (hogere) autoriteiten, indien de politie in gebreke blijft. De enige serieuze optie die overblijft, en in de praktijk met name door politieke figuren steeds vaker wordt gebruikt, is het inhuren van bodyguards.

Het heeft naar verluidt in de praktijk, gezien het gebrek aan mogelijkheden om dit te doen, weinig tot geen zin bescherming bij andere (hogere) autoriteiten te zoeken. Officieel kan wel – bij het in gebreke blijven – een aanklacht tegen de politie worden ingediend,⁶⁶ maar hiervan valt weinig heil te verwachten.

De mate van bescherming door de autoriteiten hangt met name af van de mate waarin het aangemerkte risico dat een individu loopt politiek van aard is of niet. Indien dit politiek van aard is, is er een onderscheid tussen personen die gevaar lopen vanwege hun associatie met de overheid, en personen die gevaar lopen wegens oppositie tegen de overheid. Naar verwachting zal de eerder genoemde groep meer bescherming genieten dan de laatste. Indien het aangemerkte risico niet politiek van aard is, dan wordt de bescherming door de autoriteiten in geval van een doodsb bedreiging serieus opgeschroefd.

Ngo's en internationale organisaties kunnen naar verluidt in dit opzicht in het huidige politieke klimaat in Iran nauwelijks een rol van betekenis spelen. Zij moeten geregistreerd zijn bij het ministerie van Binnenlandse Zaken om legaal in Iran te mogen opereren. Het verkrijgen van toestemming voor registratie is (met uitzondering van islamitisch getinte religieuze organisaties) uiterst moeilijk. Internationale ngo's en organisaties kunnen rekenen op een zeer kritische opstelling van de autoriteiten vanwege hun vermeende dubbele functie als 'spionnen', 'ordeverstorende partijen' en 'inlichtingen inzamelende factoren'. Met name voor

⁶⁶ Er is bij de politie een inspectiedienst (*inspectorate*), waar men een klacht kan indienen wegens onheuse behandeling (bijvoorbeeld grof taalgebruik of omkoping) door de politie.

organisaties met een kritische houding ten opzichte van de overheid en voor organisaties die enige steun aan politieke tegenstanders kunnen bieden, is in Iran weinig tot geen ruimte. Van buiten Iran kan onder andere via internet wel druk door ngo's worden uitgeoefend. Van het effect hiervan moet men echter geen al te hoge verwachtingen hebben.

In de verslagperiode hebben zich volgens een bron geen nieuwe relevante ontwikkelingen voorgedaan met betrekking tot aangiftemogelijkheden, misdrijf/bescherming autoriteiten.

3.3 Naleving en schendingen

3.3.1 *Vrijheid van meningsuiting*

3.3.1.1 *Algemeen*

De Iraanse Grondwet (artikel 26) stelt de vrijheid van meningsuiting en persvrijheid te garanderen. De persvrijheid en de vrijheid van meningsuiting worden echter door een aantal artikelen in de Perswet en het wetboek van Strafrecht vergaand beperkt.⁶⁷ Bovendien mag een uiting in de pers en in publicaties niet in strijd zijn met de beginselen van de islam *of de grondslagen van de Islamitische Republiek*.⁶⁸ Het is niet aan te geven welke mening of publicatie precies in strijd is met de beginselen van de islam.⁶⁹ Op dit punt is er sprake van een arbitraire rechtspraktijk, hetgeen onder meer resulteert in een sterke vorm van zelfcensuur onder journalisten en anderen.⁷⁰

Meningsuitingen die als delict worden gekwalificeerd, worden veelal behandeld door de revolutionaire rechtbanken die bekend staan om hun harde houding ten opzichte van persdelicten.⁷¹ *Reporters Without Borders* plaatste Iran in haar jaarlijkse rapport over persvrijheid nagenoeg onderaan de lijst (nummer 175 van in totaal 179 landen), waarmee Iran tot één van de landen behoort met de minste persvrijheid ter wereld.⁷²

Er zou momenteel worden gewerkt aan een nieuwe wet die een specifieke tenlastelegging vanwege politiek activisme mogelijk maakt, zodat niet meer de breed inzetbare beschuldiging van *moharebeh* (*strijd tegen God*) hoeft te worden aangevoerd. In deze *political crime bill* zou een maximale gevangenisstraf van vijftien jaar worden opgenomen. Een termijn waarbinnen deze mogelijk nieuwe wet gereed zal zijn, is niet bekend.

3.3.1.2 *Journalisten/bloggers*

Journalisten met standpunten die lijnrecht ingaan tegen de opvattingen van de autoriteiten, worden al sinds lange tijd vervolgd.⁷³ Velen van hen zijn geïntimideerd, gearresteerd en gevangen gezet na oneerlijke processen. Zij lopen risico op mishandeling en foltering.⁷⁴

⁶⁷ *Freedom of the Press 2011 – Iran*, Freedom House (23 september 2011).

⁶⁸ *2011 Human Rights Reports: Iran*, US Department of State (24 mei 2012); *Freedom of the Press 2011 – Iran*, Freedom House (23 september 2011).

⁶⁹ Het komt vaak neer op zaken als uitingen van kritiek op de Geestelijk Leider en op het principe van de *velayat-e faqeh*, en opmerkingen over het nucleaire dossier.

⁷⁰ *2011 Human Rights Reports: Iran*, US Department of State (24 mei 2012).

⁷¹ *Freedom of the Press 2011 – Iran*, Freedom House (23 september 2011).

⁷² *2011-2012 Worldwide Press Freedom Index*, Reporters Without Borders (25 januari 2012).

⁷³ *Quarterly Updates: Iran*, Human Rights and Democracy, The 2011 Foreign & Commonwealth Office Report (31 maart 2012); *Iranian regime continues to crack down on press*, Committee to Protect Journalists (17 april 2012).

⁷⁴ *We are ordered to crush you – expanding repression of dissent in Iran*, Amnesty International (28 februari 2012); *Annual Report 2012*, U.S. Commission on International Religious Freedom (maart 2012).

Volgens Reporters Without Borders bedroeg het aantal gedetineerde journalisten en bloggers eind januari 2012 54 personen.⁷⁵ Hoewel de redenen voor arrestatie niet altijd bekend zijn, zijn veel voorkomende gronden tot veroordeling propaganda tegen het regime en het verspreiden van leugens ter beïnvloeding van de openbare opinie. Er zijn ten minste twee gevallen bekend, waarbij het spreken met buitenlandse pers aanleiding was tot verdenking en/of veroordeling vanwege anti-regime propaganda.⁷⁶ Het is niet bekend tot welke straf de veroordeling vanwege anti-regime propaganda heeft geleid.

Het kwam in de verslagperiode voor dat ook familieleden van journalisten werden bedreigd of zelfs opgepakt.⁷⁷ Ook werden journalisten geconfronteerd met exorbitant hoge waarborgsommen, soms zelfs wel tot \$500.000.⁷⁸

Het oppakken en opsluiten van journalisten en bloggers door de Iraanse autoriteiten zette zich gedurende de verslagperiode voort.⁷⁹ Zo deden veiligheidstroepen op 21 november 2011 een inval in het kantoor van het dagblad Iran om de media adviseur van de president, Ali-Akbar Javanfekr, aan te houden.⁸⁰ Daarbij werden veertig medewerkers opgepakt, waarvan dertig na enige tijd weer werden vrijgelaten. De inval kwam nadat door het ministerie van Justitie op 19 november 2011 een tweemaandelijks verbod op het reformistische nieuwsblad Etemad werd afgekondigd, vanwege een artikel over oppositieleiders Mir Hossein Mousavi en Mehdi Karroubi, die sinds februari 2011 onder huisarrest vastzitten, en een interview in hetzelfde nieuwsblad met Javanfekr. Javanfekr was op 20 november 2011 door een strafrechtbank veroordeeld tot een jaar gevangenisstraf en ontzegging van journalistieke bezigheden voor de periode van drie jaar vanwege *publishing materials contrary to islamic norms*. Hij zou gesteld hebben dat de praktijk van het dragen van een zwarte chador, een door veel vrouwen in Iran gedragen opperkleed dat het gehele lichaam afdekt, niet uit Iran afkomstig was.⁸¹ In het geval van Javanfekr valt echter niet uit te sluiten dat het incident meer een uitvloeisel van de interne machtsstrijd was, dan dat de inperking van de vrijheid van meningsuiting het doel was. De uitspraken van Javanfekr gaven diens tegenstanders een mooi excuus om hem, net als andere aanhangers van de president, te kunnen tegenwerken. President Ahmadinejad zou overigens persoonlijk zijn vrijlating hebben bewerkstelligd.

⁷⁵ *ITU member states urged to guarantee freedom of information*, Reporters Without Borders (23 januari 2012).

⁷⁶ *Zie ook: Repression live – Press freedom violations recounted in real time (from 1st Januari 2011)*, Reporters Without Borders (17 maart 2011). *Zie ook Operational Guidance Note – Iran*, UK Border Agency, Home Office (15 maart 2011); *Taghi Rahmani, Iran's most frequently jailed journalist, arrested again*, Reporters Without Borders (10 februari 2011); *World report 2012 – Iran*, Human Rights Watch (januari 2012).

⁷⁷ *Controlling news and information to control the country*, Reporters Without Borders (14 november 2011); *We are ordered to crush you – expanding repression of dissent in Iran*, Amnesty International (28 februari 2012).

⁷⁸ *The situation of human rights in the Islamic Republic of Iran – note by the Secretary-General, A/66/374* (23 september 2011).

⁷⁹ *Ganging up – journalists and media hounded from all quarters*, Reporters Without Borders (10 mei 2012); *Iranian regime continues to crack down on press*, Committee to Protect Journalists (17 april 2012); *Press freedom violations recounted in real time (from 1st Januari 2012)*, Reporters Without Borders (5 april 2012); *Iran must halt execution of web programmer*, Amnesty International (19 januari 2012); *Escalating crackdown – death sentence for netizen confirmed, new arrests*, Reporters Without Borders (17 januari 2012); *No end to crackdown on journalists and media in Iran*, Reporters Without Borders (15 december 2011); *Press freedom violations recounted in real time (from 1st Januari 2011)*, Reporters Without Borders (3 december 2011); *More arrests, threats and sentences for Iran's journalists*, Reporters Without Borders (28 september 2011); *Freedom of the Press 2011 – Iran*, Freedom House (23 september 2011); *Press freedom violations recounted in real time (from 1st Januari 2011)*, Reporters Without Borders (14 september 2011); *Press freedom violations recounted in real time (from 1st Januari 2011)*, Reporters Without Borders (12 september 2011); *We are ordered to crush you – expanding repression of dissent in Iran*, Amnesty International (28 februari 2012).

⁸⁰ *Iran: Crackdown shows intolerance for dissident*, Human Rights Watch (22 november 2011).

⁸¹ *Iran: Crackdown shows intolerance for dissident*, Human Rights Watch (22 november 2011).

Op 19 januari 2012 bevestigde het Iraanse Hooggerechtshof het doodvonnis tegen de web programmeur Saeed Malekpour wegens het beledigen en ontheiligen van de islam. Betrokkene, permanent woonachtig in Canada, werd in oktober 2008 aangehouden toen hij een bezoek aan zijn familie in Iran bracht.⁸² Een van zijn web programma's zou zijn gebruikt om zonder zijn voorkennis pornografie te verspreiden. Ook blogger Vahid Asghari en website administrateur Ahmad Reza Hashempour zouden in detentie in afwachting zijn van de voltrekking van hun doodvonnis, veroordeeld vanwege propaganda tegen het regime en het beledigen van de islam, evenals website-constructeur Mehdi Alizadeh.⁸³

3.3.1.3 *Mensenrechtenverdedigers/-activisten*

Mensenrechtenverdedigers/-activisten bleven in de verslagperiode blootgesteld aan arrestatie, mishandeling, verdwijningen, veroordelingen na oneerlijke processen en onthouding van medische zorg in gevangenissen.⁸⁴ Ook werd het hun dikwijls onmogelijk gemaakt het land te verlaten voor een reis naar het buitenland, doordat de overheid weigerde een uitreisvisum te verstrekken.⁸⁵ Drie leden van het verboden *Committee of Human Rights Reporters* (CHRR), Mohammad Seyfzadeh, Mohammad Ali Dadkhah en Narges Mohammadi, zitten lange gevangenisstraffen uit.⁸⁶ Een ander CHRR-lid, Abdolfattah Soltani, die in 2011 werd gearresteerd onder meer wegens bedreiging van de nationale veiligheid, werd in eerste aanleg door een revolutionaire rechtbank in Teheran tot achttien jaar gevangenisstraf veroordeeld.⁸⁷ Zijn gevangenisstraf is inmiddels definitief omgezet tot dertien jaar, uit te zitten in ballingschap in de veraf gelegen stad Borazjan vanwege propaganda tegen het regime, het oprichten van het *Defenders of Human Rights Centre* en samenzwering tegen de nationale veiligheid.

Talrijke mensenrechtenverdedigers zagen zich gesteld voor aanklachten als het verspreiden van propaganda tegen het systeem en lidmaatschap en/of oprichting van een groepering tegen de veiligheid van de staat. Contact met personen of instellingen in het buitenland kan tot de aanklacht spionage leiden. Indien het misdrijf leidt tot vijandschap tegen God (*moharebeh*), kunnen de autoriteiten de persoon in kwestie ter dood veroordelen.⁸⁸

Sommige mensenrechtenactivisten hebben voor hun eigen veiligheid het land verlaten, zoals Sohrab Razzaghi, directeur van het *Iranian Civil Society Organizations Training and Research Centre* (ICTRC) (*Koneshgaran Davtalab – Volunteer Actors Institute*) dat zich inzette voor het versterken van het maatschappelijk middenveld, duurzame ontwikkeling, democratie en mensenrechten. In januari 2012 werd Razzaghi bij verstek veroordeeld tot 20 jaar gevangenisstraf en een hoge boete vanwege handelen tegen de staat door het oprichten van een groepering met de bedoeling het systeem omver te werpen, samenzwering tegen de veiligheid van de staat, het bewaren van geclassificeerde

⁸² *Iran – Web-Entwickler wegen Pornografie zum Tode verurteilt*, Spiegel OnLine (30 januari 2012); *Web programmer at risk of execution in Iran*, Amnesty International (17 februari 2012); *Internet Enemies Report 2012*, Reporters Without Borders (12 maart 2012).

⁸³ *Iran must halt execution of web programmer*, Amnesty International (19 januari 2012); *Escalating crackdown – death sentence for netizen confirmed, new arrests*, Reporters Without Borders (17 januari 2012); *Internet Enemies report 2012*, Reporters Without Borders (12 maart 2012).

⁸⁴ *Independent UN experts urge Iran to ensure protection for rights defenders*, UN News Service (4 mei 2012); *Iran, Human Rights and Democracy*, The 2011 Foreign & Commonwealth Office Report, Foreign & Commonwealth Office (30 april 2012); *Amnesty International Annual Report 2012 – Iran*, Amnesty International (24 mei 2012).

⁸⁵ *We are ordered to crush you – expanding repression of dissent in Iran*, Amnesty International (28 februari 2012).

⁸⁶ *Iran must quash human rights lawyer's conviction ahead of prison term*, Amnesty International (4 mei 2012).

⁸⁷ *Iraanse activist krijgt achttien jaar cel*, NRC Handelsblad (5 maart 2012); *Le militant des droits de l'homme Abdolfattah Soltani condamné à dix-huit ans de prison*, Le Monde (8 maart 2012).

⁸⁸ *We are ordered to crush you – expanding repression of dissident in Iran*, Amnesty International (28 februari 2012).

documenten met de bedoeling deze te delen met buitenlanders en het illegaal fondsen verwerven van internationale organisaties.⁸⁹

Mothers of Park Laleh (Mourning Mothers of Iran) zijn vrouwen van wie kinderen zijn geëxecuteerd, vermoord of verdwenen sinds begin jaren tachtig van de vorige eeuw. Zij hebben stille openbare protesten georganiseerd in het Laleh Park in Teheran na afloop van de onlusten van juni 2009. Zij vroegen erkenning van de overheid over het feit dat in de jaren tachtig van de vorige eeuw geheime massa-executies hebben plaatsgevonden in gevangenissen.⁹⁰ Ook komen zij op voor het recht te weten waar hun dierbaren zijn begraven, afschaffing van de doodstraf, invrijheidstelling van alle politieke gevangenen en gewetensbezwaarden, alsmede een openbaar proces tegen al degenen die verantwoordelijk worden gehouden voor misdrijven begaan sinds de stichting van de Islamitische Republiek in 1979.⁹¹

Vanwege hun standpunten vormen deze vrouwen een voortdurend doelwit voor intimidatie, willekeurige arrestatie en detentie en verblijf in de gevangenis.⁹² Zo werd Jila Karamzadeh-Makvandi, sympathisante van deze beweging, aangehouden op 27 december 2011 bij het Passport Department in Teheran en naar de Evin gevangenis overgebracht om een tweejarige gevangenisstraf uit te zitten. Leila Seyfollahi en Nader Ahsani, eveneens sympathisanten, lopen het risico van willekeurige aanhouding, omdat hun gevangenisstraffen waren opgeschort. Beiden, alsmede Jila Karamzadeh-Makvandi, waren in februari 2011 tot gevangenisstraffen veroordeeld vanwege samenzwering en voorbereiding van misdrijven tegen de nationale veiligheid en propaganda tegen de staat.⁹³

3.3.1.4 *Mensenrechtenadvocaten*

Ten minste negen mensenrechtenadvocaten zitten momenteel in de gevangenis vanwege het verdedigen van politieke activisten, medewerkers van oppositieleiders, (familie van) mensenrechtenactivisten, progressieve studenten, journalisten en bloggers.⁹⁴ Advocaten die zich inzetten voor gewetens- of politieke gevangenen of die publiekelijk hun bezorgheid uiten over mishandeling of gerechtelijke procedures, lopen in het bijzonder risico op intimidatie en arrestatie. Andere mensenrechtenadvocaten die eerder waren gearresteerd, hebben gerechtszaken tegen zich lopen die maanden of zelfs jaren onbeslist blijven, of zij zijn in vrijheid gesteld in afwachting van de uitkomst van het hoger beroep tegen eerder opgelegde gevangenisstraffen. Deze situatie van onzekerheid wordt door de autoriteiten regelmatig gebruikt als instrument om politieke en maatschappelijk middenveld activisten de mond te snoeren.⁹⁵

Mensenrechtenadvocate en Nobelprijswinnares Shirin Ebadi overhandigde in september 2011 aan de speciale rapporteur inzake de mensenrechtensituatie in Iran een lijst van 42 advocaten, die sinds 2009 blootgesteld zijn aan vervolging door de overheid. Sommigen van hen, zoals Houtan Kian, Ghasem Sholeh-Sa'adi en Hossein

⁸⁹ *Leading Iran rights activist sentenced to 11 years*, Amnesty International (28 september 2011); *We are ordered to crush you – expanding repression of dissent in Iran*, Amnesty International (28 februari 2012).

⁹⁰ Daarnaast bestaat de groepering Mothers of Khavaran, genoemd naar de gelijknamige begraafplaats in het zuiden van Teheran, waar politieke gevangenen die massaal in 1988 werden geëxecuteerd, in een massagraf begraven liggen.

⁹¹ *Iran: Persecution of victims of crimes against human rights and political activists*, International Federation for Human Rights (29 december 2011).

⁹² Zie ook: *Iran urged to quash prison sentence for Mourning Mother activist*, Amnesty International (13 april 2012).

⁹³ *Iran: Persecution of victims of crimes against human rights and political activists*, International Federation for Human Rights (29 december 2011).

⁹⁴ Zie ook *Interim report of the Secretary-General on the situation of human rights in Iran*, A/HRC/16/75 (14 maart 2011); *Series of sentences, acts of judicial harassment and arbitrary detentions of human rights defenders*, International Federation for Human Rights (FIDH) (8 februari 2011); *World report 2012: Iran*, Human Rights Watch (januari 2012).

⁹⁵ *Iran: Arbitrary detention and judicial harassment of human rights continue*, International Federation for Human Rights (16 september 2011); *We are ordered to crush you – expanding repression of dissent in Iran*, Amnesty International (28 februari 2012).

Younesi, zitten in gevangenschap. Verschillende anderen, zoals Mohammad Ali Dadkhah,⁹⁶ en Khalil Bahramian zijn op borgtocht vrijgelaten.⁹⁷ Anderen, zoals Mahnaz Parakand en Nasim Ghanavi, worden ondervraagd.⁹⁸

In oktober 2010 werd advocaat Mohammad Seifzadeh tot negen jaar gevangenisstraf veroordeeld onder meer vanwege het opzetten van het centrum voor verdediging van mensenrechten.⁹⁹ Ook kreeg hij een beroepsverbod van tien jaar. In juni 2011 kreeg zijn familie te horen dat het Hof van Beroep zijn gevangenisstraf had verminderd tot twee jaar.¹⁰⁰

Op 27 september 2011 werd Narges Mohammadi, uitvoerend voorzitter van het Centre for Human Rights Defenders (CHRD), tot elf jaar gevangenisstraf veroordeeld vanwege propaganda tegen het systeem en lidmaatschap van een groepering, die de veiligheid van de staat in gevaar zou kunnen brengen.¹⁰¹ Begin maart 2012 werd in hoger beroep deze straf teruggebracht tot zes jaar gevangenisstraf.¹⁰²

3.3.1.5 *Vrouwenrechtenactivisten*

Vanwege vage beschuldigingen met betrekking tot misdrijven tegen de staat zitten thans diverse vrouwenrechtenactivisten gedetineerd. Het merendeel van hen is betrokken bij de *One Million Signatures Campaign* (ook bekend als de *Campaign for Equality*), een beweging uit 2006 die zich inzet een miljoen handtekeningen te verzamelen van Iraniërs om een einde te maken aan de juridische discriminatie van vrouwen. Juridische procedures met betrekking tot hun detentie, rechtszaak en vrijlating zijn niet in acht genomen. Veel vrouwen zijn in eenzame opsluiting vastgehouden, waarbij nauwelijks contact met familie of advocaten mogelijk was. Sommige vrouwen zijn mishandeld of hen werd medische verzorging geweigerd. Andere vrouwen mogen niet meer naar het buitenland reizen.

Zo werd Fereshteh Shirazi in oktober 2011 tot drie jaar gevangenisstraf veroordeeld vanwege het veroorzaken van onrust door leugens te verspreiden, de autoriteiten te beledigen en propaganda tegen het systeem te verspreiden. In mei 2011 werd voormalig directeur van de vrouwenafdeling van de Human Rights Activists in Iran, Mahboubeh Karami, tot drie jaar gevangenisstraf veroordeeld vanwege lidmaatschap van een onwettige organisatie, samenzwering tegen de veiligheid van de staat en verspreiden van propaganda tegen het systeem.¹⁰³

⁹⁶ Op 28 april 2012 kreeg Mohammad Ali Dadkhah te horen dat een hof van beroep zijn eerdere veroordeling tot negen jaar gevangenisstraf en tien jaar ontzegging van het uitoefenen van zijn beroep als advocaat had bevestigd. Hij was in juli 2011 in eerste instantie tot deze straf veroordeeld onder andere vanwege membership of an association (Centre for Human Rights Defenders (CHRD)) seeking the soft overthrow of the government en spreading propaganda against the system through interviews with foreign media (Iran must quash human rights lawyer's conviction ahead of prison term, Amnesty International (4 mei 2012).

⁹⁷ Op 4 maart 2012 werd Abdolfattah Soltani tot achttien jaar cel veroordeeld, omdat hij de staatsveiligheid in gevaar zou hebben gebracht; *Quarterly Updates: Iran, Human Rights and Democracy*, The 2011 Foreign & Commonwealth Office Report, Foreign & Commonwealth Office (31 maart 2012).

⁹⁸ *The situation of human rights in the Islamic Republic of Iran – note by the Secretary-General of the United Nations*, A/66/374 (23 september 2011); *Iran must free detained human rights lawyer*, Amnesty International (12 september 2011).

⁹⁹ Deze organisatie, die nu verboden is, werd geleid door mensenrechtenadvocate Shirin Ebadi, die in 2003 de Nobelprijs voor de Vrede won. Zij verliet Iran tijdens de arrestatiegolf na de betwiste verkiezingszege van president Ahmadinejad in juni 2009.

¹⁰⁰ *Iran: Arbitrary detention and judicial harassment of human rights defenders continue*, International Federation for Human Rights (16 september 2011).

¹⁰¹ *Leading Iran rights activist sentenced to 11 years*, Amnesty International (28 september 2011).

¹⁰² *Quarterly Updates: Iran, Human Rights and Democracy*, The 2011 Foreign & Commonwealth Office Report (31 maart 2012).

¹⁰³ *We are ordered to crush you – expanding repressing of dissent in Iran*, Amnesty International (28 februari 2012).

3.3.1.6 *Kranten en tijdschriften*

Iran kende een groot aantal kranten en weekbladen, die het hele spectrum van zeer conservatief tot uiterst hervormingsgezind bestreken, maar van de laatste categorie is weinig overgebleven. Door de sluitingen van kranten en tijdschriften en de zelfcensuur wordt de inhoud van de artikelen van de (overgebleven) kranten steeds oppervlakkiger en over de gehele linie conservatiever. Van een onafhankelijke private media is nagenoeg geen sprake meer.¹⁰⁴

Het verschijnen van het hervormingsgezinde weekblad *Shahrvand-e Emrooz* (Today's Citizen) werd begin september 2011 door de autoriteiten voor onbepaalde tijd opgeschort ingevolge artikel 6 van de Perswet, dat het beledigen van personen door middel van karakturen verbiedt. Het blad had op de voorpagina van edities in juli en augustus 2011 de president op satirische wijze afgebeeld. Het blad had al eerder in 2009 een verschijningsverbod opgelegd gekregen, maar mocht in juli 2011 weer verschijnen.

Ingevolge een lastgeving van de Ninth Branch of Tehran's Culture and Media Court werd met ingang van 5 september 2011 het hervormingsgezinde dagblad *Roozegar* een verschijningsverbod opgelegd van twee maanden op beschuldiging van propaganda tegen het regime en openbaar maken van staatsgeheimen. Het dagblad werd ook in 2006 verboden te verschijnen op beschuldiging dat het logo van het dagblad leek op dat van *Shargh*, het laatste tijdschrift dat de vroegere president Mohamed Khatami steunde. In februari 2011 mocht het dagblad weer verschijnen.¹⁰⁵

Kranten, weekbladen en redacteurs werden geregeld achteraf gestraft voor hun berichtgeving. Formele aanklachten ontbreken veelal, waardoor doorgaans niet duidelijk is waarop de veroordelingen zijn gebaseerd. Het vermoeden is op gronden zoals laster, belediging van de islam, van regeringsleiders en van de republiek en het in gevaar brengen van de staatsveiligheid. Ook het publiceren van de standpunten van de oppositie is volgens berichten gedurende de verslagperiode als reden aangemerkt.¹⁰⁶

Gedurende de verslagperiode liepen medewerkers van buitenlandse media of media die samenwerken met buitenlanders of buitenlandse steun ontvangen, in toenemende mate het risico gearresteerd te worden.¹⁰⁷

Volgens het ministerie van *Culture and Islamic Guidance* heeft Iran zo'n zeventuizend uitgeverijen. Veel van door hen uit te geven boeken dienen voor publicatie te zijn goedgekeurd door de censuur. Dit proces kan drie jaar in beslag nemen.¹⁰⁸

3.3.1.7 *Radio en televisie*

In Iran worden op radio en televisie alleen programma's van de staatsomroep *Islamic Republic of Iran Broadcasting* (IRIB) aangeboden.¹⁰⁹ Hoewel in zijn

¹⁰⁴ *2011 Human Rights Reports: Iran*, US Department of State (24 mei 2012); *Iran*, Human Rights and Democracy, The 2011 Foreign & Commonwealth Office Report, Foreign & Commonwealth Office (30 april 2012).

¹⁰⁵ *Iran adds to its list of press freedom violations*, Committee to Protect Journalists (9 september 2011); *Crackdown continues – regime urged to end repression, free all detained journalists and bloggers*, Reporters Without Borders (6 september 2011); *Iran closes two pro-reform publications*, Radio Free Europe/Radio Liberty (6 september 2011).

¹⁰⁶ Zie hiervoor onder andere de artikelen 500 (propaganda tegen het Islamitische regime), 514 (belediging van de Geestelijk Leider), 698 (laster, publicatie van leugens) en 700 (verkondigen van leugens) van de Iraanse Strafwet. Zie ook *2011 Human Rights Reports: Iran*, US Department of State (24 mei 2012).

¹⁰⁷ *2011 Human Rights Reports: Iran*, US Department of State (24 mei 2012).

¹⁰⁸ *2011 Human Rights Reports: Iran*, US Department of State (24 mei 2012).

¹⁰⁹ De IRIB ziet het wereldwijde medialandschap als een *battlefield*, dat gedomineerd wordt door de westerse media en gericht is op het verspreiden van de westerse cultuur. De uitdrukkelijke taak van de IRIB is het bieden van

algemeenheid behoudend, is de programmering op radio en televisie in Iran sinds enkele jaren wat losser geworden. De autoriteiten proberen te concurreren met televisiezenders die vanuit het buitenland per satelliet hun uitzendingen verzorgen. Amerikaanse films worden uitgezonden, waarvan sommige scènes zijn gecensureerd. Ook zijn er talkshows met politici en artiesten. Religie blijft echter alom aanwezig.¹¹⁰

Ondanks het verbod op satellietshotels, beschikken veel Iraanse huishoudens over een schotel, hetgeen door de autoriteiten over het algemeen wordt gedoogd.¹¹¹ Vanuit het buitenland (met name de VS) is via de satelliet een groot aantal particuliere Perzischtalige en diverse buitenlandse televisiezenders te ontvangen, waaronder *BBC Persian*, *Voice of America* en *Farsi 1*. Ontvangst van deze televisiezenders is in Iran verboden. Acties om satellietshotels in beslag te nemen vinden plaats.¹¹² Ook worden de signalen van satellieten door de autoriteiten in toenemende mate gestoord (*jamming*), zodat ontvangst (tijdelijk) niet mogelijk is.¹¹³

3.3.1.8 Internet- en SMS-verkeer

Volgens de organisatie Reporters Without Borders zijn er op dit moment ongeveer 28 miljoen internetgebruikers in Iran (op een totale bevolking van ruim 78 miljoen personen).¹¹⁴ Het gebruik van internet in een Iraans internet-café kost gemiddeld zo'n 3 à 4 US dollars (tegen een gemiddeld maandelijks salaris in Iran van 560 US dollar). Volgens *Reporters Without Borders* zouden begin maart 2012 elf bloggers gevangen zitten.¹¹⁵

Hoewel internetgebruik in Iran is toegestaan, geschiedt dit onder streng toezicht van de autoriteiten.¹¹⁶ Internetgebruik in Iran is gecentraliseerd.¹¹⁷ Zo verhuurt de *Telecommunication Company of Iran (TCI)*, die onder toezicht staat van het *Islamic Revolutionary Guards Corps (IRGC)*, bandbreedte aan internetproviders.¹¹⁸ Het TCI is verantwoordelijk voor het blokkeren van websites aan de hand van criteria die worden vastgesteld door het *Committee in Charge of Determining Unauthorized Websites (CCDUW)*.¹¹⁹

---

tegenwicht hieraan. Het hoofd van de IRIB wordt benoemd door de Geestelijk Leider en is hem in de praktijk directe verantwoording schuldig.

¹¹⁰ Programma's worden onderbroken door oproep tot gebed en nieuwslezers beginnen hun programma met het aanroepen van Allah.

¹¹¹ *2011 Human Rights Reports: Iran*, US Department of State (24 mei 2012).

¹¹² *Iran*, Human Rights and Democracy, The 2011 Foreign & Commonwealth Office Report, Foreign & Commonwealth Office (30 april 2012).

¹¹³ *ITU member states urged to guarantee freedom of information*, Reporters Without Borders (23 januari 2012); *Iran*, Human Rights and Democracy, The 2011 Foreign & Commonwealth Office Report, Foreign & Commonwealth Office (30 april 2012).

¹¹⁴ *Internet enemies report 2012 – Iran*, Reporters Without Borders (12 maart 2012).

¹¹⁵ *Internet enemies report 2012 – Iran*, Reporters Without Borders (12 maart 2012).

¹¹⁶ Zo is London2012.com, de officiële website voor de in Londen te houden Olympische Spelen 2012, voor Iraanse burgers geblokkeerd (*London Olympics website blocked in Iran*, Radio Free Europe/Radio Liberty (10 april 2012).

¹¹⁷ *2011 Human Rights Reports: Iran*, US Department of State (24 mei 2012). Op 1 november 2011 werd door de Iraanse autoriteiten onder de verantwoordelijkheid van het IRGC het Cyber Command geïnstalleerd, dat de Cyber Army vervangt. De Cyber Command is officieel belast met het monitoren, identificeren en verweer tegen cyberbedreigingen tegen de nationale veiligheid. Ten minste 2.000 personen zijn daartoe gerecriteerd en opgeleid. In de praktijk hindert de Cyber Command personen die zich uitspreken tegen mensenrechtenschendingen van de autoriteiten en die kritiek uitoefenen tegen de regering (*2011 Human Rights Reports: Iran*, US Department of State (24 mei 2012).

¹¹⁸ *Internet enemies 2012 – Iran*, Reporters Without Borders (12 maart 2012). *Op*

¹¹⁹ Het CCDUW bestaat uit leden afkomstig van de ministeries van Communicatie en Informatietechnologie, Cultuur en Islamitische Voorlichting, Nationale Veiligheid en de Openbare Aanklager van Teheran.

De internetactiviteiten van de bevolking staan onder voortdurend toezicht van de *Cyber Police Force*, een speciale eenheid van de politie en het IRGC die sinds november 2009 belast is met de aanpak van criminaliteit op internet. Hieronder worden onder meer politieke activiteiten verstaan.¹²⁰ Zo maakte de Iraanse Internetpolitie¹²¹ op 3 januari 2012 een nieuwe lijst met 20 voorschriften voor internet-café's bekend. Bezoekers van internet-café's moeten zich kunnen legitimeren. Uitbaters van internet-café's moeten waarnemingscamera's installeren en moeten de banden van deze camera's, alle bijzonderheden van hun clientèle, alsmede van de websites die zij hebben bezocht, zes maanden bewaren. Het gebruik van software om filtering te vermijden, het gebruik van *Virtual Private Networks* en het gebruik van USB flash drives is verboden.¹²²

Na een inval in 43 internet-café's in de stad Birjand in de zuidelijke provincie Khorasan op 1 januari 2012 sloot de politie zes van deze internet-café's, omdat de veiligheidsvoorschriften, alsmede het verbod op anti-filtering software niet in acht werden genomen. De toegang tot de website van de vroegere president Rafsanjani werd op 30 december 2011 geblokkeerd. Deze beslissing werd op 3 januari 2012 bevestigd door procureur-generaal Gholam Hossein Ejehi. Deze stelde dat de maatregel was genomen vanwege de aanwezigheid van verboden materiaal op de website. In een vrijdaggebedspreek op 17 juli 2009, een maand na het neerslaan van een golf van protest tegen de uitslag van de presidentsverkiezingen, had Rafsanjani opgeroepen tot vrijlating van de leidende figuren die bij deze onlusten waren gearresteerd, tot vrijheid van de media en vrije meningsuiting voor de sympathisanten van het regime, teneinde de rust te herstellen. Al deze uitspraken van Rafsanjani waren sindsdien op zijn website blijven staan.¹²³

Veel websites worden geblokkeerd (door het overnemen van servers of afknippen van beschikbare bandbreedte), omdat zij niet geschikt zouden zijn voor *de publieke moraal* of informatie bevatten die tegen het regime is gericht.¹²⁴ Internettoegang blijft daarmee voor het algemene publiek beperkt tot de door het regime toegestane websites.¹²⁵

Ook richten de autoriteiten zich op het sms- en e-mailverkeer van burgers. Zo hebben de autoriteiten de beschikking over technologie om sms-verkeer op te slaan en na te gaan. Een persoon die een sim-kaart koopt, dient vooraf afschriften van registratie-documenten (in geval van bedrijven) of van identiteitsdocumenten (in geval van particulieren) aan de autoriteiten te overleggen. Er bestaan sterke aanwijzingen dat in Iran de inhoud van het mobiele telefoonverkeer (inclusief SMS-berichten) wordt gemonitord. Het vermoeden bestaat dat materiaal om tot de gewenste monitoring te kunnen overgaan door buitenlandse bedrijven is geleverd.¹²⁶

¹²⁰ *Internet enemies Report 2012 – Iran*, Reporters Without Borders (12 maart 2012); *Cyberpolitie bewaakt het virtuele Iran – verdedigingslinie op internet tegen het westen*, NRC Handelsblad (13 december 2012); *2011 Human Rights Report: Iran*, US Department of State (24 mei 2012).

¹²¹ <http://www.cyberpolice.ir/>.

¹²² *Escalating crackdown – death sentence for netizen confirmed, new arrests*, Reporters Without Borders (17 januari 2012); *Internet enemies report 2012*, Reporters Without Borders (12 maart 2012); *Iran*, Human Rights and Democracy, The 2011 Foreign & Commonwealth Office Report, Foreign & Commonwealth Office (30 april 2012).

¹²³ *Escalating crackdown – death sentence for netizen confirmed, new arrests*, Reporters Without Borders (17 januari 2012); *Internet enemies report 2012*, Reporters Without Borders (12 maart 2012).

¹²⁴ Ook websites die zijn gericht op vrouwenrechten en bescherming van de mensenrechten, worden in veel gevallen gecensureerd.

¹²⁵ Een aantal internetters weet via een omweg (*proxy*) soms toch toegang te krijgen tot de niet-gefilterde websites. Alhoewel de meeste oppositiewebsites zijn verboden door de autoriteiten, zijn activisten erin geslaagd direct na sluiting weer nieuwe websites te creëren (*2011 Human Rights Reports: Iran*, US Department of State (24 mei 2012)).

¹²⁶ *Iran voert soft war op internet*, Nederlands Dagblad (21 april 2012).

Internetproviders moeten dagelijks bij het ministerie van Inlichtingen en Veiligheid een lijst inleveren met alle websites die door hun klanten zijn bezocht. Ook eindgebruikers van een Virtueel Privénetwerk (*Virtual Private Network, VPN*) worden door het ministerie van Inlichtingen en Veiligheid in de gaten gehouden.¹²⁷ Het gebruik door particulieren van virtuele privénetwerken zou inmiddels door de autoriteiten geheel zijn verboden, maar vindt in de praktijk op grote schaal plaats.¹²⁸ Er zijn geruchten dat de autoriteiten de strafmaat voor het gebruik van proxy servers en virtueel particuliere netwerk (VPN)-verbindingen sterk zouden willen verzwaren.

Internet speelde in het verleden een zeer belangrijke rol bij de verspreiding van nieuws en beelden van onrust in Iran. Internet en sms-diensten werden dan ook verschillende malen afgesloten om oproep tot en verspreiding van beelden van protesten te voorkomen. De Iraanse autoriteiten zijn zich goed bewust van de mobiliserende kracht die uitgaat van internet en sociale media. Vrije toegang tot informatie op het wereldwijde web wordt door de autoriteiten aan banden gelegd door een combinatie van verschillende censuurtechnieken, zoals het ontoegankelijk maken van websites door deze op een zwarte lijst te plaatsen, het blokkeren van websites die bepaalde kernwoorden bevatten, en het gebruik van beeldanalyse waarbij (met name om het bezoeken van pornografische websites tegen te gaan) websites met kleuren die de lichaamskleur benaderen, worden gefilterd.

De Iraanse autoriteiten ontplooiën verschillende activiteiten die de vrijheid van meningsuiting via het internet verder aan banden kunnen leggen. Zo wordt gewerkt aan een systeem waarbij elk IP-adres¹²⁹ op naam (en adres) geregistreerd dient te worden. Met behulp van deze registratieplicht – gecoördineerd door de *Iran Information Technology Company*, die onder controle van de Revolutionaire Garde (IRGC) staat – zijn de autoriteiten in de toekomst in staat de gebruikers per IP-adres individueel te monitoren.

Tevens wordt, al sinds de verkiezing van president Ahmadinejad in 2005, gewerkt aan een zogenaamd *National Internet Network*.¹³⁰ Dit netwerk moet een soort nationale versie van het *world wide web* worden, dat er hetzelfde uitziet en wellicht sneller werkt, maar geen verbinding heeft met informatie beschikbaar op het wereldwijde web en geheel controleerbaar is.¹³¹ Het project zou aan het einde van president Ahmadinejad's tweede termijn in 2013 gereed moeten zijn. In een commentaar vroeg de organisatie Reporters Without Borders zich af of het Iraanse regime zich beweegt naar een twee-snelheden internet, met toegang tot het World Wide Web voor de regering, religieuze leiders, Revolutionaire Garde en grote ondernemingen aan de ene kant, en met de overgrote meerderheid van de Iraanse bevolking slechts toegang tot een intranet dat onder strenge censuur staat. In het laatste geval maakt de Iraanse regering zich schuldig aan ernstige discriminatie

¹²⁷ *Internet enemies report 2012 – Iran*, Reporters Without Borders (12 maart 2012); *2011 Human Rights Reports: Iran*, US Department of State (24 mei 2012).

¹²⁸ *Iran draait internetkraan verder dicht*, Trouw (11 juni 2012).

¹²⁹ Elke computer die is aangesloten op het internet of netwerk, heeft een nummer waarmee deze zichtbaar is voor alle andere computers op het internet. Een dergelijk nummer is een Internet Protocol (IP)-adres. Volgens een Iraanse ICT-expert zou het intranet van Iran niet per se gelanceerd worden om mensen te controleren, maar ook om overheidsgegevens, militaire websites en banken beter te beschermen. De Iraanse overheid is bang dat andere landen een cyberaanval zullen uitvoeren op Iran. In 2011 werd het land getroffen door virus Stuxnet, dat was gericht op het nucleaire programma van Iran.

¹³⁰ *(The Guardian (5 januari 2012).*

¹³¹ *ITU member states urged to guarantee freedom of information*, Reporters Without Borders (23 januari 2012); *Government develops National Internet to combat international internet's impact*, Reporters Without Borders (28 september 2011); *Iran bouwt eigen internet-fort – filternet is bittere noodzaak om westerse vijanden af te slaan*, NRC Handelsblad (28 februari 2012); *Internet enemies report 2012*, Reporters Without Borders (12 maart 2012); *2011 Human Rights Reports: Iran*, US Department of State (24 mei 2012).

tegen zijn eigen bevolking.¹³² Het is evenwel onduidelijk in welke fase van voorbereiding de plannen voor dit zogenaamde halal internet op dit moment verkeren.

Internetgebruikers, waaronder bloggers en providers, werden gedurende de verslagperiode in toenemende mate slachtoffer van arrestatie, *langdurige* detentie *zonder tenlastelegging of rechtszaak, mishandeling* als gevolg van het plaatsen van anti-islamitische of anti-revolutionaire informatie op internet.¹³³ De Iraans-Canadese blogger Hossein Derakhshan (ook wel de *Blogfather* genoemd)¹³⁴ moet een gevangenisstraf van 19,5 jaar uitzitten. Voor de aanvankelijk uitgesproken doodstraf werd hem amnestie verleend. Een andere blogger, Hossein Ronaghi Maleki, moet vanwege zijn artikelen op internet een gevangenisstraf van 15 jaar uitzitten.¹³⁵ De organisatie Reporters Without Borders meldde dat tussen 1 maart 2011 en 1 maart 2012 29 internetgebruikers waren gearresteerd. Elf internetgebruikers kregen gevangenisstraffen opgelegd variërend van drie tot zes jaar. Vijftien werden in afwachting van hun proces op borgtocht vrijgelaten.¹³⁶ Mehdi Khazali, zoon van een invloedrijke conservatieve religieuze leider, werd in februari 2012 tot vier jaar gevangenisstraf veroordeeld, omdat hij regelmatig kritiek op de Iraanse president op zijn blog had geplaatst.¹³⁷

De overheid baseert zich bij de vervolging van internetgebruikers op zowel de Perswet, het wetboek van Strafrecht¹³⁸ als de in 2009 aangenomen *Law on Punishment of Computer Related Crimes* (ook wel de *Cyber Crime Act* genoemd).¹³⁹ Student, blogger en computer technicus Ashkan Delanvar was volgens Amnesty International de eerste persoon die op basis van de Cyber Crime Act tot gevangenisstraf werd veroordeeld vanwege het verschaffen van software teneinde de internet filters van de overheid te omzeilen en het trainen van personen om deze te gebruiken. In juli 2010 gearresteerd, werd hij veroordeeld tot tien maanden cel, een straf die in hoger beroep in juni 2011 met enkele maanden werd vermeerderd. Inmiddels Iran ontvlucht, heeft hij een asielaanvraag lopen in Duitsland.¹⁴⁰

Het kan voorkomen dat Iraniërs op het vliegveld worden geconfronteerd met de inhoud van hun weblogs, Facebook- of YouTube-accounts.¹⁴¹ Hierbij ligt geen specifieke nadruk op in- of uitreizende Iraniërs. Ook niet-reizigers dienen er rekening mee te houden dat de inhoud van hun weblogs, facebook, hyves of twitterpagina wordt gecontroleerd. Volgens bronnen komt het in Iran geregeld voor dat personen tijdens een ondervraging door de politie hun passwords moeten afgeven, waarmee ook de inhoud van de pagina's van online vrienden van de persoon in kwestie kan worden bekeken. Ondervragingen waarbij dit plaatsvindt, komen geregeld voor, met name bij mensen met een verhoogd (politiek) profiel of

¹³² *Escalating crackdown – death sentence for netizen confirmed, new arrests*, Reporters Without Borders (17 januari 2012).

¹³³ *We are ordered to crush you – expanding repression of dissent in Iran*, Amnesty International (28 februari 2012); *2011 Human Rights Reports: Iran*, US Department of State (24 mei 2012).

¹³⁴ Derakhshan was journalist in Teheran voordat hij in 2000 naar de Canadese stad Toronto vertrok. Hij werd bekend door het openbaar maken van precieze instructies voor blogs in het Farsi, wat een grote toename van Farsi-talige blogs veroorzaakte.

¹³⁵ *Iran must halt execution of web programmer*, Amnesty International (19 januari 2012).

¹³⁶ *Internet enemies report 2012*, Reporters Without Borders (12 maart 2012).

¹³⁷ *Internet enemies report 2012*, Reporters Without Borders (12 maart 2012).

¹³⁸ Volgens artikel 500 van het wetboek van Strafrecht: *anyone who undertakes any form of propaganda against the state will be sentenced to between three months and one year in prison*. Volgens artikel 514: *anyone who somehow insults the founder of the Islamic Republic of Iran, Khomeini, or the Supreme Leader of the country should be sentenced to imprisonment from six months to two years*.

¹³⁹ *2011 Human Rights Reports: Iran*, US Department of State (24 mei 2012); *Internet enemies Report 2012 – Iran*, Reporters Without Borders (12 maart 2012).

¹⁴⁰ *Iran: A duty to inform*, Amnesty International (2 mei 2012).

¹⁴¹ *2011 Human Rights Reports: Iran*, US Department of State (24 mei 2012).

functie die bij de Iraanse autoriteiten interesse opwekt. Hiervoor is geen beschuldiging nodig.

De juridisch adviseur van de openbare aanklager, Abdosamad Khoramabadi, onthulde tijdens een persconferentie op 28 december 2011, op welke dag de registratie van kandidaten voor de parlementsverkiezingen van maart 2012 plaatsvond, een lijst van 25 internetmisdrijven in verband met deze verkiezingen.¹⁴² Deze lijst was opgesteld door een werkgroep die was samengesteld om het begrip internet misdrijven ingevolge de wet op Internet Misdrijven nader te specificeren. De werkgroep bestond uit 13 leden afkomstig van de ministeries van Education, Communications and Information Technologies, Culture and Islamic Guidance, Intelligence, Justice, and Science, Research and Technology. Ook waren in de werkgroep aanwezig een vertegenwoordiger van de Organization for Islamic Propagation, het hoofd van IRIB (de onder de overheid vallende radio en televisie), het hoofd van de politie, een deskundige in communicatie- en informatietechnologie, alsmede een parlementariër. De openbare aanklager leidde de werkgroep. Oproepen tot een boycot van de verkiezingen, de publicatie van een oppositioneel logo of afwijkende inzichten, dan wel websites gericht tegen de islamitische revolutie waren onder meer punten die op deze lijst voorkwamen.¹⁴³

Teneinde het Iraanse internet volledig te zuiveren van websites die een bedreiging vormen voor de goede zeden en de nationale veiligheid werd begin maart 2012 krachtens een decreet van Opperste Leider Ali Khamenei de Supreme Council of Cyberspace in het leven geroepen. In deze raad namen hoofden van Inlichtingendiensten, militia, veiligheidsdiensten, Revolutionaire Garde, en media chefs zitting. De raad is belast met het toezicht houden op alle cyberactiviteiten in Iran en mag ontwerp-wetgeving daartoe initiëren. Ook heeft deze raad een eigen budget en kantoren.¹⁴⁴

Ook kondigden de Iraanse autoriteiten de instelling van een Center for Cyber Offences aan, dat zich zal gaan bezig houden met het vaststellen en behandelen van dergelijke misdrijven.

3.3.1.9 Overige culturele uitingen

Iraanse kunstenaars worden met regelmaat belemmerd in hun werk door de Iraanse autoriteiten. Vaak onder het mom van *immoreel gedrag of strijdigheid met de islamitische waarden en normen*.¹⁴⁵

Gedurende de verslagperiode werden kunstenaars, filmregisseurs en schrijvers gearresteerd als gevolg van banden met de oppositie, dan wel hun kritiek op de mensenrechtensituatie in Iran.¹⁴⁶ Zo werden in september 2011 filmproducer Katayoun Shahabi, filmregisseurs Naser Saffarian, Hadi Afarideh, Mojtaba Mirtahmasb, Shahnam Bazdar, en documentairemaker Mohsen Shahrnazdar in verband met werkzaamheden voor de Farsitalige dienst van de BBC aangehouden. Zij zouden informatie en films die het imago van Iran zwaar maakten, aan de BBC hebben geleverd. Allen zijn inmiddels weer vrijgelaten.¹⁴⁷ Volgens Iraanse media zouden begin februari 2012 nog meer personen, die vermoedelijk betrokken waren

¹⁴² *Escalating crackdown – death sentence for netizen confirmed, new arrests*, Reporters Without Borders (17 januari 2012); *Internet enemies report 2012*, Reporters Without Borders (12 maart 2012).

¹⁴³ *Escalating crackdown – death sentence for netizen confirmed, new arrests*, Reporters Without Borders (17 januari 2012); *Internet enemies report 2012*, Reporters Without Borders (12 maart 2012).

¹⁴⁴ *Iran's censors tighten grip*, The Wall Street Journal (16 maart 2012).

¹⁴⁵ *2011 Human Rights Reports: Iran*, US Department of State (24 mei 2012).

¹⁴⁶ *We are ordered to crush you – expanding repression of dissent in Iran*, Amnesty International (28 februari 2012); *2011 Human Rights Reports: Iran*, US Department of State (24 mei 2012).

¹⁴⁷ *Hollywood lends support to jailed Iranian filmmakers*, Reuters (19 oktober 2011).

bij de Farsitalige dienst van de BBC zijn aangehouden.¹⁴⁸ Ook familieleden en vrienden/bekenden van personen die betrokken waren bij de Farsitalige dienst van de BBC werden lastiggevallen en/of vastgezet in een poging informatie te krijgen en/of eerdergenoemde personeelsleden het zwijgen op te leggen.¹⁴⁹ Marzieh Vafamehr, een Iraanse actrice die in een scene van de Australische film *My Tehran for Sale* zonder de voor Iraanse vrouwen verplichte hoofddoek optrad en in een andere scene alcohol dronk, en daarvoor tot negentig zweepslagen en een jaar gevangenisstraf was veroordeeld, werd eind oktober 2011 door een rechtbank in hoger beroep vrijgelaten.¹⁵⁰ De Iraanse filmregisseur Asghar Farhadi zal niet in eigen land worden gehuldigd voor zijn Oscar voor beste niet-Engelstalige film *A Separation*. In Iran zelf werd die prijs met grote vreugde ontvangen. Ook de autoriteiten bejubelden de allereerste Iraanse Oscar als een grote morele zege op de concurrerende Israëliëse film *Footnote*. Waarom de huldiging is afgeblazen is niet bekend. Wellicht was de film over een stukgelopen huwelijk te maatschappij-kritisch. Mogelijk viel het dankwoord van Farhadi bij de uitreiking verkeerd bij de Iraanse autoriteiten.¹⁵¹

In december 2010 werd de internationaal bekende Iraanse regisseur Jafar Panahi, van wie bekend is dat hij aanhanger is van oppositieleider Mousavi, veroordeeld tot zes jaar gevangenisstraf vanwege handelen tegen de veiligheid van de staat en propaganda tegen het systeem. Het werk van Panahi is omstreden en soms verboden in Iran vanwege zijn kritiek op de mensenrechtensituatie in Iran.¹⁵²

3.3.1.10

Studenten/academici

Onafhankelijke studentengroeperingen en studentenactivisten vormen het doelwit van ernstige vervolging en acties van de politie, vooral na de presidentsverkiezingen van juni 2009. Vooral het *Office to Foster Unity (Daftar-e Tahkim-e Vahdat)*, een unie van islamitische studentenverenigingen van universiteiten, is een belangrijk doelwit voor de politie.¹⁵³ Sinds maart 2009 zouden 436 studenten zijn gearresteerd, 254 veroordeeld en 364 zijn geschorst van de universiteit.¹⁵⁴ Tenminste 144 studenten zouden door de openbare aanklager zijn opgeroepen voor verhoor en onderzoek. Ook zouden dertien publicaties voor studenten zijn verboden.¹⁵⁵

Met enige regelmaat protesteren studenten in Teheran en elders in het land tegen beperkingen die hun door het regime worden opgelegd. Zo voerden de twee grootste Iraanse studentenorganisaties *Daftar-e Tahkim-e Vahdat (Office to Foster Unity)* en *Advar-e Tahkim-e Vahdat (Alumni Association of Iran)* de campagne *Speak Up for Imprisoned Students* op 21 april 2012 aan.¹⁵⁶ De protesten hebben voornamelijk betrekking op verwijdering van medestudenten van universiteiten, ontslagen onder professoren en docenten en de omstandigheden op de campus.¹⁵⁷

¹⁴⁸ *Iran detains alleged BBC Persian journalists*, BBC News Middle East (7 februari 2012).

¹⁴⁹ *Iran: Stop holding reporters' relatives hostage*, Human Rights Watch (2 februari 2012).

¹⁵⁰ *Release of Iranian actress highlights plight of detained filmmakers*, Amnesty International (27 oktober 2011); *Iranian cultural figures call for release of detained colleagues*, Radio Free Europe/Radio Liberty (14 september 2011).

¹⁵¹ *Teheran blaast huldiging van eerste Iraanse Oscarwinnaar af*, Trouw (13 maart 2012).

¹⁵² *Release of Iranian actress highlights plight of detained filmmakers*, Amnesty International (27 oktober 2011); *Court upholds sentence against Iranian filmmaker Jafar Panahi*, Radio Free Europe/Radio Liberty (15 oktober 2011); *The situation of human rights in the Islamic Republic of Iran – note by the Secretary-General of the United Nations*, A/66/374 (23 september 2011).

¹⁵³ *Iran: Travesty of justice claims victims among students*, International Federation of Human Rights (19 september 2011).

¹⁵⁴ *Zie ook: University ban for Iranian protesters of 2009*, Radio Free Europe/Radio Liberty (11 april 2012).

¹⁵⁵ *Iran: Free students jailed for speaking out*, Human Rights Watch (5 mei 2012).

¹⁵⁶ *Iran: Free students jailed for speaking out*, Human Rights Watch (5 mei 2012).

¹⁵⁷ *We are ordered to crush you – expanding repression of dissent in Iran*, Amnesty International (28 februari 2012); *2011 Human Rights Reports: Iran*, US Department of State (24 mei 2012).

Studenten meldden dat zij bevreesd zijn voor arrestatie en intimidatie, alsook dat zij geslagen en mishandeld zijn vanwege betrokkenheid bij wettelijk geregistreerde activistische studentenorganisaties.¹⁵⁸

Ook in de verslagperiode was sprake van aanhoudende repressie tegen studenten door middel van intimidatie, arrestatie en detentie.¹⁵⁹ Zo werd Ali Akbar Mohammadzadeh, na opgepakt te zijn bij demonstraties op 17 september 2011 tot zes jaar gevangenisstraf veroordeeld vanwege propaganda tegen de staat, samenzweren tegen de veiligheid van de staat en verstoren van de openbare orde.¹⁶⁰

3.3.2 *Vrijheid van vereniging en vergadering*

Vrijheid van vergadering

De Grondwet (artikel 27) garandeert het recht op bijeenkomsten en demonstraties, zolang deze niet in strijd zijn met de principes van de islam.¹⁶¹ In de praktijk beperkten de autoriteiten evenwel dit recht en hielden streng toezicht op bijeenkomsten teneinde protestdemonstraties te voorkomen. Voor publieke bijeenkomsten is voorafgaande toestemming van de autoriteiten vereist. Deelnemers aan bijeenkomsten waarbij kritiek werd geuit op de regering, werden geconfronteerd met intimidatie en hard optreden door de overheid, ongeacht een eerder afgegeven toestemming voor de bijeenkomst. Er was gedurende de verslagperiode sprake van een aanhoudend verbod op demonstraties.¹⁶²

Vrijheid van vereniging

Artikel 26 van de Grondwet voorziet in de vrijheid van oprichting van politieke partijen, beroepsverenigingen, maatschappelijk organisaties, islamitische religieuze groeperingen en organisaties voor erkende religieuze minderheden in Iran, maar deze wordt begrensd door de principes van de islam.¹⁶³

Voor de oprichting van een vereniging is vooraf toestemming nodig van het ministerie van Binnenlandse Zaken. Binnen dit ministerie bevindt zich een speciaal comité dat zich bezighoudt met aanvragen voor de oprichting van verenigingen. Een vergunning voor een vereniging wordt verstrekt voor de periode van twee jaar en dient vervolgens elke twee jaar vernieuwd te worden. Het komt geregeld voor dat aanvragen niet worden gehonoreerd.¹⁶⁴

Door het herhaaldelijk lastig vallen en arresteren van leden, dan wel door ze met geweld te sluiten, blijven de autoriteiten mensenrechtenorganisaties in Iran aan beperkingen blootstellen. Het *Centre for Human Rights Defenders* (CHRD), de *Association for the Rights of Prisoners, Human Rights Activists in Iran* (HRA) en de *Committee for Human Rights Reporters* (CHRR), die ofwel eerder werden gesloten, dan wel nooit werden erkend ondanks herhaaldelijke pogingen om wettelijk geregistreerd te worden, blijven dicht. Andere beroepsorganisaties die acties en mensenrechtenschendingen tegen hun leden door de autoriteiten hebben bekritiseerd, zoals de *Association of Iranian Journalists* en het *House of Cinema* (een

¹⁵⁸ *The situation of human rights in the Islamic Republic of Iran – note by the Secretary-General of the United Nations*, A/66/374 (23 september 2011).

¹⁵⁹ *Iran: Free students jailed for speaking out*, Human Rights Watch (5 mei 2012); *2011 Human Rights Reports: Iran*, US Department of State (24 mei 2012).

¹⁶⁰ *Iran: Travesty of justice claims victims among students*, International Federation of Human Rights (19 september 2011).

¹⁶¹ *2011 Human Rights Reports: Iran*, US Department of State (24 mei 2012).

¹⁶² *2011 Human Rights Reports: Iran*, US Department of State (24 mei 2012).

¹⁶³ *2011 Human Rights Reports: Iran*, US Department of State (24 mei 2012).

¹⁶⁴ *2011 Human Rights Reports: Iran*, US Department of State (24 mei 2012).

beroepsorganisatie voor personen werkzaam in de filmindustrie) zijn eveneens gesloten door de autoriteiten.¹⁶⁵

Een ieder die ingevolge artikel 498 wetboek van Strafrecht wordt veroordeeld vanwege het oprichten van een groep om schade toe te brengen aan de nationale veiligheid, kan ter dood worden veroordeeld op grond van vijandschap tegen God (*Moharebeh*). Indien de beklaagden niet beschouwd worden als een vijand van God, kunnen zij ingevolge hetzelfde artikel twee tot tien jaar gevangenisstraf krijgen.¹⁶⁶

Vakbonden

Iran kent officieel geen onafhankelijke vakbonden. Fabrieken en grote bedrijven kennen wel een *Islamic Council of Labourers* (ICL). Deze zijn echter niet onafhankelijk en lopen aan de leiband van de desbetreffende directeuren en overheidsambtenaren. Vertegenwoordigers van deze ICL's vormen samen *The House of Labour*, ook wel *Workers' House* genoemd. Het *Workers' House* is de enige toegestane vakbond in Iran.¹⁶⁷

Toch is er een klein aantal onafhankelijke vakverenigingen en organisaties die opkomen voor de rechten van werkenden, in Iran aanwezig.¹⁶⁸ Hun leden vechten tegen de intrekking van subsidies, nog niet betaalde lonen en gevaarlijke werkomstandigheden. Ook stellen zij zich kritisch op tegen een herziene *Labour Code*, waarvan zij menen dat deze de omstandigheden voor werkenden in Iran zal verslechteren. Buschauffeurs en metaalarbeiders in Teheran, bakkers in de provincie Kordestan, arbeiders in de suikerindustrie in de provincie Khuzestan, alsmede leraren in het gehele land zijn vertegenwoordigd onder degenen die vastbesloten zijn op te komen voor hun rechten. Hun vakbondsactiviteiten houden voor hen echter een bepaald risico in. Zo werd Rasoul Bodaghi, lid van de *Iran Teachers' Trade Association* (ITTA) in Teheran, in januari 2011 tot zes jaar gevangenisstraf veroordeeld vanwege het verspreiden van propaganda tegen het systeem en samenzweren om de nationale veiligheid te verstoren. Een aantal leden van de Tehran Bus Drivers' Union (*Sherkat-e Vahed*) werden tot gevangenisstraffen veroordeeld vanwege hun vreedzame vakbondsactiviteiten. Andere leden van deze Bus Drivers' Union tartten een verbod om verder nog als buschauffeur te mogen werken.¹⁶⁹

Hoewel beperkt, vonden er gedurende de verslagperiode werknemersprotesten plaats in de vorm van stakingen en demonstraties tegen achterstallige uitbetaling van salarissen en schendingen van werknemersrechten. Deze protesten worden niet door de ICL's georganiseerd. De regering reageerde in voorkomend geval met harde hand door middel van intimidaties, geweld en arrestaties.¹⁷⁰

Stakingen zijn in het Iraanse arbeidsrecht verboden. De laatste tijd is het optreden van de overheid tegen niet-officiële (lees: illegale) vakbonden en demonstraties verder toegenomen.¹⁷¹ Het lijkt er op dat de overheid anticipeert op oproer die wordt verwacht naar aanleiding van de geplande subsidieafnames. Vooral bij de niet-officiële (lees: illegale) *Union of Workers of the Tehran and Suburbs Bus Company Sherkat-e Vahed* zijn spanningen geweest en hebben (tijdelijke)

¹⁶⁵ *We are ordered to crush you – expanding repression of dissident in Iran*, Amnesty International (28 februari 2012).

¹⁶⁶ *We are ordered to crush you – expanding repression of dissent in Iran*, Amnesty International (28 februari 2012).

¹⁶⁷ *2011 Human Rights Reports: Iran*, US Department of State (24 mei 2012).

¹⁶⁸ *We are ordered to crush you – expanding repression of dissent in Iran –* Amnesty International (28 februari 2012).

¹⁶⁹ *We are ordered to crush you – expanding repression of dissent in Iran –* Amnesty International (28 februari 2012).

¹⁷⁰ *2011 Human Rights Reports: Iran*, US Department of State (24 mei 2012).

¹⁷¹ *Iran: New arrests of labor activists*, Human Rights Watch (30 januari 2012)

arrestaties plaatsgevonden. Ook bij de niet door de overheid erkende *Haft Tapeh Sugar Cane Company* (HTSCC) *Trade Union* zijn vakbondsleden geïntimideerd en lastiggevallen. Bij verschillende bedrijven hebben protesten plaatsgevonden vanwege vaak grote loonachterstanden.

Op beschuldiging van propaganda tegen het systeem en het in het leven roepen, dan wel lidmaatschap van een groepering tegen het systeem werden in de verslagperiode onder meer voorts nog de volgende vakbondsleden tot gevangenisstraf veroordeeld:

- Ali Nejati (*Independent Syndicate of Workers of Haft Tappeh Cane Sugar Company*) – één jaar;
- Shahrokh Zamani (*Building Painting Workers Syndicate*) – 11 jaar;
- Mohammad Jarrahi (*Committee to Pursue Establishment of Labour Unions*) – vijf jaar;
- Nima Pouryaghoub (studenten-activist) – zes jaar;
- Sassan Vahebeivash (studenten-activist) – zes maanden.

Behnam Ebrahimzadeh (*Committee to pursue Establishment of Labour Unions + kinderrechtenactivist*) werd eind oktober 2011 wegens samenzwering tegen het systeem veroordeeld tot vijf jaar gevangenisstraf. Ebrahim Madadi (vice-president *Syndicate of Workers of Tehran and Suburbs Bus Company* (*Sherkat-e Vahed*)) werd eind oktober 2011 met verlof gestuurd na zijn veroordeling in december 2008 vanwege het in gevaar brengen van de nationale veiligheid.¹⁷²

NGO's

De beweegruimte van ngo's is gedurende de verslagperiode verder verslechterd. Nagenoeg alle ngo's die zich richten op de mensenrechten zijn gesloten of staan onder streng toezicht van de regering. Volgens een bron zijn de enige ngo's die gedurende de verslagperiode nog actief waren, de ngo's die goede contacten onderhouden met de Iraanse overheid, dan wel gelieerd zijn aan de Iraanse overheid. In de verslagperiode was sprake van aanhoudende arrestaties en intimidatie van medewerkers van lokale ngo's. Vele prominente mensenrechtenactivisten hebben Iran inmiddels verlaten.

Volgens een wetsontwerp dat in het parlement ter behandeling voorligt, dienen alle in Iran werkzame ngo's zich opnieuw te laten registreren bij een nieuw in te stellen *Supreme Committee Supervising NGO Activities*. Aan dit orgaan zal het toezicht op het bestuur van ngo's toekomen, evenals de controle op de financiering van ngo's. Zonder voorafgaande goedkeuring van dit orgaan is contact van ngo's met internationale organisaties niet meer mogelijk.

Politieke partijen

Na de onlusten met betrekking tot de presidentsverkiezingen van 2009 werd er een verbod gesteld op politieke partijen, zoals de *Front of Participation in Islamic Iran* (IIPF), de *Mojahedin of the Islamic Revolution Organization* (MIRO) en de *National Trust Party*. Dit verbod is nog steeds van kracht. Alleen vanwege hun vreedzame politieke activiteiten werden sindsdien ook andere politieke activisten aangehouden.¹⁷³ Een oud-parlementariër en vooraanstaand lid van de IIPF, Ali Shakouri-Rad werd tot vier jaar gevangenisstraf veroordeeld wegens het verspreiden van leugens. Ook mag hij tien jaar geen politieke activiteiten ondernemen en wordt hij voor eenzelfde periode van tien jaar intern verbannen.¹⁷⁴

¹⁷² *Iran: Several trade unionists sentenced to long prison terms while one unionist is released on leave*, International Federation for Human Rights (2 december 2011); *Iran: New arrests of labor activists*, Human Rights Watch (30 januari 2012).

¹⁷³ *We are ordered to crush you – expanding repression of dissent in Iran*, Amnesty International (28 februari 2012).

¹⁷⁴ *Vooraanstaand hervormer in Iran in cel*, ANP (7 maart 2012).

3.3.3 *Vrijheid van godsdienst en levensovertuiging*

3.3.3.1 *Algemeen*

Ingevolge artikel 12 van de Grondwet is de sjiitische islam (Twaalver sjiisme met de Ja'afari leerschool)¹⁷⁵ de officiële religie van Iran. Andere islamitische stromingen worden volgens de grondwet met volledig respect behandeld. Het christendom, het zoroastrisme en het jodendom worden op basis van artikel 13 van de Grondwet als enige officiële minderheidsgodsdiensten erkend.¹⁷⁶ Het vierde artikel van de Grondwet stelt evenwel dat alle wetten en voorschriften moeten zijn gebaseerd op islamitische criteria en een officiële interpretatie van de shariah, de islamitische wetgeving. Door wetgeving, beleid en door de regering opgelegde beperkingen wordt de vrijheid van godsdienst in Iran ernstig aan banden gelegd.¹⁷⁷

3.3.3.2 *Samenstelling religieuze groeperingen*¹⁷⁸

Van de 98 procent moslims in Iran is 89 procent sjiitisch en 9 procent soennietisch (merendeels Turkmenen en Arabieren, Baluchi's en Koerden, die respectievelijk in het zuidwesten, zuidoosten en noordwesten van het land wonen).¹⁷⁹

Hoewel er geen officiële statistieken beschikbaar zijn over de omvang van de Soefi moslim bevolking in Iran, wordt hun aantal geschat tussen de twee en vijf miljoen personen.¹⁸⁰

Volgens niet-officiële schattingen van religieuze organisaties vormen bahai's, joden, christenen, Sabiërs/Mandaeërs en Zoroastriërs twee procent van de Iraanse bevolking.¹⁸¹

De grootste niet-moslim meerderheid zijn de bahai's met 300.000 tot 350.000 personen.

Volgens VN schattingen wonen er 300.000 christenen in Iran, waarvan de meerderheid wordt gevormd door ethnische Armeniërs.¹⁸² Niet-officiële ramingen houden het aantal Assyrische christenen in Iran op 10.000 tot 20.000 personen. Er zijn ook protestantse stromingen, waaronder evangeliserende religieuze groeperingen (nieuwe kerken). Veel protestantse christenen in Iran belijden in het geheim hun godsdienst (vaak in zogenaamde huiskerken). Christelijke groeperingen buiten Iran houden hun aantal op minder dan 10.000 personen.¹⁸³

De Iraanse autoriteiten beschouwen Sabiërs/Mandaeërs als christenen, die onder de drie erkende religieuze minderheden vallen. Zelf beschouwen zij zich niet als christenen. Hun aantal wordt geschat op 5.000 tot 10.000 personen.

¹⁷⁵ De *Ithna ashri* (Twaalver sjiëten) geloven dat er twaalf imams zijn geweest na de profeet Mohammed, en dat de twaalfde, Mohammed Al-Mahdi, op de dag des oordeels zal wederkeren.

¹⁷⁶ Artikel 13 van de Iraanse Grondwet luidt: *Iranian Zoroastrians, Jews and Christians shall be the only recognized religious minorities who, within the limits of the law, shall be free to carry out their religious rites and practice their religion in personal status and religious education.*

¹⁷⁷ *International Religious Freedom Report for 2011 - Iran*, US State Department (30 juli 2012).

¹⁷⁸ Zie voor meer specifieke informatie over de verschillende religieuze minderheden paragraaf 3.3.3.5 *Religieuze minderheden*.

¹⁷⁹ *International Religious Freedom Report for 2011 - Iran*, US Department of State (30 juli 2012).

¹⁸⁰ *International Religious Freedom Report for 2011 - Iran*, US Department of State (30 juli 2012).

¹⁸¹ *International Religious Freedom Report for 2011 - Iran*, US Department of State (30 juli 2012).

¹⁸² Volgens de organisatie Open Doers zijn er 450.000 christenen in Iran (*Vervolgde kerk groeit ondanks het lijden*, Friesch Dagblad (4 januari 2012).

¹⁸³ *International Religious Freedom Report for 2011 - Iran*, US Department of State (30 juli 2012).

Volgens de Iraanse autoriteiten zijn er 30.000 tot 35.000 Zoroastriërs, een belangrijke ethnisch-Perzische minderheid. Zelf stellen zij 60.000 aanhangers te hebben.¹⁸⁴

Niet-officiële schattingen van de joodse gemeenschap in Iran variëren van 20.000 tot 30.000 personen.¹⁸⁵

3.3.3.3 *Beperkingen met betrekking tot religieuze vrijheid*

De autoriteiten handhaafden in de verslagperiode met straffe hand wettelijke en beleidsmatige beperkingen met betrekking tot de vrijheid van godsdienst. In de verslagperiode bleef eerbiediging van de vrijheid van godsdienst in Iran afnemen.

Retoriek en acties van regeringszijde schiep in de verslagperiode een bedreigende sfeer voor bijna alle niet-sjiitische religieuze groepen, met name voor de bahais, maar ook voor soefi moslims, evangeliserende christenen, joden, alsmede sjiitische groeperingen die niet de van overheidswege bekrachtigde religieuze inzichten deelden.¹⁸⁶ Niet-moslims, met name de bahai gemeenschap, werden regelmatig door de Iraanse autoriteiten en in de door de overheid gecontroleerde media, gedemoniseerd. Alle niet-sjiitische religieuze minderheden ondergingen verschillende soorten van overheidswege bekrachtigde discriminatie, in het bijzonder op het gebied van werkgelegenheid, onderwijs en huisvesting.¹⁸⁷

In 2011 leken oproepen van de Geestelijk Leider en andere autoriteiten om valse geloofsovertuigingen – een toespeeling op evangelische christenen, bahai en soefis – te bestrijden, te hebben bijgedragen tot een toename van religieuze vervolging.¹⁸⁸

Het ministerie van Islamic Culture and Guidance (Ershad) en het ministerie van Intelligence and Security (MOIS) houden iedere vorm van religieuze activiteit nauwgezet in de gaten. Leden van erkende religieuze minderheden hoeven zich niet te laten registreren bij de Iraanse autoriteiten. Wel houden de autoriteiten alle activiteiten van hun gemeenschap, hun religieuze en culturele organisaties, alsmede hun scholen goed in de gaten. De registratie van bahai's was tijdens de verslagperiode een onderdeel van het takenpakket van de politie. De autoriteiten verlangden van christelijke evangeliserende groepen dat zij lidmaatschapslijsten van hun bijeenkomsten zouden verzamelen en overleggen.

Meldingen van arrestaties, hinder, intimidatie, en discriminatie vanwege godsdienstige overtuigingen door de overheid bleven aanhouden in de verslagperiode.¹⁸⁹ Meest recent betrof dit de gedwongen sluiting van de Assembly of

¹⁸⁴ *International Religious Freedom Report for 2011 - Iran*, US State Department (30 juli 2012).

¹⁸⁵ *International Religious Freedom Report for 2011 - Iran*, US State Department (30 juli 2012); *2011 Human Rights Reports: Iran*, US Department of State (24 mei 2012).

¹⁸⁶ *Publieke uitspraken tegen christenen doen druk toenemen*, Open Doors (23 juni 2011); *Supreme Leader's speech and obedience of his supporters to crack down on christian converts*, Mohabat News/Iranian Christian News Agency (17 maart 2012); *International Religious Freedom Report for 2011 - Iran*, US Department of State (30 juli 2012).

¹⁸⁷ *International Religious Freedom Report for 2011 - Iran*, US Department of State (30 juli 2012).

¹⁸⁸ *We are ordered to crush you - expanding repression of dissent in Iran*, Amnesty International (28 februari 2012); *Publieke uitspraken tegen christenen doen druk toenemen*, Open Doors (23 juni 2011); *Supreme Leader's speech and obedience of his supporters to crack down on christian converts*, Mohabat News/Iranian Christian News Agency (17 maart 2012); *Amnesty International Annual Report 2012 - Iran*, Amnesty International (24 mei 2012).

¹⁸⁹ Op de *Ranglijst Christenvervolging 2012* van de Stichting Open Doors in Ermelo zakte Iran van de tweede naar de vijfde plaats. Die daling komt volgens Open Door vooral, doordat er in 2011 voorzover bekend geen christenen zijn omgekomen vanwege hun geloof. Wel bleef de druk op Iraanse gelovigen onverminderd hoog. Het aantal arrestaties van christenen is volgens Open Doors toegenomen, waarbij de meesten na korte tijd weer vrijkwamen, maar wel scherp in de gaten werden gehouden. (*Christenvervolging in tien feiten*, Reformatorisch Dagblad (4 januari 2012); *We are ordered to crush you - expanding repression of dissent in Iran*, Amnesty International (29 februari 2012); *Escalating crack down on Iranian christians*, Mohabat News/Iranian Christian News Agency (8 maart 2012); *Crackdown in Iran hits official churches*, Compass Direct News (16 maart 2012).

God kerk in West-Teheran per 28 mei 2012. Een andere vestiging van deze kerk moest al op 23 december 2011 de deuren sluiten. De Armeens-Anglicaanse Kerk in Teheran moest vanaf 24 februari 2012 stoppen met het verzorgen van haar erediensten op vrijdag in het Farsi voor Farsi sprekende christenen.¹⁹⁰ Ook twee andere kerken in Teheran, de Emmanuel Protestant Church en de St. Peter's Evangelical Church, dienden te stoppen met erediensten op vrijdag in het Farsi.¹⁹¹ De kerkdiensten die op vrijdag werden gehouden, trokken naast Assyrische en Armeense kerkgangers ook moslims die interesse hadden in het christelijk geloof. De autoriteiten droegen de kerken op alleen nog diensten te houden op zondag, een gewone werkdag in Iran, waardoor veel Iraniërs niet naar de kerk kunnen.¹⁹²

Alle christelijke lessen en onderwijs voor nieuwe christenen, die al jarenlang werden verzorgd door de Tehran Central Church of Assembly of God, die op zaterdag werden gehouden, moesten op last van de autoriteiten worden stilgelegd. Tijdens invallen in woningen en werkplaatsen in de stad Isfahan werden op 22 februari 2012 individueel of in groepjes talrijke (bekeerde) christenen aangehouden en voor ondervraging meegenomen door veiligheidsbeambten. Daarbij werden ook bijbels en persoonlijke bezittingen in beslag genomen. Ook in andere steden zoals Ahwaz, Shiraz en Teheran vonden dergelijke invallen en arrestaties plaats. Over het lot en de verblijfplaats van de gearresteerden is geen nadere informatie bekend.¹⁹³ Op 4 mei 2012 werd dominee Hekmat Salimi van de met de Anglicaanse Kerk in Isfahan verbonden Pauluskerk, die op 22 februari 2012 door veiligheidspersoneel ter ondervraging werd opgepakt, na betaling van een borg van \$40.000 tijdelijk in vrijheid gesteld.

Bahais berichtten over willekeurige arrestaties, verlengde gevangenschap, uitsluitingen uit universiteiten en inbeslagname van bezit.¹⁹⁴

Christenen van alle gezindten meldden dat er veiligheidscameras waren geplaatst buiten hun kerkgebouwen, vermoedelijk ter bevestiging dat er geen niet-christenen zouden deelnemen aan de kerkdiensten. Voor religieuze minderheidsgroepen van belang zijnde wetgeving wordt vaak gebruikt om de vrijheid van meningsuiting aan banden te leggen. Onafhankelijke kranten en tijdschriften worden gesloten, en vooraanstaande uitgevers en journalisten worden gevangen gezet op vage beschuldigingen als het beledigen van de islam of het ter discussie stellen van de islamitische grondslag van de republiek.¹⁹⁵ Volgens een bron zou de toegang tot websites of het gebruik van zoekwoorden, waarin de term Katholiek wordt gebezigd, door de Iraanse censuur worden geweigerd, dan wel worden gefilterd.

3.3.3.4 *Bekering en apostatie*

Het is Iran als moslim niet toegestaan om van godsdienst te veranderen of het geloof op te geven. Volgens de autoriteiten is een kind geboren uit een moslim vader automatisch ook moslim.¹⁹⁶ Niet-moslims mogen niet in het openbaar hun religieuze gevoelens en/of overtuigingen ten toon spreiden aan moslims, of hen daartoe bekeren. Op apostasie/geloofsverzaking/geloofsafval, bekering vanuit de

¹⁹⁰ *Churches forced to stop Farsi worship in Tehran*, Compass Direct News (17 februari 2012).

¹⁹¹ *Iran verbiedt Farsi in kerkdienst*, Open Doors (20 februari 2012); *Churches forced to stop Farsi worship in Tehran*, Compass Direct News (17 februari 2012).

¹⁹² *Iran verbiedt Farsi in kerkdienst*, Open Doors (20 februari 2012).

¹⁹³ *Crackdown in Iran hits official churches*, Compass Direct News (16 maart 2012); *Authorities raid house church in Shiraz*, Compass Direct News (10 februari 2012).

¹⁹⁴ *International Religious Freedom Report for 2011 - Iran*, US State Department (30 juli 2012).

¹⁹⁵ *International Religious Freedom Report for 2011- Iran*, US State Department (30 juli 2012).

¹⁹⁶ *International Religious Freedom Report for 2011 - Iran*, US State Department (30 juli 2012).

islam, staat volgens de sharia de doodstraf.¹⁹⁷ Er zijn geen berichten dat in de verslagperiode voor geloofsafval of evangelisatie de doodstraf tenuitvoer is gebracht.¹⁹⁸

In de verslagperiode versterkte de overheid het verbod op het bekeren van moslims door nauwgezet de activiteiten van evangeliserende christenen in de gaten te houden, moslims te ontmoedigen kerkgebouwen binnen te gaan, kerken te sluiten, en christelijke bekeerlingen te arresteren.¹⁹⁹ Hierbij werden religieuze voorwerpen in beslag genomen.²⁰⁰ Met name de Church of Iran, een evangelische congregatie met leden door het gehele land, is een belangrijk doelwit van de Iraanse autoriteiten.²⁰¹ Begin september 2011 werd het vonnis van één jaar gevangenisstraf in hoger beroep bevestigd tegen zes leden van de Church of Iran, die waren veroordeeld op beschuldiging van propaganda tegen de staat, naar verluidt voor evangelisatie.²⁰² Hoewel de autoriteiten in eerste instantie dreigden de pastor van de Shiraz Church of Iran, Behrouz Sadegh-Khanjani, in staat van beschuldiging te stellen vanwege apostasie, lieten zij na enige tijd de beschuldiging vallen.²⁰³

Of het aantal arrestaties van bezoekers van huiskerken in de verslagperiode is toegenomen, kan bij gebrek aan nauwkeurige informatie niet exact worden beantwoord. In de verslagperiode heeft zich volgens een bron een verdere verharding voorgedaan in de houding van de autoriteiten ten opzichte van huiskerken.²⁰⁴ De christelijke organisatie Christian Solidarity Worldwide meldde wel dat in 2011 en in de verslagperiode een groeiend aantal arrestaties van leden van evangeliserende huiskerken in Iran hebben plaatsgevonden.²⁰⁵ De meeste van hen werden langdurig ondervraagd, moesten verbale en ook fysieke vernederingen ondergaan. Het merendeel werd na ondervraging vrijgelaten, maar sommigen moesten weken of zelfs maanden in de gevangenis doorbrengen. Daar werden zij blootgesteld aan ondervragingen, beroving van slaap en eenzame opsluiting. Ook werd druk op hen uitgeoefend om informatie over anderen te verstrekken of hun geloof af te zweren, voordat zij op hoge borgtocht werden vrijgelaten in afwachting van een proces.²⁰⁶ Enkelingen bleven gevangen zitten, sommigen meer dan een jaar zonder enige tenlastelegging.²⁰⁷

Leiders van evangeliserende kerken staan onder druk van de autoriteiten om verklaringen te ondertekenen dat zij niet evangeliseren onder moslims en dat zij moslims niet toestaan hun kerkdiensten te bezoeken. Het is niet zo dat alle bezoekers van evangeliserende kerken en/of huiskerken per definitie verdacht of

¹⁹⁷ De klassieke sharia bepaalt de doodstraf voor afvalligheid en godslastering, vaak gebaseerd op een combinatie van afvalligheid met landverraad of actieve propaganda voor als anti-islamitisch beschouwde ideeën of andere religies. In een recht voor moslims om de islam te verlaten en/of zich te bekeren tot een andere godsdienst is niet voorzien.

¹⁹⁸ *International Religious Freedom Report for 2011 - Iran*, US State Department (30 juli 2012).

¹⁹⁹ *The annual report on arrested christian converts in last year*, Mohabat News/Iranian Christian News Agency (20 maart 2012).

²⁰⁰ *International Religious Freedom Report for 2011 - Iran*, US State Department (30 juli 2012); *Annual Report 2012*, U.S. Commission on International Religious Freedom (maart 2012).

²⁰¹ *Iran: Christian pastor faces execution for apostasy*, Human Rights Watch (30 september 2011); *Annual Report 2012*, U.S. Commission on International Religious Freedom (maart 2012).

²⁰² *Iran: Christian pastor faces execution for apostasy*, Human Rights Watch (30 september 2011); *Annual Report 2012*, U.S. Commission on International Religious Freedom (maart 2012).

²⁰³ *Iran: Christian pastor faces execution for apostasy*, Human Rights Watch (30 september 2011).

²⁰⁴ *Iran*, Human Rights and Democracy, The 2011 Foreign & Commonwealth Office Report, Foreign & Commonwealth Office (30 april 2012).

²⁰⁵ *Zie ook Iran*, Human Rights and Democracy, The 2011 Foreign & Commonwealth Office Report, Foreign & Commonwealth Office (30 april 2012).

²⁰⁶ *Zie ook Iraanse christenen op borgtocht vrij*, Open Doers (27 maart 2012); *Three christian converts released on heavy bail*, Mohabat News/Iranian Christian News Agency (18 maart 2012); *Crackdown in Iran hits official churches*, Compass Direct News (16 maart 2012).

²⁰⁷ *Countries of focus*, Christian Solidarity Worldwide (2 april 2012); *Annual Report 2012*, U.S. Commission on International Religious Freedom (maart 2012).

beschuldigd worden van bekeringsactiviteiten. Volgens een bron wordt bezoekers evenwel aangeraden niet onder de aandacht van de autoriteiten te komen.

Op 8 februari 2012 werden in de stad Shiraz ten minste tien christenen gearresteerd bij een inval in een woning waar een godsdienstige plechtigheid plaatsvond. Over hun lot of tegen hen uitgebrachte beschuldigingen is niets bekend.²⁰⁸ In januari 2012 werd bij een inval in een kerk in de stad Ahvaz pastor Farhad Sabokrouh, zijn vrouw en zijn gehele gemeente gearresteerd. Over hun lot is niets bekend.²⁰⁹ Vanwege zijn overgang naar de christelijke godsdienst, het houden van illegale christelijke bijeenkomsten, evangelisatie onder moslims en handelen tegen de nationale veiligheid werd de christelijke bekeerling Masoud Delijani door de revolutionaire rechtbank van de stad Kermanshah tot drie jaar gevangenisstraf veroordeeld.

Na zestien maanden zonder veroordeling merendeels in eenzame opsluiting te hebben gezeten werd dominee Farshid Fathi in april 2012 tot zes jaar gevangenisstraf veroordeeld op beschuldiging van handelen tegen de nationale veiligheid, contact onderhouden met vijandelijke vreemde landen en godsdienstige propaganda. Een andere dominee, Behnam Irani, kreeg vlak voor zijn vrijlating in oktober 2011 te horen dat zijn detentie nog eens met vijf jaar was verlengd. Hij zou erg geestelijk slecht aan toe zijn.

De Iraanse autoriteiten stellen evangeliserende christenen zelden in staat van beschuldiging in verband met apostasie. In plaats daarvan maken zij gebruik van traditionele beschuldigingen als handelen tegen de nationale veiligheid, propaganda tegen het regime of belediging van de islam.²¹⁰ Evangelische christelijke kerken houden hun diensten in de Perzische taal. Zij worden er door de autoriteiten van beschuldigd religieuze lectuur in de Perzische taal te verspreiden in een poging moslims te betrekken bij hun godsdienst.²¹¹

Leden van evangeliserende genootschappen moesten lidmaatschapskaarten dragen, waarvan fotokopieën aan de autoriteiten moesten worden gestuurd. Kerkgangers moesten een identiteitsonderzoek ondergaan door de autoriteiten, die buiten de kerk waren geposteerd. De overheid beperkte bijeenkomsten voor evangeliserende diensten tot zondag. Functionarissen van de kerk moesten het ministerie van *Information and Islamic Guidance* vantevoren op de hoogte brengen wanneer nieuwe leden werden toegelaten.²¹² Tijdens de verslagperiode werden ook diverse leden van officiële minderheidsgroepen zoals Armeense christenen en Assyriërs gearresteerd.²¹³

Op 13 november 2009 werd Youcef Nadarkhani, een pastoor bij de protestants evangelische Kerk van Iran in Gilan, na zijn arrestatie in oktober 2009 ter dood veroordeeld vanwege geloofsafval en evangelisatie. Hij werd gevangen gezet in de Lakan gevangenis. De rechtbank in Rasht die tijdens een laatste zitting het eindoordeel zou uitspreken, verwees in oktober 2011 de zaak door naar Geestelijk

²⁰⁸ *Annual Report 2012*, U.S. Commission on International Religious Freedom (maart 2012); *Iraanse autoriteiten arresteren leden huiskerk Shiraz*, Open Doors (15 februari 2012).

²⁰⁹ *Pressures intensify on newly converted christians*, Fariba Favoodi Mohajes, Iran Human Rights Voice (12 januari 2012).

²¹⁰ *Iran: Christian pastor faces execution for apostasy*, Human Rights Watch (30 september 2011); *Intelligence minister declares house churches a threat for youth*, Mohabat News/Iranian Christian News Agency (28 november 2011).

²¹¹ *Iran: Christian pastor faces execution for apostasy*, Human Rights Watch (30 september 2011).

²¹² *Annual Report 2012*, U.S. Commission on International Religious Freedom (maart 2012).

²¹³ *International Religious Freedom Report for 2011 - Iran*, US State Department (30 juli 2012).

Leider Ali Khamenei.²¹⁴ In afwachting van het oordeel van de Geestelijk Leider moet het Hooggerechtshof nog uitspraak doen.²¹⁵ Kort daarvoor meldden staatsmedia dat Nadarkhani niet de doodstraf zou krijgen voor geloofsafval, maar voor verkrachting en afpersing.²¹⁶ Inmiddels zijn er berichten dat Nadarkhani op 8 september 2012 opnieuw voor het gerecht moet verschijnen. Ditmaal vanwege aanklachten van misdrijven tegen de nationale veiligheid en mogelijk godslastering.

De Iraanse autoriteiten lieten eind augustus 2011 - 359 dagen na zijn arrestatie - Vahik Abramian vrij. Hij werd beschuldigd van het verspreiden van het christelijke geloof en contact met buitenlandse organisaties. Abramian werd samen met zijn vrouw Sonia begin september 2011 aangehouden. Samen met een ander christelijk echtpaar werkten zij onder Iraanse drugsverslaafden. Sonia en het andere echtpaar werden al eerder vrijgelaten. Abramian zou zo lang zijn vastgehouden, omdat hij contact zou hebben met buitenlandse christenen. Vaak laat de Iraanse overheid door haar opgepakte christenen na een week weer vrij, zodra duidelijk is dat zij geen connecties (meer) hebben met het westen. Het was niet de eerste keer dat Abramian en zijn vrouw werden gearresteerd. In het voorjaar van 2010 werden zij ook al opgepakt. Na 53 dagen eenzame opsluiting kwamen zij op borgtocht vrij.²¹⁷ Inmiddels hebben Abramian en zijn echtgenote Iran verlaten en zijn zij in Nederland.

Of alle nieuwe kerken, waaronder de Assemblies of God en de Church of Iran, in dezelfde mate in de negatieve aandacht van de Iraanse autoriteiten staan, en of er nieuwe kerken zijn die relatief met rust gelaten worden, is niet bekend. Wel is volgens een bron duidelijk dat ongeacht de kerkelijke gezindte geloofsverzaking en bekering van moslims strafbaar zijn.

Oude kerken, waaronder protestantse Armeense en Assyrische kerken, leggen zich zelf volgens een bron beperkingen op voor wat betreft iedere vorm van evangelisatie onder moslims.

Oude kerken willen graag op goede voet blijven met de autoriteiten en zich aan de wet houden. Het is daarom volgens een bron niet waarschijnlijk dat (bekeerde) christenen officieel worden uitgenodigd om erediensten van oude kerken bij te wonen.

Het enkel in huis hebben van een bijbel hoeft volgens een bron in principe geen reden voor de autoriteiten te zijn om aan te nemen dat iemand bekeerd is tot het christelijk geloof, maar kan aanvullend bewijs zijn.

Het is niet bekend of bekeerlingen, al dan niet door de autoriteiten onder druk worden gezet of gedwongen worden geen huiskerken meer te bezoeken, bijvoorbeeld door hen documenten van deze strekking te laten ondertekenen. Een en ander valt volgens een bron echter in de praktijk niet uit te sluiten.

Wel is bekend dat bekeerlingen onder druk worden gezet of gedwongen worden afstand te doen van hun nieuwe geloof. Zo kunnen volgens een bron met name bahai's met klem door de autoriteiten worden aangemoedigd via een advertentie in een dagblad aan te geven hun godsdienstige (bahai) overtuiging te verzaken.

²¹⁴ *Khamenei krijgt laatste woord over doodvonnis Iraanse pastor*, Trouw (13 oktober 2011); *Iranian Christian pastor accused of apostasy must be released*, Amnesty International (30 september 2011); *Iran: Christian pastor faces execution for apostasy*, Human Rights Watch (30 september 2011); *Iran*, Human Rights and Democracy, The 2011 Foreign & Commonwealth Office Report, Foreign & Commonwealth Office (30 april 2012).

²¹⁵ *Nadarkhani wacht op definitief vonnis*, Nederlands Dagblad (8 maart 2012); *Annual Report 2012*, U.S. Commission on International Religious Freedom (maart 2012); *Iran*, Human Rights and Democracy, The 2011 Foreign & Commonwealth Office Report, Foreign & Commonwealth Office (30 april 2012).

²¹⁶ *Executie Iraanse christenbekeerling dichterbij dan ooit*, Trouw (22 februari 2012); *Iraanse voorganger in dodencel gemarteld*; Open Doors (17 november 2011).

²¹⁷ *Iraanse christen na één jaar cel vrijgelaten*, Open Doors (2 september 2011).

Er zijn in de verslagperiode geen gevallen bekend van vervolging van bekeerlingen door private personen. Het is uiteraard mogelijk dat private personen activiteiten van bekeerlingen aangeven bij de autoriteiten. Mocht vervolging van bekeerlingen door private personen voorkomen, dan is volgens een bron bescherming door de autoriteiten zeer onwaarschijnlijk gezien de negatieve houding van deze autoriteiten jegens bekeerlingen vanuit de islam.

Van eventuele problemen die vanuit Nederland teruggekeerde bekeerlingen na terugkeer in Iran hebben ondervonden, is in de verslagperiode niets bekend.

Wetsvoorstel doodstraf op geloofsafval

In de Iraanse strafwetgeving zijn voor zover bekend (nog) geen strafbepalingen opgenomen met betrekking tot apostasie (zie ook paragraaf 3.1.2). Het wetsvoorstel dat in januari 2008 in het parlement is ingediend en waarin de doodstraf op geloofsafval wordt voorgesteld, is nog niet aangenomen. Bepalingen ten aanzien van geloofsafval zouden onderdeel kunnen uitmaken van het wetsontwerp tot wijziging van het wetboek van Strafrecht.

De precieze inhoud van het wetsvoorstel is niet bekend. Naar verluidt zijn mogelijk de bepalingen over de strafbaarheid van geloofsafval uit het wetsvoorstel verwijderd. Dit zou betekenen dat – net als in het verleden – rechterlijke instanties die een zaak met betrekking tot geloofsafval doorzetten, enkel nog kunnen terugvallen op de *fatwa's*.

3.3.3.5 *Positie religieuze minderheden*

Jehova's getuigen

Jehova's getuigen worden door de Iraanse autoriteiten niet erkend. Het geloof wordt in de Iraanse Grondwet niet genoemd als één van de minderheidsgeloven *van het boek* (christendom, zoroastrisme of jodendom). Voor zover bekend is in Iran een klein aantal Jehova's getuigen actief. Het aantal wordt geschat op ongeveer 400. Er is weinig over deze groep bekend. Zij beschikken niet over een eigen gebouw voor religieuze bijeenkomsten. Gedurende de verslagperiode deden zich voor zover bekend geen nieuwe relevante wijzigingen voor in de positie van de Jehova's getuigen.

Joden

De joodse gemeenschap is in het algemeen in staat haar vrijheid van godsdienst uit te oefenen, maar zij wordt wel steeds minder talrijk. De joodse gemeenschap voelt zich in zekere mate geïntimideerd door de anti-Israël propaganda die de overheid bedrijft en het onder de Iraanse bevolking breed levende idee dat alle joden aanhangers zijn van het zionisme.²¹⁸ Gedurende de verslagperiode deden zich voor zover bekend geen nieuwe, relevante wijzigingen voor in de positie van de joden in Iran.

Zoroastriërs

Het zoroastrisme²¹⁹ was eeuwenlang de overheersende godsdienst in Iran voor de komst van de islam. Er zijn voor zover bekend tussen de 30.000 en 35.000

²¹⁸ *International Religious Freedom Report for 2011 - Iran*, US State Department (30 juli 2012); *Annual Report 2012*, U.S. Commission on International Religious Freedom (maart 2012); *Iran*, Human Rights and Democracy, The 2011 Foreign & Commonwealth Office Report, Foreign & Commonwealth Office (30 april 2012); *2011 Human Rights Reports: Iran*, US Department of State (24 mei 2012).

²¹⁹ Het zoroastrisme is een religie en filosofie gebaseerd op de leer van de profeet Zoroaster (Zarathustra). Daarbij wordt Ahura Mazda als de hoogste goddelijke autoriteit vereerd. Actieve participatie in het leven door middel van goede gedachten, goede woorden en goede daden zijn noodzakelijk om geluk te waarborgen en chaos op afstand

zoroastriërs in Iran woonachtig.²²⁰ In augustus 2011 werd een zoroastriër, Mohsen Sadeghipour, tot viereneenhalf jaar gevangenisstraf veroordeeld vanwege propaganda voor het zoroastrisme. Diverse familieleden van hem werden al in 2010 onder andere vanwege blasfemie tot langdurige gevangenisstraffen veroordeeld.²²¹ Gedurende de verslagperiode deden zich voor zover bekend geen nieuwe, relevante wijzigingen voor in de positie van de zoroastriërs.

Sabiërs-Mandaëers

Deze religieuze gemeenschap stelt aan dezelfde intimidatie en onderdrukking bloot te staan als andere religieuze minderheidsgroepen in Iran. Vaak wordt door de autoriteiten aan leden van deze gemeenschap de toegang tot het hoger onderwijs ontzegd. In 2011 zouden bijna 300 gezinnen van deze religieuze gemeenschap Iran zijn ontvlucht.²²²

Bahai

Het bahai- geloof wordt niet erkend in de Iraanse Grondwet. De Bahai-gemeenschap wordt als een sekte gezien. Aanhangers worden als geloofsafvalligen van de islam beschouwd.²²³ De autoriteiten verbieden bahai's hun geloof te onderwijzen en uit te oefenen. Bahai's beschikken dan ook niet over gebedshuizen, zodat de religieuze bijeenkomsten in woonhuizen worden georganiseerd.²²⁴ Bahai's kunnen ook geen belangrijke functies vervullen bij de overheid of de strijdkrachten.

De onderdrukking van bahai's uit zich vooral op het gebied van onderwijs, werkgelegenheid, huisvesting, reizen en culturele activiteiten.²²⁵ Volgens het ministerie van Justitie kunnen bahai's onderwijs volgen, mits zij zich niet als bahai's voordoen. Volgens berichten worden er op scholen pogingen ondernomen om bahai kinderen tot de islam te bekeren. Bahai's worden geweerd uit het sociale pensioensysteem. Ook wordt aan bahai's regelmatig schadevergoeding geweigerd vanwege schade of letsel door criminaliteit. Zij kunnen ook geen bezittingen erven. Bahai huwelijken of echtscheidingen worden niet officieel erkend, hoewel de overheid een burgerlijk huwelijksgetuigschrift als huwelijkscertificaat accepteert.²²⁶

Bahai's hebben geen eigen gemeenschapshuizen, sportverenigingen of culturele, sociale of charitatieve instellingen. Deze worden door de overheid gesloten. Iemand die bekend staat als bahai kan geen bedrijf registreren bij de Iraanse Kamer van Koophandel.

te houden. Iedere vorm van kloosterleven wordt verworpen. Ahura Mazda zal uiteindelijk zegeviëren over het kwade (Ahriman).

²²⁰ *International Religious Freedom Report for 2011*, US State Department (30 juli 2012). De zoroastriërs zelf claimen 60.000 volgelingen in Iran te hebben.

²²¹ *Annual Report 2012*, U.S. Commission on International Religious Freedom (maart 2012).

²²² *International Religious Freedom Report for 2011*, US State Department (30 juli 2012); *Annual Report 2012*, U.S. Commission on International Religious Freedom (maart 2012).

²²³ Het bahai-geloof heeft zich ontwikkeld vanuit de islam. Omdat deze religie niet wordt erkend door de islam, kan de Iraanse overheid de bahais veroordelen als afvalligen. Immers, vanuit de islam hebben zij een andere geloofsopvatting verkozen; *Annual Report 2012*, U.S. Commission on International Religious Freedom (maart 2012).

²²⁴ *International Religious Freedom Report for 2012*, US State Department (30 juli 2012); *Annual Report 2012*, U.S. Commission on International Religious Freedom (maart 2012).

²²⁵ *Bahais in Iran: bekeren of wegwezen*; Trouw (3 maart 2012); *Annual Report 2012*, U.S. Commission on International Religious Freedom (maart 2012).

²²⁶ *International Religious Freedom Report for 2011*, US State Department (30 juli 2012); *Annual Report 2012*, U.S. Commission on International Religious Freedom (maart 2012).

Gedurende de verslagperiode was sprake van voortgaande aanhouding en vervolging van bahai's op basis van hun geloof door de Iraanse autoriteiten.²²⁷ Bahai's worden vaak officieel beschuldigd van spionage ten behoeve van het zionisme, omdat het internationale hoofdkwartier van de bahais in Israël ligt.²²⁸

Het aantal detenties van bahai's varieert sterk wegens aanhoudende berichten over nieuwe arrestaties en vrijlatingen. Hoewel de autoriteiten formeel aangeven dat deze mensen niet worden opgepakt omdat zij het bahai-geloof aanhangen, zijn de aanklachten in veel gevallen arbitrair te noemen. Veel voorkomende aanklachten zijn propaganda tegen het regime (waarbij wordt teruggegrepen op artikel 500 van de *islamic penal code*)²²⁹ en het verspreiden van valse informatie (waarbij wordt teruggegrepen op artikel 698 van de *islamic penal code*).²³⁰ Er zijn gevallen bekend waar het zich uitspreken tegen het bahai-geloof als voorwaarde werd gesteld voor vrijlating uit de gevangenis.

De Iraanse autoriteiten verklaarden zomer 2011 het bestaan van het Bahai Institute for Higher Education (BIHE) voor onrechtmatig. Zo'n 14 bahai's die werkzaam waren voor dit instituut, werden in Teheran, Karaj, Shiraz en Isfahan aangehouden op beschuldiging van handelen tegen de nationale veiligheid en lidmaatschap van een illegale instelling. Het instituut werd in 1987 onofficieel opgericht om hoger onderwijs te geven aan jonge bahai's die vanwege hun geloofsovertuiging van de universiteit waren gestuurd. Daarbij werd gebruik gemaakt van de vrijwillige diensten van ontslagen professoren.²³¹

Op 3 februari 2012 zouden in de stad Shiraz bij invallen door veiligheidseenheden in dertig woningen van de bahai's ten minste 11 bahai's zijn aangehouden. Op 6 februari 2012 zou nog een bahai zijn opgepakt. Allen worden vastgehouden in het Detention Centre 100 in Shiraz. Er zouden thans meer dan 80 bahai's om wille van hun geloof of identiteit als bahai worden vastgehouden.²³²

Volgens de Iraanse Grondwet (artikel 144)²³³ dient het leger islamitisch te zijn en derhalve individuen te rekruteren die gecommiteerd zijn aan de doeleinden van de Islamitische Revolutie. Op basis van wetsartikel 144 wordt het niet-moslims verboden om leidinggevende posities in het leger in te nemen.

In de praktijk echter worden religieuze minderheden niet uitgesloten van de militaire dienstplicht.²³⁴ Het kan voorkomen dat de *Military Intelligence Section* (Hefazat Ettellaat) een advies uitbrengt over het plaatsen van bahai's in specifieke eenheden en/of het juist niet-plaatsen van bahai's in (met name) gevechtseenheden.²³⁵ Ook

²²⁷ *Iran*, Human Rights and Democracy, The 2011 Foreign & Commonwealth Office Report, Foreign & Commonwealth Office (30 april 2012).

²²⁸ *International Religious Freedom Report for 2011*, US State Department (30 juli 2012); *Annual Report 2012*, U.S. Commission on International Religious Freedom (maart 2012).

²²⁹ Artikel 500 stelt dat 'Anyone who undertakes any form of propaganda against the state.....will be sentenced to between three months and one year in prison.'

²³⁰ Artikel 698 stelt dat 'Anyone who in order to hurt some one else or to disturb public mentality or the officials publishes false information in the form of letter, or complaint, or report, or any other press, should be imprisoned from two months to two years or be flogged 74 lashes.'

²³¹ *EU condemns persecution of Baha'i community in Iran*, Radio Free Europe/Radio Liberty (6 september 2011); *Baha'is in Iran summoned to intelligence ministry*, Radio Free Europe/Radio Liberty (9 augustus 2011); *Iran*, Human Rights and Democracy, The 2011 Foreign & Commonwealth Office Report, Foreign & Commonwealth Office (30 april 2012).

²³² *Iran: Anniversary demonstrations on 14 February must be allowed to take place peacefully*, Amnesty International (10 februari 2012).

²³³ Artikel 144 Iraanse grondwet: 'The Army of the Islamic Republic of Iran must be an Islamic Army, i.e., committed to Islamic ideology and the people, and must recruit into its service individuals who have faith in the objectives of the Islamic Revolution and are devoted to the cause of realizing its goals.'

²³⁴ *International Religious Freedom Report for 2012*, US State Department (30 juli 2012).

²³⁵ Dit geldt niet alleen voor bahais, maar ook voor andere geloofsovertuigingen.

kan het voorkomen dat bahai's vanwege hun opgemerkte gebrek aan loyaliteit bepaalde opdrachten niet mogen uitvoeren.

Soennieten

Hoewel het aanhanger zijn van soennitische stromingen binnen de islam als zodanig geen vervolging oplevert door de Iraanse autoriteiten, lijkt er wel enige discriminatie te bestaan tegen soennieten.²³⁶ Aangezien veel soennieten echter ook deel uitmaken van etnische minderheden (veelal Turkmene, Arabieren, Baluchis en Koerden), is het moeilijk vast te stellen of het hierbij gaat om religieuze of etnische discriminatie. Ondanks de aanwezigheid van meer dan een miljoen soennieten in Teheran, is er geen soennitische moskee in de hoofdstad te vinden. Verder wordt vanuit de soennitische gemeenschap aangegeven dat de overheid het gebruik van en onderwijs in soennitische religieuze teksten bemoeilijkt. Ook spreekt de soennitische gemeenschap van een ondervetegenwoordiging van soennieten in overheidsgerelateerde posities in die provincies, waar soennieten een meerderheid vormen (Kurdistan en Khuzestan). Zij kunnen niet in aanmerking komen voor de functies van (vice-)president, minister of gouverneur en de hogere (overheids)functies.²³⁷ In de verslagperiode is geen verandering opgetreden in de positie van de soennieten in Iran.

Soefi's

Het soefisme is een stroming met verschillende ordes (zoals de *Nematollahi Gonabadi*, *Naqshbandi*, *Qaderi* en *Yazidi* ordes) binnen de islam, die in de achtste eeuw na Christus is ontstaan. Soefi's geloven – in tegenstelling tot conservatieve moslims – dat spirituele eenheid met God, het ware innerlijk geloof, door de mens kan worden bereikt.²³⁸ Soefi's bevinden zich zowel onder sjiieten als soennieten.²³⁹

Het soefisme is niet als zodanig bij wet verboden, maar wordt als heterodoxe uiting in Iran feitelijk niet getolereerd.²⁴⁰ Het soefisme wordt in de Iraanse Grondwet niet expliciet genoemd als één van de vormen van de islam, die is toegestaan.²⁴¹ Soefisme wordt in de Grondwet evenmin genoemd als één van de minderheidsgeloven *van het boek* (christendom, zoroastrisme of jodendom), die toegestaan zijn.²⁴²

De filosofie van de soefi's is onder meer gebaseerd op een rechtstreeks contact met Allah, waarvoor geen tussenpersoon nodig is, hetgeen niet in overeenstemming is met het principe van het *velayat-e faqih*-begrip.²⁴³

²³⁶ *International Religious Freedom Report for 2011*, US State Department (30 juli 2012); *Annual Report 2012*, U.S. Commission on International Religious Freedom (maart 2012); *Iran*, Human Rights and Democracy, The 2011 Foreign & Commonwealth Office Report, Foreign & Commonwealth Office (30 april 2012).

²³⁷ *International Religious Freedom Report for 2011*, US State Department (30 juli 2012); *Annual Report 2012*, U.S. Commission on International Religious Freedom (maart 2012).

²³⁸ Het doel van het soefisme, gewoonlijk aangemerkt als de mystieke dimensie van de islam, is onderwerping aan God langs de weg van zelfkennis.

²³⁹ *International Religious Freedom Report for 2011*, US State Department (30 juli 2012).

²⁴⁰ *Annual Report 2012*, U.S. Commission on International Religious Freedom (maart 2012).

²⁴¹ Artikel 12 Grondwet: *The official religion of Iran shall be Islam and faith Jafari Athna Ashari, and this article shall be eternal and immutable. Other Islamic faiths such as the Hanafi, Shafei, Maleki, Hanbali and Zaidi, shall enjoy full respect. The followers of these faiths are free to carry out their religious rites according to their own Fegh (d.i. islamitische jurisprudentie), their religious education and training, personal status (marriage, divorce, inheritance and will) and lawsuits related thereto shall be officially recognized by courts of law. In any region where the followers of these faiths have a majority, the local rules and regulations, within the scope of authorities of councils, shall be in conformity with these faiths, by reserving the rights of followers of other faiths.*

²⁴² Artikel 13 Grondwet: *Iranian Zoroastrians, Jews and Christians shall be the only recognized religious minorities who, within the limits of law, shall be free to carry out their religious rites and practice their religion in personal status and religious education.*

²⁴³ Zie ook paragraaf *Staatsinrichting*.

De positie van soefi's in Iran blijft onder druk staan. In de praktijk komt intimidatie, discriminatie en soms vervolging van soefi's en soefi-instellingen voor.²⁴⁴ Zo werden in september en oktober 2011 meer dan zestig Gonabadi derwisjes en twaalf journalisten van de Mazjooban-e Noor (een Gonabadi derwisj nieuws website) in de stad Kavar in het zuid-westen van Iran en in Teheran opgepakt. Eind 2011 stonden ten minste elf van hen terecht, vaak zonder toegang van familie of advocaten.²⁴⁵ Niet alleen prominente soefi's, maar ook elke willekeurige aanhanger van het soefisme kan in problemen geraken, als hij/zij zich zou verzetten tegen een verdere afbraak van hun gebedsruimtes.

Volgens soefi-bronnen van binnen en buiten Iran zijn de beperkingen die door de overheid gesteld worden aan soefi-gemeenschappen en –gebedsplaatsen (*hosseinieh*), toegenomen. Verschillende sjiitische geestelijken zouden het soefisme in openbare gebeden hebben afgewezen.²⁴⁶

*Religieuze sjiitische dissidenten*²⁴⁷

Een aantal religieuze sjiitische groepen vormen het doelwit van repressieve maatregelen:

Ayatollah Boroujerdi

In november/december 2010 werden in totaal zeven aanhangers van de sinds 2006 in hechtenis verblijvende dissidente religieus-sjiitische leider ayatollah Sayed Hossein Kazemeyni Boroujerdi thuis in Teheran gearresteerd.²⁴⁸ Bij de arrestatie werden hun huizen doorzocht en documenten en persoonlijke bezittingen (waaronder computers en laptops) in beslaggenomen. Over hun lot is sindsdien niets bekend.²⁴⁹

Ayatollah Boroujerdi bepleit het verwijderen van de godsdienst uit het politieke concept van de Iraanse staat. In oktober 2006 werd hij thuis in Teheran in zijn *hosseinieh* (gebedscentrum) samen met meer dan driehonderd volgelingen aangehouden. De openbare aanklagers probeerden in eerste instantie de doodstraf voor hem en zeventien van zijn volgelingen te eisen op grond van beschuldigingen als *moharebeh* (strijd tegen God). Later werd van deze eis afgezien. Hij werd schuldig bevonden en veroordeeld tot elf jaar gevangenisstraf, een verbod op het uitoefenen van zijn religieuze taken en verbeurdverklaring van zijn huis en persoonlijke bezittingen.²⁵⁰ Human Rights Watch was in de verslagperiode erg bezorgd over aanvallen van medegevangenen gericht tegen Boroujerdi, alsmede over diens lichamelijke gezondheid, waarbij noodzakelijke medicatie hem werd onthouden.²⁵¹

²⁴⁴ *Iranian Sufi dervish killed amid crackdown*, Radio Free Europe/Radio Liberty (7 september 2011); *Annual Report 2012*, U.S. Commission on International Religious Freedom (maart 2012); *Arrest of Gonabadi dervishes continues in Kavar*.

²⁴⁵ *We are ordered to crush you – expanding repression of dissent in Iran*, Amnesty International (28 februari 2012).

²⁴⁶ *International Religious Freedom Report for 2011*, US State Department (30 juli 2012).

²⁴⁷ *International Religious Freedom Report for 2011*, US State Department (30 juli 2012).

²⁴⁸ *2011 Human Rights Reports: Iran*, US Department of State (24 mei 2012).

²⁴⁹ Het gaat daarbij om vijf vrouwen (Tayebeh Hosseini, Narges Ghaffarzadeh, Forough Kematyar, Maryam Azimi, Roya Eraqi, en twee mannen (Mohammad Reza Sadeghi en Mohammad Mehmanavaz). Laatstgenoemde man moest zich verantwoorden voor de Special Court for the Clergy, een rechtbank voor leden van de sjiitisch-islamitische geestelijkheid.

²⁵⁰ *Supporters of ayatollah Boroujerdi arrested*, Amnesty International (14 december 2010); *The Hidden Side of Iran: discrimination against ethnic and religious minorities*, International Federation for Human Rights, nr. 545a (oktober 2010).

²⁵¹ *Iran: Protect health, safety of jailed cleric*, Human Rights Watch (28 november 2011); *We are ordered to crush you – expanding repression of dissent in Iran*, Amnesty International (28 februari 2012).

*Ahl-e Haqq*²⁵²

Op basis van artikel 13 van de Grondwet worden het christendom, het zoroastrisme en het jodendom als enige officiële minderheidsgodsdiensten erkend. De autoriteiten erkennen de *Ahl-e Haqq*, een grotendeels van de islam afstammend Iraans-Azerbeidzjaans geloof, dat met name in West-Iran voorkomt, niet als officiële godsdienst en treden hiertegen, net als in geval van andere niet-officiële godsdiensten, repressief op. De *Ahl-e Haqq* (of *Ali-Allahi*) zien zich zelf als een secte van de sjjiitische islam en zijn voornamelijk woonachtig in de West-Iraanse provincies Kordestan en Azerbayjan-e Gharbi.²⁵³

Onder de Iraanse wet zijn *Ahl-e Haqq*-rituelen verboden en mogen aanhangers niet met de media over hun geloof spreken. Het is hun niet toegestaan gebedshuizen te bouwen. Er is ten minste één geval bekend uit het verleden (1997), waarbij het ministerie van Onderwijs schoolhoofden de opdracht heeft gegeven namen van *Ahl-e Haqq*-leerlingen (evenals die van bahai) door te geven aan de autoriteiten.

Er zijn geen gevallen van arrestatie of vervolging van *Ahl-e Haqq*-aanhangers bekend in de verslagperiode. Over discriminatie van *Ahl-e Haqq*-aanhangers is weinig bekend. Gezien het feit dat de overheid *Ahl-e Haqq* niet als officiële godsdienst erkent, kan worden aangenomen dat er discriminerende beperkingen gelden met betrekking tot (leidinggevende) functies in militaire en publieke instellingen. Zonder verder in detail te treden sprak Amnesty International in het verleden over voortdurende discriminatie, lastigvallen, arbitraire arrestaties en schade aan eigendommen van aanhangers van *Ahl-e Haqq*. Over gedwongen bekerings is niets bekend.

3.3.4 *Bewegingsvrijheid*

Binnenland

In principe mogen burgers zonder officiële toestemming naar elk deel van Iran reizen en van woonplaats veranderen.²⁵⁴ Bij binnenlandse vluchten moeten Iraniërs hun identiteit aantonen met hun geboorte-/identiteitsboekje (*shenasnameh*), identiteitskaart (*kart-e melli*) of paspoort. Soms is echter het tonen van een rijbewijs of een identiteitskaart (bijvoorbeeld verstrekt door een werkgever), waarop een pasfoto staat, voldoende om een binnenlandse vlucht te maken.

In de verslagperiode hebben zich geen nieuwe, relevante wijzigingen voorgedaan met betrekking tot het aanvragen van een geboorte-/identiteitsboekje, identiteitskaart, rijbewijs en paspoort. De hieronder opgenomen informatie is nog steeds geldig.

Geboorte-/identiteitsboekje en identiteitskaart

Iedere Iraniër heeft een geboorte-/identiteitsboekje (*shenasnameh*) met een rode omslag en een uniek serienummer dat op elke bladzijde met rode inkt is gedrukt. Een (duplicaat-) *shenasnameh* dient te worden aangevraagd bij de *Sazman-e Sabt-e Ahval-e Keshvar* (*Personal Status Registration Department* oftewel de centrale Burgerlijke Stand). Deze organisatie ressorteert onder het ministerie van

²⁵² De *Ahl-e Haqq* of *Yarsan* (*Mensen van de Waarheid*) zijn aanhangers van religieuze overtuigingen geformuleerd door sultan Sahak aan het einde van de veertiende eeuw in het westen van Iran. Thans zouden er ongeveer één miljoen aanhangers zijn verspreid over het westen van Iran en in Irak. Het universum zou volgens de *Ahl-e Haqq* zijn samengesteld uit twee verschillende werelden, een interne en een externe wereld, elk met een eigen orde en regels. Hoewel mensen zich alleen bewust zijn van de buitenwereld, wordt hun leven beheerst volgens de regels van de innerlijke wereld. De *Ahl-e Haqq* nemen geen islamitische riten en rituelen in acht.

²⁵³ *The hidden side of Iran: discrimination against ethnic and religious minorities*, International Federation for Human Rights, nr. 545a (oktober 2010).

²⁵⁴ *2011 Human Rights Reports: Iran*, US Department of State (24 mei 2012).

Binnenlandse Zaken. Ouders zijn wettelijk verplicht binnen vijftien dagen na de geboorte op basis van het geboortecertificaat (waarin de naam van de moeder staat vermeld)²⁵⁵ een *shenasnameh* voor hun pasgeboren kind aan te vragen. Daarbij dienen zij kopieën van hun eigen *shenasnameh*, het geboortecertificaat en het bewijs van betaling van de leges van de *shenasnameh* te overleggen. Het eerste *shenasnameh* (bij geboorte) kan ook door een voogd, vroedvrouw of gynaecoloog worden aangevraagd. Een *shenasnameh* kan ook door een gevolmachtigde derde worden aangevraagd. Hiertoe dient door de aanvrager wel een machtigingsformulier te worden ingevuld.

Het eerste *shenasnameh* bij geboorte kan door de ouders, maar ook door een derde (familie, voogd, directeur van een weeshuis of advocaat) worden afgehaald. Deze eerste *shenasnameh* bij geboorte heeft sinds enkele jaren een groene omslag en bevat geen pasfoto. Op latere leeftijd kan de aanvrager het *shenasnameh* zelf ophalen of dit door een gevolmachtigd persoon laten doen. In de praktijk wordt de *shenasnameh* doorgaans toegestuurd aan betrokkene en is van afhalen derhalve geen sprake. Voor de vijftiende verjaardag is geen pasfoto nodig op de *shenasnameh*. In het vijftiende levensjaar dient een eerste pasfoto in principe in persoon (door de aanvrager) te worden ingediend. In het dertigste levensjaar wordt de pasfoto vervangen.

Bij de aanvraag van een duplicaat *shenasnameh* wordt onderscheid gemaakt tussen aanvragers onder en boven de achttien jaar. Onder de achttien jaar is de aanwezigheid van een ouder of voogd noodzakelijk; boven de achttien jaar moet de aanvrager in persoon aanwezig zijn. Verder moet worden overgelegd een bewijs van diefstal of verlies, pasfoto's, bewijs van betaling van de leges, indien gehuwd: kopie van huwelijkscertificaat en, indien van toepassing, de identiteitskaarten van de kinderen. Voor het aanvragen en afhalen van een (duplicaat) *shenasnameh* in Iran en buiten Iran gelden dezelfde regels.

Naast de oude *shenasnameh* is in 2003 een nieuwe *shenasnameh* in gebruik genomen. Het betreft een identiteitskaart (*kart-e shenasa'i-ye melli* of *kart-e melli*) in plaats van een boekje. De kaart heeft een computer gegenereerde nationale code van tien cijfers, dat sinds eind 1988/begin 1989 in gebruik is. De religie van de houder wordt niet vermeld. De kaart wordt afgegeven op postkantoren. De oude *shenasnameh* blijft naast de nieuwe identiteitskaart bestaan. Sinds de invoering van de 10-cijferige code (nationaal identiteitsnummer) wordt dit 10-cijferige getal vermeld in de *shenasnameh* van de sindsdien geboren. Op de nationale identiteitskaart van jongeren wordt in de rubriek 'nummer *shenasnameh*' niets vermeld of alleen maar '0'. Op andere documenten van jongeren komt alleen deze 10-cijferige code voor.

Een (duplicaat-) *kart-e melli* dient te worden aangevraagd bij de *Sazman-e Sabt-e Ahval-e Keshvar* (*Personal Status Registration Department* oftewel de centrale Burgerlijke Stand). De *kart-e melli* kan zowel in persoon als door een advocaat of gevolmachtigde derde worden aangevraagd. Men is wettelijk verplicht vanaf de leeftijd van 15 jaar een *kart-e melli* aan te vragen. Daarbij is geen instemming nodig van meerderjarigen. Voor de aanvraag dient men een pasfoto, bewijs van betaling van de leges en *shenasnameh* te overleggen. Voor een duplicaat *kart-e melli* dient men bovendien een specifiek formulier *bewijs van verlies* in te vullen. De *kart-e melli* wordt voor zover bekend aangetekend verzonden naar het verblijfadres van de aanvrager en hoeft niet te worden afgehaald. Voor het aanvragen van een (duplicaat) *kart-e melli* in Iran en buiten Iran gelden voor zover bekend dezelfde

²⁵⁵ Het door de vroedvrouw afgegeven geboortecertificaat heet *govahi veladat*.

regels. Bij verhuizing en een nieuw adres wordt de *kart-e melli* volgens een bron pas aangepast, indien de geldigheidsduur van een *kart-e melli* is verstreken en een nieuwe *kart-e melli* moet worden aangevraagd.

Het is volgens een bron moeilijk vast te stellen welk percentage van de Iraanse bevolking nog geen *kart-e melli* heeft. Officiële gegevens en statistieken zijn weinig betrouwbaar. Algemeen wordt aangenomen dat het aantal Iraniërs met een *shenasnameh* groter is dan het aantal Iraniërs met een *kart-e melli*, omdat de *kart-e melli* later en met grote zorgvuldigheid in gebruik werd genomen. Bij twijfel aan de Iraanse nationaliteit werd volgens een bron de *kart-e melli* niet verstrekt. Iedere persoon met de Iraanse nationaliteit dient volgens een bron een *shenasnameh* en een *kart-e melli* te hebben.

Gedurende 2003 zijn ook tijdelijke identiteitsbewijzen afgegeven. De tijdelijke kaarten, die nog steeds geldig zijn, zijn hardroze van kleur en bevatten geen pasfoto. Ook is op de kaart niet vermeld dat het om een tijdelijk document gaat. De kaart is voorzien van de tien-cijferige nationale code.

Volgens een bron kunnen alleen personen met de Iraanse nationaliteit een *shenasnameh* en een *kart-e melli* bezitten. Buitenlanders in Iran hebben hun eigen paspoort, verblijfs- of werkvergunning om hun identiteit aan te geven.

Volgens een bron wordt met ingang van het Iraanse jaar 1391 (20 maart 2012 -21 maart 2013) in de provincie Qom een proef gedaan met de uitgifte van zogenaamde 'slimme identiteitskaarten'. Na verloop van tijd zullen andere provincies volgen. Nadere informatie over dit nieuwe type identiteitskaarten ontbreekt vooralsnog.

Via zogenaamde *card readers* die zijn geïnstalleerd in bevolkings-datacentra (zoals de *Civil Status Registration Organisations*), alsook bij staatsveiligheids- en inlichtingenorganisaties kunnen gegevens (zoals of iemand getrouwd is, en met wie, of iemand kinderen heeft en welke, of iemand gescheiden is) uit de nationale identiteitskaart (*kart-e melli*) gelezen worden. Door de kaart in de *reader* te stoppen, over kleine scanners te strijken of eenvoudigweg informatie uit de kaart in een eigen systeem in te voeren, kan men volgens een bron eenvoudig de gewenste informatie naar boven halen.

Recente wetgeving aangenomen door het Iraanse parlement verleent kinderen geboren uit Iraanse moeders en buitenlandse vaders permanent verblijf in Iran. Zij krijgen recht op onderwijs, gezondheidszorg, sociale zekerheid en overheidssubsidies en toelagen, maar niet automatisch het Iraanse staatsburgerschap. Volgens eerdere wetgeving konden kinderen geboren uit Iraanse moeders en buitenlandse vaders het Iraanse staatsburgerschap aanvragen als zij achttien jaar werden, maar kregen geen permanent verblijf in Iran en konden ook geen beroep doen op Iraanse burgerschapsrechten. Tot voor kort moesten kinderen geboren uit Iraanse moeders en buitenlandse vaders een visum aanvragen om naar Iran te reizen en stuitten zij op problemen met betrekking tot een permanent verblijf indien zij definitief bij hun Iraanse moeder wilden wonen. Kinderen geboren uit Iraanse vaders en buitenlandse moeders hebben deze beperkingen niet.

Een naar niet-Iraans recht gesloten huwelijk wordt niet bijgeschreven in een *shenasnameh*. Het maakt hierbij geen verschil of het gaat om een huwelijk, waarbij beide partners Iraniërs zijn of één van de partners Iraans is. Een echtpaar met één of twee Iraniërs getrouwd naar niet-Iraans recht, geldt in Iran als niet getrouwd. Indien echtelieden hun huwelijk in Iran geregistreerd willen hebben, zullen opnieuw moeten trouwen, dit keer naar Iraans recht. In Iran kan dit bij een zogenaamde

Marriage Notary Public Office, en buiten Iran op een Iraanse ambassade/consulaat of een islamitisch centrum.

Identificatieplicht

Ingevolge artikel 38 van de *Civil Status Act* van 7 juli 1976 en latere amendementen daarop bestaat in Iran een identificatieplicht. Deze identificatieplicht geldt vanaf vijftien jaar. Men is verplicht een 10-cijferige ID-code aan te vragen. Deze code komt voor zowel op de *shenasnameh* als de *kart-e melli*. Een ID-kaart is wel vereist voor allerlei handelingen, maar of er een verplichting bestaat om een ID-kaart altijd bij zich te hebben, is niet bekend.

Over het algemeen wordt de identificatieplicht door de burger goed nageleefd, aangezien men zich in Iran voor de meest voorkomende dagelijkse aangelegenheden moet kunnen identificeren, zoals het naar de bank gaan, hotelkamers boeken, het maken van binnenlandse vliegreizen en wanneer men (veelal op de weg) wordt aangehouden door de politie. Daarnaast heeft men een ID-kaart nodig voor formele/juridische handelingen, zoals de aanvraag van een paspoort of rijbewijs, het aanvragen van vergunningen bij gemeenten, iets inschrijven bij de notaris of het verkrijgen van politiecertificaten. Standaard identiteitsbewijzen zijn de *shenasnameh* en de *kart-e melli*. In de regel worden voor de informelere handelingen bij veel instellingen (banken of bedrijven) ook paspoorten, rijbewijzen of (*military service completion cards*) geaccepteerd.

Rijbewijs

Een (duplicaat) rijbewijs dient in persoon te worden aangevraagd bij de verkeerspolitie (*Traffic Police Department*, gelieerd aan het NAJA) (*Niru-ye Entezami-ye Jomhuri-ye Eslami (General Police Department)*). Daarbij dient te worden overgelegd de *shenasnameh*, de *kart-e melli*, bewijs van militaire dienst of bewijs van vrijstelling van militaire dienst, bewijs van slagen voor de gezondheids- en ogentest alsmede bewijs van slagen voor het verkeersexamen.

Een motorrijbewijs en rijbewijs B (personenauto's) kunnen vanaf achttien jaar worden aangevraagd. Een rijbewijs voor bussen en vrachtwagens kan vanaf drieëntwintig jaar worden aangevraagd, evenals een vergunning voor taxichauffeur. Rijbewijzen worden alleen in Iran afgegeven door de hierboven genoemde verkeerspolitie.

Paspoort

Een (duplicaat) paspoort kan bij het *Passport Office* van het NAJA (*Niru-ye Entezami-ye Jomhuri-ye Eslami (General Police Department)*) worden aangevraagd. Door heel Iran zijn echter vele zogenaamde *Police +10 Offices* opgezet, die door private ondernemers onder toezicht van het NAJA worden gerund. Bij deze *Police +10 Offices* vraagt in de praktijk het merendeel van de Iraanse bevolking het paspoort aan.

Voor het aanvragen van een (duplicaat) paspoort buiten Iran kan om additionele documenten worden gevraagd, zoals verblijfsdocumenten van het betreffende land. Bij dubbele nationaliteit dient de aanvrager in veel gevallen een verklaring te ondertekenen, waarin hij/zij verklaart de Iraanse nationaliteit te willen behouden. Indien (een deel van) de benodigde documenten ontbreken, zal het betreffende Iraanse consulaat/ambassade enkel een *laissez-passer* voor Iran afgeven (en geen paspoort). Paspoorten die buiten Iran door Iraanse autoriteiten worden afgegeven, worden centraal geregistreerd in Iran.

Het aanvragen van een paspoort dient in persoon te geschieden. Daarbij is nodig het *shenasnameh*, de identiteitskaart (*kart-e melli*), voor mannen: certificaat van

militaire dienst (bewijs van militaire dienst of vrijstelling daarvan), pasfoto, bewijs van betaling van de leges voor het paspoort. Gehuwde vrouwen dienen de toestemming van hun echtgenoot te hebben. Kinderen onder de achttien jaar moeten toestemming van hun vader hebben.

Vanaf de geboorte kan een paspoort worden aangevraagd, nadat betrokkene in het bezit is gesteld van een *shenasnameh*. Overigens is voor de aanvraag van een paspoort tot de leeftijd van achttien jaar toestemming van de vader nodig. Het is gebruikelijk dat kinderen tot die leeftijd in het paspoort van hun ouders (meestal van de moeder) staan bijgeschreven.

Vrouwen kunnen zelf een identiteitsbewijs en een paspoort bezitten. Getrouwde vrouwen kunnen het paspoort zelfstandig aanvragen, maar dienen hierbij de toestemming van echtgenoot, vader of een ander mannelijk familielid te overhandigen. Voor een tweede of derde paspoort heeft een vrouw in Iran de toestemming van haar echtgenoot nodig. Indien zij buiten Iran verblijft, is deze toestemming volgens een bron twijfelachtig. In geval van afwezigheid daarvan kan een rechtbank echter toestemming verlenen om desondanks een paspoort uit te geven. Minderjarige (en ongehuwde) vrouwen kunnen een paspoort krijgen, mits daarvoor toestemming door de vader is gegeven. Een vrouw kan worden bijgeschreven in het paspoort van haar man. Hoewel het niet gebruikelijk is dat een man kan worden bijgeschreven in het paspoort van zijn vrouw, zou dit volgens de Iraanse wet wel mogelijk zijn. Het is mogelijk dat een vrouw een eigen paspoort bezit en tegelijkertijd ingeschreven staat in het paspoort van haar echtgenoot.

Met betrekking tot de noodzaak van toestemming van een mannelijk familielid voor reizen naar het buitenland en het aanvragen van een paspoort voor de groep van meerderjarige, niet-gehuwde vrouwen zou een ongehuwde vrouw (nooit getrouwd of gescheiden) met volledige juridische bevoegdheid (dat wil zeggen meerderjarig, mentaal gezond) geen toestemming nodig hebben van een familielid om naar het buitenland te reizen of om een paspoort aan te vragen. Volgens een andere bron is er wél toestemming hiervoor nodig van vader, grootvader (indien er geen vader is) of een *guardian* (indien er geen vader of grootvader is).

Een Iraanse echtgenoot die naar niet-Iraans recht met een Iraanse vrouw is getrouwd, hoeft geen toestemming te geven aan de vrouw, als zij een Iraans paspoort wil aanvragen. Dit geldt ook voor een niet-Iraanse echtgenoot die naar niet-Iraans recht met een Iraanse vrouw is getrouwd. In beide gevallen geldt deze vrouw in Iran als zijnde niet-getrouwd, en dient haar vader, broer of grootvader toestemming voor een paspoort te geven.

Een Iraanse moslimvrouw die een paspoort wil aanvragen en bij de gegevens van de echtgenoot een duidelijk niet-islamitische naam invult, hoeft geen problemen van de zijde van de Iraanse autoriteiten te verwachten, aangezien een dergelijk huwelijk in Iran niet mogelijk is, omdat het betreffende echtpaar naar niet-Iraans recht is gehuwd. In de praktijk zal een en ander moeten worden aangepast op de in te vullen formulieren. Het maakt hierbij niet uit of de vrouw het paspoort in Iran of buiten Iran aanvraagt. Ook maakt het niet uit of de man Iraans is of niet.

Paspoorten worden per aangetekende post verstuurd naar de aanvrager. Officieel dient bij aflevering om een identiteitsbewijs van degene die in ontvangst neemt, te worden gevraagd. In de praktijk gebeurt dit vaak niet. Het paspoort wordt veelal aan familieleden/derden afgegeven.

Indien een persoon illegaal Iran uitreist en vervolgens bij inreis in Iran wel een paspoort gebruikt, dan wordt dit paspoort hoogstwaarschijnlijk bij inreis in beslag

genomen. Of dit paspoort later aan betrokkene zal worden teruggegeven, hangt van de specifieke situatie af. Wanneer de zaak naar het oordeel van de autoriteiten de nationale veiligheid niet raakt, zal er meestal een boete worden opgelegd. Ook zal er een tijdelijke inname van het paspoort volgen, zodat betrokkene (tijdelijk) niet kan reizen.

Binnen Iran kunnen de nationale identiteitskaart (*kart-e shenasa'i-ye melli* of *kart-e melli*) en het geboorte-/identiteitsboekje (*shenasnameh*) als identiteitsdocumenten worden gebruikt. In bepaalde gevallen kan worden verzocht om het tonen van beide identiteitsdocumenten tegelijk, bijvoorbeeld in geval van verkiezingen. Het paspoort kan slechts als reisdocument worden gebruikt.

Biometrische data

Het opslaan van biometrische gegevens in database komt nauwelijks voor in Iran. Wel wordt in bepaalde gevallen gebruik gemaakt van vingerafdrukken. Momenteel is er geen overkoepelend systeem voor opslag van biometrische data. Op kleine schaal kunnen echter wel biometrische data worden opgeslagen (bijvoorbeeld van militairen). Het *Statistics Office* van het ministerie van Binnenlandse Zaken is momenteel in Iran verantwoordelijk voor de opslag en analyse van persoonlijke data. Het ministerie van Binnenlandse Zaken, en meer specifiek de daaronder vallende *Civil Status Registration Organisation* (dat wil zeggen de centrale Burgerlijke Stand) is van plan om de huidige ID-kaart (*kart-e melli*) te vervangen door de zogenaamde *National Smart Card*, die biometrische data bevat.²⁵⁶ Er is geen datum bekend waarop de introductie van deze nieuwe kaart, en daarmee de opbouw van een nationale database met biometrische gegevens, gepland is.

Database vingerafdrukken

Er bestaat in Iran een centrale database met vingerafdrukken. Deze bevat vingerafdrukken van alle personen die ooit in staat van beschuldiging zijn gesteld of zijn aangeklaagd (inclusief wanneer deze beschuldiging van politieke aard was). Ook wanneer de beschuldiging/aanklacht vervolgens is ingetrokken door een hogere autoriteit of gerechtshof en de persoon in kwestie na ondervraging is vrijgelaten, blijven de vingerafdrukken in het systeem bestaan. De vingerafdruk-database wordt bijgehouden door de *Penal Records*-sectie die verbonden is met het Bureau van de Openbaar Aanklager.

Woonregistratie

Er is geen wettelijke instantie in Iran die toezicht houdt op de woonregistratie. Ook bestaat er volgens een bron geen wettelijke verplichting om een wijziging in de woonregistratie te melden aan de autoriteiten.

Buitenland

Bij uitreis uit Iran wordt de identiteit gecontroleerd met behulp van het paspoort.²⁵⁷ Het is niet nodig hierbij ook het geboorteboekje te tonen. Het is volgens een bron in

²⁵⁶ Zie ook voor informatie hierover de website van het Iraans ministerie van Binnenlandse Zaken: <http://www.sabteahval.ir/en/default.aspx?tabid=793>.

²⁵⁷ Volgens art. 3 van de Paspoortwet van 1 maart 1973 is het verboden Iraans territorium te verlaten zonder een paspoort of reisdocumenten. Idem volgens art. 34 (hfd XI) (amendement Paspoort Wet van 6 oktober 1988): elke Iraniër die het land verlaat zonder paspoort of documenten die getoond worden in plaats van een paspoort krijgt een gevangenisstraf van één tot drie jaar of een boete tussen de 100,000 en 500,000 IRR (circa 10-50 USD). Op basis van de wetgeving zou iemand die meerdere malen illegaal is uitgereisd een cumulatief vonnis van maximaal drie jaar kunnen krijgen.

Volgens art. 38 van de Paspoortwet kan iemand die schuldig wordt bevonden aan het gebruik van het paspoort van een ander om Iran binnen te komen (dan wel te verlaten), veroordeeld worden tot een gevangenisstraf van twee maanden tot een jaar. Volgens art. 41 van diezelfde wet zal iemand die schuldig wordt bevonden aan het opzettelijk verschaffen van valse informatie tijdens het aanvragen van een paspoort (voor zichzelf of derden) een

de meeste gevallen niet mogelijk dat een persoon met een meldplicht legaal Iran uitreist, tenzij de zaak per abuis niet is doorgegeven aan het *Passport Office*. Van belang is ook hoe ernstig de zaak is en of er ook in de praktijk een eerste verzoek tot uitreisverbod uitgaande van Justitie, Inlichtingendienst, Openbare Aanklager of Belastingkantoor is gedaan.

Een getrouwde vrouw dient op basis van artikel 18, lid 3 van de Paspoortwet schriftelijk toestemming van haar man te hebben om het land te verlaten. Deze toestemming kan op verschillende manieren worden verkregen. De eerste mogelijkheid is het vastleggen van een *permanente* toestemming bij de huwelijksvoltrekking. In dat geval vormt de toestemming één van de bepalingen in de huwelijksakte. Nadat de partijen hebben getekend, wordt de huwelijksakte bekrachtigd door de ambtenaar van de burgerlijke stand. Bij het verkrijgen van de toestemming van de echtgenoot in een later stadium is bekrachtiging van de toestemming door de notaris een vereiste. Hierbij wordt tevens aangegeven of de toestemming betrekking heeft op één dan wel meerdere reizen. Een deel van het Iraanse paspoort (normaliter pagina 6 van het paspoort) is toegewezen voor toestemming van de echtgenoot. In het paspoort staat altijd en alleen vermeld of toestemming is verkregen voor één dan wel meerdere reizen.

De aanwezigheid van de toestemming van de echtgenoot om het land uit te reizen, wordt gecontroleerd door de autoriteiten op het vliegveld. Bij het indienen van een aanvraag voor een paspoort, zal de gehuwde vrouw daartoe naast de benodigde documenten ook de toestemming van haar echtgenoot om het land te mogen uitreizen moeten overleggen. Zonder deze toestemming kan zij in principe geen paspoort krijgen. In uitzonderlijke gevallen (bijvoorbeeld medische noodzaak) kan de vrouw via de rechter alsnog de vereiste toestemming krijgen. Deze informatie wordt vervolgens geregistreerd in het registratiesysteem van de politie. Bij de paspoortcontrole op het vliegveld verschijnt de informatie over de toestemming van de echtgenoot automatisch op het scherm na het scannen.

Op basis van artikel 21 van de Paspoortwet geldt ten aanzien van minderjarigen onder de 18 jaar dat bij reizen naar het buitenland hun namen in het paspoort van de begeleider ((stief/groot)ouders, broer, zus) kunnen worden bijgeschreven. Dit geschiedt op verzoek van de ouders of voogd. Een paspoort en uitreispermis­sie wordt aan minderjarigen verstrekt na het overleggen van een schriftelijke toestemming van de ouders/voogd. Voor kinderen die geen ouders meer hebben, geldt dat zij Iran slechts kunnen uitreizen als ze worden begeleid door hun voogd. De controle van de toestemming voor minderjarigen om het land te verlaten, geschiedt op dezelfde wijze als de toestemming van de echtgenoot voor gehuwde vrouwen.

Voor inreis in Iran is een geldig paspoort nodig. Voor de meeste nationaliteiten is daarbij een geldig visum nodig. Naast een paspoort kunnen Iraniërs in sommige gevallen reizen met een *laissez-passer* of een collectief paspoort. Deze laatste geldt voor een grote groep personen die bijvoorbeeld gezamenlijk op pelgrimstocht (*Hajj*) gaan. Er zijn enkele eilanden (Kish, Qeshm) waarbij voor de inreis geen visumplicht geldt en een geldig paspoort voldoet. Dit geldt tevens voor de haven Chah Bahar.

Naast de vele uitreis mogelijkheden vanaf de vliegvelden Khomeini Airport en Mehrabad van Teheran, bestaat tevens gelegenheid om met Iran Air of Mahan Air vanuit Iraanse steden als Ahwaz, Bandar-Abbas, Mashhad, Isfahan en Shiraz naar diverse bestemmingen binnen en buiten de regio te vliegen. Op deze Iraanse luchthavens wordt hetzelfde registratiesysteem als op de luchthavens in Teheran gebruikt.

Indien men over een paspoort beschikt, kan men dagelijks per vliegtuig of bus en enige malen per week met de trein van Teheran naar Istanboel reizen.

Jaarlijks keren duizenden in het buitenland verblijvende Iraniërs, onder wie voormalige asielzoekers, voor korte of langere tijd in het kader van zaken, vakantie of familiebezoek terug naar hun vaderland. In verreweg de meeste gevallen levert een dergelijke terugkeer geen probleem op. Zo mocht de Iraanse actrice Golshifteh Farahani niet meer naar Iran terugkeren. Reden is dat zij naakt heeft geposeerd voor het Franse tijdschrift Madame Le Figaro. Farahani wilde met de foto's protesteren tegen vrouwenonderdrukking in het Midden-Oosten. Ze plaatste de naaktfoto's ook op haar Facebook-pagina, wat duizenden reacties opleverde.²⁵⁸ Hoewel er in de verslagperiode geen gevallen bekend zijn geworden van uitgeprocedeerde asielzoekers die na terugkeer in de problemen zijn gekomen, is het niet uit te sluiten dat dit het geval is geweest.

De EU heeft vanwege het Iraanse nucleaire programma en de aanhoudende mensenrechtenschendingen door de Iraanse autoriteiten sancties opgelegd tegen een aantal functionarissen en entiteiten die aan het regime gelieerd zijn.²⁵⁹

Nationaal en regionaal reisverbod

Volgens een bron bestaat er alleen met betrekking tot Israël een nationaal reisverbod. Bij schending hiervan is gevangenisstraf mogelijk. In het hoogseizoen kan het maken van pelgrimstochten naar Mekka op eigen gelegenheid in plaats van in konvooi-verband over land naar Saoedi-Arabië worden ontraden, maar het negeren van een dergelijk advies levert geen gevangenisstraf op. Er bestaat geen interregionaal reisverbod binnen Iran voor gewone burgers, met uitzondering voor sommige Afghanen. Er bestaat ingevolge de grondwet bewegingsvrijheid binnen Iran voor alle Iraanse burgers, tenzij men in aanvulling op het uitzitten van een straf verbannen is naar een regio, waar extreme klimatologische omstandigheden gelden.

Verzenden van authentieke documenten naar het buitenland vanuit Iran

In het buitenland opererende koeriersbedrijven als DHL, TNT en SkyPack mogen originele identiteitsdocumenten als nationale identiteitskaarten, geboortebewijzen, *shenasnameh*, rijbewijzen, academische getuigschriften vanuit Iran naar het buitenland vervoeren, met uitzondering van paspoorten.

Volgens de Iraanse wet (*Air Transportation Laws and Regulations/Customs Laws and Regulations*) is het verzenden van paspoorten naar het buitenland niet toegestaan. Verzending binnen Iran mag wel. Over het verzenden van andere identiteitsdocumenten doet de Iraanse wet geen mededeling.

In de praktijk is het niet mogelijk vanuit Iran via reguliere post een paspoort naar het buitenland te verzenden. De inhoud van enveloppen/pakketjes wordt in Iran streng gecontroleerd. Identiteitsdocumenten als *shenasnameh* en *kart-e melli* zouden wel via de reguliere post naar het buitenland kunnen worden verstuurd.

²⁵⁸ www.Elsevier.nl (23 januari 2012).

²⁵⁹ Zie verder <http://eeas.europa.eu/cfsp/sanctions/docs/measure-en.pdf>.

Via TNT kunnen *shenasnameh* en *kart-e melli* overal naartoe gezonden worden, evenals een verlopen paspoort. Een geldig paspoort kan – na invulling van een formulier dat TNT vrijpleit, indien het paspoort wordt onderschept door de Iraanse autoriteiten of door de autoriteiten van een ander land – vanuit Iran via TNT worden verstuurd naar een aantal landen, waaronder EU-lidstaten, maar niet naar de VS.

Via DHL kunnen *shenasnameh* en *kart-e melli* overal naartoe worden gezonden, evenals een verlopen paspoort. Een geldig paspoort kan niet vanuit Iran via DHL naar het buitenland worden verstuurd.

Bipatriden

Iran erkent van personen met een dubbele nationaliteit uitsluitend de Iraanse nationaliteit. Personen met dubbele nationaliteit moeten van de Iraanse autoriteiten op hun Iraanse paspoort Iran binnenreizen. De Nederlandse overheid kan aan deze personen geen consulaire bijstand verlenen. Reizigers worden hiervoor gewaarschuwd in het reisadvies dat het ministerie van Buitenlandse Zaken voor Iran heeft uitgebracht.

Reisverbod

Voor zover bekend is er geen specifiek wetsartikel met betrekking tot reisverboden. Uit de praktijk blijkt wel dat reisverboden voor een Iraans staatsburger door diverse autoriteiten uitgevaardigd kunnen worden, zoals bijvoorbeeld de belastingautoriteiten, de revolutionaire of openbare rechtbank of de openbare aanklager.²⁶⁰ Het kan gaan om een uitreisverbod of een regionaal reisverbod.

Een uitreisverbod wordt niet met een stempel of een ander soort aantekening in het paspoort aangegeven. In geval van een uitreisverbod, wordt de informatie hierover naar de luchthavens en grensovergangen in Iran verspreid. De medewerkers van de grenscontrole hebben toegang tot deze informatie via een uitgebreide databank. Zodra betrokkene de grens tracht over te steken, wordt hij/zij tegengehouden en zijn/haar paspoort ingenomen. Een uitreisverbod behelst niet de verplichting voor een persoon om zich regelmatig te melden.

De Iraanse autoriteiten hebben in september 2011 een reisverbod opgelegd aan diverse prominente religieuze activisten.²⁶¹ Mohammad Maleki, Habibollah Peyman, Mohammad Bastenegar, Mohammad Mohammadi Ardehali, Saeed Madani en Alireza Rajaei kregen van het bureau van de openbare aanklager in Teheran te horen dat zij het land niet mochten verlaten. Rajaei wordt thans vastgehouden in blok 350 van de Evin gevangenis.

De activisten behoorden tot een groep van 15 personen die in 2000 waren gearresteerd en maandenlang in eenzame opsluiting werden gehouden, voordat een revolutionaire rechtbank besloot een juridische zaak tegen hen te beginnen. Van deze 15 personen moest Ezatollah Sahabi vijftien maanden in eenzame opsluiting en in een gevangenisziekenhuis doorbrengen; Peyman werd gedurende een jaar in eenzame opsluiting gehouden, voordat een onderzoek naar hun zaak werd begonnen.

Van deze 15 personen zijn Sahabi en Hoda Saber inmiddels overleden. Sahabi die hoofd van de *National-Religious Coalition was*, overleed op 31 mei 2011 op 81-jarige leeftijd. Zijn dochter Haleh, een vrouwenrechtenactiviste, overleed de volgende dag aan een hartaanval na een schermutseling met veiligheidstroepen tijdens de

²⁶⁰ Uitreisverboden zouden alleen op last van de rechtbank kunnen worden uitgevaardigd tegen personen die formeel in staat van beschuldiging zijn gesteld vanwege het plegen van een misdrijf. Artikel 133 van de *Procedures for Criminal Courts* stelt dat 'taking into account the weight of the evidence underlying the charges brought against the accused, a court can .... issue an order to ban the accused of travelling abroad.'

²⁶¹ *Religious activists barred from leaving Iran*, Radio Free Europe/Radio Liberty (21 september 2011).

begravenis van haar vader. Saber, een religieuze activist en journalist, overleed in de Evin gevangenis op 12 juni 2011 na een tiendaagse hongerstaking uit protest tegen de dood van Haleh Sahabi.²⁶²

Illegale uitreis

Illegale uitreis is strafbaar op basis van artikel 35 van de *Law on Punishment of Frontier Runners*, wijziging van enkele bepalingen van de *Passport Act* en de *Law on Arrival and Residency of Foreign Residents in Iran* (onderdeel van de Paspootwet).²⁶³

Strafmaat:

Een Iraniër die het land illegaal uitreist/inreist, kan een gevangenisstraf krijgen variërend van twee maanden tot één jaar en een boete tussen 100.000 IRR en 500.000 IRR.

Een Iraniër die via een illegale grensoverschrijding het land verlaat en tijdens de uitreis gepakt wordt en daarbij niet in het bezit van een paspoort is, kan gestraft worden met een gevangenisstraf variërend van één maand tot één jaar en een boete tussen 50.000 IRR en 300.000 IRR.

Een Iraniër die via een illegale grensoverschrijding het land uitreist en tijdens de uitreis wordt gepakt en daarbij wél in het bezit is van een paspoort, kan gestraft worden met een gevangenisstraf variërend van één maand tot zes maanden en een boete tussen 50.000 IRR en 200.000 IRR.

Hoewel de formele straf die wordt opgelegd, in lijn zal zijn met bovengenoemde strafmaat, kan in politiek gevoelige zaken een persoon zwaarder worden gestraft door bijvoorbeeld het opnieuw uitreizen onmogelijk te maken.

Indien Iraniërs illegaal het land hebben verlaten, zal bij terugkeer in Iran uit het immigratiesysteem blijken dat zij officieel het land nooit hebben verlaten. Illegale uitreizigers kunnen derhalve vragen hierover verwachten bij terugkeer op het vliegveld en kunnen – zonder goede motivering van de illegale uitreis – doorverwezen worden naar de rechtbank. Illegaal uitgereisde Iraniërs zullen hiervoor een straf ontvangen. Dit geldt ook voor terugkerende asielzoekers. Indien er geen zwaarwegende gronden aanwezig zijn om de toegang tot Iran te weigeren, komt men doorgaans – eventueel na betaling van een boete – het land wel in.

Monitoring diaspora

Van Iraniërs die Iran verlaten, wordt een geldig paspoort en visum voor het land van bestemming gevraagd. Er wordt niet bijgehouden om welke reden men vertrekt en evenmin welke de eventuele reisbewegingen van personen zijn na vertrek uit Iran. Officieel lijkt geen sprake van monitoring door de autoriteiten van de Iraanse diaspora buiten Iran. Er zijn echter aanwijzingen dat vanuit Iraanse ambassades dergelijke activiteiten worden ontplooid.

3.3.5

Rechtsgang

De wetgeving in Iran is gebaseerd op de sjiitisch-islamitische rechtsgeleerdheid.

Advocatuur

Naar verluidt vormt het ontbreken van een wettelijk vastgelegde rol van de advocaat in de strafrechtelijke vooronderzoeksfase een van de belangrijkste gebreken in het strafprocesrecht in Iran. De rol van de advocaat in het vervolg van de strafzaak zou geen verschil meer uitmaken voor het verdere verloop, daar de

²⁶² *Religious activists barred from leaving Iran*, Radio Free Europe/Radio Liberty (21 september 2011).

²⁶³ *Zie ook Operational Guidance Note – Iran*, UK Border Agency, Home Office (15 maart 2011).

verdachte dan veelal al bekend zou hebben als gevolg van druk, langdurige opsluiting en in sommige gevallen marteling.²⁶⁴

Beginselen uit het Strafprocesrecht en het Burgerlijk procesrecht worden in de praktijk (vooral bij politieke gevallen) geregeld genegeerd door de autoriteiten, waardoor advocaten doorgaans worden verhinderd in een behoorlijke uitvoering van hun werkzaamheden.²⁶⁵ Zo wordt advocaten geregeld het contactrecht met hun cliënt, het inzagerecht in dossiers en het ondervragingsrecht van getuigen onthouden. Voorts worden uitspraken in strafzaken niet altijd gecommuniceerd met de verdachte en/of zijn advocaat.²⁶⁶ Personen worden vaak maandenlang vastgehouden zonder in staat van beschuldiging te worden gesteld. Er zijn gevallen bekend, waarbij reeds tot executie van veroordeelden is overgegaan zonder de advocaat hiervan op de hoogte te stellen of de uitspraak in hoger beroep af te wachten. Bezwaar van advocaten op deze gang van zaken wordt door de rechterlijke macht genegeerd.

Er zijn in Iran ongeveer 30.000 advocaten werkzaam. Advocaten kunnen in Iran slechts werken met een licentie van de regering, die wordt uitgegeven door een speciaal centrum dat de advocaten controleert. De onafhankelijkheid van advocaten is niet altijd gegarandeerd. Er zijn gevallen bekend van verdachten die niet in staat worden gesteld zich door een (mensenrechten)advocaat van eigen keuze te laten bijstaan. De *Iranian Bar Association* met ruim 13.000 leden, die de onafhankelijkheid van advocaten tracht te waarborgen, wordt ernstig bedreigd door acties van de overheid, die erop gericht zijn dit genootschap te verzwakken. Zo is er een richtlijn die de activiteiten van de *Iranian Bar Association* strikt aan banden legt en die een parallelle Orde van Advocaten in het leven roept, die onder toezicht staat van de Rechterlijke Macht. Ook zou de regering via een wetsvoorstel trachten de *Iranian Bar Association* onderdeel te gaan laten uitmaken van de Judiciary, waarmee de organisatie haar onafhankelijkheid zou verliezen en het regime haar greep op de advocatuur versterkt.

In strafzaken is het in principe mogelijk om een pro Deo-advocaat toegewezen te krijgen.

Rechtszaken kunnen lang op zich laten wachten. Mocht het tot een rechtszaak en een veroordeling komen, dan kan het voorkomen dat de straf pas (veel) later wordt opgelegd. In Iran vinden veel rechtszaken achter gesloten deuren plaats, ondanks het wettelijke recht op een openbare terechtzitting. In de praktijk staat de rechterlijke macht onder (politieke) invloed van de regering en religieuze leiders.²⁶⁷

Sippenhaft

Sippenhaft in de beperkte betekenis van *het in gijzeling nemen van familieleden, teneinde te bewerkstelligen dat een (gezochte) persoon zich meldt bij de daartoe in aanmerking komende instanties*, kwam in de verslagperiode voor, hoewel het volgens de Iraanse wet niet is toegestaan. In de praktijk komt het, met name in politiek getinte zaken, voor dat familieleden van de beschuldigde bij wijze van drukmiddel worden opgepakt.

Gevallen van *Sippenhaft* in de ruime betekenis van het woord deden zich in de praktijk gedurende de verslagperiode eveneens voor. Het gaat dan vooral om het

²⁶⁴ 2011 Human Rights Reports: Iran, US Department of State (24 mei 2012); Amnesty International Annual Report 2012 – Iran, Amnesty International (24 mei 2012).

²⁶⁵ Iran, Human Rights and Democracy, The 2011 Foreign & Commonwealth Office Report, Foreign & Commonwealth Office (30 april 2012); 2011 Human Rights Reports: Iran, US Department of State (24 mei 2012).

²⁶⁶ 2011 Human Rights Reports: Iran, US Department of State (24 mei 2012).

²⁶⁷ 2011 Human Rights Reports: Iran, US Department of State (24 mei 2012); Iran, Human Rights and Democracy, The 2011 Foreign & Commonwealth Office Report, Foreign & Commonwealth Office (30 april 2012).

uitoefenen van druk op familieleden van een gezochte of gevangen persoon of van personen op vrije voeten, teneinde hem/haar te arresteren, de mond te snoeren of een bekentenis te laten afleggen. Ook zijn er familieleden van personen die het regime onwelgevallig zijn, hoogst waarschijnlijk onder gezochte en valse beschuldigingen, vastgezet, met naar het zich laat aanzien als voornaamste doel deze personen het zwijgen op te leggen. *Sippenhaft* in de ruime betekenis van het woord strekt zich ook uit tot familieleden van Iraniërs die Iran hebben verlaten. De geschetste intimidatietechnieken van de kant van de autoriteiten blijken overigens goed te werken. Er is een grimmige sfeer gecreëerd van angst en intimidatie. Andersdenkenden houden zich rustig, verlaten het land of nemen grote risico's, indien zij hun activiteiten voortzetten. Contact met buitenlanders is per definitie verdacht geworden.

Familieleden van gevangen of gezochte personen of andersdenkenden op vrije voeten, worden sinds de presidentsverkiezingen op 12 juni 2009 nog immer lastig gevallen en bang gemaakt. De autoriteiten zouden ten aanzien van familieleden dreigen met hun gevangenneming. In andere gevallen zouden gedetineerden gedwongen zijn contact met hun familieleden op te nemen en hen te vragen zich stil te houden.

Familieleden van personen van wie duidelijk is geworden dat zij asiel hebben aangevraagd of van personen die achterblijven in het buitenland dat zij bezochten als lid van een officiële Iraanse delegatie (handel, sport) kunnen in Iran te maken krijgen met intimidatie van de zijde van de autoriteiten. De positie van de betreffende persoon ((politieke) activiteiten, bekendheid) speelt hierbij een belangrijke rol. Er zijn gevallen bekend van Iraniërs, die na deelname aan een conferentie over mensenrechten in het buitenland bij terugkeer in Iran problemen hebben ondervonden. De problemen variëren van ondervraging na terugkeer, paspoortinname en arrestatie tot een uitreisverbod.

Vaak ontbreekt het in geval van *Sippenhaft* aan een duidelijke juridische basis. In geval van *Sippenhaft* worden door de autoriteiten geen documenten afgegeven met betrekking tot het vastzetten van familieleden van een gezochte persoon. Enige uitzondering hierop en daarmee het enige gedocumenteerde geval van *Sippenhaft* is de financiële aansprakelijkheid van naaste familieleden van mentaal zieke personen en kinderen. Het gaat hierbij nadrukkelijk enkel om financiële aansprakelijkheid (bijvoorbeeld de plicht tot het betalen van bloedgeld in geval van dodelijke verwonding door mentaal ziek/minderjarig familielid), en niet om criminele aansprakelijkheid.

Er is geen algemene regel te stellen met betrekking tot de duur van detentie in verband met *Sippenhaft*. Naar het voorkomt zullen de autoriteiten, indien nodig geacht, nieuwe aanklachten tegen familieleden aanvoeren om de detentie te verlengen. Het is daarom niet uit te sluiten dat de detentieperiode in verband met *Sippenhaft* maanden kan bedragen.

Voor zover in overeenstemming met de wetgeving inzake juridische aansprakelijkheid van minderjarigen kan niet worden uitgesloten dat ook minderjarigen in verband met *Sippenhaft* worden vastgehouden.

Opsporing en strafrechtelijke vervolging vanwege betrokkenheid bij Green Movement

Personen die vanwege hun betrokkenheid bij de verkiezingsprotesten in de tweede helft van 2009 of bij de Groene Beweging voorkomen op lijsten van gezochte individuen, kunnen bij het achterwege blijven van een algehele amnestieregeling

nog steeds problemen verwachten, ondanks een roep om te komen tot een nationale verzoening. Faezeh Hashemi, dochter van Irans voormalig president Akbar Hashemi Rafsanjani, is korte tijd gearresteerd geweest wegens betrokkenheid bij anti-regeringsprotesten.²⁶⁸ Zij werd begin januari 2012 door een revolutionaire rechtbank schuldig bevonden aan verspreiding van propaganda tegen het regime en veroordeeld tot zes maanden gevangenisstraf en een verbod tot politieke activiteiten gedurende vijf jaar. Begin maart 2012 werd dit vonnis door een hof van beroep bevestigd. Ook buiten de protesten om zijn er diverse aanhangers van oppositieleiders opgepakt, onder wie veel studenten, bijvoorbeeld vanwege betrokkenheid bij promotieactiviteiten voor de *Green Movement*.

Het is niet mogelijk aan te geven hoeveel mensen exact gearresteerd zijn in verband met betrokkenheid bij de *Green Movement*, evenmin hoeveel mensen nog worden gezocht door de Iraanse autoriteiten. Duidelijk is wel dat de autoriteiten actief optreden tegen politieke tegenstanders en protesten met harde hand de kop indrukken. Door de ontransparante handelswijze van de autoriteiten zijn aantallen arrestanten en vervolgingen niet met een redelijke mate van betrouwbaarheid te achterhalen. De autoriteiten houden dergelijke zaken bewust uit de (sterk gecontroleerde) media. Ook is het in veel gevallen moeilijk aan te geven of iemand wegens betrokkenheid bij de *Green Movement* is opgepakt, aangezien schijnbeschuldigingen in Iran vaak voorkomen.

Behandeling (ex-)leden/(ex-)werknemers van de basij, de Law Enforcement Forces, de IRGC en het ministerie van Inlichtingen en Veiligheid

Leden en/of werknemers van de basij, de *Law Enforcement Forces*, de IRGC en het ministerie van Inlichtingen en Veiligheid worden met grote zorg geselecteerd. Voor het geschikt bevinden ingeval van uitvoeren van bijzondere opdrachten volgt een uitvoerige screening (*gozinesh*). Het is volgens een bron in de praktijk daarom niet erg waarschijnlijk dat zij zich uitspreken tegen mensenrechtenschendingen begaan in opdracht van hun werkgever, of zelfs weigeren bepaalde opdrachten uit te voeren.

Mocht in het hypothetische geval toch sprake zijn van kritiek en/of dienstweigering, dan zullen zij zich volgens een bron ingevolge het geldende militaire strafrecht moeten verantwoorden voor militaire rechtbanken. Berisping/reprimande, degradatie, ontslag of langdurige gevangenisstraf zou hen ten deel kunnen vallen. Of zij na een proces zonder gevolgen naar hun werk kunnen keren, hangt af van de uitkomst van het proces en de inhoud van het vonnis (vrijspraak met herbevestiging in functie en rang; veroordeling; rehabilitatie, indien bezwarend bewijs of verklaringen van getuigen met succes kunnen worden weerlegd).

Met betrekking tot de vraag of deze (ex-)leden/(ex-)werknemers reisdocumenten kunnen verkrijgen en het land op legale wijze kunnen verlaten, hangt het af van het resultaat van het onderzoek van het *Passport Office* bij het ministerie van Inlichtingen, alvorens zij eventueel toestemming voor vertrek kunnen krijgen. Veel hangt in dit verband ook af van de uitkomst van een tegen hen gevoerd proces. Een belangrijke rol speelt daarbij ook hoe actueel de informatie is, waarover zij ambtshalve toegang hebben, en of zij een bedreiging voor de staatsveiligheid vormen.

²⁶⁸ *Iran ex-president's daughter freed after brief arrest*, AFP (20 februari 2011).

3.3.6 Arrestaties en detenties

Artikel 32 van de Grondwet verbiedt arbitraire arrestaties en detenties. Desondanks komen arbitraire detentie, (tijdelijke) verdwijningen na aanhouding en detentie in geheime of niet-officiële gevangenissen voor.²⁶⁹

Hoewel volgens de Grondwet verdachten niet langer dan 24 uur mogen worden vastgehouden zonder tussenkomst van de rechter, worden verdachten in de praktijk langer vastgehouden zonder in staat van beschuldiging te zijn gesteld.²⁷⁰ Op grond van het Iraanse *Code of Criminal Procedures* kan de rechter in gevallen die de staatsveiligheid betreffen een tijdelijk arrestatiebevel uitschrijven, waardoor de verdachte langer dan de voorgeschreven 24 uur kan worden vastgehouden zonder aanklacht. De verdachte heeft het recht om binnen tien dagen in beroep te gaan tegen het arrestatiebevel.²⁷¹ De rechter is evenwel bevoegd om het tijdelijk arrestatiebevel te verlengen, waarbij geen wettelijke beperkingen van toepassing zijn op het aantal toegestane verlengingen. In de praktijk betekent dit dat een rechtsmiddel om de rechtmatigheid van de voorlopige hechtenis te laten toetsen, uiteindelijk ontbreekt.²⁷²

Op grond van artikel 119 van het Iraanse wetboek van Strafvordering wordt een arrestatiebevel getekend door de openbare aanklager (of zijn plaatsvervanger) of rechter en dient aan betrokkene zelf te worden getoond. In beginsel wordt een kopie van de aanklacht inclusief bijbehorende documenten getoond aan de verdachte in een strafzaak. Politiek gevoelige strafzaken, gevallen waarbij de aanwezigheid van anderen tot ordeverstoring kan leiden of misdrijven die betrekking hebben op de staatsveiligheid, kunnen leiden tot een beperking van dit inzagerecht. In de praktijk zijn gevallen bekend waarbij verdachten of hun advocaten geen enkel juridisch document van hun strafzaak te zien hebben gekregen. Er zijn eveneens gevallen bekend van arrestanten die voor langere tijd vastzaten zonder van de aanklacht op de hoogte te zijn gesteld.

Vervolging overheidsfunctionarissen

Overtredingen die begaan zijn tijdens de uitoefening van een publieke functie, dienen in principe behandeld te worden door de *Special Public Prosecutors Office for Civil Servants*. In de praktijk is het echter naar verluidt erg moeilijk bij deze rechtbank tot onafhankelijke uitspraken te komen, aangezien deze geheel onder invloed van de overheid staat. Ook kan verwacht worden dat veel gevallen in de praktijk niet voorgeleid worden bij de daarvoor bedoelde instanties, aangezien vaak sprake is van medeplichtigheid op het hoogste niveau. Ook omkoping komt voor. Het komt wel voor dat de autoriteiten, naar het zich laat aanzien naar aanleiding van uitspraken van de Geestelijk Leider en met het oog op de publieke opinie, kleine misdaden begaan door lagere overheidsfunctionarissen berechten. Seniore overheidsfunctionarissen die dichterbij de hogere politieke organen staan, genieten echter meer impliciete bescherming en kunnen derhalve veelal vrijuit gaan.²⁷³

Borgtocht

In Iran bestaat de wettelijke mogelijkheid van vrijlating op borgtocht, hetgeen in de praktijk geregeld voorkomt. Vrijlating op borgtocht is geregeld in de Iraanse *Criminal Procedure Code* (artikelen 132 t/m 147). Borgtocht kan geschieden op basis van roerende zaken (bijvoorbeeld geld) of onroerende zaken (bijvoorbeeld een

²⁶⁹ 2011 Human Rights Reports: Iran, US Department of State (24 mei 2012).

²⁷⁰ 2011 Human Rights Reports: Iran, US Department of State (24 mei 2012).

²⁷¹ 2011 Human Rights Reports: Iran, US Department of State (24 mei 2012).

²⁷² 2011 Human Rights Reports: Iran, US Department of State (24 mei 2012).

²⁷³ 2011 Human Rights Reports: Iran, US Department of State (24 mei 2012).

woonhuis). In exceptionele gevallen kan iemand ook in persoon borg staan voor een ander. Welke borgtocht voldoende is in een bepaald geval, wordt overgelaten aan de beoordelingsvrijheid van de rechter, die hierbij onder meer de ernst van de tenlastelegging en eerdere veroordelingen in acht zal nemen. Bij onroerende zaken wordt volgens een bron in geval van borgtocht de extra verzwaaring opgenomen in de eigendomsakte, waarvan aantekening wordt gemaakt in de eigendomsregisters binnen het desbetreffende district. De bezitter blijft ondanks de extra verzwaaring de eigendomstitel behouden. Zodra naar het inzicht van de rechtbank voldoende zekerheid is geboden met betrekking tot de borgstelling, kan de eigenaar weer de vrije beschikking over zijn onroerend goed krijgen en deze - indien hij/zij dat verkiest - van de hand doen.

Vervolging deelnemers demonstraties

Deelnemers aan demonstraties tegen het regime, die zijn gearresteerd, kunnen strafrechtelijk worden vervolgd op grond van ruim omschreven strafbare feiten, waaronder *acting against national security*. Het simpelweg deelnemen aan een demonstratie blijkt in de praktijk voor de Iraanse autoriteiten reeds voldoende grond te zijn om (lange) gevangenisstraffen op te leggen. De aanklachten tegen demonstranten bestaan uit een brede waaier van rekbare begrippen en wetten in het Iraanse wetboek van Strafrecht, uiteenlopend van ernstig tot zeer ernstig. Mogelijke aanklachten zijn:

- *destruction of public goods* (art. 676-677);
- *(forming or joining a group) to disturb the security of the country* (niet nader gedefinieerd) (art. 498-499);
- *conspire to commit crimes against the internal or external security of Iran* (art. 610);
- *propaganda against the regime* (in relatie tot vrijheid van meningsuiting) (art. 500);
- *insulting the Leader (Khamenei) and/or the Imam (Khomeini)* (art. 514);
- *insulting important persons within the regime* (er is gespecificeerd om welke autoriteiten het precies gaat) *and state bodies* (artikel 614);
- *intoxication of the public opinion* (artikel 698);
- *causing disorder and disturbing the peace (veelal gebruikt tegen demonstranten die deelnemen aan illegale protesten)* (artikel 618);²⁷⁴
- *moharebeh* (art. 183-186); op *moharebeh*²⁷⁵ staat in alle gevallen de doodstraf;
- *espionage* (art. 501-503) *and/or cooperating with hostile governments* (artikel 508);
- *expressing doubts over the elections (tashkik)*.²⁷⁶

Volgens de Iraanse pers zou Geestelijk Leider Ali Khamenei opdracht hebben gegeven om honderd gevangenen die veroordeeld waren vanwege misdrijven tegen de staatsveiligheid, in vrijheid te stellen. Zij kregen pardon nadat zij berouw hadden

²⁷⁴ De demonstranten zijn in enkele gevallen eveneens aangeklaagd wegens *resisting government officials* op grond van artikel 607 van het wetboek van Strafrecht.

²⁷⁵ *Moharebeh* (vijand van God) staat in de islamitische wetgeving (*sharia*) voor het opnemen van een wapen (zwaard) tegen de eer of het eigendom van een ander. Het feit op zich (het opnemen van het wapen) is hierbij bepalend en niet de consequenties hiervan. Het Iraanse wetboek van Strafrecht heeft hier het element *gewapende strijd tegen de Islamitische Republiek* aan toegevoegd. De beschuldiging van *gewapende strijd tegen de Islamitische Republiek* is meermaals gebruikt bij het vervolgen van deelnemers aan demonstraties tegen het regime. *Moharebeh* wordt vaak breed geïnterpreteerd. Het omvat zowel het voornemen om te handelen tegen de islamitische staat of de steun aan een organisatie die een gewapende strijd voert tegen de islamitische staat, als het daadwerkelijke gebruik van wapens tegen en het terroriseren van de islamitische staat. Deze onduidelijkheid levert grote problemen op in de rechtspraak. Zo werd in de nasleep van de presidentverkiezingen van 12 juni 2009 onder meer het gooien van stenen of andere projectielen door demonstranten richting de politie gelijkgesteld aan het *opnemen van een wapen*.

²⁷⁶ Ondanks het ontbreken van een wettelijke grondslag voor deze aanklacht is deze aanklacht tegen demonstranten gebruikt.

getoond. Onder hen bevonden zich personen die waren gearresteerd tijdens de onlusten na de betwiste presidentsverkiezingen in juni 2009.²⁷⁷

Omstandigheden in gevangenissen

De gevangenispopulatie in Iran telt 220.000 personen, van wie 70.000 personen in afwachting van een veroordeling. De officiële capaciteit van het Iraanse gevangenisstelsel is slechts berekend op 85.000 personen.²⁷⁸

Er zijn rapporten die melden dat jeugdige overtreeders tezamen met oudere overtreeders worden opgesloten; ook komt het voor dat verdachten tegen wie nog een onderzoek gaande is, met veroordeelde gevangenen worden ondergebracht. Politieke gevangenen worden vaak in aparte (afdelingen van) gevangenissen ondergebracht, zoals in de Evin gevangenis, met name in de afdelingen 2A, 209, 240 en 350, en in afdeling 8 van de Gohardasht gevangenis (ook wel bekend als de IRGC afdeling van deze gevangenis).²⁷⁹ Iraanse mensenrechtenactivisten schatten het aantal politieke gevangenen in Iran op meer dan 900 personen.²⁸⁰

De Evin-gevangenis is verdeeld in verschillende secties. Formeel valt de Evin-gevangenis onder toezicht van de *State Prisons and Security and Corrective Measures Organization*. In de praktijk vallen verschillende secties van de gevangenis onder de directe verantwoordelijkheid van de Revolutionaire Garde, MOIS of andere veiligheidsdiensten. Naar verluidt zijn de omstandigheden in het deel van de Evin-gevangenis waar criminelen verblijven, over het algemeen redelijk. In het deel waar de politieke gevangenen in het kader van hun vooronderzoek naar strafbare feiten worden vastgehouden en waar het IRGC het voor het zeggen heeft, zijn de (medische) omstandigheden evenwel slecht en lopen zij een ernstig risico te worden blootgesteld aan marteling.

Naast (delen van) reguliere gevangenissen voor niet-politieke gevangenen onder toezicht van de Iraanse '*Prisons Organization*', zijn er niet-officiële detentiecentra die geheel aan het (publieke) oog zijn onttrokken. Hier zwaaien het ministerie van *Intelligence and Security* (MOIS), de Revolutionaire Garde en andere veiligheidsdiensten de scepter, en worden politieke gevangenen vastgehouden, aan wie medische zorg kan worden onthouden.

Er is geen onafhankelijk toezicht aanwezig op de situatie in de gevangenissen in Iran. VN-organisaties en speciale VN-rapporteurs worden niet toegelaten door de Iraanse autoriteiten.²⁸¹ Ook het ICRC krijgt van de Iraanse autoriteiten geen toestemming (politieke) gevangenen te bezoeken. Er zijn berichten dat politieke gevangenen met een bepaalde achtergrond (etnisch, religieus, geartheid) in sterkere mate medische zorg wordt onthouden. De leefomstandigheden in deze niet-officiële detentiecentra voldoen niet aan de internationale standaarden. Zij zijn volgens personen die daar kortere of langere tijd hebben doorgebracht, erbarmelijk. Er vinden naar verluidt martelingen plaats.

De omstandigheden in de gevangenissen zijn zwaar. Gevangenen plegen zelfmoord als gevolg van deze zware omstandigheden, eenzame opsluiting en foltering, waaraan zij het hoofd moeten bieden. Vaak weigeren gevangenisautoriteiten medische verzorging voor letsel opgelopen tijdens foltering of voor slechte sanitaire

²⁷⁷ *Reports: Iran supreme leader pardons 100 security prisoners*, Radio Free Europe/Radio Liberty (28 augustus 2011); *Iran pardons 100 security prisoners - report*, Reuters (27 augustus 2011); *Iran*, Human Rights and Democracy, The 2011 Foreign & Commonwealth Office Report, Foreign & Commonwealth Office (30 april 2012).

²⁷⁸ *2011 Human Rights Reports: Iran*, US Department of State (24 mei 2012).

²⁷⁹ *2011 Human Rights Reports: Iran*, US Department of State (24 mei 2012).

²⁸⁰ *2011 Human Rights Reports: Iran*, US Department of State (24 mei 2012).

²⁸¹ *2011 Human Rights Reports: Iran*, US Department of State (24 mei 2012).

omstandigheden in de gevangenis. Als protest tegen hun behandeling nemen gevangenen vaak hun toevlucht tot hongerstaking.²⁸²
De gevangenissen zijn overvol, waardoor veel gevangenen op de grond, op de gang of zelfs buiten op de binnenplaats moeten slapen.²⁸³

Gebrek aan financiële middelen en overbevolking van gevangenissen hebben hun weerslag op de kwaliteit van de medische voorzieningen. De kwaliteit zal dan ook per gevangenis en provincie verschillen, al is dit voor buitenstaanders niet inzichtelijk. De medische voorzieningen in (gedeelten van) gevangenissen voor niet-politieke gevangenen zijn van een acceptabel niveau. Deze gevangenissen hebben hun eigen medische faciliteiten en artsen, maar voor specialistische zorg moet men zich tot specialisten buiten de gevangenispoort wenden. Hoewel patiënten recht hebben op noodzakelijke specialistische zorg, zijn er gevallen bekend van gevangenen die deze specialistische zorg niet kregen.²⁸⁴

In Iraanse gevangenissen kunnen gevangenen voornamelijk voedsel, zoals fruit en verse groenten, maar ook met zorg uitgezochte boeken kopen. De gevangenen kunnen hiervoor betalen door wat zij met werken in de gevangenis verdienen. Volgens een bron mogen zij 20% tot 70% hiervan zelf houden. Ingevolge artikel 87 van de *Prisons Executive Bylaw* is het bezit van cash geld of andere ruilmiddelen in Iraanse gevangenissen verboden. Echter, sommige gevangenen zien kans volgens een bron om dit verbod te omzeilen en smokkelen niet alleen cash geld, maar ook drugs of zelfs moordwapens de gevangenis in.

Minderjarigen behoeven volgens de Iraanse wet geen gevangenis kleding te dragen, tenzij de leiding van de gevangenis anders beslist.
Er is geen informatie bekend over hoe bekeerlingen in detentie worden behandeld door zowel het gevangenis personeel als hun medegevangenen. Of zij slechter zouden worden behandeld dan andere gevangenen is niet bekend.

In Iran bestaan aparte gevangenissen voor mannen en vrouwen. Minderjarigen worden gevangen gehouden in speciale instellingen, verbeteringsgestichten die ver verwijderd liggen van gevangenissen voor volwassenen. Ook kunnen minderjarigen vastgehouden worden in speciale afdelingsblokken of vleugels van gevangenissen, waarbij jongens en meisjes van elkaar gescheiden zijn.

Gevangenen verdacht of veroordeeld vanwege verkrachting van vrouwen of jonge mannen, zouden geslagen zijn of door medegevangenen zijn verkracht. Andere gevangenen die geen seksueel misdrijf zouden hebben begaan, zouden het slachtoffer zijn geworden van groepsverkrachting door medegevangenen, omdat zij te zwak waren om fysiek sterkere medegevangenen te kunnen weerstaan of omdat zij jonger waren of er knapper uit zagen.

Een groot gedeelte van de gedetineerden, dat vastzit wegens drugsgerelateerde delicten, is zelf drugsgebruiker. De kans op HIV-besmetting in gevangenissen is 10 tot 12 keer hoger dan elders. Drugsverslaafden worden binnen de gevangenissen doorgaans met behulp van een methadonprogramma behandeld. HIV-AIDS patiënten krijgen de nodige zorg en medicijnen.²⁸⁵

²⁸² 2011 Human Rights Reports: Iran, US Department of State (24 mei 2012).

²⁸³ 2011 Human Rights Reports: Iran, US Department of State (24 mei 2012).

²⁸⁴ 2011 Human Rights Reports: Iran, US Department of State (24 mei 2012).

²⁸⁵ De behandeling vindt plaats in zogenaamde *Triangular Clinics*, die ook wel *Counselling and Treatment Centre for Behavioural Diseases or Voluntary Counselling, Testing and Care (VCT Care)* centers worden genoemd.

3.3.7 Mishandeling en foltering

Grondwet en lagere wetgeving verbieden elke vorm van foltering (ter verkrijging van bekentenissen). Er bestaan echter talrijke geloofwaardige verslagen over veiligheids- en gevangenispersoneel dat gedetineerden en gevangenen foltert en mishandelt. Er bestaan daarentegen geen geloofwaardige rapporten over onderzoek van de kant van de autoriteiten inzake verslagen met betrekking tot foltering, gruwelijke en/of mensonterende mishandeling of bestraffing. Volgens de wet dienen overheidsfunctionarissen die zich schuldig maken aan marteling, mishandeling of verkrachting te worden vervolgd, maar in de praktijk zal vervolging afhangen van de persoon, zijn functie en connecties. Bovendien zou vervolging impliciet aangeven dat wantoestanden hebben plaatsgevonden. Zeker verkrachting wordt beschouwd als taboe en het uiten van beschuldigingen op dit terrein is een ernstige zaak. Tot strafvervolging van daders van foltering of mishandeling komt het dan ook nauwelijks. Klachten worden door de autoriteiten nagenoeg niet onderzocht en wanneer het wel tot een onderzoek komt, worden de resultaten doorgaans niet bekend gemaakt.²⁸⁶

Volgens de Iraanse regering moet de praktijk van zweepslagen en amputatie gezien worden als bestraffing, niet als foltering.

Hoewel mishandeling en foltering gedurende het gehele strafrechtelijke traject voorkomen, vinden deze het meest plaats tijdens het voorarrest, en dan met name in de niet-officiële detentiecentra.²⁸⁷ Sommige gevangenen, met name de Evin gevangenis in Teheran, zijn berucht om de gruwelijke en aanhoudende mishandeling van politieke tegenstanders van het bewind.²⁸⁸ Toegepaste methodes door veiligheidsfunctionarissen en gevangenispersoneel zijn onder meer verkrachting, het toedienen van slaag met stokken, kabels en andere voorwerpen op de rug of voetzolen, schoppen, verstikken, het branden met sigaretten, ophanging aan de armen en benen, bedreiging, verbale intimidatie en *white torture*, in sommige gevallen met de dood tot gevolg.²⁸⁹ Er zijn ook berichten dat gedetineerden medische zorg of voedsel wordt onthouden om hen te dwingen tot een bekentenis.²⁹⁰

Lijfstraffen

De op de sharia gebaseerde Iraanse wetgeving kent een aantal lijfstraffen, die door de rechter kunnen worden opgelegd bij veroordeling wegens een strafbaar feit. Er is geen informatie bekend over het aantal opgelegde en uitgevoerde lijfstraffen in de verslagperiode. Bestrafing door middel van zweepslagen vindt geregeld plaats; ook amputaties komen voor.²⁹¹ Voor een veroordeling tot amputatie zou aan zestien, nog niet nader gespecificeerde voorwaarden moeten worden voldaan.

²⁸⁶ 2011 Human Rights Reports: Iran, US State Department (24 mei 2012); Amnesty International Annual Report 2012 – Iran, Amnesty International (24 mei 2012).

²⁸⁷ Volgens niet-bevestigde berichten zouden er naast het bestaande nationale gevangenisstelsel ook nog niet-officiële gevangenen en detentiecentra bestaan, waar mishandeling en foltering worden toegepast ter verkrijging van een bekentenis.

²⁸⁸ 2011 Human Rights Reports: Iran, US State Department (24 mei 2012).

²⁸⁹ *White torture* is langdurige eenzame opsluiting in een ruimte met witte muren en wordt volgens het US State Department geregeld toegepast op politieke gevangenen, die doorgaans worden vastgehouden in detentiecentra die buiten het toezichtsveld van de gevangenisautoriteiten vallen, waaronder sectie 209 van de Evin-gevangenis. (2011 Human Rights Reports: Iran, US State Department (24 mei 2012); Amnesty International Annual Report 2012 – Iran, Amnesty International (24 mei 2012).

²⁹⁰ 2011 Human Rights Reports: Iran, US State Department (24 mei 2012).

²⁹¹ *Zo werden in oktober 2011 van vier mannen veroordeeld wegens diefstal vier vingers van hun rechterhand geamputeerd* (Amnesty International Annual Report 2012 – Iran, Amnesty International (24 mei 2012).

Geseling en amputatie van ledematen zijn sancties die volgens het Iraanse wetboek van Strafrecht kunnen worden opgelegd bij respectievelijk veroordeling voor delicten als het bezit van alcohol, prostitutie en diefstal.²⁹²

3.3.8 *Verdwijningen*

Er bestaan rapporten van politiek gemotiveerde verdwijningen.²⁹³ Zonder waarschuwing vooraf worden journalisten of activisten opgepakt door in burger gekleed veiligheidspersoneel. De overheid weigert vervolgens de verdwijning te erkennen of informatie te verschaffen over het lot en/of verblijfplaats van hen die verdwenen zijn. In andere gevallen houden de autoriteiten personen gedurende diverse dagen of langer incommunicado, voordat zij toestemming krijgen contact met familieleden op te nemen. Ook worden familieleden van geëxecuteerden niet altijd door de autoriteiten op de hoogte gesteld van de voltrekking van het vonnis.²⁹⁴

3.3.9 *Doodstraf*

In het Iraanse strafrecht kan voor een groot aantal delicten de doodstraf worden opgelegd, waaronder moord, gewapende roofoverval, straatroof, hoogverraad, verkrachting, overspel, incest, het verrichten van seksuele handelingen tussen personen van gelijke sekse, apostasie, spionage, deelname aan een staatsgreep en drugsdelicten.²⁹⁵ Een doodvonnis uitgesproken op basis van de shari'a wetgeving kan in principe niet verjaren. Wel is het mogelijk dat een delict waarop de doodstraf staat, verjaart, indien de betrokkene niet wordt vervolgd of er nog geen vonnis is gewezen. Naar verwachting zouden enkele duizenden mensen in Iran in de dodencel verblijven in afwachting van de voltrekking van hun vonnis, zoals Hamid Ghassemi-Shall, een Canadese Iraniër, die in 2008 vanwege spionage ter dood werd veroordeeld.²⁹⁶

Voor wat betreft het aantal executies wordt het steeds moeilijker om exacte cijfers te geven.²⁹⁷ Verschillende tellingen lopen uiteen.

Volgens Amnesty International werd er in 2011 door officiële bronnen melding gemaakt van ten minste 360 executies in Iran. Volgens betrouwbare bronnen van Amnesty International zouden in 2011 echter meer dan 600 personen ter dood zijn gebracht; het merendeel vanwege misdrijven met betrekking tot verdovende middelen.²⁹⁸ Veel gevangenen zouden in het geheim ter dood zijn gebracht. Meer dan 80 procent van de doodvonnissen zou zijn uitgesproken vanwege drugsgelieerde misdrijven, opgelegd aan in armoede levende mensen en gemarginaliseerde gemeenschappen, in het bijzonder Afghaanse ingezetenen, gevolgd door moord, moharebeh en verkrachting en andere misdaden waarop in Iran de doodstraf staat.²⁹⁹ Er zouden volgens de Iraanse autoriteiten ten minste 4.000 Afghanen in Iran in detentie zitten, het merendeel vanwege handel in

²⁹² 2011 Human Rights Reports: Iran, US Department of State (24 mei 2012).

²⁹³ 2011 Human Rights Reports: Iran, US Department of State (24 mei 2012).

²⁹⁴ 2011 Human Rights Reports: Iran, US Department of State (24 mei 2012).

²⁹⁵ Iran ligt aan een heroïnesmokkelroute vanaf de opiumvelden in het naburige Afghanistan (de voornaamste producent van papaver-opium) naar het westen. Papaver-opium is het voornaamste bestanddeel voor heroïne. zie ook: *Addicted to death – executions for drugs offences in Iran*, Amnesty International (december 2011); *Iran: Surge of secret executions for drug offences must end*, Amnesty International (15 december 2011); *Iran: The death penalty*, Christian Solidarity Worldwide (1 september 2011).

²⁹⁶ *Iran must halt execution of web programmer*, Amnesty International (19 januari 2012).

²⁹⁷ *Iran: Surge of secret executions for drug offences must end*, Amnesty International (15 december 2011).

²⁹⁸ *Iran must halt execution of web programmeur*, Amnesty International (15 december 2011); *Iran criticised over capital punishment killing spree*, The Guardian (15 december 2011).

²⁹⁹ *Amnesty International Annual Report 2012 – Iran*, Amnesty International (24 mei 2012).

verdoevende middelen.³⁰⁰ Op 24 november 2011 werden in de stad Shiraz 11 drugssmokkelaars tegelijk geëxecuteerd.³⁰¹ Begin mei 2012 werden in een gevangenis in Teheran negen drugssmokkelaars tegelijk opgehangen.³⁰²

De Iraanse autoriteiten gaven de executie van minimaal 31 personen officieel toe vanaf 1 januari 2012. Volgens Amnesty International zouden in die periode nog eens 22 personen ter dood zijn gebracht, waardoor het aantal executies voor 2012 thans op 53 staat. Vijf van deze executies zouden in het openbaar zijn voltrokken. In de eerste helft van 2012 telde een betrouwbare bron 234 terechtstellingen.

Het hoge aantal executies wordt in het algemeen ook beïnvloed door het feit dat er nauwelijks hoger beroep tegen het vonnis mogelijk is voor personen die onder een sinds januari 2012 van kracht zijnde geamendeerde Anti-Narcoticawet ter dood zijn veroordeeld. Onder de Anti-Narcoticawet uitgebrachte doodvonnissen zijn bindend en kunnen tenuitvoer worden gelegd na bevestiging door de Openbaar Aanklager of de President van het Hooggerechtshof, bij welke functionarissen in theorie in hoger beroep zou kunnen worden gegaan. In de praktijk bevestigt de Openbaar Aanklager echter de tenuitvoerlegging van de meeste doodvonnissen.³⁰³

Er hebben in 2011 en de eerste helft van 2012 voor zover bekend geen executies door steniging plaatsgevonden.³⁰⁴ Eind februari 2012 kondigde een woordvoerder van de rechterlijke macht nog aan dat steniging niet langer meer zou voorkomen in het nieuwe wetboek van Strafrecht. Volgens mensenrechtenadvocate Shadi Sadr is de term steniging alleen maar verdwenen uit het gedeelte van het nieuwe wetboek van Strafrecht dat gaat over bestraffing van overspel. Volgens haar blijven seksuele relaties buiten het huwelijk om een misdrijf. Hoewel details over het voltrekken van een stenigingsvonnis zijn geschrapt, komt het begrip steniging als mogelijk vonnis voor overspel nog steeds voor in de artikelen 172 en 198 van het nieuwe wetboek van Strafrecht. Omdat in het nieuwe wetboek van Strafrecht bestraffing voor overspel niet nader wordt gespecificeerd, dienen ingevolge artikel 221 van het nieuwe wetboek van Strafrecht rechters in voorkomende gevallen aan Geestelijk Leider Khamenei om een religieuze instructie (fatwah) te vragen.³⁰⁵

In december 2011 werd de Iraanse Amerikaan Amir Hekmati, die dienst deed als vertaler Arabisch bij het Amerikaanse Korps Mariniers, beschuldigd van spionage voor de CIA en ter dood veroordeeld vanwege samenwerking met een vijandige regering. Tegen het vonnis werd beroep aangetekend. Het Hooggerechtshof heeft inmiddels dit vonnis nietig verklaard en de zaak voor herbeoordeling doorverwezen naar een andere rechtbank.³⁰⁶

Met name ten aanzien van Koerden bestaat de indruk dat zij sneller en strenger berecht worden dan anderen. Veelal is wapenbezit en lidmaatschap van een (verboden) Koerdische groepering onderdeel van de aanklacht. Ter doodveroordelingen vinden plaats vanwege *moharebeh* (*vijandschap jegens God*), omdat zij betrokken zouden zijn (geweest) bij verboden Koerdische

³⁰⁰ *Death sentences and executions in 2010 – Iran*, Amnesty International (maart 2011); *Iran criticised over capital punishment killing spree*, The Guardian (15 december 2011); *Iran: The death penalty*, Christian Solidarity Worldwide (1 september 2011).

³⁰¹ Reuters (24 november 2011).

³⁰² *Iran executes nine convicted drug traffickers*, Radio Free Europe/Radio Liberty 7 mei 2012).

³⁰³ *Iran: Execution of juveniles raises total to 4 in 2011*, International Federation for Human Rights (22 september 2011).

³⁰⁴ *Iran*, Human Rights and Democracy, The 2011 Foreign & Commonwealth Office Report, Foreign & Commonwealth Office (30 april 2012); *Amnesty International Annual Report 2012 – Iran*, Amnesty International (24 mei 2012); *2011 Human Rights Reports: Iran*, US Department of State (24 mei 2012).

³⁰⁵ *The end of stoning: Islamic Republic style*, Sadi Sadr, www.violenceisnotourculture.org (12 maart 2012).

³⁰⁶ *Iran must halt execution of US national in spying case*, Amnesty International (9 januari 2012); *Iranian court orders retrial for American in spy case*, The New York Times (5 maart 2012).

oppositiegroeperingen (zoals de *Party for a Free Life in Kurdistan – PJAK*, of de Marxistische Komala). Sommigen van hen zouden in detentie worden gefolterd. Ook wordt hen toegang tot een advocaat geweigerd.

De tenuitvoerlegging van de doodstraf geschiedt doorgaans via ophanging, die soms in het openbaar wordt uitgevoerd.³⁰⁷ Hoewel terdoodveroordeelden sinds eind januari 2008 niet meer in het openbaar mogen worden opgehangen zonder uitdrukkelijke toestemming van het hoofd Strafrechtzaken van het ministerie van Justitie, zouden geregeld personen publiekelijk worden opgehangen. Een deel van de Iraanse bevolking zou niet afkeurend staan ten aanzien van de praktijk van (openbare) executies. In diverse diverse gevangenissen, waaronder die in Vakilabad, Birjand, Tayband, Karoon, Ghezel Hesar, Urmiya en Qom, vinden groepsgewijze executies plaats.³⁰⁸

Begin 2012 zaten voor zover bekend nog ten minste tien vrouwen en vier mannen *vanwege adultery while married* vast in afwachting van steniging.³⁰⁹ Dit aantal kan in werkelijkheid hoger zijn, aangezien stenigingsvonnissen in Iran niet centraal worden geregistreerd en niet bekend hoeven worden gesteld. Mensen met een vonnis tot steniging blijven gedetineerd. Ook kunnen nog alternatieve straffen worden opgelegd.

In juni 2010 werd een vrouw, Sakineh Mohammadi Ashtiani, veroordeeld tot steniging wegens overspel. Na een internationale campagne hebben de autoriteiten op 17 januari 2011 te kennen gegeven dat geen steniging zal plaatsvinden, omdat de familie van haar echtgenoot haar vergiffenis schonk. Voor medeplichtigheid bij de moord op haar echtgenoot werd zij tot tien jaar gevangenisstraf veroordeeld. Dit vonnis werd in hoger beroep op 9 februari 2011 bevestigd.³¹⁰

Doodstraf minderjarigen

Internationaal is er veel publiciteit rondom de oplegging van de doodstraf aan minderjarigen en het in enkele gevallen ook daadwerkelijk voltrekken van deze vonnissen, zodra betrokkenen 18 jaar zijn geworden. Dit is verboden op grond van het Verdrag inzake de Rechten van het Kind, bij welk Verdrag ook Iran partij is. Tenminste vier personen werden in 2011 geëxecuteerd voor misdrijven begaan op minderjarige leeftijd.³¹¹ Dit aantal zal vermoedelijk in de praktijk hoger liggen.³¹²

Er zijn voor zover bekend in de verslagperiode geen jongeren veroordeeld tot de doodstraf op basis van de *hodoud*-wetgeving. De doodstraf kan jongeren in beginsel worden opgelegd in qesas- (vergeldings) zaken. Ongeveer 130 tot 140 minderjarigen zouden op uitvoering van een terdoodveroordeling wachten. Er bestaat in Iran geen officieel registratiesysteem inzake minderjarige terdoodveroordeelden. Er spelen steeds minder *high profile*-zaken over (geplande) executies van minderjarigen. Waarschijnlijk betekent dit dat de overheid deze zaken steeds beter aan het zicht van de buitenwereld weet te onttrekken. Een

³⁰⁷ In Iran vindt tenuitvoerlegging van de doodstraf plaats door ophanging, elektrocutie, steniging, vuurpeloton of methode zoals vastgesteld door de rechter die het vonnis uitspreekt. Indien een specificatie van de wijze van tenuitvoerlegging ontbreekt, vindt tenuitvoerlegging plaats door ophanging. Kruisiging en het duwen in een ravijn zijn als methodes die door de rechter kunnen worden vastgesteld, enigszins in onbruik geraakt.

³⁰⁸ *2011 Human Rights Reports: Iran*, US Department of State (24 mei 2012).

³⁰⁹ *Iran must halt execution of US national in spying case*, Amnesty International (9 januari 2012); *2011 Human Rights Reports: Iran*, US Department of State (24 mei 2012).

³¹⁰ *New execution fears for Sakineh Mohammadi*, Amnesty International (6 januari 2012).

³¹¹ *Teenager's execution prompts UN call for halt to death penalty in Iran*, UN News Service (22 september 2011); *Iranian Nobel laureate condemns hanging of minor for murder*, Radio Free Europe/Radio Liberty (22 september 2011); *Iran executes teenager accused of killing Iran's strongest man*, Amnesty International (21 september 2011).

³¹² *Iran: Execution of juveniles raises total to 4 in 2011*, International Federation for Human Rights (22 september 2011).

uitzondering hierop is de zaak van de 17-jarige Alireza Molla-Soltani, die op 22 september 2011 de doodstraf opgelegd heeft gekregen op verdenking van moord. EU Hoge Vertegenwoordiging Ashton heeft deze executie namens de EU streng veroordeeld. Er zijn geen aanwijzingen dat het aantal executies van minderjarigen afneemt.

3.4 Positie van specifieke groepen

3.4.1 *Dienstplichtigen/militairen*

In Iran worden alle mannen bij het bereiken van de leeftijd van achttien jaar in het kader van de dienstplicht opgeroepen om zich te laten keuren.³¹³ Hiertoe dienen zij zich binnen een maand na het begin van het Iraanse kalenderjaar waarin zij achttien jaar worden, te melden bij de militaire autoriteiten. Via media, zoals kranten of radio en televisie, wordt gemeld dat mannen die geboren zijn in een bepaald jaar, zich moeten melden bij het lokale bureau van dienstplicht. Voor studenten bestaat de mogelijkheid in aanmerking te komen voor uitstel van de dienstplicht.

Studenten worden geacht binnen zes maanden na de studie alsnog hun dienstplicht te vervullen. Deze periode kan in de praktijk uitlopen wegens vertraging in de administratieve afhandeling.³¹⁴ Indien betrokkene zich niet binnen die periode bij de militaire dienstplichtautoriteiten heeft gemeld, wordt hij gezien als dienstplichtontduiker of dienstweigeraar. Iran kent geen vervangende dienstplicht. Gewetensbezwaren worden niet erkend in de Iraanse wetgeving. Volgens artikel 40 van de *Armed Forces Penal Law* is het ontduiken van de militaire dienstplicht strafbaar met een gevangenisstraf van zes maanden tot twee jaar, of een verlenging van de militaire dienstplicht. Dienstplichtontduikers kunnen voorts te maken krijgen met onthouding van sociale en civiele rechten, waaronder het recht op werk, onderwijs of het opzetten van een eigen bedrijf.³¹⁵

Het is sinds 21 maart 2001 officieel niet meer mogelijk de militaire dienst af te kopen. Het afkopen van de dienstplicht binnen Iran zou pas aan banden zijn gelegd sinds het aantreden van Ahmadinejad als president in 2005. Voor zover bekend is het afkopen van de dienstplicht nog wel mogelijk voor Iraniërs die in het buitenland verblijven. Er is geen mogelijkheid om bij vervulling van de dienstplicht te opteren voor het reguliere leger of de Revolutionaire Garde, tenzij men reeds voor de oproep voor de dienstplicht werkzaam was voor een bepaalde organisatie. In dat geval kan de betreffende organisatie een verzoek tot plaatsing van de dienstplichtige indienen bij het *Public Conscription Department* wegens de specifieke specialistische achtergrond van de dienstplichtige. Het selectieproces vindt min of meer willekeurig plaats. Hierbij wordt in principe rekening gehouden met het opleidingsniveau en expertise van de dienstplichtige, doch niet op structurele basis.

Na het voltooien van de militaire basisopleiding volgt bij het reguliere leger in een promotiegelegenheid groepsgewijs het afleggen van de militaire eed, een soort van standaardverklaring met het beloven van trouw aan de vlag en het Iraanse leiderschap. Aangenomen wordt dat eenzelfde procedure ook bij de Revolutionaire Garde (IRGC) en de politie (NAJA) wordt gehanteerd. Of er binnen de IRGC en de

³¹³ De Wet Algemene Militaire Dienst uit 1984 is nog van kracht. De wet is inmiddels diverse keren geamendeerd.

³¹⁴ Dienstplichtigen met een bepaalde studieachtergrond of expertise worden naar verluidt ook wel ingezet bij staatsorganisaties om niet-militaire of deels militaire taken te vervullen. Daarnaast zouden dienstplichtigen civiele functies in het militaire bestel, bij de politie of bij paramilitaire diensten kunnen vervullen.

³¹⁵ Indien betrokkene zichzelf alsnog aanmeldt voor de militaire dienstplicht, wordt de dienstplichttermijn als strafmaatregel verlengd met drie maanden. Indien betrokkene wordt opgepakt wegens dienstplichtontduiking, is sprake van een verlenging van de dienstplichttermijn met een half jaar.

NAJA ten aanzien van het afleggen van de eed nog andere, aanvullende beloften moeten worden gedaan, is niet bekend.

De totale duur van de dienstplicht bedraagt in principe 18 maanden.³¹⁶

Het is voor een jongeman in de dienstplichtige leeftijd niet mogelijk Iran te verlaten, indien hij de militaire dienstplicht nog niet heeft vervuld, tenzij een borgsom (150.000.000 IRR, hetgeen ongeveer gelijk staat aan 15.000 USD) wordt betaald. Dit laatste is van belang indien betrokkene in het buitenland wil gaan studeren.

Na voltooiing van zijn militaire dienstplicht krijgt een afzwaaiende dienstplichtige op basis van zijn identiteitsbewijs en diploma's die hij bij zijn indiensttreding heeft overgelegd, automatisch een afzwaaikaart.³¹⁷ Aanvraag van een duplicaat van een afzwaaikaart is mogelijk bij verlies. Hieraan zijn overigens wel enige kosten verbonden. Voor een aanvraag in Iran dient men zich te wenden tot de militaire dienstplichtautoriteiten die de afzwaaikaart in eerste instantie hebben afgegeven. Een duplicaat afzwaaikaart kan ook worden aangevraagd bij een Iraanse vertegenwoordiging in het buitenland. In dat geval zal het verlies van de afzwaaikaart moeten worden aangetoond door middel van getuigen. De Iraanse vertegenwoordiging zal de aanvraag voor verdere behandeling doorgeleiden naar het *Personal Status Department* van het Iraanse ministerie van Buitenlandse Zaken, hetgeen veel tijd in beslag zal nemen. In de praktijk wordt door de aanvrager doorgaans een gevolmachtigde in Iran aangewezen, die de zaak verder afhandelt.

Vrijstelling van de vervulling van de militaire dienstplicht kan iemand krijgen, indien hij:

- de enige zoon is en zijn vader, wanneer de zoon achttien jaar wordt, zestig jaar of ouder is;
- de zorg draagt voor een gehandicapte vader, moeder, grootvader, grootmoeder, broer of zus;
- de kostwinner is van een ongetrouwde zus tot de leeftijd van vierentwintig jaar;
- broer(s) heeft die in militaire dienstplicht is(zijn), maar deze nog niet heeft (hebben) volbracht;³¹⁸
- getrouwd is en een kind heeft (dit geldt alleen in vrede-tijd);
- een handicap heeft;
- *mentally ill* (homoseksueel) is;
- hermafrodit is;
- een vader of broer heeft die gesneuveld is in de Iran-Irak-oorlog; hierbij dient ook aan additionele voorwaarden te worden voldaan, waaronder het vereiste dat één van de ouders nog in leven is;
- student in het buitenland is en de militaire dienst afkoopt.

Uit een apart document blijkt dat de persoon in kwestie vrijstelling van de vervulling van de militaire dienstplicht heeft.

Blijkens informatie afkomstig van een bron zou bij het begin van het Iraanse nieuwe jaar (maart 2012) de mogelijkheid tot vermindering van de militaire diensttijd (bijvoorbeeld voor hen die hoger/wetenschappelijk onderwijs met succes hebben afgerond, of omdat de vader aan het oorlogsfront gelegerd is/was, of één van de ouders vanwege oorlog invalide is geraakt) zijn afgeschaft.

³¹⁶ Voor (hoog)opgeleide dienstplichtigen en dienstplichtigen die geplaatst worden in oorlogsgebieden dan wel *hardship*-gebieden, gelden verschillende termijnen die variëren van 14 maanden tot 17 maanden.

³¹⁷ Degene die zich gedurende de diensttijd heeft misdragen of zich buiten de gestelde termijn heeft aangemeld voor de militaire dienstplicht, krijgt de afzwaaikaart naar verluidt op een later tijdstip bij wijze van strafmaatregel.

³¹⁸ Zodra de broer of één van de broers zijn militaire dienstplicht heeft volbracht, zal betrokkene alsnog worden opgeroepen voor de militaire dienstplicht.

Wanneer drie van zijn broers hun militaire dienstplicht hebben vervuld, moet volgens diezelfde bron ook de vierde broer zijn militaire dienstplicht vervullen. Ook kunnen volgens diezelfde bron twee broers tegelijkertijd worden opgeroepen om hun militaire dienstplicht te vervullen. Wanneer één van de broers de termijn van zijn militaire dienstplicht nog niet volledig heeft voltooid, wordt ook de volgende broer opgeroepen voor militaire dienst.

Vrijstelling in verband met ondersteuning van de familie (enige zoon is kostwinner voor zijn vader, die hij volledig moet verzorgen) wordt beperkt in die zin dat bekeken wordt of deze vader de hulp van zijn zoon ook daadwerkelijk nodig heeft, en is niet meer voor iedereen van toepassing.

De leeftijd van de vader die één zoon heeft en geen oorlogservaring, om in het leger te dienen, is verhoogd van 60 tot 66 jaar.

Bovenstaande informatie kon nog niet via andere bronnen worden bevestigd.

In principe kan voor iedere periode van dertig maanden actieve militaire dienst in oorlogsgebied van de vader (ongeacht of hij diende bij het geregelde leger of het IGRC) een zoon vrijstelling krijgen. Indien de vader een kortere periode diende, maar gewond (tenminste 25% invalide) of in krijgsgevangenschap (tenminste 24 maanden) geraakte, kan dit vrijstelling voor een zoon opleveren.

Dienstplichtweigeren en/of desertie is formeel en wettelijk strafbaar.

Bij drie maanden dienstplichtontduiking in vreedstijd of vijftien dagen dienstplichtontduiking in oorlogstijd wordt de militaire dienstplicht verlengd met drie maanden. Bij meer dan drie maanden dienstplichtontduiking in vreedstijd of meer dan vijftien dagen dienstplichtontduiking in oorlogstijd wordt de militaire dienstplicht verlengd met zes maanden.

Zij die zich schuldig maken aan dienstplichtontduiking van één jaar in vreedstijd of twee maanden in oorlogstijd, riskeren dat naast een verlenging van de militaire dienstplicht de zaak ook wordt voorgelegd aan een militaire rechtbank.

Bij desertie hangt de straf af van de omstandigheden, waaronder de desertie heeft plaatsgevonden, zoals oorlogs- of vreedstijd, in dienst of met verlof, het type opdracht/missie waar de deserteur bij betrokken was, of hij deserteerde met of zonder wapens, munitie of ander oorlogsgerei, en of de zaak onder de jurisdictie van militaire rechtbanken (in vreedstijd) of militaire krijgsraad (in oorlogstijd) valt.

Of de Iraanse autoriteiten in de praktijk een actief opsporings- en vervolgingsbeleid tegen dienstweigeraars en deserteurs voeren, is niet bekend. Ook is niet bekend of in geval van strafrechtelijke vervolging op grond van dienstweigeren of desertie sprake is van een onevenredige of discriminatoire bestraffing of tenuitvoerlegging van de straf wegens ras, religie, nationaliteit, lidmaatschap van een bepaalde sociale groep of politieke overtuiging.

Lidmaatschap van de Basij speelt volgens een bron niet per definitie mee bij het vervullen van de militaire dienstplicht. Sommige Basij worden gewoon opgenomen in de reguliere Iraanse strijdkrachten. Lidmaatschap van de Basij kan een vermindering van de militaire dienstplicht tot maximaal zes maanden opleveren als teken van waardering voor de afgelegde trainingen bij de Basij.

Voor vrouwen bestaat in Iran geen militaire dienstplicht. Vrouwen kunnen als niet-wapendragende dienst nemen als beroepsmilitair, met name ook bij de politie, waar zij ook geen wapens dragen.

3.4.2 *Leden van specifieke oppositiebewegingen*

Duidelijk zichtbare politieke activiteiten gericht op omverwerping van het onder de Geestelijk Leider ressorterende islamitische staatsstelsel leveren in Iran strafvervolgung op. Vervolgung vindt plaats op grond van de artikelen 183-196 van het wetboek van Strafrecht, die '*moharebeh*' (*strijd tegen God*) en *mofzed fi'l arz* (*verderf zaaien op aarde*) strafbaar stellen, en de artikelen 498-512 van het wetboek van Strafrecht die betrekking hebben op misdaden die de staatsveiligheid in gevaar zouden brengen. Zowel leden van gewapende oppositiegroeperingen als personen die deze organisaties ondersteunen, kunnen onder deze artikelen vallen. De straffen die volgens artikel 190 van het wetboek van Strafrecht op deze delicten staan, zijn gevangenisstraf, lijfstraffen of in het zwaarste geval de doodstraf.

Gematigde en vreedzame politieke partijen en groeperingen en hun achterban vallen voortdurend onder de negatieve aandacht van de autoriteiten.³¹⁹ Veel van hun leden en/of sympathisanten zitten momenteel gevangenisstraffen uit. De nationalistische groepering *Freedom Movement of Iran (FMI)/Liberation Movement of Iran (LMI)* (*Nehzat-e Azadi-e Iran*) werd in 1961 opgericht. De leden werden al onder het vroegere regime van de Shah vervolgd en onderdrukt. De leiders vormden de eerste regering na de Islamitische Revolutie van 1979, maar moesten na verloop van tijd aftreden.³²⁰ Sommigen van hen zitten onder het huidige regime gevangenisstraffen uit.

Op 27 december 2011 kreeg Ebrahim Yazdi, de tachtig jaar oude leider van de FMI en voormalig minister van Buitenlandse Zaken, acht jaar gevangenisstraf opgelegd vanwege samenzwering tegen de nationale veiligheid, propaganda tegen de staat, oprichten en leiden van de FMI. Yazdi verklaarde de Islamitische Rechtbank ongrondwettelijk en niet bevoegd om hem te veroordelen. Hij werd op 16 april 2012 opgeroepen zich te melden bij de Evin-gevangenis om zijn straf uit te zitten.³²¹ Een ander senior lid van de FMI en voormalig burgemeester van Teheran, Mohammad Tavassoli, zit sinds 3 november 2011 in willekeurige detentie.

Het *National Front of Iran*, een seculiere nationalistische organisatie, werd onder het vorige regime van de Shah, alsmede door het huidige regime onderdrukt. Leden van het Front waren ministers in de eerste regering na de Islamitische Revolutie van 1979. Dr Ali Rashidi, een belangrijk econoom, senior lid van het Front en voormalig onder-directeur van de Centrale Bank van Iran, zit eveneens sinds 3 november 2011 in willekeurige detentie.³²² In april 2012 werd het 72-jarige lid van het Front, Kourosh Zaim, tot drie jaar uitgestelde gevangenisstraf veroordeeld vanwege handelen tegen de nationale veiligheid en verspreiden van propaganda tegen de Islamitische Republiek.³²³

Sinds de post-electorale onlusten in 2009 hebben de Iraanse autoriteiten diverse illegale oppositiegroeperingen beschuldigd van de organisatie van deze ongeregelde heden met als doel het bewerkstelligen van een *fluwelen revolutie*. Nadien is in zijn algemeenheid de druk op andersdenkenden en groeperingen die in de ogen van de Iraanse autoriteiten een bedreiging vormen voor het voortbestaan van de Islamitische Republiek Iran, inclusief illegale oppositiegroeperingen, sterk

³¹⁹ *Iran: Persecution of victims of crimes against human rights and political activists*, International Federation for Human Rights (29 december 2011).

³²⁰ *Zie ook Senior Iranian activist says revolutionary courts illegal*, Radio Free Europe/Radio Liberty (7 september 2011).

³²¹ *Iran: Ailing revolutionary icon to be jailed*, Human Rights Watch (27 april 2012).

³²² *Iran: Persecution of victims of crimes against human rights and political activists*, International Federation for Human Rights (29 december 2011).

³²³ *Iranian activist, 72, given three-year suspended sentence*, Radio Free Europe/Radio Liberty (12 april 2012).

toegenomen. Deze trend zette zich gedurende de verslagperiode voort, waarbij oppositiebewegingen en groeperingen van etnische minderheden, waaronder de MKO en de PJAK, in toenemende mate in verband werden gebracht met eerdere onlusten.

Mujahedin-e Khalq Organization MEK/MKO of PMOI (People's Mujahedin Organization of Iran)

De Iraanse autoriteiten zijn uiterst gevoelig voor de activiteiten van de illegale politieke beweging MKO, die nog altijd als staatsvijandig wordt beschouwd. De MKO wordt geleid door Massoud en Maryam Rajavi en maakt deel uit van de *National Council of Resistance of Iran* (NCRI). De MKO heeft een hoofdkantoor in Frankrijk en heeft enkele duizenden leden.

De MKO-propaganda is binnen Iran breed bekend, doch blijkt nauwelijks aan te spreken. De Iraanse autoriteiten kennen de slechte reputatie van de MKO bij de bevolking, die vooral voortkomt uit het feit dat de MKO in de Iran-Irak-oorlog (1980-1988) de kant van Irak koos. Gedurende het bewind van wijlen de Iraakse president Saddam Hoessein had de MKO in de jaren tachtig van de vorige eeuw Irak als uitvalsbasis.³²⁴

Eind december 2011 tekende de VN met de Iraakse regering een overeenkomst, volgens welke een groep Iraanse ballingen, die jarenlang in een kamp (Kamp Ashraf) in het noordoosten van Irak hadden gewoond, worden verplaatst naar een tijdelijke, niet nader genoemde locatie (*Camp Liberty/Hurriya*), waar de infrastructuur en faciliteiten volgens de VN High Commissioner for Refugees in overeenstemming zijn met internationale humanitaire maatstaven.³²⁵ Het voornemen bestond om het kamp na 20 juli 2012 definitief te sluiten.³²⁶ Ook zal UNHCR samenwerken met de ballingen ter plekke om hun vluchtelingenstatus vast te stellen, met het oog op eventuele hervestiging buiten Irak.³²⁷ Het Ashraf kamp bood onderdak aan zo'n 3.400 Iraanse ballingen.³²⁸

Op 18 februari 2012 is een eerste groep van 400 personen, samengesteld voornamelijk uit oudere en medische gevallen, naar Camp Liberty (nu Kamp Hurriya) verplaatst, gevolgd door een tweede groep van 395 personen op 8 maart 2012 en een derde groep op 16 maart 2012. Bij de eerste groep zou weinig animo bestaan voor terugkeer naar Iran. Een volgende verplaatsing vond plaats op 4 april 2012.³²⁹ Het aantal overgebleven kampbewoners ligt momenteel tussen de 1.200 en 1.400 personen.

In de verslagperiode hebben voor zover bekend geen gewelddadige activiteiten van de MKO in Iran plaatsgevonden. Wel zijn er niet-gewelddadige activiteiten van de MKO gericht op de beïnvloeding van de publieke opinie en het vergaren van informatie over de situatie in Iran. De MKO staat niet meer op een terreurlijst van Nederland of de EU, wel in de VS, Canada, Australië, Nieuw-Zeeland.

Gewone MKO aanhangers (lager in rang) kunnen voor zover bekend zonder problemen terugkeren naar Iran en kunnen na terugkeer een relatief normaal leven leiden. Iran is naar verluidt bereid om deze ex-MKO-ers uit Irak op te nemen, mits

³²⁴ Zie ook de brief van de minister van Buitenlandse Zaken van 15 maart 2011 inzake het verzoek om een update over de situatie rond Kamp Ashraf afkomstig van de vaste commissie voor Buitenlandse Zaken.

³²⁵ *U.N. urges Iraq to move Iranian dissidents to new camp*, Reuters (15 februari 2012).

³²⁶ Zie ook de brief van de minister van Buitenlandse Zaken aan de Voorzitter van de Tweede Kamer der Staten-Generaal inzake de actuele situatie in Kamp Ashraf van 6 maart 2012, kenmerk DAM-123/2012.

³²⁷ *Camp New Iraq (formerly Camp Ashraf) residents and the determination of their refugee status claims*, UNHCR (13 september 2011).

³²⁸ *UN, Iraq agree Camp Ashraf plan*, Radio Free Europe/Radio Liberty (26 december 2011); *Iranian asylum-seekers in Iraq at risk*, Amnesty International (2 november 2011).

³²⁹ *400 Iranian exiles move reluctantly within Iraq*, The Boston Globe (19 februari 2012).

zij zich (openlijk) tegen de MKO zouden keren. MKO aanhangers die deel uitmaken van het MKO leiderschap (hooggeplaatste MKO-leden) kunnen voor zover bekend niet gemakkelijk terugkeren naar Iran. Het is niet uitgesloten dat zij bij terugkeer zullen worden vervolgd. Vòòr en mogelijk ook direct na terugkeer in Iran vindt screening van de MKO'er plaats door de Iraanse autoriteiten. Er zijn geen gevallen bekend van vervolging van teruggekeerde MKO'ers. Een wetsvoorstel voor amnestie voor ex-MKO'ers is niet afgerond.

Tachtig (oud-) MKO'ers zouden op een lijst staan van leidinggevendenden, die bij terugkeer zouden kunnen worden vervolgd. De namen op deze lijst, die naar verluidt door de Iraanse autoriteiten is opgesteld, zijn niet bekend.

Koerdische Democratische Partij van Iran (KDPI) en Komala (Komeleh)(Revolutionary Organisation of the Toilers of Iran)

De Koerdische Democratische Partij van Iran (KDPI) en Komala (Komalah) zijn verboden partijen, die van buiten Iran worden gecoördineerd.

De KDPI zou niet langer gewapend actief zijn in Iran. De beslissing van de KDPI om niet langer wapens in Iran in te zetten dateert van 1980, maar de feitelijke tenuitvoerlegging ging daarna geleidelijk.

Komala of Komalah is een Koerdische politieke partij in Iran. In het Koerdisch is het woord Komele afgeleid van Komel (vereniging). Komala werd in 1967 opgericht en streed twaalf jaar lang tot 1979 tegen de regering en het beleid van de Shah. In 1983 vormde Komala met andere Iraanse marxistische en socialistische groeperingen een politieke organisatie, de Communistische Partij van Iran. Van de oorspronkelijke Komala in 2002 afgescheiden splintergroepen zijn onder andere *Sazman Zahmatkeshan (Proletariat/Toil-Taking People)* onder leiding van Abdullah Mohtadi, *Komala Zahmatkeshan (Komala of Proletariat)* onder leiding van Omar Ilkhani Zadeh, alsmede Komala onder leiding van Ebrahim Alizadeh. Van deze laatste groepering is bekend dat zij zich inzet voor beëindiging van de nationale onderdrukking van Koerden en pleit voor het recht op zelfbeschikking voor Koerden in Iran. Ook wenst zij een einde te maken aan alle discriminerende wetten tegen de verschillende bevolkingsgroepen in Iran. Het recht op gelijke behandeling van vrouwen en verbetering van de positie van boeren tegen landeigenaren vormen ook aandachtspunten van Komala.³³⁰ Van de twee eerdere genoemde groeperingen is weinig bekend.

De Iraanse autoriteiten treden hard op tegen deze partijen. Ten aanzien van de structuur van deze partijen is gedurende de verslagperiode geen informatie bekend geworden. Evenmin is informatie bekend over bestaande kampen van deze partijen buiten Iran.

Party of Free Life of Kurdistan (PJAK)

De Iraans-Koerdische groepering (*Partiya Jiyana Azad a Kurdistanê (PJAK)– Party of Free Life of Kurdistan*) is eind jaren negentig van de vorige eeuw voortgekomen uit niet-gewelddadige studentenbewegingen. In tegenstelling tot de PKK streeft de PJAK niet naar de totstandkoming van een onafhankelijke Koerdische staat, maar naar vervanging van de Iraanse theocratie door een democratische, federale regering met zelfbestuur voor alle etnische minderheden in Iran. De PJAK geeft zelf aan te beschikken over zo'n 3000 gewapende leden die zich met name in de bergachtige

³³⁰ www.komalah.org/english (geraadpleegd op 3 januari 2012).

grensgebieden (*Quandil Mountains*) van Iran, Turkije en Irak zouden ophouden. Ook zouden er duizenden sympathisanten zijn. De PJAK zou banden onderhouden met de Turkse PKK. De leider van de PJAK is de in Duitsland woonachtige Abdel Rahman Haj-Ahmadi. Ten aanzien van de structuur van de PJAK of bestaande kampen buiten Iran, is gedurende de verslagperiode geen informatie bekend geworden. Iraanse autoriteiten omschrijven de PJAK als een door de VS gesteunde terroristische organisatie. PJAK is, evenals de Turkse PKK, onderdeel van de *Kurdistan Democratic Confederation*.

Gewapende activiteiten van de PJAK bestaan hoofdzakelijk uit aanslagen op militairen en politieagenten. Het vermoeden bestaat dat deze activiteiten zowel vanuit Iran als vanuit het noorden van Irak worden gecoördineerd. Het is in het verleden regelmatig tot vuurgevechten gekomen tussen de Iraanse Revolutionaire Garde en de PJAK, met name in de noordelijke gedeelten van de vier provincies grenzend aan Irak. Daarbij werden aan beide kanten doden en gewonden gemeld.

In juli 2011 lanceerde Iran een groot offensief tegen de PJAK, waarbij districten langs de noordwestelijke grens met Irak wekenlang beschoten werden. Ook vonden er aanvallen over de grens in het noorden van Irak plaats door de Iraanse Revolutionaire Garde. 22 leden van de PJAK en 2 leden van de Iraanse Revolutionaire Garde zouden daarbij om het leven zijn gekomen. Iran lijkt voornamelijk niet in staat het vermogen van de PJAK om operaties binnen Iran uit te voeren, te vernietigen, getuige het om het leven brengen door de PJAK van een aantal leden van de Iraanse Revolutionaire Garde eind juli 2011, een aanval op een basij basis in de provincie Sarvabad en de aanvallen op 11 augustus 2011 op een Iraans-Turkse gaspijpleiding.

Iran heeft voorgesteld dat de PJAK zichzelf ontwapent, zijn militaire operaties beëindigt en zich in het noorden van Irak vestigt, net als andere Iraanse oppositiegroepen als Komala en de Koerdische Democratische Partij van Iran (KDPI), die geen gewapende acties tegen Iran ondernemen. PJAK is echter bereid de wapens neer te leggen als Iran de PJAK als legale politieke partij in Iran aanvaardt. De PJAK wil zich niet vestigen in het noorden van Irak.³³¹

Hizb al-Wifaq (Lejnet al-Wefaq, Verzoeningscommissie)

Deze Iraans-Arabisch partij is verboden. Lidmaatschap en/of ondersteuning van deze groepering wordt bestreden door de Iraanse overheid.

Monarchisten en communisten

Monarchistische en communistische bewegingen zoals *Derafsh-e Kaviani*, *Tudeh* en *Fedayeen Aghaliyat* zijn zeer klein van omvang en hebben de laatste jaren geen zichtbare activiteiten verricht. Het betreft hooguit enkele individuen die weinig organisatorische samenhang vertonen. Personen met een dergelijke sympathie worden derhalve niet in dezelfde mate als een bedreiging gezien als de MKO. De

³³¹ *Iran guards kill 22 Kurd rebels*, Radio Free Europe/Radio Liberty (5 september 2011); *Iran uses cross-border incursions to pressure Iraqi Kurds to end PJAK insurgency*, Jamestown Foundation (19 augustus 2011); *Iran/Turkey: Recent attacks on civilians in Iraqi Kurdistan*, Human Rights Watch (20 december 2011).

Iraanse autoriteiten richten hun aandacht vooral op sterke groeperingen en bewegingen.

De monarchisten streven naar herstel van de monarchie in Iran in de persoon van Reza Pahlavi, zoon van wijlen de afgezette Shah Mohammed Reza Pahlavi. Reza Pahlavi, die in de VS woont, wordt niet verondersteld over een grote aanhang in Iran te beschikken. Het is in het algemeen van monarchisten niet bekend dat zij betrokken zouden zijn bij gewapende aanvallen in Iran. In plaats daarvan richten zij zich veelal op satelliettelevisie en radio-uitzendingen in Iran vanuit stations buiten Iran.

3.4.3 *Etnische groepen*

Iran is een lappendeken van etnische minderheden (*aghaliyat*).³³² De Perzisch sprekende Iraniërs maken minder dan de helft van de bevolking uit. Er zijn in Iran nauwelijks bewegingen van enige betekenis, die afscheiding nastreven uit het staatsverband van de Islamitische Republiek.³³³ Etnische minderheden worden door de autoriteiten geaccepteerd, zolang zij de islamitische staat en zijn superioriteit erkennen. Volgens de Iraanse autoriteiten wordt niet gediscrimineerd op basis van ras. Ondanks de grondwettelijke rechten van de etnische minderheden, was er in de praktijk nog steeds sprake van (politieke en economische) discriminatie en onderdrukking van de culturele rechten.³³⁴

Gedurende de verslagperiode deden zich geen *nieuwe, relevante* veranderingen voor in de positie van de etnische minderheden in Iran.

Arabieren

De Arabische Iraniërs worden ook wel *Ahwazi* genoemd en maken met twee tot drie miljoen personen tussen de 3 en 4,5 procent van de Iraanse bevolking uit. Zij bewonen de streek met de grootste oliereserves in de provincie Khuzestan³³⁵ in het zuidwesten van Iran, die grenst aan Irak.³³⁶ De meeste Ahwazi zijn sjiitische moslims, hoewel sommigen naar verluidt zijn overgegaan naar de soennitische islam.³³⁷ De Ahwazi voelen zich op sociaal en economisch gebied (toegang tot adequaat onderwijs, werkgelegenheid, huisvesting) achtergesteld door de regering.³³⁸ Ook zouden zij niet voldoende mogelijkheid hebben hun eigen taal en cultuur te beleven.³³⁹ Als gevolg van jaren van verwaarlozing en onderontwikkeling heeft de provincie Khuzestan te maken met meer analfabetisme, een lagere levensverwachting en hogere werkeloosheid dan de rest van Iran.³⁴⁰

Aangemoedigd door de Arabische Lente in veel landen in het Midden-Oosten en Noord-Afrika zou ook in Khuzestan geprobeerd zijn een eigen protestbeweging op gang te brengen, daartoe aangemoedigd door islamistische opstandige groeperingen

³³² West Azerbaijan (Azeri & Kurdish); East Azerbaijan (Azeri); Ardabil (Azeri); Sistan and Baluchistan (Baluch); Golestan (Turkman); North Khorasan (Kurdish, Turkman); Khuzestan (Arab, Lor); Chehar Mahal and Bakhtiari (Lor); Kohkiluyeh and Bayer Ahmad (Lor); Lorestan (Lor); Elam (Lor, Kurdish); Kermanshah (Kurdish); Kurdistan (Kurdish & Azeri); Zanjan (Azeri) (Uit: *Seeking justice and an end to neglect: Iran's minorities today*, Minority Rights Group International (februari 2011).

³³³ *Iran: Fragmented opposition poses little threat*, Oxford Analytica (12 mei 2008).

³³⁴ *2011 Human Rights Reports: Iran*, US Department of State (24 mei 2012); *We are ordered to crush you – expanding repression of dissent in Iran*, Amnesty International (28 februari 2012); *Iran*, Human Rights and Democracy, The 2011 Foreign & Commonwealth Office Report, Foreign & Commonwealth Office (30 april 2012); *Amnesty International Annual Report 2012 – Iran*, Amnesty International (24 mei 2012).

³³⁵ *Ahwaz* in het Arabisch.

³³⁶ *2011 Human Rights Reports: Iran*, US Department of State (24 mei 2012).

³³⁷ *Five Arab men at imminent risk of execution*, Amnesty International (10 maart 2012).

³³⁸ *Five Arab men at imminent risk of execution*, Amnesty International (10 maart 2012).

³³⁹ *2011 Human Rights Reports: Iran*, US Department of State (24 mei 2012).

³⁴⁰ *Seeking justice and an end to neglect: Iran's minorities today*, Minority Rights Group International (februari 2011).

in Irak, als de *Salafi-Jihadi Ansar Al-Islam* groep. Van enig succes van een dergelijke protestbeweging is tot nu toe weinig vernomen.³⁴¹

In ten minste drie steden (Hamidiyeh, Shush en Ahvaz) van de provincie Khuzestan zouden sinds 10 januari 2012 tenminste 65 mensen van de Ahwazi Arabische minderheidsgroepering zijn opgepakt in verband met anti-regeringslogos en graffiti op regeringsgebouwen, waarbij steun werd uitgesproken voor de Arabische Lente en werd opgeroepen tot boycot van de parlementsverkiezingen.³⁴² Nasser Derafshan Alboshokeh en Mohammad Al-Ka'bi, beiden lid van de Ahwazi Arabische minderheidsgroepering, werden opgepakt respectievelijk op 26 januari en 21 januari 2012 en zijn onder mysterieuze omstandigheden in detentiecentra in Ahvaz en Shush van het ministerie van Inlichtingen om het leven gekomen. Zij zouden zijn gemarteld voor hun overlijden. Hun familie kreeg geen toestemming hen zelf te begraven, maar kreeg een certificaat dat de begrafenis inmiddels had plaatsgevonden.³⁴³

Op 9 juni 2012 werden vijf Iraanse Ahwazi Arabieren (Abdolrahman Heydari, Teh Heydari, Jamshid Heydari, Mansour Heydari en Amir Moavi) van de Karoon Gevangenis in de stad Ahvaz overgebracht naar een onbekende bestemming. Vier van de vijf Ahwazi zouden inmiddels ter dood zijn gebracht. Betrokkenen waren in maart 2012 in de stad Molashieh tijdens protesten op straat tegen discriminatie opgepakt en beschuldigd van moord op een politiemans.³⁴⁴

Azeri

De Turks sprekende Azeri's zijn in aantal de tweede etnische groep in Iran en zijn veelal woonachtig in het noordwesten van Iran. Ook in Teheran wonen veel Azeri's. Geestelijk Leider Khamenei is zelf Azeri. Azeri's zijn voor het overgrote deel sjiïet en voegen zich naadloos in de Islamitische Republiek. Zij zijn goed vertegenwoordigd in de politieke, militaire en commerciële elite van het land. Niettemin bestaat een gevoel van culturele achterstelling ten opzichte van de Perzische bevolking.³⁴⁵ Ook zouden Azeri's sociale, economische en politieke marginalisering ervaren.³⁴⁶ Er is een beweging die opkomt voor de culturele rechten van de Azeri's. Er is een radiozender en er zijn Azeri-kranten. In Iran is er van een afscheidingsbeweging geen sprake. Vanuit Bakoe, de hoofdstad van Azerbeidjan, wordt geageerd tegen Iran en wordt het voorgesteld als zouden veel Azeri's zelfstandigheid of aansluiting bij Azerbeidjan verwelkomen. Vanuit Iran kan dit allerm minst worden bevestigd.

Bij diverse gelegenheden hebben activisten in de afgelopen jaren, alsook in de verslagperiode vreedzame betogingen gehouden in steden in het noordwesten van Iran voor het behoud van het Oromieh Meer, dat als gevolg van het bouwen van stuwdammen in de het meer voedende rivieren, dreigt te verdrogen. Veiligheidstroepen traden daarbij met buitensporig geweld op tegen deze

³⁴¹ *Iraqi militants encourage people of Khuzestan to launch jihad against Iran*, Jamestown Foundation (14 oktober 2011); *We are ordered to crush you – expanding repression of dissent in Iran*, Amnesty International (28 februari 2012).

³⁴² *Iran*, Human Rights and Democracy, The 2011 Foreign & Commonwealth Office Report, Foreign & Commonwealth Office (30 april 2012).

³⁴³ *Iran: Anniversary demonstrations on 14 February must be allowed to take place peacefully*, Amnesty International (10 februari 2012); *Iran: Arrest sweeps target Arab minority*, Human Rights Watch (7 februari 2012); *We are ordered to crush you – expanding repression of dissent in Iran*, Amnesty International (28 februari 2012); *Five Arab men at imminent risk of execution*, Amnesty International (10 maart 2012).

³⁴⁴ Vragen van het lid Timmermans (PvdA) aan de minister van Buitenlandse Zaken over de mogelijke executie van vijf Iraanse Ahwazi Arabieren van 13 juni 2012.

³⁴⁵ Azeri's zouden etnische en linguïstische discriminatie ervaren, te meer daar onderwijs in het Azeri-Turks niet is toegestaan. *2011 Human Rights Reports: Iran*, US Department of State (24 mei 2012); zie ook *The Hidden Side of Iran: discrimination against ethnic and religious minorities*, International Federation for Human Rights, nr. 545a (oktober 2010).

³⁴⁶ *Seeking justice and an end to neglect: Iran's minorities today*, Minority Rights Group International (februari 2011).

demonstranten, waarbij talrijke arrestaties werden verricht. Over het lot van de arrestanten is weinig bekend.³⁴⁷

Op 11 juni 2012 werden 37 activisten die opkwamen voor behoud van het Oromieh Meer tot 18 jaar gevangenisstraf veroordeeld en in totaal 1110 zweepslagen.

Baluchi

Met de Arabieren behoren de aan de Pakistaans-Afghaanse grens wonende, veelal soennitische, Baluchi tot het armste deel van de bevolking.³⁴⁸ Jarenlange infrastructurele verwaarlozing, lage levensstandaard, armoede en beperkingen op beleving van eigen taal en cultuur dragen bij tot grote ontevredenheid in het gebied.³⁴⁹ Omdat hij regelmatig kritiek uitoefende op de verantwoordelijke autoriteiten, werd blogger Sakhi Righi na arrestatie op 18 juni 2009 in zijn geboorteplaats Zahedan, veroordeeld tot twintig jaar gevangenisstraf vanwege publishing false information en committing acts against nationale security.³⁵⁰

De zuidoostelijke provincie Sistan-Baluchestan staat bekend om tribale onlusten en als belangrijk doorvoer gebied van drugs van Pakistan en Afghanistan naar West-Europa en elders. Iraanse veiligheidsdiensten zijn, onder meer als bestrijders van de drugssmokkel, bijzonder sterk vertegenwoordigd in de regio. Geregeld vindt gewapend treffen plaats tussen leger en politie met drugshandelaars en – smokkelaars, waarbij aan beide zijden slachtoffers vallen.

Er vinden aanslagen en ontvoeringen plaats die worden toegeschreven aan de extremistisch- soennitische groepering *People's Resistance Movement of Iran* (PRMI), beter bekend als *Jundallah (Allah's Soldaten)* (voluit: *Jonbesh-e Moqavemat-e Mardom-e Iran*), die voornamelijk opereert in de Iraanse provincie Sistan va Balochistan. Hoewel het voornaamste doel van Jundallah het regime in Teheran is, zijn ook veel burgers slachtoffer van aanslagen door Jundallah. Jundallah gebruikt een veelheid van terroristische tactieken, zoals zelfmoord-bomaanslagen, hinderlagen, ontvoeringen en doelgerichte moordaanslagen. Na de gevangenneming in februari 2010 en daaropvolgende terechtstelling in juni 2010 door de Iraanse autoriteiten van Jundallah-leider Abdul Malik Rigi koos deze groepering een nieuwe leider Mohammed Dhahir Baluch en bezwoor door te zullen gaan met het plegen van terroristische acties.³⁵¹

Op 3 november 2010 werd Jundallah aan de Amerikaanse lijst van internationale terroristische organisaties toegevoegd.³⁵² Dit houdt in dat Amerikaanse burgers en bedrijven geen materiële of financiële steun aan Jundallah mogen geven. Tevens is het hiermee onmogelijk geworden voor Jundallah om eigendommen of financiële goederen aan te houden in de VS. De plaatsing op de Amerikaanse lijst van

³⁴⁷ *Iran: Activist severely beaten in detention after Lake Oroumieh protest*, Amnesty International (15 september 2011); *Azeri activists arrested in Iran over lake protest*, Radio Free Europe/Radio Liberty (15 september 2011); *Iran: Allow peaceful protests over lake's destruction*, Human Rights Watch (10 september 2011); *Azeri activists detained in Iran for environmental protests*, Radio Free Europe/Radio Liberty (26 augustus 2011); *Iran*, Human Rights and Democracy, The 2011 Foreign & Commonwealth Office Report, Foreign & Commonwealth Office (30 april 2012); *2011 Human Rights Reports: Iran*, US Department of State (24 mei 2012).

³⁴⁸ *The Hidden Side of Iran: discrimination against ethnic and religious minorities*, International Federation for Human Rights, 545a (oktober 2010); *Seeking justice and an end to neglect: Iran's minorities today*, Minority Rights Group International (februari 2011).

³⁴⁹ *Seeking justice and an end to neglect: Iran's minorities today*, Minority Rights Group International (februari 2011); *2011 Human Rights Reports: Iran*, US Department of State (24 mei 2012).

³⁵⁰ *Internet enemies report 2012*, Reporters Without Borders (12 maart 2012).

³⁵¹ *Country Reports on Terrorism 2010 – Iran*, US Department of State (18 augustus 2011).

³⁵² *U.S. puts Iran Sunni rebel group on terror list*, Reuters (3 november 2010); *US sides with Iran in denouncing rebel group*, www.boston.com (3 november 2010); *Iran-United States: U.S. puts Iranian Baluchi group Jundallah on terror list*, *Global Insight, Country Intelligence-Analysis* (4 november 2010); *US labels Iran's Jundallah as terrorist group*, AFP (3 november 2010).

terroristische organisaties werd door Iran verwelkomd. Desondanks blijft de Iraanse overheid wijzen op vermeende Britse en Amerikaanse steun aan Jundallah.

Koerden

De Koerdische bevolking van Iran telt ongeveer 4,5 miljoen personen (op een totaal van ruim 78 miljoen personen voor geheel Iran).³⁵³ Zij wonen voornamelijk in het westen en noordwesten van het land, met name in de provincies Ilam, Kermanshah, Kordistan, West-Azerbeidjan en een kleine groep in Noord-Khorasan in het noordoosten van Iran. Zij spreken Kurmanji of Surani dialecten van de Koerdische taal. De meerderheid van de Koerden in Iran (ongeveer 70%) is soenitisch moslim, 20% is sjjiitisch moslim, 10% behoort tot een soefi-orde, de Ahl-e Haqq, met wortels in het zoroastrisme.

Hoewel de Iraanse Koerden over het algemeen uitdrukking kunnen geven aan hun cultuur in de vorm van kleding en muziek, en ook de Koerdische taal in sommige radio-uitzendingen en publicaties mag worden gebruikt, ondergaat de Koerdische minderheid in Iran een diep gewortelde discriminatie, met name op het gebied van huisvesting, onderwijs en werkgelegenheid.³⁵⁴

Er zijn twee groeperingen (Komala en PJAK) actief in het door Koerden bewoonde gebied. Zij kunnen niet op steun van de meerderheid van de in Iran woonachtige Koerden rekenen, die door de Iraanse overheid wel worden vervolgd voor terroristische activiteiten begaan door deze groeperingen.³⁵⁵ Gedurende de verslagperiode waren er berichten over vervolging van Koerdische activisten in verband met terroristische activiteiten en banden met oppositiebewegingen (onder andere de Koerdische Democratische Partij van Iran (KDPI) en de Kurdistan Human Rights Agency).

Op 24 januari 2011 werden de Koerdische politieke gevangenen Jafar Kazemi en Mohammad Ali Haj Aghaie ter dood gebracht vanwege deelname aan de demonstraties in 2009, het roepen van leuzen en verspreiden van vlugschriften voor de Mujahadeen-e Khalq.³⁵⁶ In de stad Mahabad zouden twee Koerdische politieke gevangenen, Ebrahim Issapour en Sirvan Nejavi, wegens vijandschap jegens God ter dood zijn veroordeeld. Tegen dit vonnis is beroep aangetekend bij het Hooggerechtshof. Vijftien andere Koerdische activisten zouden op beschuldiging van national security threats en spying in de dodencel zitten in afwachting van de voltrekking van hun vonnis. Tenminste acht Koerdische activisten zouden de afgelopen jaren terecht zijn gesteld.

In de verslagperiode vonden gevechten plaats tussen Koerdische guerilla's en Iraanse veiligheidstroepen, waarbij aan beide zijden doden en gewonden vielen, ook aan de zijde van burgers.³⁵⁷

3.4.4 *Homoseksuelen*

Wetgeving

Homoseksuele geaardheid op zich is in Iran niet strafbaar.

³⁵³ Volgens het 2011 Human Rights Reports: Iran, US Department of State (24 mei 2012) wonen er tussen de vijf en elf miljoen etnische Koerden in Iran.

³⁵⁴ The Hidden Side of Iran: discrimination against ethnic and religious minorities, International Federation for Human Rights, nr. 545a (oktober 2010); Zie ook Operational Guidance Note – Iran, UK Border Agency, Home Office (15 maart 2011); 2011 Human Rights Reports: Iran, US Department of State (24 mei 2012).

³⁵⁵ 2011 Human Rights Reports: Iran, US Department of State (24 mei 2012).

³⁵⁶ 2011 Human Rights Reports: Iran, US Department of State (24 mei 2012).

³⁵⁷ Iran/Turkey: Recent attacks on civilians in Iraqi Kurdistan, Human Rights Watch (20 december 2011).

Openlijke seksuele handelingen tussen mensen van hetzelfde geslacht zijn ingevolge artikel 111 van de *Islamic Penal Code* wel strafbaar³⁵⁸ en kunnen volgens de wet worden bestraft met maximaal de doodstraf.³⁵⁹

Sodomie, dat wil zeggen geslachtsverkeer tussen twee mannen (*lavat*) of tussen twee vrouwen (*mosaheqeh*) kan worden bestraft met de dood, indien beide partijen *mature, of sound mind and free will* zijn.

Bewijs van sodomie kan worden geleverd door *either four confessions from the accused, the testimony of four righteous men who witnessed the act, or through the knowledge of a Shari'a judge derived through customary methods (elm-e ghazi)*.³⁶⁰

Indien de aangeklaagde berouw heeft voordat de getuigen een verklaring afleggen, dan wordt volgens de wet de doodstraf ongedaan gemaakt.³⁶¹

Homoseksuele personen worden in Iran niet onderworpen aan systematische vervolging door de autoriteiten. Over het algemeen, indien men een laag profiel aanhoudt en niet expliciet voor de geaardheid uitkomt, is het volgens bronnen mogelijk om als homoseksueel vrij in Iran te bewegen. De overheid voert geen actief vervolgingsbeleid van homoseksuelen, niet in de laatste plaats omdat homoseksualiteit, aldus de Iraanse autoriteiten, in Iran niet voorkomt.³⁶² Het komt echter voor dat, indien aangifte wordt gedaan van homoseksuele handelingen, er zware straffen worden opgelegd. Voor zover bekend leidt een (toegeschreven) homoseksuele geaardheid van een persoon in de praktijk niet tot onevenredige of discriminatoire bestraffing of tenuitvoerlegging van een straf, die wordt opgelegd bij (strafrechtelijke) vervolging wegens een commuun delict.

Strafrechtelijke vervolging en/of veroordeling enkel en alleen op grond van homoseksuele handelingen vindt plaats.

Ten aanzien van de zaak van Mahdi Pooran zou de doodstraf opgelegd door Bench II van de East Azerbaijan Penal Court zijn ingetrokken door Bench XII en betrokkene zou zijn vrijgesproken. Bevestiging van deze informatie kon niet worden verkregen. De doodstraf van Mohsen Ghabraaie, opgelegd door een rechtbank in Shiraz, is door de Hoge Raad bekrachtigd, waarna de zaak voor uitvoering is doorverwezen naar de *Judgement Enforcement Department*. Niet bekend is of betrokkene inmiddels is geëxecuteerd of nog in leven is.

Ten aanzien van de zaak van Nemat Safavi is bekend dat de Hoge Raad de doodstraf heeft vernietigd en de zaak voor verdere inhoudelijke behandeling heeft teruggestuurd naar *de strafrechtbank van Ardebil*.

³⁵⁸ Straffaam seksuele handelingen tussen mannen: in geval van seksuele handelingen (volgens de wet geïnterpreteerd als *sexual intercourse with a male, whether there is entry or rubbing of genitals*) tussen twee (volgens de islamitische wet) volwassen en mentaal gezonde mannen die uit vrije wil gehandeld hebben, geldt voor beide mannen de doodstraf (artikel 111); in geval van seksuele handelingen tussen een mentaal gezonde volwassen man en een (volgens de islamitische wet) minderjarige waarbij deze laatste niet gedwongen is, is de straf voor 'de actieve man' de doodstraf en voor de minderjarige 74 zweepslagen (artikel 112); in geval van seksuele handelingen tussen twee (volgens de islamitische wet) minderjarigen, waarbij geen sprake is van dwang, is de straf voor beide minderjarigen 74 zweepslagen (artikel 113). Hoewel juridisch gezien de straf voor een minderjarige, passieve deelnemer aan (vaak gedwongen) homoseksuele handelingen 74 zweepslagen is, is de straffaam in de praktijk volgens een bron vaak hoger.

Straffaam seksuele handelingen tussen vrouwen: in geval van seksuele handelingen tussen twee (volgens de islamitische wet) volwassen en mentaal gezonde vrouwen die uit vrije wil hebben gehandeld, geldt voor beide vrouwen een straf van 100 zweepslagen (artikel 129). In geval van herhaling, is de straffaam bij de vierde veroordeling (gegeven dat de betrokken perso(o)n(en) drie maal eerder is/zijn veroordeeld en bovenstaande straffaam drie maal eerder is toegepast) de doodstraf (artikel 131).

³⁵⁹ *2011 Human Rights Reports: Iran*, US Department of State (24 mei 2012); *Iran: We are a buried generation: discrimination and violence against sexual minorities in Iran*, Human Rights Watch (15 december 2010); *Amnesty International Annual Report 2012 – Iran*; Amnesty International (24 mei 2012).

³⁶⁰ Artikelen 114 tot 126 wetboek van Strafrecht, die handelen over *ways of proving sodomy in court*.

³⁶¹ Artikel 125 wetboek van Strafrecht.

³⁶² *UN to Iran: There are no excuses for denying LGBT people their human rights*, Hossein Alizadeh/Cary Alan Johnson 28 november 2011); *We are ordered to crush you*, Amnesty International (28 februari 2012).

Met betrekking tot de zaak van Ebrahim Hamidi zou het slachtoffer via een schriftelijke verklaring bij een notaris zijn beschuldiging van gedwongen anale penetratie hebben ingetrokken. Hoewel zulks voldoende leek om de aanklacht tegen betrokkene te laten vallen, zou de Bench XII van de Azerbaidjan Penal Court hem toch schuldig hebben bevonden. Verdere informatie ontbreekt vooralsnog. Met betrekking tot de zaak van Ehsan Rangraz Tabatabaie kon geen nadere actuele informatie worden verkregen.

In de verslagperiode zouden enkele executies hebben plaatsgevonden, enkel op basis van een veroordeling wegens homoseksuele handelingen. Zo zouden volgens Amnesty International op 4 september 2011 drie mannen (alleen onder hun initialen bekend) in de Karoun Prison in de stad Ahvaz, provincie Khuzestan, zijn geëxecuteerd, nadat zij alleen wegens sodomie³⁶³ waren veroordeeld.³⁶⁴ Ook zou volgens een online rapport van eind april 2012 van Pink News de ter dood veroordeling in Marvdasht in de provincie Fars op 19 april 2012 van een man (slechts bekend als Ch. M.) vanwege *allegedly engaging in sodomy with another man*, geleid hebben tot diens openbare terechtstelling.³⁶⁵ Deze informatie kon niet worden bevestigd.

In de provincie Kohkiluyeh en Boyerahmad in het zuidwesten van Iran zou de voltrekking van het doodvonnis tegen Soadat Aarefi, Vahid Akbari, Javid Akbari en Houshmand Akbari zijn aangehouden. De vier mannen waren in de stad Cheram op beschuldiging van sodomie (*Javat*) ter dood veroordeeld.³⁶⁶

Arrestaties tijdens invallen op feesten biedt de politie de gelegenheid aanklachten tegen onder andere homoseksuelen te formuleren wegens alcoholgebruik, samenzijn van niet-gehuwde mannen en vrouwen, bezit van ongeoorloofde muziek of dansen. Op basis van deze aanklachten komt het doorgaans tot een rechtszaak. In de meeste gevallen worden (voorwaardelijke) geldboetes, gevangenisstraffen en/of lijfstraffen opgelegd. In veel gevallen worden dergelijke straffen echter afgekocht.³⁶⁷ Er zijn geen aanwijzingen dat deze invallen specifiek te maken hebben met de aanwezigheid van homoseksuelen.

De incidenten waarbij homoseksuelen betrokken zijn, lijken deels uitvloeisel te zijn van de islamitische zedelijkheids campagne van de nationale overheid.³⁶⁸ Arrestaties vinden plaats, omdat men zich in het openbaar niet kleedt of gedraagt volgens de islamitische gebruiken, of alleen maar omdat men na twaalf uur 's nachts alleen op straat is. Een zonnebril op het hoofd of een (te) kort T-shirt kan aanleiding geven om te worden aangehouden. In verband met verkeerde kleding zijn homoseksuelen en vrouwen steeds vaker het slachtoffer van de zedenpolitie (*Niruha-ye Mofased-e Ejtema'i*). De meesten onder hen passen hun kleding daarom aan.

Er zijn in Iran voor zover bekend geen maatschappelijke organisaties die (specifiek en openlijk) de belangen van homoseksuelen, biseksuelen en transgenders

³⁶³ En niet wegens sodomie onder dwang of verkrachting, zoals in Iran de sodomie-tenlastelegging gewoonlijk wordt gebruikt. Het was ook het eerste geval in vele jaren waarin alleen sodomie ten laste werd gelegd, en niet in combinatie met andere misdrijven, als verkrachting, gewapende roofoverval of bedreiging van de nationale veiligheid.

³⁶⁴ *Amnesty International Annual Report 2012 – Iran*, Amnesty International (24 mei 2012); *2011 Human Rights Reports: Iran*, US Department of State (24 mei 2012).

³⁶⁵ *Iran hangs gay man. Leading ayatollah says homosexuals worse than dogs and pigs*, Jerusalem Post (29 april 2012).

³⁶⁶ Vragen van het lid Van Bommel (SP) aan de minister van Buitenlandse Zaken over de dreigende executie van vier homoseksuelen in Iran van 16 mei 2012.

³⁶⁷ *Iran: We are a buried generation: Discrimination and violence against sexual minorities in Iran*, Human Rights Watch (15 december 2010).

³⁶⁸ *Iran: We are a buried generation: discrimination and violence against sexual minorities in Iran*, Human Rights Watch (15 december 2010).

behartigen. Wel zijn er individuen die zich hard maken voor de rechten van deze personen.

Homoseksualiteit in de sociale omgeving

Homoseksualiteit is in het openbare leven in Iran een taboe, zoals in veel islamitische landen.³⁶⁹ Homoseksuele mannen en vrouwen kunnen niet vrijelijk voor hun geaardheid uitkomen. Bij sollicitaties wordt niet gevraagd naar de seksuele geaardheid; het tonen van de identiteitskaart volstaat.

Homoseksualiteit kan tot problemen leiden in de sociale omgeving, met name binnen de familie en de directe vriendenkring.³⁷⁰ Openlijke homoseksualiteit wordt zelden geaccepteerd. Problemen zouden meer voorkomen in de armere wijken van Teheran, in kleine steden en op het platteland. Het komt in de grote steden wel voor dat homoseksuelen samenwonen, niet openlijk, maar als twee vrienden die in hetzelfde huis wonen.³⁷¹

In de verslagperiode waren geen gevallen van eerwraak van de zijde van de familie wegens homoseksualiteit bekend. Overigens komt volgens een bron eerwraak in relatie tot homoseksualiteit niet veel voor in Iran. Wel komt in geval van homoseksualiteit verstoting door de familie voor.

Er zijn in Iran parken en andere ontmoetingsplaatsen waarvan bekend is dat homoseksuelen elkaar kunnen ontmoeten (de zogenaamde *cruising area's*). Er was sprake van toezicht door autoriteiten in de zogenaamde *cruising area's*. Intimidatie en ondervraging van homoseksuelen in *cruising area's* vond plaats. Bijeenkomsten van homoseksuelen vonden in toenemende mate plaats op privé-lokaties.

Ook via internet (internationale websites) en sociale media als *Facebook* kunnen homoseksuelen met elkaar communiceren. Het kan voorkomen dat telefoons (vast en mobiel) worden afgetapt en dat de politie bijhoudt wie zich toegang tracht te verschaffen tot homoseksueel beeldmateriaal via internet of mobiele telefoons. Er wordt op grote schaal gecontroleerd wie welke sites op internet bezoekt. Ook correspondentie via e-mails wordt gecontroleerd.

De autoriteiten ontkennen het bestaan van homoseksualiteit. In de Iraanse media worden homoseksuelen, biseksuelen en transgenders doorgaans negatief geportretteerd.

Militaire dienstplicht

Indien een persoon kan aantonen dat hij *geestesziek* is, kan hij vrijstelling voor de vervulling van de militaire dienstplicht verkrijgen. Een keuringsarts (vaak samen met een psycholoog) stelt vast of de persoon in kwestie *mentally ill* is.³⁷² Alleen onder die noemer kan een homoseksuele man vrijstelling van de militaire dienstplicht verkrijgen. Homoseksualiteit op zich vormt geen grond voor vrijstelling. De reden *mentally ill* wordt vervolgens op een kaart aangetekend, waarbij het voor de lezer helder is dat het in werkelijkheid gaat om homoseksualiteit. De familie van de betrokken persoon is dan ook op de hoogte van de reden van vrijstelling van militaire dienstplicht. Niet veel jongeren zullen om die reden van deze mogelijkheid gebruik maken. Omdat men bij sollicitatie bij overheid of bedrijfsleven een

³⁶⁹ *Islam and homosexuality – straight but narrow: a debate about homosexuality in islam is beginning. Butin muslim lands persecution – and hypocrisy – are still rife*, The Economist (4 februari 2012); *Comment/Protecting rights of gay citizens in Iran*, Rasheed Abou-Alsamh, Tehranbureau (10 december 2011).

³⁷⁰ *Iran: We are a buried generation: Discrimination and violence against sexual minorities in Iran*, Human Rights Watch (15 december 2010).

³⁷¹ *Comment/Protecting rights of gay citizens in Iran*, Rasheed Abou-Alsamh, Tehranbureau (10 december 2011).

³⁷² *Iran: We are a buried generation: Discrimination and violence against sexual minorities in Iran*, Human Rights Watch (15 december 2010).

dergelijke kaart moet laten zien, is uitzicht op een baan bij de overheid of bij een groot bedrijf vrijwel uitgesloten. Hoewel officieel een afwijzende reactie bij een sollicitatie hier niets mee te maken heeft, is het officieus wel duidelijk dat dit verband houdt met de homoseksualiteit van de betrokken persoon. Om die reden komen de meeste homoseksuelen in Iran niet uit voor hun geaardheid en vervullen hun militaire dienstplicht.

Transseksuelen

Transseksualiteit komt uiteraard ook voor in Iran. Het wordt in Iran als een medische kwestie gezien. Het is in Iran mogelijk van geslacht te veranderen.³⁷³ Personen krijgen in dat geval ook een nieuw geboortboekje en andere identiteitspapieren. In het algemeen wordt pragmatisch met transseksualiteit omgegaan, hoewel het buiten de grote steden nauwelijks sociaal geaccepteerd is. Religieuze leiders zouden zich daarentegen tamelijk onbevooroordeeld opstellen jegens transseksuelen.

3.4.5 *Vrouwen*

Handelingsbekwaamheid

Gehuwde vrouwen zijn in principe handelingsbekwaam, maar hebben voor het verrichten van bepaalde handelingen de toestemming nodig van hun man, vader of voogd. Dit is het geval bij het eerste huwelijk van een vrouw, het aanvragen van een paspoort, het buitenshuis werken en het reizen naar het buitenland.³⁷⁴ Wanneer een vader geen toestemming voor een huwelijk geeft, kan de vrouw zich – indien zij meerderjarig is – tot de notaris of een familierechtbank wenden. Een ongehuwde vrouw (nooit getrouwd of gescheiden) met volledige juridische bevoegdheid (dat wil zeggen meerderjarig en mentaal gezond) zou geen toestemming nodig hebben van een familielid om naar het buitenland te reizen, buitenshuis te werken of om een paspoort aan te vragen. Een andere bron geeft echter aan dat er wél toestemming nodig is van vader, grootvader (indien geen vader) of *guardian* (indien geen vader of grootvader).

Arbeidsmarkt

In de Iraanse Grondwet wordt het gezin genoemd als de hoeksteen van de samenleving en de vrouw als de hoeksteen van het gezin. Vrouwen worden gezien als verzorgend van aard en over het algemeen wordt van hen verwacht dat zij functies bekleden die bij hun *aard* passen. Zo worden naast het moederschap functies in het onderwijs en de medische zorg als passend voor vrouwen gezien. Voor zover bekend is 60% van de vrouwen die werkzaam zijn binnen de overheid, actief in het onderwijs en in de medische sector. Hun participatie op andere vlakken van de arbeidsmarkt wordt ontmoedigd. Sommige functies zijn voor vrouwen niet toegankelijk. Overigens is circa 65% van de studenten op de universiteit vrouw. Ook buiten het onderwijs en de medische zorg zijn vrouwen actief, maar in veel mindere mate. Hogere posities, zoals bijvoorbeeld die van president, zijn voor vrouwen uitgesloten. De functies die worden bekleed door vrouwen binnen de private sector betreffen doorgaans functies als secretaresse of *programme officer*.³⁷⁵ Er zijn negen vrouwelijke parlementsleden. Sinds september 2009 bekleedt voormalig parlements lid Marzieh Vahid-Dastjerdi de functie van minister van Gezondheid; zij is de eerste vrouwelijke minister in Iran sinds de revolutie.

³⁷³ 2011 Human Rights Reports: Iran, US Department of State (24 mei 2012).

³⁷⁴ Een gescheiden vrouw of een weduwe kan echter makkelijker dan een getrouwde vrouw naar het buitenland reizen of kiezen waar zij wil wonen; zie ook *Annual Report 2012*, U.S. Commission on International Religious Freedom (maart 2012); 2011 Human Rights Reports: Iran, US Department of State (24 mei 2012).

³⁷⁵ Er is wel een aantal vrouwelijke presidentiële adviseurs aangesteld. Ook bekleden vrouwen diverse hoge functies binnen de overheid. Zij hebben overigens vaak familiebanden met een lid van de regering.

Rechtsongelijkheid

De positie van de vrouw in het Iraanse strafrecht en het personen- en familierecht is niet gelijk aan die van de man.³⁷⁶ Zo bedraagt het bloedgeld bij het doden van een vrouw de helft van het bedrag dat dient te worden betaald bij het doden van een man.³⁷⁷ Voorts is de getuigenis van twee vrouwen evenveel waard als die van één man.³⁷⁸ In augustus 2010 werd in het parlement de zogenaamde *Family Protection Bill* behandeld. Een aantal controversiële elementen uit het familierecht (bijvoorbeeld met betrekking tot de hoeveelheid alimentatie die na een scheiding moet worden betaald) is in dit nieuwe voorstel alleen nog maar verder doorgevoerd. Ook de mogelijkheid voor een moslim man er naast zijn eigen vrouw maximaal drie bijvrouwen op na te houden zonder instemming of voorkennis van zijn eerste vrouw, is veel vrouwen een doorn in het oog.³⁷⁹ Een voorstel van conservatieve leden in het parlement voor de toestemming van de eerste vrouw zonder dat deze echtscheiding aanvraagt, indien een man een tweede vrouw wil huwen, leed echter schipbreuk in het parlement. Het merendeel van de artikelen uit het nieuwe voorstel is in het parlement aangenomen. Het kan enige tijd duren voor de nieuwe wet in werking treedt. Opvallend is dat het *Centre on Women and Family Affairs*, een onderdeel van het kantoor van de president, geen rol heeft gespeeld bij de tot stand koming van dit nieuwe wetsvoorstel.

(Religieus) huwelijk

Een religieus huwelijk wordt niet altijd op papier vastgelegd. Als dit wel het geval is, wordt er veelal 'ad hoc' een document met pasfoto's van het echtpaar uitgevaardigd. Een echtpaar kan een religieus huwelijk op een latere datum alsnog laten registreren door het tekenen van een verklaring bij een notaris of een rechtbank. Voor een scheiding van een religieus huwelijk geldt eveneens dat dit niet op papier hoeft te worden vastgelegd. Het is echter mogelijk bij een notaris of een rechtbank een 'verklaring van afstand' uit te vaardigen. De ontbinding van een wettig huwelijk geldt ook voor een eventueel religieus huwelijk. Nieuwe ontwerp-wetgeving zou registratie van een religieus huwelijk in bepaalde gevallen bindend willen maken, indien de affaire tot zwangerschap en geboorte zou leiden.

Kledingvoorschriften en moraliteitscampagne

Van beide seksen wordt weliswaar geëist dat zij zich bescheiden kleden, maar voor vrouwen gelden strengere eisen.³⁸⁰ Bij vrouwen mogen in het openbaar slechts hun gezicht en handen zichtbaar zijn, *maar* hun haren en lichaamsvormen dienen afgedekt te zijn.³⁸¹ Tevens mogen zij geen opzichtige make-up dragen. Overtreders van de kledingvoorschriften lopen het risico van geldboetes, hechtenis of zelfs geseling.³⁸² Voorshands blijft het echter veelal bij een berisping en het advies de islamitische voorschriften te volgen. *Naar verluidt moeten alle vrouwelijke functionarissen een specifiek uniform dragen met ingang van het Iraanse nieuwe*

³⁷⁶ *Fighting for women's rights in Iran*, Human Rights Watch (31 oktober 2011); *Annual Report 2012*, U.S. Commission on International Religious Freedom (maart 2012); *Iran*, Human Rights and Democracy, The 2011 Foreign & Commonwealth Office Report, Foreign & Commonwealth Office (30 april 2012); *2011 Human Rights Reports: Iran*, US Department of State (24 mei 2012).

³⁷⁷ Artikel 300 wetboek van Strafrecht.

³⁷⁸ *2011 Human Rights Reports: Iran*, US Department of State (24 mei 2012); *Annual Report 2012*, U.S. Commission on International Religious Freedom (maart 2012); *Iran*, Human Rights and Democracy, The 2011 Foreign & Commonwealth Office Report, Foreign & Commonwealth Office (30 april 2012).

³⁷⁹ *Iranian women fight controversial polygamy bill*, Amnesty International (30 november 2011).

³⁸⁰ *Annual Report 2012*, U.S. Commission on International Religious Freedom (maart 2012); *2011 Human Rights Reports: Iran*, US Department of State (24 mei 2012).

³⁸¹ *Iran: The enforcement of dress codes*, Immigration and Refugee Board of Canada (20 december 2011).

³⁸² *Iran: The enforcement of dress codes*, Immigration and Refugee Board of Canada (20 december 2011).

jaar, dat op 21 maart 2012 aanvangt, eerst in Teheran, maar later ook in de rest van het land.³⁸³

Ook werden in november 2011 zeventig modeontwerpers gearresteerd en meer dan vierhonderd winkels gesloten, die immorele kleding verkochten.³⁸⁴ Al dit soort restricties zijn niet vastgelegd in wet- en regelgeving, hetgeen arbitrair optreden van de kant van de autoriteiten in de hand werkt, alsmede zelfcensuur bij de betrokken burgers.³⁸⁵

Over het algemeen geldt dat met name aan het begin van en gedurende de zomer door de autoriteiten actiever wordt gecontroleerd op het dragen van islamitische kleding.³⁸⁶ Gedurende de verslagperiode leek na de tweede ronde in de parlementsverkiezingen op 4 mei 2012 sprake te zijn van een strenger toezicht op de naleving van de kledingvoorschriften.³⁸⁷ Zo zou de politie strenger gaan optreden tegen fabrikanten die onwelgevoegelijke kleding produceren, en tegen bedrijven die deze kleding uit het buitenland importeren.³⁸⁸

Het aanhalen van de zedelijkheidsteugels in Iran (zoals het correct dragen van de hoofddoek, decent gekleed gaan,³⁸⁹ niet al te vrolijke kleuren) raken vooral de middenklasse en de bovenlaag in de steden, die meer in aanraking komen met de westerse cultuur en levenswijze.³⁹⁰ Ook rap- muziek, erg populair onder de jonge mannelijke bevolking in Teheran, werd vanwege het openhartige karakter van teksten op sociale, politieke en seksuele thema's als obscene beschouwd en verboden. Aan een aantal universiteiten zijn nieuwe, restrictievere kledingvoorschriften afgekondigd. Deze gelden voornamelijk voor vrouwen, maar ook voor mannen zijn voorschriften bekend gemaakt.³⁹¹

Mishandeling en (seksueel) geweld

Huiselijk geweld is wettelijk strafbaar indien sporen zijn achtergelaten op het lichaam van het slachtoffer, die onderzocht en gecertificeerd zijn door de *Legal Medicine Organization* of door de *Forensic Medicine* (doktersposten verspreid over Iran en gelieerd aan de Iraanse rechterlijke macht). Indien aan deze voorwaarden voldaan wordt, is huiselijk geweld strafbaar ingevolge de artikelen 612, 613 en 614 van de *Islamic Penal Code*. Deze artikelen zijn niet specifiek gericht op huiselijk geweld, maar zijn van toepassing op alle vormen van fysiek geweld tegen derden.

In de praktijk blijven gewelddadige echtelieden (doorgaans de man) vaak ongestraft.³⁹² Dit gebeurt meestal door de betaling van *diya* (bloedgeld) aan het slachtoffer of door druk uit te oefenen op het slachtoffer om geen aangifte te doen. In de praktijk is het vaak moeilijk huiselijk geweld te bewijzen, aangezien getuigen meestal ontbreken of te angstig zijn zich uit te spreken.

³⁸³ *We are ordered to crush you – expanding repression of dissident in Iran*, Amnesty International (28 februari 2012).

³⁸⁴ *Gezocht: mooie, islamitische jas*, NRC Handelsblad (4 januari 2012).

³⁸⁵ *Iran: The enforcement of dress codes*, Immigration and Refugee Board of Canada (20 december 2011); *Social rules clash with reality for Iran's youth*, Reuters (6 oktober 2011).

³⁸⁶ *Iran: The enforcement of dress codes*, Immigration and Refugee Board of Canada (20 december 2011); *2011 Human Rights Reports: Iran*, US Department of State (24 mei 2012).

³⁸⁷ *Tehran police begin clothing crackdown*.

³⁸⁸ *New hijab crackdown launched in Tehran*, Radio Free Europe/Radio Liberty (27 april 2012).

³⁸⁹ Het niet decent gekleed gaan wordt aangeduid met de islamitische term '*tabarroj*', d.w.z. het onthullen van iemands schoonheid en lichaamscontouren aan mannen waarmee men niet verwant is.

³⁹⁰ *Chillen, roken en flirten in Teheran*, NRC Handelsblad (16 november 2011); *Dog Sweat shows secret life of rebellious Iranians*, Reuters (16 november 2011).

³⁹¹ *The new rules ban women from wearing caps or hats without scarves, tight and short jeans, and body piercing. It said tattoos, long nails, tooth gems, tight overcoats and bright clothes were also banned. The new code also bans male students from dyeing their hair, plucking eyebrows, wearing tight clothes, shirts with very short sleeves and jewellery.* (Zie ook *Iran: the enforcement of dress codes*, Immigration and Refugee Board of Canada (20 december 2011).

³⁹² *2011 Human Rights Reports: Iran*, US Department of State (24 mei 2012).

De vrouw kan op basis van een vonnis naar een civiele rechter stappen om een echtscheiding aan te vragen. Indien het verzoek tot echtscheiding wordt gehonoreerd, verliest de vrouw mogelijk de voogdij over eventuele kinderen. Dit laatste weerhoudt vrouwen om daadwerkelijk aangifte van huiselijk geweld te doen.³⁹³

In de regel zoeken vrouwen bescherming bij hun eigen familie, maar vrouwen zijn in principe verplicht te verblijven op de door de echtgenoot aangegeven plaats. Vanuit de overheid is geen organisatie actief, die geweld tegen vrouwen tegengaat. Er zijn in Iran voor zover bekend geen opvangtehuizen voor slachtoffers van huiselijk geweld. Wel zouden volgens een bron in het hele land opvangtehuizen voor vrouwen aanwezig zijn, die onderdak bieden aan dakloze vrouwen of prostituees. Ook zouden er ngo's zijn, die zich inzetten om geweld tegen vrouwen tegen te gaan. De ruimte voor het werk van (inter)nationale organisaties en ngo's op het gebied van vrouwen- en mensenrechten wordt echter steeds kleiner door beperkingen die hieraan worden gesteld door de Iraanse autoriteiten. Zo krijgt het *United Nations Population Fund* (UNFPA) steeds vaker geen toestemming van de Iraanse overheid voor samenwerking met lokale ngo's, terwijl deze toestemming wél vereist is in Iran om legaal te kunnen opereren.

Gedurende de verslagperiode was sprake van aanhoudende intimidatie, arrestatie, detentie en veroordeling van voorvechters van vrouwenrechten door Iraanse autoriteiten, vaak zonder enige strafrechtelijke grondslag.³⁹⁴ Veel activisten die zich inzetten voor de vrouwenrechten pleiten voor schrapping van voor vrouwen onderdrukkende en discriminerende wetgeving.³⁹⁵

Het Iraanse ministerie van Onderwijs kondigde aan dat er binnenkort aparte schoolboeken komen voor jongens en meisjes. Volgens de minister van Onderwijs past dit binnen het Iraanse onderwijssysteem, waarbij jongens en meisjes les krijgen op verschillende scholen. *Onderwijs, training en boeken zullen op de juiste wijze worden aangepast, zodat de praktijk beter aansluit bij de separatie van de seksen, zoals wij die nu kennen*, aldus de minister volgens het Iraanse persbureau Mehr. *Het komende jaar zullen er in ons hele onderwijssysteem, op ieder terrein, aanpassingen worden doorgevoerd. Hierbij moet worden gedacht aan onderwijzers, klassen, boeken en lesmethodes*, zei de minister, die volgens de website Radio Free Europe verder geen details gaf.

In augustus 2011 werd al aangekondigd dat de scheiding tussen jongens en meisjes op lagere scholen zou worden uitgebreid.³⁹⁶

Eerwraak

Eerwraak komt in Iran met name voor in de provincies West-Azerbeidzjan, Kordestan, Kermanshah, Baluchistan en Khuzestan.³⁹⁷ Eerwraak speelt zich doorgaans af in de familiesfeer en betreft zaken die in de taboesfeer liggen en waarbij veelal de schande van de familie dient te worden uitgewist. Dit kan geschieden door een door de gelaedeerde familie aangewezen familielid of gedwongen zelfmoord van de betrokken vrouw of het meisje. De Iraanse overheid

³⁹³ *Annual Report 2012*, U.S. Commission on International Religious Freedom (maart 2012); *2011 Human Rights Reports: Iran*, US Department of State (24 mei 2012).

³⁹⁴ *Iran: Rights defender dedicates award to women activists*, *Human Rights Watch* (10 november 2010); *2011 Human Rights Reports: Iran*, US Department of State (24 mei 2012).

³⁹⁵ Zo zijn in Iran vrouwen uitgesloten van de meeste hoge regeringsfuncties. Ook mogen zij geen rechter zijn en hebben zij niet dezelfde rechten als mannen ten aanzien van trouwen, scheiden, de voogdij over kinderen en erfenissen. Voorts telt de getuigenis van een vrouw voor een rechtbank minder zwaar dan die van een man.

³⁹⁶ *Iran wil aparte lesboeken voor jongens en meisjes*, *Volkskrant* (18 januari 2012).

³⁹⁷ *2011 Human Rights Reports: Iran*, US Department of State (24 mei 2012)

ontkent de problematiek. Indien een vader of grootvader in geval van eerwraak zijn (klein)kind doodt, wordt hij niet veroordeeld voor moord.³⁹⁸

Ook kan een echtgenoot ongestraft zijn vrouw en de betreffende man om het leven brengen, indien hij haar aantreft, terwijl zij gemeenschap heeft met een andere man.³⁹⁹

3.4.6 Minderjarigen

De leerplicht in Iran geldt tot en met de voltooiing van het achtste lesjaar (5 jaar basisschool en 3 jaar *junior high school*).

De huwbare leeftijd is in Iran dertien jaar voor meisjes en vijftien jaar voor jongens. Het kan, naar goeddunken van een rechter, voorkomen dat al op jongere leeftijd wordt getrouwd.⁴⁰⁰

Meerderjarigheid en handelingsbekwaamheid

In Iran zijn kinderen op jongere leeftijd meerderjarig dan dat zij *voor de wet* handelingsbekwaam zijn. Volgens artikel 1210 van het wetboek van Familierecht is de meerderjarigheid voor juridische aansprakelijkheid voor mannen het bereiken van een leeftijd van vijftien volle maanden, en voor vrouwen het bereiken van een leeftijd van negen volle maanden.⁴⁰¹ Vanaf deze leeftijden geldt ook de strafrechtelijke aansprakelijkheid.⁴⁰²

Zo is het personen onder de vijftien jaar verboden om te werken (enige uitzonderingen in de wet, zoals landbouw, daargelaten). Niettemin vindt kinderarbeid plaats.⁴⁰³

De meerderjarigheid voor burgerlijke zaken is voor mannen en vrouwen 18 zonnejaren. Vanaf 18 jaar is het toegestaan zelfstandig een financiële transactie te verrichten, een eigen paspoort aan te vragen of iets inschrijven bij de notaris, tenzij een persoon jonger dan 18 jaar van de rechtbank een verklaring heeft gekregen dat hij/zij daartoe capabel is. Zo kunnen ingevolge artikel 1210 van het Burgerlijk Wetboek (note II) minderjarige erfgenamen van minimaal 9 maanden (meisjes) dan wel 15 maanden (jongens) een *certificaat van intellectuele ontwikkeling* aanvragen bij burgerlijke rechtbanken, waarmee zij in staat worden gesteld om in en uit het bezit van land te komen.

In de verslagperiode hebben zich geen relevante, nieuwe ontwikkelingen voorgedaan met betrekking tot rechten en plichten van minderjarigen.

Hoewel het moeilijk is een uitputtende lijst te geven, bestaat er een aantal specifieke bepalingen bij het bereiken van de leeftijd van 16 jaar, zoals:

- het aanvragen van een *kart-e melli* (aan het einde van het vijftiende levensjaar);
- het toevoegen van een foto aan de *shenasnameh*;
- stemrecht;
- het toelaten van cadetten aan sommige militaire scholen;

indien er sprake is van een voogd, kan men een *certificaat van intellectuele ontwikkeling* aanvragen.

³⁹⁸ Artikel 220 wetboek van Strafrecht: *If a father – or his male ancestors – kills his child, he will not be condemned for a murder.*; artikel 1179 Burgerlijk wetboek: *Parents have the right to punish their children within the limits prescribed by law.* 2011 Human Rights Reports: Iran, US Department of State (24 mei 2012).

³⁹⁹ Artikel 630 wetboek van Strafrecht; 2011 Human Rights Reports: Iran, US Department of State (24 mei 2012).

⁴⁰⁰ 2011 Human Rights Reports: Iran, US Department of State (24 mei 2012).

⁴⁰¹ De leeftijd op de *shenasnameh* en in het paspoort is gerekend in zonnejaren.

⁴⁰² 2011 Human Rights Reports: Iran, US Department of State (24 mei 2012).

⁴⁰³ 2011 Human Rights Reports: Iran, US Department of State (24 mei 2012).

Een minderjarige kan vanaf de geboorte een eigen *shenasnameh* (geboortecertificaat) verkrijgen. Dit dient in principe 15 dagen na de geboorte door de ouders te worden aangevraagd, al komt het in de praktijk voor dat dit pas later gebeurt. Een eigen *kart-e melli* kan worden aangevraagd aan het eind van het vijftiende levensjaar. Een individueel paspoort kan vanaf de geboorte worden aangevraagd, nadat de betrokken persoon in het bezit is gesteld van een *shenasnameh*, al kan het kind ook bij de ouders in het paspoort worden bijgeschreven. Het is ook mogelijk voor minderjarigen om én een individueel paspoort te bezitten én ingeschreven te staan bij de ouders (in de praktijk meestal bij de moeder).

Met betrekking tot de benodigde instemming van meerderjarigen bij het aanvragen voor minderjarigen van identiteits- en reisdocumenten kan het volgende worden gesteld.

Identiteitsdocumenten

De *shenasnameh* dient binnen vijftien dagen na de geboorte te worden aangevraagd door (bij voorkeur) de vader of (indien niet mogelijk) door de moeder van het kind. Indien dit niet door de vader/moeder gedaan kan worden, dient de grootvader van vaderskant het document aan te vragen. Indien beide ouders en grootvader van vaderskant overleden zijn, zal de *shenasnameh* moeten worden aangevraagd door de directeur van de crèche waar het kind is ondergebracht, of door een juridisch voogd.

Voor het aanvragen van een *kart-e melli* is geen instemming nodig van meerderjarigen, aangezien dit zelfstandig aangevraagd kan worden aan het einde van het vijftiende levensjaar.

Reisdocumenten

Vanaf de geboorte kan een paspoort worden aangevraagd, nadat de betrokkene in het bezit is gesteld van een *shenasnameh*. Voor de aanvraag van een paspoort voor een minderjarige (onder de 18 (zonne-)jaar is toestemming van de vader (in afwezigheid: grootvader van vaders kant, erkend voogd of het kantoor van de Openbare Aanklager) nodig. Het is gebruikelijk dat minderjarigen in het paspoort van hun ouders staan bijgeschreven. Het is ook mogelijk voor minderjarigen om én een individueel paspoort te bezitten én ingeschreven te staan bij de ouders (in de praktijk meestal bij de moeder).

Opvangmogelijkheden

In Iran bestaat een opvangsysteem voor kinderen die geen ouders meer hebben. Zij worden in beginsel opgevangen door familieleden. Het hoeft hierbij niet noodzakelijk om directe familie te gaan, maar ook om de *extended family*. De sociale structuur van Iran is sterk op de familie georiënteerd. Het is in individuele gevallen echter uiteraard mogelijk dat opvang bij familie niet mogelijk is. De voornaamste redenen hiervoor lijken te zijn het ontbreken van fysieke en/of financiële capaciteit bij de familie, of het feit dat specifieke (bijvoorbeeld drugsverslavingsgerelateerde) problemen opvang door de familie onmogelijk maken.

Minderjarigen die vanwege omstandigheden niet langer bij familieleden kunnen verblijven, worden in theorie opgevangen door de *State Welfare Organisation* (SWO) van de Iraanse overheid en kunnen vervolgens worden ondergebracht in opvangtehuizen of bij pleeggezinnen. Over de kwaliteit van de opvang is geen actuele informatie bekend.

De *State Welfare Organisation* is belast met de opvang van alleenstaande minderjarigen in het algemeen. De capaciteit van deze organisatie is te klein om in de opvang en behoeften van alle in Iran levende alleenstaande minderjarigen te

voorzien. Er zijn geen overheidsinstellingen of ngo's bekend die zich specifiek ontfermen over alleenstaanden, uitgeprocedeerde, minderjarige, naar Iran terugkerende asielzoekers. Dergelijke gevallen zouden tevens niet ter attentie van het *United Nations International Children's Emergency Fund* (UNICEF) worden gebracht. Bij UNICEF zijn geen gevallen bekend waarbij alleenstaande, uitgeprocedeerde, minderjarige asielzoekers alleen naar Iran zijn teruggekeerd.

Omdat in de praktijk de capaciteit van opvang door de SWO echter lang niet toereikend is, leven veel kinderen die niet bij familie terecht kunnen, op straat. Betrouwbare cijfers zijn niet voorhanden, maar naar schatting worden momenteel zo'n 21.000 minderjarigen opgevangen door de SWO, terwijl ongeveer één miljoen kinderen deze opvang nodig hebben. Het is gezien het gebrek aan goede betrouwbare gegevens niet duidelijk welke gevolgen de afschaffing van de overheidssubsidies op kinderen heeft. Hoewel exacte cijfers niet voorhanden zijn, wordt over het algemeen een stijgende trend in het aantal straatkinderen en in kinderarbeid waargenomen.

Er zijn ook veel, vaak kleinschalige, Iraanse ngo's, die zich inzetten voor straatkinderen of werkende kinderen. Er bestaat onduidelijkheid of deze ngo's ook opvang bieden, maar indien dat al het geval is, is de schaal te klein om een substantieel deel van de oplossing te vormen.

Er bestaan geen duidelijke selectiecriteria voor welke kinderen wel/niet in de opvanghuizen opgevangen worden. De voornaamste voorwaarde is het ontbreken van geschikte ouders of verzorgers. Geregeld worden straatkinderen door de politie afgeleverd bij opvanghuizen van de SWO. De opvang in de SWO-opvanghuizen geldt in principe totdat een kind bij de (extended) familie terecht kan, of tot het de leeftijd van achttien jaar bereikt.

Begin 2010 is onder het Iraanse ministerie van Justitie het *National Body for Monitoring the Convention on the Rights of the Child* opgericht. Dit orgaan is verantwoordelijk voor de coördinatie van en rapportage over de implementatie van de Conventie van de Rechten van het Kind.

4 Migratie

4.1 *Migratiestromen*

Migratie naar Iran

Mensen uit Afghanistan, Pakistan en Bangladesh proberen regelmatig illegaal de grens met Iran over te steken, ofwel met het doel zich daar te vestigen of, in de meeste gevallen om door te reizen naar omliggende Arabische staten (smokkelactiviteiten spelen hierbij een grote rol). De meest gebruikte overgangsplaatsen zijn gelegen in de provincie Sistan-Baluchestan en rond de Golf van Oman. Als illegalen bij de grens worden opgepakt, worden zij in speciale kampen ondergebracht in afwachting van hun terugkeer naar het land van herkomst. In sommige gevallen worden zij voor de rechter gedaagd en krijgen een boete opgelegd.

Migratie uit Iran

Vanwege sociaal-economische redenen (onder andere hoge werkloosheid) en de slechte economische vooruitzichten is de wens Iran te verlaten groot, zeker onder jongeren. Daarnaast vluchten veel Iraniërs om politieke redenen. De meeste Iraniërs die Iran verlaten hebben, bevinden zich in de Verenigde Staten, Canada, het Verenigd Koninkrijk, Duitsland, Frankrijk, de Verenigde Arabische Emiraten en Zweden. Turkije fungeert vaak als tussenstation; in Oost-Turkije bevinden zich (veel) Iraanse vluchtelingen.

4.2 *Activiteiten van internationale organisaties*

In Iran zijn diverse internationale (hulp)organisaties actief, waaronder de *United Nations High Commissioner for Refugees* (UNHCR), *United Nations Development Programme* (UNDP), *United Nations Office on Drugs and Crime* (UNODC), *United Nations Children's Fund* (UNICEF), *United Nations World Food Programme* (WFP), het *Internationale Comité van het Rode Kruis* (ICRC), *Médecins Sans Frontières*, *Médecins du Monde* en *International Organization for Migration* (IOM).

In het kader van overleg binnen een trilaterale commissie (Iran, Irak en ICRC) over de vermisten als gevolg van de Iran-Irak-oorlog van 1980-1988 zet ICRC zich onder meer in om de repatriëring van de stoffelijke overschotten tussen Iran en Irak te bespoedigen, geeft trainingen aan forensische deskundigen en verschaft gespecialiseerde apparatuur voor forensische laboratoria in Iran en Irak.

De activiteiten van UNHCR in Iran richten zich op de opvang en gefaciliteerde terugkeer naar Afghanistan en Irak van personen die eerder uit die landen zijn gevlucht. Waar de professionele vrijheid van veel (inter)nationale (hulp)organisaties in Iran door de autoriteiten sterk aan banden wordt gelegd, lijken de autoriteiten zich welwillender op te stellen ten opzichte van de hulporganisatie voor vluchtelingen. Met name UNHCR kan, binnen haar mandaat, rekenen op een positieve houding vanuit de Iraanse overheid.⁴⁰⁴

Wat betreft de activiteiten van de in Iran actief zijnde hulporganisaties is het vermeldenswaardig dat UNHCR, in samenwerking met de Iraanse autoriteiten en

⁴⁰⁴ Iran (en Pakistan) zien bescherming van (Afghaanse) vluchtelingen eerder als een religieuze of humanitaire dan als een juridische verplichting. Vluchtelingen zijn onvrijwillige migranten (*Mohajerin* – mensen die om religieuze redenen asiel zoeken).

internationale donoren, een programma heeft opgezet, waarbij sinds mei 2011 alle geregistreerde vluchtelingen (*Amayesh*-houders) zijn voorzien van een ziektekostenverzekering.⁴⁰⁵

4.3 *Vluchtelingen algemeen*

Het is lastig een schatting te geven van het totale aantal vluchtelingen in Iran. Er dient een onderscheid te worden gemaakt tussen geregistreerde en ongeregistreerde vluchtelingen. UNHCR is verantwoordelijk voor de (per 1 juli 2011) 1.061.500 geregistreerde (vooral Afghaanse en – een veel kleiner aantal – Iraakse) vluchtelingen.⁴⁰⁶ Ongeregistreerde vluchtelingen vallen nadrukkelijk niet onder het mandaat van UNHCR, maar zijn de verantwoordelijkheid van de Iraanse overheid. De opvang en stromen van deze laatste groep zijn derhalve niet inzichtelijk.

Het stopzetten van de overheidssubsidies in december 2010 heeft de vluchtelingen in Iran hard geraakt. Veel goederen zijn hierdoor sterk in prijs gestegen, wat de positie van de vaak toch al economisch zwakke groep vluchtelingen nog verder heeft verzwakt.⁴⁰⁷

Verreweg de meeste vluchtelingen in Iran (circa 90%) wonen in stedelijke gebieden, dit in tegenstelling tot veel andere landen, waar vluchtelingen traditioneel in kampen wonen en weinig bewegingsvrijheid hebben.⁴⁰⁸

4.3.1 *Afghaanse vluchtelingen*

Voorzover bij UNHCR bekend, is het onder het ministerie van Binnenlandse Zaken vallende *Bureau for Aliens and Foreign Immigration Affairs* (BAFIA) de (enige) Iraanse regeringsinstantie, die gaat over vreemdelingen en buitenlandse immigranten in Iran.

Volgens statistieken die door BAFIA aan UNHCR in oktober 2011 zijn meegedeeld, zijn er 840.158 geregistreerde⁴⁰⁹ Afghaanse vluchtelingen (*Panahandegan*) in Iran, die onder het mandaat van UNHCR vallen. Het merendeel verblijft in stedelijke gebieden. Naar schatting 40.000 van de geregistreerde Afghaanse vluchtelingen verblijven in vluchtelingenkampen in Iran onder toezicht van BAFIA. Het *World Food Programme* voorziet hen van voedsel. Naast deze geregistreerde vluchtelingen bevinden zich nog circa 2 tot 2,5 miljoen niet-geregistreerde Afghaanse vluchtelingen in Iran (*illegalen* volgens de Iraanse autoriteiten).⁴¹⁰

Veel Afghaanse vluchtelingen zijn de facto geïntegreerd in de Iraanse samenleving en leveren een aanzienlijke bijdrage in verschillende sectoren van de Iraanse economie. Ongeveer 70% van de geregistreerde Afghaanse (en Iraakse) vluchtelingen verblijft reeds tussen de 20 en 30 jaar in Iran. Veel Afghanen die door de jaren heen zijn gerepatriëerd naar Afghanistan, keren sinds enkele jaren weer terug naar Iran. Iran beschouwt hen als illegale, economische migranten en neemt tegenwoordig niemand uit Afghanistan meer als vluchteling op in Iran.

⁴⁰⁵ 2012 UNHCR country operations profile – Islamic Republic of Iran.

⁴⁰⁶ UNHCR Global Report 2011 – Islamic Republic of Iran (1 juni 2012).

⁴⁰⁷ Iran, Human Rights and Democracy, The 2011 Foreign & Commonwealth Office Report, Foreign & Commonwealth Office (30 april 2012).

⁴⁰⁸ 2012 UNHCR country operations profile – Islamic Republic of Iran.

⁴⁰⁹ Geregistreerd wil zeggen dat deze vluchtelingen formeel bij het Iraanse BAFIA (*Bureau of Aliens and Foreign Immigrant Affairs*) als vluchteling te boek staan en als zodanig ook over een Iraanse identiteitskaart (*amayesh*) beschikken.

⁴¹⁰ Iran, Human Rights and Democracy, The 2011 Foreign & Commonwealth Office Report, Foreign & Commonwealth Office (30 april 2012).

Hoewel UNHCR sinds 2002 ondersteuning heeft verleend bij de vrijwillige terugkeer van bijna 886.000 Afghaanse vluchtelingen,⁴¹¹ was er vanwege de huidige veiligheidssituatie en het ontbreken van werkgelegenheid in Afghanistan voor veel Afghanen geen uitzicht op terugkeer. In 2005 was UNHCR gestopt met de vrijwillige terugkeerprogramma's voor Afghaanse vluchtelingen vanwege de magere resultaten van die programma's. Veel vluchtelingen bleken na enige tijd weer richting Iran te zijn getrokken, omdat zij – eenmaal in Afghanistan – voor zichzelf geen toekomst in dat land zagen weggelegd. Begin 2008 was er zelfs een afname van het aantal Afghanen dat vrijwillig naar het land van herkomst wilde terugkeren. Maar in 2011 leek er een kentering te zijn opgetreden en nam het aantal vrijwillig terugkerende Afghanen substantieel toe.⁴¹²

Geboorteregistratie kinderen van vluchtelingen

Kinderen van vluchtelingen die voor 2001 naar Iran zijn gevlucht, worden sinds begin 2009 bij hun geboorte geregistreerd. Dit gebeurde voorheen pas op de leeftijd van vijf jaar. Het betreft hier nog geen officieel geboortecertificaat, maar een *birth registration paper (Govahi Veladat)*, dat door lokale ziekenhuizen en artsen kan worden afgegeven.

Volgens de wet dient de geboorte van een kind binnen vijftien dagen na de geboorte aan de *Organization of Registration of Personal Status (ORPS)* te worden medegedeeld. Volgens de *Code of Registration of Civil Status (CRCS)* is de ORPS de Iraanse overheidsinstantie belast met geboorteregistratie.

Kinderen geboren uit buitenlanders kunnen worden geregistreerd, indien de ouders de beschikking hebben over een officiële verblijfsvergunning. Vluchtelingen hebben de beschikking over zogenaamde *Amayesh*-kaarten, die niet als officiële verblijfsdocumenten worden beschouwd. Afghaanse kinderen geboren in Iraanse ziekenhuizen, kunnen een geboortecertificaat krijgen, waarmee hun ouders, die een *Amayesh*-kaart hebben, ook voor hun kinderen een *Amayesh*-kaart kunnen aanvragen. Kinderen die thuis zijn geboren en geen *birth registration paper* hebben, kunnen een *Amayesh*-kaart krijgen, indien een DNA-test bloedverwantschap heeft aangetoond.

Volgens BAFIA dienen ouders van een pas geboren kind de autoriteiten zo spoedig mogelijk na de geboorte van het kind in kennis te stellen van de verandering in de gezinssamenstelling. In de praktijk wachten de meeste gezinnen tot het kind de schoolgaande leeftijd heeft bereikt, voordat zij aangifte doen en een aanvraag indienen voor een *Amayesh*-kaart voor hen. De reden lijkt te liggen in het feit dat registratie enige kosten met zich brengt. De desbetreffende gezinnen vinden het niet nodig om dergelijke uitgaven te doen voor jongere kinderen, die volgens hen geen bewijs van registratie nodig hebben bij hun normale dagelijkse activiteiten.

UNHCR blijft ernaar streven om kinderen van vluchtelingen ook van een officieel geboortecertificaat te voorzien, aangezien dit belangrijke juridische gevolgen heeft. Hetzelfde geldt voor de afgifte van overlijdensakten.

In theorie leidt het niet hebben van een officieel geboortecertificaat, de *shenasnameh*, tot verlies van alle civiele en sociale rechten, zoals de mogelijkheid om naar school te gaan, medische hulp te krijgen of formele handelingen te verrichten. In de praktijk hebben kinderen van Afghaanse vluchtelingen doorgaans geen *shenasnameh*, omdat zij niet (ook) de Iraanse nationaliteit hebben, maar kunnen zij op basis van hun *Amayesh*-kaarten wel onderwijs volgen. Reizen naar het

⁴¹¹ 2012 UNHCR country operations profile – Islamic Republic of Iran.

⁴¹² 2012 UNHCR country operations profile – Islamic Republic of Iran.

buitenland of het officieel huren van een huis gaat daarentegen zonder *shenasnameh* moeilijk.⁴¹³

Registratie Afghaanse vluchtelingen en uitgifte van verblijfskaarten (Amayesh)

Er bestaat geen juridisch document, waarin de rechten en verplichtingen van een persoon worden gedefinieerd met betrekking tot een *Amayesh*-status. In feite bieden *Amayesh*-kaarten een tijdelijk verblijf in een bepaalde provincie van Iran voor een bepaalde tijdsperiode. Toestemming dient te worden verleend voor een reis buiten de provincie van registratie. Houders van een *Amayesh*-kaart genieten in principe rechten zoals ontleend aan het VN-Vluchtelingenverdrag van 1951, waar ook Iran partij bij is.⁴¹⁴ In de praktijk eerbiedigt Iran in het algemeen kernpunten van vluchtelingenbescherming, zoals bijvoorbeeld het in acht nemen van het beginsel van non-refoulement⁴¹⁵ en niet-discriminatie. Ook verleent het land vluchtelingen toegang tot fundamentele rechten en vrijheden, zoals bijvoorbeeld voedsel en onderdak. Vrouwen die aan het hoofd staan van een huishouding bestaande uit vluchtelingen, en mannen tussen de 18 en 60 jaar mogen werkzaam zijn in enkele nauwomschreven beroepen. Gezondheidszorg is toegankelijk tegen door UNHCR gesubsidieerde tarieven of zijn kosteloos voor vluchtelingen, omdat UNHCR deze kosten betaalt.

Hoewel er een familie code systeem bestaat, dat aan de hand van ingevoerde gegevens een gezin kan identificeren, worden *Amayesh*-kaarten aan individuen verstrekt. *Amayesh*-kaarten worden sinds 2001 vernieuwd. De huidige cyclus geldt voor *Amayesh* VIII-kaarten. Hoewel vernieuwing van *Amayesh*-kaarten niet altijd regelmatig plaatsvond, zal volgens BAFIA sinds de uitgifte van *Amayesh* VII-kaarten in 2011 het vernieuwingsproces periodiek ieder jaar worden uitgevoerd. Om in aanmerking te komen voor een nieuwe *Amayesh*-kaart dient een vluchteling zijn oude *Amayesh*-kaart in te leveren.

Bij legaal vertrek uit Iran dienen Afghaanse vluchtelingen hun *Amayesh*-kaarten in te leveren voor een *exit laissez-passer*.

UNHCR beschikt niet over betrouwbare gegevens inzake het type documenten dat door de Iraanse regering sinds 1979 aan Afghanen is verstrekt. Wel is duidelijk dat tot 2001 aan naar Iran vluchtende Afghanen documenten zijn afgegeven, die voornamelijk voorzagen in tijdelijke bescherming of tijdelijk verblijf in Iran, met uitzondering echter van een klein aantal gevallen, waarin vluchtelingenboekjes werden verstrekt. Vluchtelingenboekjes werden het meest verstrekt voor de Islamitische Revolutie in 1979 en slechts in uitzonderingsgevallen na 1979. De meeste daarvan werden ogenschijnlijk verstrekt aan personen die een hoog politiek profiel hadden of wetenschapper waren. De term vluchteling (*panahandeh*) werd op de boekjes aangebracht. In 2001 informeerde BAFIA UNHCR dat slechts 1.013 Afghanen in het bezit waren van vluchtelingenboekjes. Sindsdien heeft UNHCR geen enkele nieuwe informatie over deze groep vluchtelingen ontvangen.

⁴¹³ Door eenvoudig hun identiteit aan te tonen kunnen bijvoorbeeld niet-Iraanse medewerkers van internationale organisaties en ambassades een huis in Iran huren. Verhuurders moeten ondubbelzinnig de identiteit van huurders kunnen vaststellen. Indien geen *shenasnameh* door een potentiële huurder kan worden overgelegd, doen veel huurders moeilijk. Het is niet zo dat men zonder *shenasnameh* niet zou kunnen huren. Er zouden (zelfs Afghaanse) verhuurders actief zijn die zich specifiek richten op het marktsegment van de geregistreerde Afghaanse vluchtelingen, die in het bezit van *amayesh*-kaart zijn.

⁴¹⁴ In juli 1976 bekrachtigde Iran het Verdrag en het daarbij behorende Protocol van 1967, maar maakte daarbij voorbehouden met betrekking tot bewegingsvrijheid (artikel 26), recht om door werk te voorzien in eigen levensonderhoud (artikel 17), rechten met betrekking tot staatssteun (artikel 23) en sociale zekerheid (artikel 24).

⁴¹⁵ Verbod om een asielzoeker naar een land terug te sturen waar hij/zij voor vervolging te vrezen heeft.

Houders van Iraanse vluchtelingenboekjes zijn vluchtelingen die door Iran ingevolge het VN Vluchtelingenverdrag van 1951 worden erkend. Uit bijkomstige informatie blijkt dat deze categorie vluchtelingen onder het VN Vluchtelingenverdrag van 1951 volledige rechten geniet. Er zijn geen meldingen dat houders van Iraanse vluchtelingenboekjes sinds UNHCR haar werkzaamheden begon in Iran deze organisatie moesten benaderen voor bijstand of bescherming. UNHCR heeft geen contact met deze groep en is niet op de hoogte van verdere hun lotgevallen.

Verblijfsvergunningen zijn niet gelijk aan *Amayesh*-kaarten. Verblijfsvergunningen worden aan buitenlanders verstrekt conform de Iraanse wet met betrekking tot verblijfsvergunningen. De voornaamste rechtsbronnen met betrekking tot de uitgifte en verlenging van verblijfsvergunningen zijn:

- de *Code for Entrance and Residence of Foreign Nationals in Iran* van 1931;
- de *Executive Bylaw of the Code for Entrance and Residence of Foreign Nationals in Iran* van 1973;
- de *Civil Code* van 1928;
- de *Passport Code* van 1973.

Amayesh-kaarten worden verstrekt aan personen die de Iraanse overheid in 2001 als in prima facie vluchtelingen erkende. De Iraanse regering beschouwt *Amayesh*-kaarthouders in theorie als *avareh (displaced persons)*⁴¹⁶, maar verleent hen in de praktijk de bescherming die aan echte vluchtelingen wordt verleend.

BAFIA onderhoudt een *Amayesh* database voor alle Afghanen en Irakezen, aan wie dergelijke documenten zijn verstrekt. Het is evenwel niet duidelijk op grond van welke wettelijke bepalingen een dergelijke registratie en database zijn gegrondvest.

Afghanen kunnen ook in het bezit zijn van een verblijfsvergunning, vooral als zij in een andere hoedanigheid dan als vluchteling zich in Iran ophouden.

Afghanen die niet in het bezit zijn van een *Amayesh*-kaart, kunnen een werkvergunning krijgen indien zij zich in Iran bevinden op grond van een visum dat werken toestaat.

Indien, op welk moment ook, de Iraanse autoriteiten op de hoogte raken van het feit dat de buitenlandse ingezetene onderworpen is aan één van de hierondergenoemde juridische beletselen om een verblijfsvergunning te verstrekken, kan de verblijfsvergunning door de autoriteiten worden ingetrokken.

De *Code for Entrance and Residence of Foreign Nationals* voorziet in de volgende juridische beletselen:

- *reasonable doubt on validity of the documents presented;*
- *in respect of people who are considered as citizens of Iran and intend to travel to Iran using non-Iranian citizenship documents;*
- *where the presence of the foreigner in Iran is against the country's security or the public peace, or is contrary to any national interests;*
- *where the foreigner has a past conviction in Iran due to serious crimes, or has been convicted in another country because of committing any crime;*
- *where the foreigner has been previously deported from Iran;*
- *where the presence of the foreigner in Iran is not proper due to sanitary or considerations of public decency;*

⁴¹⁶ Volgens Iran: *a person who owing to outbreak of civil or international war, without any formalities, leaves or is driven from his or her country of origin, but is not able to prove his well-founded fear of persecution on the basis of the 1951 Geneva Convention and 1967 Protocol.*

- *if the foreign national cannot prove that he possesses means of livelihood in Iran by way of his/her own financial assets or occupation.*

Artikel 15 van de *Code for Entrance and Residence of Foreign Nationals in Iran* van 1931 bepaalt dat de hieronder genoemde categorie personen veroordeeld zal worden tot gevangenisstraf van één tot drie jaar of een boete van vijfhonderd tot drie miljoen Rial, tenzij het misdrijf in aanmerking komt voor regels die zwaardere bestraffing mogelijk maken:

- *anyone who intentionally passes Iranian border without possessing the required documents and permits or anyone who passes the border by illegal means or passes forbidden border;*
- *anyone who uses documents or identifications belonging to another person in order to prove his own identity or citizenship; and anyone who gives a foreigner his own or another person's documents and identifications, in order to prove the foreigner's identity or citizenship;*
- *anyone who hides in order to get away from the deport decision which has been made about him, or illegally returns to Iran after being deported;*
- *anyone who has participated in the activities aforementioned.*

Deportatie van Afghanen die zich illegaal ophouden in Iran, vindt plaats. UNHCR is niet in de positie om een gezaghebbende verklaring uit te geven over de mate waarin deportatie plaatsvindt. UNHCR mag geen deportaties monitoren. Ook heeft UNHCR niet de financiële middelen om dergelijke deportaties te monitoren, met name in grensgebieden in no-go areas. Wel doet UNHCR op kleine schaal aan monitoren en kan op grond hiervan verklaren dat gemiddeld 10.000 Afghanen maandelijks gedeporteerd werden van Iran naar Afghanistan. In geval vluchtelingen worden gearresteerd of gedetineerd met de dreiging van deportatie, is UNHCR vaak succesvol bij het vrijkrijgen van deze personen uit detentiecentra.

No go areas (NGAs) zijn gebieden die door de autoriteiten zijn aangewezen als verboden voor buitenlanders. De juridische basis voor de toepassing van het no go beleid is opgenomen in de *Law on Specifying NGA's for Traveling and Residence of Foreign Nationals in Border Areas*, aangenomen in 2001 door de *Coordination Council of Foreign Nationals Affairs*. Deze wet verklaart sommige gebieden aan de oost- en westgrens van Iran als no go areas. De artikel 5 en 6 van deze wet bevatten enkele uitzonderingen op de algemene regel. Zo bepaalt artikel 5 dat - afhankelijk van toestemming van het ministerie van Binnenlandse Zaken - verblijf van buitenlandse ingezetenen in de aangewezen kampen voor buitenlandse ingezetenen gelegen in de no go areas zoals vermeld in artikel 1 is toegestaan. Volgens artikel 6 mogen buitenlandse ingezetenen die met Iraanse vrouwen zijn getrouwd en van wie het huwelijk is geregistreerd conform de Iraanse wet, in gebieden aangeduid als no go areas verblijven. Artikel 7 geeft aanwijzingen aan de Iraanse politie om buitenlandse ingezetenen die zich niet voegen naar de wettelijke vereisten om uit gebieden te blijven die als no go areas zijn aangemerkt, daaruit te verwijderen.

De provincie Mazandaran is de nieuwste locatie die als no go area is aangemerkt. UNHCR is niet op de hoogte van gebieden die van de lijst van no go areas zijn verwijderd.

In het algemeen hebben de Iraanse autoriteiten recentelijk geen maatregelen afgekondigd, die Afghanen in hun dagelijks leven (kunnen) raken, met uitzondering van de mededeling dat de provincie Mazandaran thans een no go area is. Afghanen die in het bezit van een *Amayesh*-kaart zijn en woonachtig zijn in de provincie

Mazandaran, hebben tot eind juni 2012 de tijd gekregen om te verhuizen naar de provincie Southern Khorosan of naar Afghanistan terug te keren.

Een Iraanse vrouw heeft toestemming nodig van de Iraanse autoriteiten om met een niet-Iraniër te mogen trouwen. Niet alle Iraanse vrouwen hebben dat gedaan, zeker Iraanse vrouwen die met legale of illegale Afghanen zijn getrouwd niet. In 1993 heeft de Iraanse overheid een regeling ingesteld die Iraanse vrouwen die met Afghaanse mannen waren getrouwd, de mogelijkheid gaf om het huwelijk te laten registreren. Van belang is dat dit huwelijk officieel wordt geregistreerd bij een *notary public office for marriage and divorce*. Daarna kan de Afghaanse echtgenoot een *amayesh*-kaart krijgen. Een islamitische huwelijksvoltrekking (*sharia-marriage*) is niet voldoende voor het verkrijgen van een *amayesh*-kaart. De weg langs een *notary public office* is een absoluut vereiste.

De *Shura-ye Afghane* is een Iraanse organisatie, waarvan de leden louter geregistreerde Afghanen in Iran zijn. De organisatie heeft als doel het faciliteren van contact tussen enerzijds Afghaanse inwoners in Iran (zowel legale/geregistreerde als illegale/niet-geregistreerde inwoners) en anderzijds de Iraanse en Afghaanse autoriteiten. Via deze organisatie kunnen Afghanen in Iran hun problemen kenbaar maken. De organisatie fungeert als een soort van doorgeefluik. Zij zorgt ervoor dat geluiden uit de doelgroep gehoord worden bij de Iraanse, en/of Afghaanse autoriteiten.

De *Sarbargha* was een in de jaren 2000/2001 gebruikt registratieformulier voor Afghanen in Iran, maar is thans niet meer geldig en wordt niet meer gebruikt. Het was geen voorlopige verblijfsvergunning, ook niet voor onbepaalde tijd. In 2000/2001 konden Iran inreizende Afghanen zich door middel van dit formulier laten registreren. Aan het formulier konden geen rechten worden ontleend.

4.3.2 *Iraakse vluchtelingen*

Er verblijven ongeveer 41.000 geregistreerde Iraakse vluchtelingen in Iran.⁴¹⁷ Zij zijn geïntegreerd in de Iraanse samenleving en hebben een betere positie dan Afghaanse vluchtelingen. In tegenstelling tot Afghaanse vluchtelingen kunnen Iraakse vluchtelingen zonder voorafgaande toestemming van BAFIA toegang krijgen tot medische voorzieningen. Het mandaat van UNHCR strekt zich slechts uit tot gedocumenteerde Iraakse vluchtelingen.

4.3.3 *Fayli-Koerden in Iran*⁴¹⁸

Het merendeel van de uit Irak afkomstige sjiitische Fayli-Koerden in Iran zijn in het bezit van *Amayesh*-kaarten en worden op basis daarvan volgens UNHCR in Iran als vluchteling beschouwd.

UNHCR is niet bekend met gedwongen uitzetting door Iran van Fayli-Koerden, die niet de Iraanse nationaliteit hebben.

Of Fayli-Koerden, die niet de Iraanse nationaliteit bezitten, weer tot Iran worden toegelaten, is niet bekend bij UNHCR, mede omdat UNHCR bij de Iraans-Iraakse grens geen monitoring doet.

⁴¹⁷ 2012 UNHCR country operations profile – Islamic Republic of Iran.

⁴¹⁸ Zie ook het op 3 oktober 2001 (kenmerk DPV-AM-705441) uitgebrachte algemeen ambtsbericht Iran-Irak/Iraanse Fayli-Koerden en Irakezen van Iraanse afkomst.

4.3.4

Overige vluchtelingen

Volgens opgave van de Iraanse autoriteiten zouden nog zo'n 30.000 vluchtelingen van diverse andere nationaliteiten (onder wie Tadjieken, Bosniërs, Azeri, Eritreërs, Somaliërs, Bengalezen en Pakistani) in Iran verblijven. UNHCR heeft geen toegang tot hen en beschikt niet over verdere informatie.⁴¹⁹

Terugkeer naar Iran van uitgeprocedeerde Iraanse asielzoekers

UNHCR neemt geen positie in met betrekking tot gedwongen terugkeer van uitgeprocedeerde afgewezen Iraanse asielzoekers.

Volgens de Iraanse autoriteiten moeten Iraniërs die asiel in andere landen hebben gevraagd, in staat van beschuldiging worden gesteld vanwege verspreiding van valse propaganda tegen de Islamitische Republiek Iran en daarvoor gestraft worden.⁴²⁰

Op 17 februari 2011 verscheen er in een Iraanse krant een artikel geschreven door een voormalig rechter in het Hooggerechtshof. Met verwijzing naar bestaande wetgeving waardoor rechters Iraniërs in staat van beschuldiging kunnen stellen vanwege vermeende schendingen van de Iraanse wet, begaan toen zij zich ophielden buiten Iran, zouden volgens dit artikel afgewezen asielzoekers vervolgd kunnen worden vanwege het verzinnen van zogenaamde vervolging in Iran.⁴²¹

4.3.5

Opvang in de regio

Turkije

Veel (dissidente) Iraniërs zijn als gevolg van de onrust en toegenomen repressie tijdens de overheid na de presidentsverkiezingen van juni 2009 Iran (tijdelijk) naar Turkije gevlucht.⁴²² Gedurende de verslagperiode waren berichten dat deze personen in Turkije slachtoffer zijn geworden van intimidatie, bedreiging en mishandeling door de Iraanse veiligheidsdienst. De Iraanse veiligheidsdienst is voor zover bekend actief in Turkije.

⁴¹⁹ UNHCR Global Report 2011 – Islamic Republic of Iran (1 juni 2012).

⁴²⁰ A Kurdish asylum seeker extradited from Norway to Iran is in danger of torture and ill-treatment at Tehran's Evin prison, Iran Human Rights (23 maart 2011).

⁴²¹ Treatment of returned failed asylum seekers in Iran, Iran- Researched and compiled by the Refugee Documentation Centre of Ireland on 4 and 5 January 2012.

⁴²² As states increase border controls, UNHCR calls for sensitivity for those fleeing persecution, UN High Commissioner for Refugees (7 januari 2011).

Lijst van geraadpleegde bronnen

Amnesty International

- [Amnesty International Annual Report 2012 - Iran](#) (24 mei 2012)
- [Iran must quash human rights lawyer's conviction ahead of prison term](#) (4 mei 2012)
- [Iran: A duty to inform](#) (2 mei 2012)
- [Iran urged to quash prison sentence for Mourning Mother activist](#) (13 april 2012)
- [Five Arab men at imminent risk of execution](#) (10 maart 2012)
- [We are ordered to crush you: Expanding repression of dissident in Iran](#) (28 februari 2012)
- [Web programmer at risk of execution in Iran](#) (17 februari 2012).
- [The human rights situation in Iran: Worsening repression demands the Human Rights Council's continuing attention – Amnesty International's written statement to the 19th session of the UN Human Rights Council \(27 February - 23 March 2012\)](#) (13 februari 2012).
- [Iran: Anniversary demonstrations on 14 February must be allowed to take place peacefully](#) (10 februari 2012)
- [Iran: Wave of arrests in run up to parliamentary elections](#) (31 januari 2012)
- [Iran must halt execution of web programmer](#) (19 januari 2012)
- [Iran must halt execution of US national in spying case](#) (9 januari 2012)
- [New execution fears for Sakineh Mohammadi](#) (6 januari 2012)
- [Addicted to death – executions for drugs offences in Iran](#) (december 2011)
- [Iran: Surge of secret executions for drugs offences must end](#) (15 december 2011)
- [Iranian women fight controversial polygamy bill](#) (30 november 2011)
- [Iranian asylum-seekers in Iraq at risk](#) (2 november 2011)
- [Release of Iranian actress highlights plight of detained filmmakers](#) (27 oktober 2011)
- [Iranian Christian pastor accused of apostacy must be released](#) (30 september 2011)
- [Leading Iran rights activist sentenced to 11 years](#) (28 september 2011)
- [Iran executes teenager accused of killing Iran's strongest man](#) (21 september 2011)
- [Iran: Activist severely beaten in detention after Lake Oroumieh protest](#) (15 september 2011)
- [Iran must free detained human rights lawyer](#) (12 september 2011)

Christian Solidarity Worldwide

- [Countries of focus – Iran](#) (2 april 2012)
- [Iran: The death penalty](#) (1 september 2011)
- [Iran: Summary of concerns and recommendations](#) (augustus 2011)
- [Iran: Mass arrests of evangelical christians](#) (januari 2011)
- [Iran: Religious freedom profile](#) (september 2009)

CIA

- [World Factbook Iran](#) (26 maart 2012)

Committee to Protect Journalists

- [Iranian regime continues to crack down on press](#) (17 april 2012)
- [Iran adds to its list of press freedom violations](#) (9 september 2011)

Congressional Research Service

- [Iran: U.S. concerns and policy responses](#), Kenneth Katzmann (15 december 2011)
- [Iran: U.S. concerns and policy responses](#), Kenneth Katzmann (2 september 2011)
- [Iran: U.S. concerns and policy responses](#), Kenneth Katzmann (12 augustus 2011)

Country of Origin Information Centre (Landinfo)

- [Iran: Christians and converts](#) (7 juli 2011)
- [Honor killings in Iran](#) (22 mei 2009)

Danish Refugee Council

- [Human rights situation for minorities, women and convert, and entry and exit procedures, ID cards, summons and reporting, etc.](#) – Fact finding mission to Iran 24th August – 2nd September 2008 (april 2009)

Economist Intelligence Unit (EIU)

- [Iran politics|: United Fundamentalist Front](#) (5 maart 2012)
- [Country Profile Iran](#) (2008)
- [Country Reports Iran](#) (september 2011 – maart 2012)

Freedom House

- [Freedom of the Press 2011 – Iran](#) (23 september 2011)
- [Freedom in the World 2011 – Iran](#) (12 mei 2011)
- [Freedom on the Net 2011 – Iran](#) (18 april 2011)

Foreign Policy Center

- [Iran Human Rights Review: Religion](#) (2010)

Hands Off Cain

- [Country status on the death penalty – Iran](#) (maart 2012)

Home Office UK Border Agency

- [Operational Guidance Note – Iran](#) (15 maart 2011)
- [Country of Origin Information Report – Iran](#) (31 augustus 2010_)

Human Rights Watch

- [Iran: Free students jailed for speaking out](#) (5 mei 2012)
- [Iran: Ailing revolutionary icon to be jailed](#) (27 april 2012)
- [Iran's Greens aim to rise again](#) (13 februari 2012)
- [Iran: Arrest sweeps target Arab minority](#) (7 februari 2012)
- [Iran: Stop holding reporters' relatives hostage](#) (2 februari 2012)
- [Iran: New arrests of labor activists](#) (30 januari 2012)
- [Iran: New assault on freedom of information](#) (25 januari 2012)
- [Iran: Authorities defiant on rights record](#) (22 januari 2012)
- [World report 2012 – events of 2011: Iran](#) (januari 2012)

- [Iran/Turkey: Recent attacks on civilians in Iraqi Kurdistan](#) (20 december 2011)
- [Iran: Protect health, safety of jailed cleric](#) (28 november 2011)
- [Iran: Crackdown shows intolerance for dissident](#) (22 november 2011)
- [Fighting for women's rights in Iran](#) (31 oktober 2011)
- [Iran: Christian pastor faces execution for apostasy](#) (30 september 2011)
- [UN: Expose Iran's appalling rights record](#) (21 september 2011)
- [Keeping the momentum – one year in the life of the UN Human Rights Council](#) (september 2011)
- [Iran: Allow peaceful protests over lake's destruction](#) (10 september 2011)

IINS (Iran Independent News Service)

Institute for War and Peace Reporting

- [Water-pistol rebels in Iran](#) (19 augustus 2011)

International Committee of the Red Cross (ICRC)

- [Iran/Iraq: redoubling efforts to clarify fate of missing from 1980-1988 war](#) (11 januari 2011)

International Federation for Human Rights

- [Iran: Persecution of victims of crimes against human rights and political activists](#) (29 december 2011)
- [Iran: Several trade unionists sentenced to long prison terms while one unionist is released on leave](#) (2 december 2011)
- [Iran: Execution of juvenile raises total to 4 in 2011](#) (22 september 2011)
- [Iran: Travesty of justice claims victims among students](#) (19 september 2011)
- [Iran: Arbitrary detention and judicial harassment of human rights defenders continue](#) (16 september 2011)

International Organisation for Migration (IOM)

- [Iran: Facts and Figures](#) (mei 2011)

Iran Human Rights Documentation Center (IHRDC)

- [Chart of executions by the Islamic Republic of Iran – 2012](#) (19 maart 2012)
- [All you need to know: a quick breakdown of findings from dr. Ahmed Shaheed's UN report](#) (7 maart 2012)
- [Criminal responsibility of children in the Islamic Republic of Iran's new Penal Code](#), Mohammad H. Nayyeri (22 februari 2012).

Iranian Minorities Human Rights Organisation (IMHRO)

Jamestown Foundation

- [Iraqi militants encourage people of Khuzestan to launch jihad against Iran](#) (14 oktober 2011)
- [Iran uses cross-border incursions to pressure Iraqi Kurds to end PJAK insurgency](#) (19 augustus 2011)

Mohabat News/Iranian Christian News Agency

- [The list of latest updates on christian prisoners in Iran](#) (april 2012)
- [The annual report on arrested christian converts in last year](#) (20 maart 2012)

Oxford Analytica

- [Prospects for Iran in the second quarter](#) (6 maart 2012)
- [Iran Majlis election may signal presidential prospects](#) (21 februari 2012)
- [China will continue to hedge on ties with Iran](#) (23 januari 2012)
- [Prospects for Iran's politics and economy in 2012](#) (2 november 2011)
- [Tougher sanctions will not shift Iran nuclear policy](#) (31 oktober 2011)
- [Iran: Country Profile](#) (17 oktober 2011)
- [Iran/Saudi Arabia: Iranian plot stokes tensions](#) (12 oktober 2011)
- [Prospects 2011 Q4: Iran](#) (5 september 2011)

Observatory for the protection of human rights defenders

- [Iran – annual report 2011](#)

The Economist

- [Islam and homosexuality – straight but narrow: a debate about homosexuality in islam is beginning. But in muslim lands persecution – and hypiocrisy – are still rife](#) (4 februari 2012)

The Punishments of Crimes of the Armed Forces Act or the Military Penal Code

- [\(Official Gazette No. 17168 dated 12/11/1383 \(31 January 2004\), approved by the Parliament on 30.12.2003, ratified by the Guardian Council on 15.01.2004\)](#)

Reporters Without Borders

- [Ganging up – journalists and media hounded from all quarters](#) (10 mei 2012)
- [2012 Predators of press freedom: Iran – Ali Khamenei, Supreme Leader of the Islamic Republic](#) (4 mei 2012)
- [Press freedom violations recounted in real time \(from 1st January 2012](#) (26 april 2012)
- [Press freedom violations recounted in real time \(from 1st January 2012\)](#) (5 april 2012)
- [Internet Enemies Report 2012](#) (12 maart 2012)
- [2011-2012 World Press Freedom Index](#) (25 januari 2012)
- [ITU member states urged to guarantee freedom of information](#) (23 januari 2012)
- [Press freedom violations recounted in real time \(from 1st Januari 2011\)](#) (20 januari 2012)
- [Escalating crackdown – death sentence for netizen confirmed, new arrests](#) (17 januari 2012)
- [No end to crackdown on journalists and media in Iran](#) (15 december 2011)
- [Press freedom violations recounted in real time \(from 1st Januari 2011\)](#) (3 december 2011)
- [Controlling news and information to control the country](#) (14 november 2011)
- [Press freedom violations recounted in real time \(from 1st Januari 2011\)](#) (18 oktober 2011)
- [Press freedom violations recounted in real time \(from 1st January 2011\)](#) (13 oktober 2011)
- [Press freedom violations recounted in real time \(from 1st January 2011\)](#) (4 oktober 2011)
- [Government develops National Internet to combat international internet's impact](#) (28 september 2011)

- [More arrests, threats and sentences for Iran's journalists](#) (28 september 2011)
- [Press freedom violations recounted in real time \(from 1st January 2011\)](#) (14 september 2011)
- [Press freedom violations recounted in real times \(from 1st January 2011\)](#) (12 september 2011)
- [Crackdown continues – regime urged to end repression, free all detained journalists and bloggers](#) (6 september 2011)

Refugee Documentation Centre (Ireland)/Legal Aid Board

- [Iran – Researched and compiled by the Refugee Documentation Centre of Ireland on 4 and 5 January 2012: treatment of returned failed asylum seekers in Iran](#)
- [Iran – Researched and compiled by the Refugee Documentation Centre of Ireland on 4 January 2012: information on the current security situation](#)
- [Iran – Researched and compiled by the Refugee Documentation Centre of Ireland on 30 December 2011 and 3 January 2012: information on the activities of Basij including applicable state support](#)

Stratfor - Global Intelligence

- [Iran's conservatives grapple for power](#) (1 maart 2012)

UK Foreign & Commonwealth Office

- [Quarterly updates: Iran](#) (31 maart 2012)
- [Human Rights and Democracy: The 2011 Foreign & Commonwealth Office Report – Iran](#) (30 april 2012)
- [Country profile – Iran](#) (8 april 2010)

UN News Service

United Nations, General Assembly

- [The situation of human rights in the Islamic Republic of Iran – note by the Secretary-General, A/66/374](#) (23 september 2011)

United Nations, Human Rights Council

- [Report of the Special Rapporteur on the situation of human rights in the Islamic Republic of Iran, A/HRC/19/66](#) (6 maart 2012)

UNHCR

- [2012 UNHCR country operations profile – Islamic Republic of Iran](#)
- [UNHCR Global Report 2011 – Islamic Republic of Iran](#) (1 juni 2012)
- [Camp New Iraq \(formerly Camp Ashraf\) residents and the determination of their refugee status claims](#) (13 september 2011)
- [Refworld](#)

United States Commission on International Religious Freedom (USCIRF),

- [Annual Report 2012](#), maart 2012

U.S. Department of State

- [Background Note: Iran](#) (1 februari 2012)
- [International Religious Freedom Report for 2011 – Iran](#) (30 juli 2012)
- [Country Reports on Terrorism 2010 – Iran](#) (18 augustus 2011)
- [2011 Country Reports on Human Rights Practices – Iran](#) (24 mei 2012)

Nieuwsberichten

Agence France-Presse (AFP)
Algemeen Nederlands Persbureau (ANP)
Associated Press (AP)
BBC News
BBC Middle East
Christian Science Monitor
Deutsche Presse Agentur (DPA)
Financieel Dagblad
Global Insight – Country Intelligence – Analysis
Institute for War & Peace Reporting (IWPR)
Le Figaro
Le Monde
NRC Handelsblad
NRC Next
Radio Free Europe/Radio Liberty (RFE/RL)
Reformatoisch Dagblad
Reuters
The Guardian
The Independent
The International Herald Tribune
The New Yorker
The New York Times
The Washington Post
Times Online
Trouw
UN News Service

Websites

www.boston.com
www.christianpost.com
www.christiantoday.com
www.cia.gov
www.compassdirect.org
www.elsevier.nl
www.ethnologue.com
www.fidh.org
www.fcnn.com
www.globalsecurity.org
www.ihrv.org
www.iranchristians.org
www.ohchr.org
www.persecution.org
www.reliefweb.int
www.rsf.org
www.state.gov

www.stop-stoning.org

www.treaties.un.org

www.unhcr.ch

www.worthynews.com

Talen en dialecten in Iran

Taal/dialect	Gesproken in	Etnisch/religieus
Azeri (Turks)	Oost en West Azarbaijan, Ardebil, Zanzan, delen van Qazvin	Etnisch
Kurdisch	Kermanshah	Etnisch
Balouchi	Sistan en Balouchestan	Etnisch
Arabisch (lokaal)	Khuzestan	Etnisch
Gilaki	Gilan	Etnisch
Mazandarani	Mazandaran	Etnisch
Taleshi	Talesh streek in West Gilan	Etnisch
Lori	Lorestan	Etnisch
Turkmeens	Golestan	Etnisch
Armeens	Armeense gemeenschappen verspreid over het land; meeste in Teheran, Isfahan, Azarbaijan Shiraz en Gilan	Etnisch/Religieus
Assyrisch	Assyrische minderheden verspreid over het land (de meeste in westelijke gebieden)	Etnisch/Religieus